HAŠEK

Peripețiile bravului soldat Švejk

*

257

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

JAROSLAV HAŠEK

Peripețiile bravului soldat Švejk în războiul mondial

*****

Traducere de Jean Grosu

Prefață şi tabel cronologic de Dumitru Hîncu

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
1964

Cuprins

PREFAȚĂ

Orice locuitor al capitalei cehoslovace cunoaşte un lăcaş, care, deşi prin destinația lui nu are o contigentă prea evidentă cu literatura, a intrat totuşi pentru totdeauna în istoria literară. Lăcaşul reconstituie întocmai cârciuma „La Potirul" în care începe acțiunea cărții de față, locul de unde bravul soldat Švejk se avântă spre o celebritate pe deplin meritată şi arareori egalată. Cu o grijă care ține seama de cel mai neînsemnat amănunt, decorul localului respectă cu sfințenie pe acela care-l vom întâlni descris la începutul peripețiilor lui Švejk: tejgheaua îndărătul căreia oficia prudentul Palivec şi deasupra căreia tronează, pătat de muşte, portretul împăratului Franz Josef, pricină de atâtea încurcături, mesele la care tăifăsuiau Švejk şi agentul secret Bretschneider, în sfârşit o ambianță ce aduce aminte de începutul veacului.

Existența localului de care aminteam este, desigur, semnificativă prin ea însăşi, dar numai pomenirea ei încă nu ne ajută să ne dăm seama de imensa popularitate de care se bucură în Cehoslovacia cartea lui Jaroslav Hašek şi eroul ei: soldatul Švejk. De la apariția cărții – acum mai bine de patruzeci de ani – şi în special în ultimele două decenii s-au tipărit nenumărate ediții şi foarte rare sunt casele în care să nu existe un exemplar din *Peripețiile bravului soldat Švejk*; dar cu toate acestea fiecare nouă ediție este literalmente smulsă din librării de un public pentru care Švejk a încetat de mult să mai fie un simplu personaj al unei cărți, pentru a

deveni un mare şi neînvins simbol. E de ajuns să pomeneşti cuiva în Cehoslovacia de numele lui Švejk pentru ca interlocutorul să înceapă îndată să zâmbească; poți să fii convins că în fața ochilor el şi vede figura blajină, veşnic surâzătoare şi statura bondoacă a „bravului” soldat, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni atât de lungi încât îi ajung aproape până la gât, atât de largi încât mai e loc pentru încă doi ca el, cu o bluză imensă, peticită la coate şi soioasă, fâlfâind în bătaia vântului ca hainele de pe sperietorile de ciori şi cu capela, uriaşă şi ea, căzută până după urechi. Dar, atenție, această înfățişare prea puțin glorioasă e înşelătoare; sub uniforma peticită a monarhiei austro-ungare se ascunde un suflet mare, de neînvins, sufletul poporului ceh, pe care Švejk l-a întruchipat atât de bine şi cu atâta strălucire încât cartea lui Jaroslav Hašek este astăzi considerată, pe drept cuvânt, ca o mare epopee populară cehă şi cu o egală îndreptățire figura eroului ei este pusa alături de alți mari eroi: Sancho Pança, Mr. Pickwick sau Till Ulenspiegel. Dar înainte de a face cunoştință mai îndeaproape cu bravul soldat, care va deveni sunt sigur – bunul nostru prieten Švejk, să-l cunoaştem mai întâi pe părintele său spiritual, pe Jaroslav Hašek.

*

De la bun început trebuie să spunem că nici în patria scriitorului nu se cunosc încă destul de lămurit toate împrejurările în care a trăit şi a scris Hašek. Critica literară burgheză nu l-a considerat un scriitor în adevărata accepție a cuvântului şi nu i-a consacrat studii ample. Iar după ce *Peripețiile bravului soldat Švejk* s-au impus de la sine ca una din marile cărți ale literaturii universale, au început să apară o puzderie de amintiri ale celor care l-au cunoscut pe Hašek, cuprinzând însă date foarte contradictorii şi adesea inexacte. Un izvor demn de încredere din care se pot extrage amănunte veridice despre viața şi activitatea literară a lui Jaroslav Hašek este lucrarea lui Zdena Ančik: *Despre viața*

lui Jaroslav Hašek, în care autorul – înarmat cu o metodă ştiinţifică de cercetare – a comparat toate sursele cunoscute până la el, izbutind să stabilească de cele mai multe ori adevărata înfăţişare a lucrurilor.

Tatăl viitorului scriitor, Josef Hašek, a fost mai toată viaţa lui un umil şi necăjit profesor la tot soiul de şcoli particulare – la şcolile de stat nu putea funcţiona pentru că nu-şi dăduse toate examenele la universitate – iar mama, Ecaterina Jareš, a fost fiica unui intendent al prinţului Schwartzenberg. Deşi s-au iubit de cum s-au cunoscut, viitorii părinţi ai lui Hašek au trebuit să aştepte din cauza situaţiei materiale nesigure a lui Josef Hašek – treisprezece ani până să se poată căsători. În 1879, în sfârşit, îndată după nuntă, cei doi tineri s-au mutat la Praga, iar la 30 aprilie 1883 s-a născut al doilea copil al familiei – cel dintâi a murit curând după naştere – Jaroslav.

În familia Hašek bucuriile erau rare; fiecare clipă era apăsată de grija zilei de mâine. Câştigurile tatălui erau atât de mici încât abia ajungeau pentru îndestularea nevoilor de fiecare zi. Înăcrit de timpuriu de greutăţile vieţii, Josef Hašek era aspru, neîndurător şi înţelegea să-şi exercite asupra familiei o autoritate pe care o voia necontestată. Jocurile copiilor erau adesea întrerupte de nuiaua tatălui. De altfel, copiii nici nu aveau voie să iasă în stradă; trebuiau să-şi petreacă tot timpul în casă, în locuinţele igrasioase şi întunecoase în care se muta pe rând familia.

Jaroslav era un copil firav, predispus la boală, liniştit şi timid. Una din marile lui bucurii era să-şi asculte mama povestind despre ţinuturile de basm unde-şi petrecuse copilăria şi despre întâmplări uimitoare cu oameni din partea locului. Se pare că povestea aşa de frumos, cu atâta putere de evocare, încât numai amintindu-şi povestirile ei, mulţi ani mai târziu, Jaroslav a scris un volum de istorioare. Trebuie să adăugăm de altfel că şi tatăl, deşi cu o fire închisă şi posacă, a căutat mereu să întreţină în sufletul copiilor săi dragostea faţă de pământul natal şi respectul faţă de omul simplu şi muncitor. Dar o influenţă hotărâtoare a

exercitat-o, în această direcție, asupra lui Jaroslav Hašek îndeosebi scriitorul Alois Jirasek, pe care el a avut norocul să-l aibă profesor la gimnaziu. Prelegerile lui Jirasek despre gloria trecută a poporului ceh, despre marea sa istorie au trezit de timpuriu în sufletul lui Jaroslav o ură mistuitoare împotriva împilatorului: monarhia austriacă şi a tuturor rotițelor ei, judecătorii, polițiştii, popii şi „domnii” de tot felul, din slujba „măritului” împărat de la Viena.

La început, Jaroslav a fost un elev bun şi ascultător. Ba, în primele clase de liceu a fost chiar ministrant într-o biserică. Aici, în afară de bănuții pe care-i câştiga şi care nu erau de loc de disprețuit în situația în care se afla familia, a deprins el profunda cunoaştere a riturilor bisericii catolice şi legendele despre sfinți şi mucenici, de care a ştiut apoi să se folosească cu atâta haz în *Peripețiile bravului soldat Švejk* şi într-o seamă de povestiri satirice. În anul 1895-1896 se produce o schimbare importantă – şi nu în bine – în viața lui Jaroslav Hašek: tatăl se îmbolnăveşte grav şi moare. Viața familiei devine şi mai grea. Ecaterina Hašek e silită să-şi caute o ocupație remunerată şi după multe căutări nu găseşte alta mai bună decât să coase cămăşi pentru un magazin de confecțiuni. Scăpat de supravegherea atentă a tatălui şi profitând de slăbiciunea mamei pentru el, Jaroslav nu-şi mai vede de învățătură şi în clasa a IV-a rămâne repetent. La insistențele, mai bine spus rugămințile mamei, repetă în anul următor această clasă dar nu o termină, rupând-o pentru un timp cu şcoala.

Aşa se face că – după o încercare nereuşită de a intra ucenic într-o tipografie – îl găsim curând pe Jaroslav ca vânzător serviabil şi supus la drogheria „La trei bile de aur”, din Praga. Aici, în mirosul amețitor de lacuri, vopsele şi tot felul de esențe, tânărul Hašek – înzestrat cu o memorie excepțională – înregistrează şi reține moravurile, gesturile şi ticurile verbale ale clienților şi negustorilor care vin în prăvălie, material pe care mai târziu îl va folosi în culegerea de schițe intitulată: *Într-o veche drogherie*. Silit însă destul de repede să părăsească noua slujbă, din cauza unei

năzbâtii pe care o face, intră ca ucenic la o altă drogherie, dar de data asta el e acela care-şi propune să nu zăbovească prea mult printre droghişti, ci să-şi continue învățătura la o şcoală comercială. Jaroslav era acum un tânăr maturizat de experiența vieții, dar nu atât de viața dusă în spatele tejghelelor, cât mai ales de călătoriile făcute prin Moravia şi Slovacia – pe care le începuse imediat după moartea tatălui său şi în cursul cărora îşi agonisise traiul în special din cerşit.

Se prea poate ca tocmai aceste călătorii să fi sădit în mintea lui Jaroslav ideea de a deveni scriitor. Simțindu-se apropiat de oamenii simpli de pe întinsul patriei sale şi împrietenindu-se repede cu ei, s-a îmbogățit în câțiva ani cu un bagaj atât de impresionant de impresii şi cunoştințe, încât trebuie să fi simțit ca un impuls natural nevoia de a le comunica şi altora. Acesta a fost probabil şi motivul hotărâtor care l-a determinat să-şi continue învățătura.

După o serie de încercări făcute sub pseudonim, primele povestiri semnate ale lui Jaroslav Hašek apar în anul 1900, în ziarul *Narodni Listy*. Fireşte, astăzi istoria literară cehă se ocupă în amănunt de fiecare dintre ele. Pentru noi este însă de ajuns să ştim că încă în aceste prime povestiri ale lui Hašek apare tipul omului din popor care iese mereu biruitor din lupta cu adversitățile existenței, sfătos şi bun de glume, care-i sperie, scandalizează şi păcăleşte pe bogătaşi. Prin intermediul colegilor lui de şcoală, Jaroslav Hašek face cunoştință cu cercurile literare burgheze din Praga şi în special cu aşa-numitul grup Syrinx, care profesa cu ostentație o artă decadentă dusă la extrem. Dar el nu se poate încadra în această lume artificioasă şi artificială, se simte de la bun început străin de ea şi o părăseşte curând.

Adevărata şcoală a lui Hašek a fost – cum spunea Zdena Ančik – natura şi poporul. Dar dacă aceasta a fost şcoala lui, marele său învățător a fost Maxim Gorki, pe care l-a citit cu nesaț din tinerețe; după exemplul marelui clasic rus, Hašek şi-a făcut o linie de conduită morală din cunoaşterea cât mai autentică şi mai profundă a realității înconjurătoare, pe care

dorea s-o aşeze la temelia creației lui literare. E drept însă că, în ceea ce priveşte modalitățile de cunoaştere a vieții, Hašek avea pe atunci idei care, cu un eufemism îngăduitor, ar putea fi numite oarecum excentrice. Cum termină şcoala comercială, el intră, pentru puțin timp, ca funcționar la banca „Slavia” – la care lucrase în ultima parte a vieții şi tatăl lui şi pe care o vom găsi pomenită şi în *Peripețiile bravului soldat Švejk* – dar când în primăvara anului 1903 îi apare prima plachetă de versuri *Strigăt de mai*, scrisă împreună cu un prieten, zvârle cât colo prozaica slujbă de la bancă şi-şi reia peregrinările prin Slovacia. Dacă pentru Jaroslav părăsirea slujbei de la bancă a apărut ca o eliberare, pentru maică-sa, care-şi pusese multe nădejdi în cariera de funcționar a fiului, ea a însemnat o lovitură dureroasă. Fiul încearcă să o consoleze cu gândul că va fi scriitor şi va câştiga mulți bani. Dar promisiunile filiale au întârziat să se realizeze, cel puțin în a doua parte a lor. Critica literară cehă n-a izbutit să găsească în publicațiile din aceşti ani prea multe lucrări ale lui Hašek, aşa încât se poate presupune că condițiile precare în care îşi ducea viața familia de funcționari proletarizați s-au înrăutățit şi mai mult. Lupta aceasta necurmată cu greutățile vieții a jucat – nu se putea altfel – o influență decisivă asupra întregii conformații spirituale şi opticii sociale a omului Hašek. Ea explică pe de o parte înțelegerea şi calda lui compasiune pentru toți cei care sufereau şi pe de altă parte ura lui, o ură teribilă, neîmpăcată, necruțătoare împotriva tuturor celor care asupreau pe omul de jos, indiferent dacă erau austrieci sau cehi. Dar în loc să se îndrepte spre mişcarea muncitorească, împins de firea lui clocotitoare, de un spirit de independență exacerbat de un întreg complex de împrejurări familiale şi sociale, de lipsa oricărei îndrumări, Hašek îşi găseşte un refugiu vremelnic în cercurile anarhiste, de unde luptă împotriva stărilor de lucruri existente printr-o frondă ieftină şi ineficace. Se povesteşte astfel că, în 1906, a fost arestat pentru că a refuzat să plătească consumația într-un local şi i-a insultat pe polițiştii veniți să-l aresteze. Puțin mai târziu,

în acelaşi an, e amendat pentru că, în plină zi, a aprins felinarele din fața unui comisariat de poliție, iar după alte două luni suferă o mică condamnare pentru un scandal în piața Vaclav. Activitatea lui Hašek în rândurile anarhiştilor cehi atinge apogeul în anul 1907, când ajunge redactor al oficiosului lor, ziarul *Komuna*. În acelaşi timp el întreprinde turnee de propagandă în bazinul carbonifer din nord şi printre textiliştii din Českomoravská Vysočina; la 1 mai 1907, cu prilejul unei manifestații anarhiste e arestat pentru că a lovit un polițist şi e condamnat la o lună închisoare.

Răgazul pe care această lună de claustrare forțată l-a însemnat pentru furtunoasa lui viață din vremea aceea, a fost, poate, folosit de Hašek pentru a se gândi mai serios la legătura de dragoste care se înfiripase, între timp, între el şi Jarmila Mayer. În familia Jarmilei – pe care tatăl o oprise de altfel de mai multe ori să se întâlnească cu Jaroslav – arestarea lui Hašek era considerată ca o ruşine nemaipomenită. În închisoare fiind, Jaroslav primeşte de aceea din partea Jarmilei o scrisoare în care aceasta îl avertiza că dacă nu se va despărți de prietenii lui anarhişti, nu se vor putea, probabil, căsători niciodată. Dragostea pentru Jarmila se dovedeşte mai puternică decât legăturile cu anarhiştii, pe al căror şef îl bănuia mai demult că ar fi de fapt un vulgar agent provocator al poliției din Praga, şi după ieşirea din închisoare părăseşte redacția ziarului *Komuna*.

Pentru a-şi lua un aer mai prezentabil – familia Mayer se uita la el chiorâş când venea în vizită în haine jerpelite şi ghete scâlciate – Hašek colaborează acum foarte intens la mai multe ziare pragheze cu foiletoane satirice care-i aduc notorietate în lumea literară. În general, legătura cu Jarmila a avut o influență binefăcătoare asupră-i, punând mai multă ordine în viața lui şi în munca lui. Ar fi greşit totuşi să ne imaginăm că temperamentul lui vulcanic putea fi stăpânit în întregime, fie chiar şi de Jarmila. Dar în tot cursul anului 1908 – spun biografii lui – Hašek a fost arestat numai de doua ori: o dată pentru ca a smuls un steag într-o piața publică şi a doua oară pentru un scandal. Îi era peste

putință să se dezbare în întregime de nevoia lui de a inventa tot felul de farse cu care să sperie pe burghezi şi să-şi bată joc de autorități.

Cu toate acestea, munceşte intens şi în sutele de mici povestiri şi foiletoane satirice, păstrate din această epocă, el face o adevărată cronică satirică a vremii. Poziția lui socială pare şi ea că se consolidează: e colaborator permanent al unuia din cele mai mari ziare cehe de atunci, *České Slovo*, redactor salariat, cu optzeci de florini pe lună şi doi litri de bere pe zi, la revista *Svět Sviřat (Lumea animalelor)* şi, în plus, scrie regulat la multe alte publicații, în special în reviste umoristice. Fie că socotea într-adevăr că avea dreptul să fie mulțumit sau că îşi dădea seama că opoziția lui nu avea oricum sorți de izbândă, onorabilul domn Mayer îşi dă în fine consimțământul şi cei doi tineri – Jaroslav şi Jarmila – se căsătoresc în primăvara anului 1910.

Despre ce scrie Hašek în această vreme? Ironia şi verva lui răscolitoare nu cruță niciunul din aspectele hilare pe care le îmbracă viața publică în monarhia austro-ungară, aflată în plină descompunere: imbecilitatea pletorei de amploiați ai administrației habsburgice şi găunoasa frazeologie patriotardă a politicienilor, mizeria spirituală a presei şi literatura cazonă, filantropia ipocrită a doamnelor din lumea bună şi falsa onorabilitate a celor ce voiau să treacă drept „stâlpii societății”. Este tocmai epoca când Hašek începe să manifeste o predilecție deosebită pentru satirizarea armatei austriece, cu gândul de a o discredita definitiv în ochii compatrioților săi, considerând – pe bună dreptate – că acesta era unul din cei mai puternici piloni de susținere ai construcției şubrezite pe care o reprezenta monarhia lui Franz Josef. Toate schițele lui cu subiecte luate din viața armatei se ordonează în jurul unui erou comun: bunul soldat Švejk... În anul 1911, aceste schițe apar adunate într-un volum, sub titlul: *Bunul soldat Švejk fi alte istorioare ciudate.*

Tânara familie Hašek se bucură acum de o relativă bunăstare. Dar neastâmpărul care clocoteşte în vinele lui

Jaroslav nu-l lasă să se împace cu viața filistină şi anodină în care ar dori să-l vadă pentru totdeauna ancorat familia Mayer. Când, la un moment dat, se plictiseşte de activitatea pentru care nu avea nicio vocație şi – trebuie să adăugăm – nicio deosebită pricepere, de la revista *Lumea animalelor*, Hašek face exact ceea ce povesteşte teteristul din *Peripețiile bravului soldat Švejk* şi anume: descrie într-un pseudo-limbaj ştiințific nişte animale inventate de el şi... urmarea, fireşte, nu se lasă aşteptată. Desperat de plângerile cititorilor, proprietarul revistei îl dă afară. Ba, în 1911, i se întâmplă ceva şi mai ciudat. În timp ce se întorcea, într-o noapte, acasă, traversând podul Karol, îi trece deodată prin minte o idee năstruşnică şi fără să stea prea mult pe gânduri o şi pune în aplicare. Se apleacă tare de tot peste parapetul podului, ca şi cum ar fi vrut să se arunce în apă. Un trecător alarmat anunță poliția. Şi, în loc să ajungă la domiciliul conjugal, Hašek nimereşte la ospiciul de nebuni unde e internat ca să i se vindece presupusa depresiune mintală. N-a stat prea mult acolo dar a văzut şi a aflat multe lucruri neobişnuite, dintr-o lume pe care încă nu o cunoştea şi aceste noi cunoştințe nu s-au irosit zadarnic. Paginile despre nebuni şi cele despre activitatea la revista *Lumea animalelor* sunt printre cele mai pline de haz din *Peripețiile bravului soldat Švejk* şi la înălțimea celor mai mari umorişti ai lumii.

Desigur, aceste acte de sfidare a uzanțelor admise în lumea bună, care la Hašek exprimau o atitudine față de viață şi de societatea înconjurătoare, nu puteau fi pe placul liniştitei şi ordonatei Jarmila. Şi neînțelegerile nu întârzie să se ivească în căminul abia încropit.

Iar dacă în viața privată orientarea antiburgheză a lui Jaroslav Hašek lua astfel uneori un aspect de farsă bufă, în viața publică această orientare devine în mod evident tot mai categorică şi mai ireductibilă. În cursul alegerilor pentru parlamentul imperial de la Viena, care au avut loc în anul 1912, Hašek întemeiază „Partidul progresist moderat în limita legilor” şi-şi pune el însuşi candidatura. E uşor de

înțeles că el nu-şi făcea niciun fel de iluzii în şansele de reuşită ale „partidului” său, dar întrunirile acestei grupări a „oamenilor cuminți care-şi dau seama că orice radicalism este dăunător şi că un progres sănătos nu se poate dobândi decât încet şi fără grabă” – cum a numit-o cu verva-i îndrăcită Hašek – au însemnat o grandioasă bătaie de joc la adresa farsei electorale a burgheziei, a societății burgheze în ansamblul ei şi au avut un mare răsunet, dat fiind că toată lumea îşi dădea seama că „şeful” noului partid nu făcea decât să ridiculizeze rugina, incapacitatea şi respectarea filistină a legilor monarhiei austriece de către partidele politice ale burgheziei cehe.

În anul 1912, Hašek ajunge la ciocniri din ce în ce mai supărătoare cu Jarmila, care tocmai născuse un băiat, pe care l-au botezat Richard. Văzând că nu poate să-şi înduplece soțul să renunțe la ceea ce ei i se păreau apucaturi nedemne, fire mândră şi intransigentă, Jarmila pleacă de acasă şi se mută la onorabilul domn Mayer, fără să uite însă să ia cu dânsa şi toată mobila. Cum în acelaşi timp Hašek e concediat şi de la *České Slovo* – din pricină că la o adunare a lucrătorilor de la tramvaiele din Praga arătase că liderii sindicali socialişti-naționali (reprezentanți ai partidului burghez cu această denumire) vor să trădeze greva – el se reîntoarce la vechiul său trai boem şi asta cu atâta ostentație încât în tot cursul anului 1913 e căutat febril de poliția din Praga, pentru tot soiul de delicte, dar fără succes. Din existența lui de om „aşezat”, pe care o dusese câtva timp – e adevărat, în limite destul de… moderate – nu-i mai rămâne decât o amintire: tema căsniciei burgheze, de care el îşi bate acum joc în schițele sale.

La izbucnirea primului război mondial, Hašek se află în gazdă la Josef Lada, cunoscutul caricaturist ceh, bun prieten al autorului şi ilustratorul *Peripețiilor bravului soldat Švejk.* Din amintirile acestuia se ştie că în această perioadă Hašek ducea în casa prietenului său un trai tihnit, renunțase la hoinărit şi muncea cu spor, făcându-şi o distracție în timpul liber din a pregăti adevărate surprize

culinare, căci se pare că se pricepea foarte bine la gătit. După declararea războiului n-a mai izbutit să publice decât două schițe satirice. Dar aşa cum a făcut întotdeauna, când nu putea să-şi mărturisească în scris disprețul şi aversiunea lui pentru autoritățile imperiale, Hašek nu se resemna, ci găsea repede alte mijloace.

Astfel, o mare vâlvă a stârnit în toamna anului 1914, la Praga, festa pe care Hašek a jucat-o poliției austriece. În ziua de 14 noiembrie 1914, adică la aproape trei luni de la declanşarea războiului dintre Austro-Ungaria şi Rusia țaristă, Hašek s-a prezentat la hotelul „U Valsu", s-a trecut sub un nume rusesc, a declarat că locuieşte la Moscova şi că vine direct de la Kiev. Poliția austriacă, care vedea la tot pasul numai spioni ruşi, cum a primit fişa de la hotel a dat imediat ordin ca străinul suspect să fie arestat, convinsă că făcuse o captură de preț. Cu aceeaşi promptitudine au fost anunțate şi autoritățile superioare despre arestarea spionului rus. Care nu a fost însă uimirea inspectorului însărcinat să cerceteze cazul când în birou i-a fost adus Jaroslav Hašek – pe care-l cunoştea şi care arbora cel mai nevinovat aer din lume. Întrebat de ce se înscrisese la hotel sub un nume fals, Hašek a răspuns că voise să se convingă dacă şi în timp de război poliția austriacă funcționează tot atât de bine. Curiozitate pentru care a fost penalizat cu cinci zile de închisoare.

În anul 1915, Hašek e încorporat şi repartizat la regimentul 91 infanterie din České Budějovice. Despre viața lui de cazarmă ne povesteşte în *Peripețiile bravului soldat Švejk* teteristul Marek, care nu e altul decât însuşi autorul lui Švejk.

Cu aceasta ia sfârşit o întreagă epocă din existența lui Hašek şi începe o alta, care se va deosebi radical de cea dintâi, din care a decurs totuşi în mod firesc. E cazul să facem de aceea mai întâi un scurt bilanț al activității scriitoriceşti a lui Hašek între anii 1900 şi 1915, înainte de a trece să vedem cum a evoluat el de la această dată şi îndeosebi de la Revoluția Socialistă din Octombrie.

Opera literară a lui Jaroslav Hašek din primii cincisprezece ani ai secolului nostru este caracterizată printr-o certă evoluție ascendentă. Hašek a scris în acest timp, sub pseudonim sau sub semnătură proprie, mai bine de o mie de schițe, foiletoane şi articole. Cei care l-au cunoscut mai îndeaproape arată că a scris şi două romane, ale căror manuscrise s-au pierdut; cel dintâi se numea *Istoria cheamă* şi avea un net caracter antireligios, cel de-al doilea era un roman pentru copii şi purta titlul *Trumpfy*. În 1911 a început să dicteze un roman satiric: *Din cronica partidului moderat progresist în limitele legii* – pe care n-a apucat însă să-l termine. De asemeni, a scris câteva comedii de moravuri, din care câteva s-au păstrat. Volumele publicate au fost amintite, aproape toate, mai înainte.

Realismul lui Hašek şi-a găsit expresia într-un gen de satiră, care-i este propriu, excluzând alegoria şi simbolurile, pentru a se revendica în cel mai strict înțeles al cuvântului de la viață, pe care o urmăreşte şi o transpune literar cu o fidelitate aproape reportericească. Din contactul strâns cu poporul Hašek a câştigat o limbă clară şi directă, sobră şi în acelaşi timp plină de culoare, abundând în imagini de o uimitoare sugestivitate şi anume creată parcă pentru a deveni un ecou al înțelepciunii populare. În clipa când a intrat, o dată cu soldatul Švejk, în primul război mondial, Hašek era astfel un scriitor satiric destul de cunoscut în patria sa dar nu şi recunoscut de cercurile literare burgheze, pentru că – din motive lesne de ghicit – era mai mult temut în aceste cercuri decât respectat.

În luna aprilie 1915 a ajuns, împreună cu batalionul său, pe front, iar la primul prilej potrivit – care i s-a oferit în luna noiembrie a aceluiaşi an – a trecut în liniile ruse, pentru a lupta acum cu arma în mână împotriva asupritorilor poporului său. Din aprilie şi până în noiembrie 1915, Hašek a cunoscut o bună parte din eroii pe care-i vom întâlni în această carte şi care, datorită lui, sunt astăzi vestiți pe tot cuprinsul globului: locotenentul Lukáš, plutonierul Vaněk, maiorul Wenzel şi alții. Dar mai ales şi mai presus de toate,

aici l-a cunoscut Hašek pe soldatul František Straslipský ordonanță la locotenentul Lukáš – cărămidar de felul lui, mustind de bun simț şi umor popular, vorbind numai în pilde şi care i-a servit scriitorului, în 1921, ca model pentru bravul Švejk aşa cum îl cunoaştem noi astăzi. Când a trecut în liniile ruse, Hašek a fost însoțit de Straslipský.

În Rusia Hašek a fost mai întâi internat într-un lagăr de prizonieri, până când, aflând că se formează unități de voluntari cehi, s-a înrolat şi el. Un timp a lucrat ca ziarist la publicația *Cehoslovak*, care apărea la Kiev, unde a scris o serie de schițe satirice la adresa Austriei habsburgice. Simpatizat de ostaşii, cu care, oriunde se afla, se împrietenea imediat, a fost ales în comitetul regimentului 1 puşcaşi din care făcea parte, în această calitate a intrat în conflict cu conducătorii secției din Rusia a Consiliului național cehoslovac, de sub preşedinția lui T. G. Masaryk, din cauza liniei antipopulare a acestui organism burghez şi a scris, bineînțeles, o schiță satirică la adresa lor, intitulată Clubul Pickwickilor cehi, drept care, ca sancțiune, a fost trimis pe front.

La izbucnirea Revoluției din Octombrie, Hašek era din nou la Kiev. Printre soldații cehi aflați în Rusia se ducea o intensă propagandă contrarevoluționară, inspirată de cercurile burgheze din Occident. Cu luciditatea-i caracteristică, Hašek – care era de altfel de multă vreme un simpatizant al socialiştilor de stânga – nu se lasă nicio clipă momit de această propagandă înşelătoare şi în 1918 îl găsim făcând parte din Armata Roşie a muncitorilor şi țăranilor. În acelaşi an el devine membru al Partidului Comunist şi se dăruieşte Revoluției fără rezerve, până la uitare de sine, cu toată înflăcărarea marelui său suflet însetat de dreptate.

Închinându-şi acum toată puterea lui de muncă victoriei lui Octombrie Roşu, scrie articole după articole în ziarul social-democraților comunişti internaționalişti cehi, compune manifeste, apeluri către voluntari, face agitație, ține conferințe, înfierează acțiunile contrarevoluționare ale Consiliului național cehoslovac, conduce apărarea oraşului

Samara. Şi o dată cu această activitate febrilă care nu-i lasă nicio clipă de răgaz – pe care de altfel nici nu-l caută – se produce şi o schimbare calitativă în caracterul lui: o disciplină severă ia locul instabilității lui de dinioară, o ordine care merge până la meticulozitate înlocuieşte comportarea anarhică de altădată, individualismul mic-burghez e alungat de dorința fierbinte de a fi de folos cauzei celor mulți şi asupriți. Hašek devine un luptător revoluționar disciplinat, care înțelege să îndeplinească cu entuziasm orice sarcină, oricât de grea şi primejdioasă ar fi ea. Aderarea lui la partidul proletariatului îi aduce suportul moral care i-a lipsit atâta vreme, îl ajută să-şi dezvolte din plin marile lui calități de ziarist şi... lucru cu desăvârşire neaşteptat la el –, de organizator.

În scurt timp, prin intermediul voluntarilor cehi care se întorc în patrie, începe să se vorbească şi la Praga despre schimbarea produsă în felul de a fi şi de a trăi al lui Hašek. Dar cei care-l vorbesc de bine sunt cei mai puțini. Majoritatea ziarelor burgheze îl calomniază cu neruşinare şi-l acuză că „s-a dat cu bolşevicii”. De aceea, când Uniunea Sovietică e vizitată de o delegație de comunişti cehoslovaci, printre care se află şi scriitorul Ivan Olbracht, Hašek din îndepărtatul Irkutsk le trimite o scrisoare în care le vorbeşte despre activitatea lui în cadrul Armatei Roşii şi-i roagă să restabilească adevărul cu privire la el.

„Scrisoarea voastră – îi încredințează Hašek – *m-a bucurat mai ales în pasajul în care îmi scrieți ca sunt înjurat pentru ca aş fi un om fără căpătâi. Pot să vă spun că am pierdut meteahna asta în cele treizeci de luni de muncă neîntreruptă în cadrul Partidului Comunist şi pe front...*

Dacă ar trebui să-ți scriu în amănunt despre toate misiunile pe care le-am avut şi despre tot ce-am făcut, nu mi-ar ajunge mica rezervă de hârtie pe care o avem aici la Irkutsk. În momentul de față, de pildă, sunt şeful secției organizatorice şi de informații a Armatei a cincea, pentru că toți au fost chemați la munci politice de răspundere la Omsk şi eu am rămas

singur aici în răsărit. În afară de asta sunt redactorul şi editorul a trei ziare: al ziarului german Sturm, *la care scriu singur toate articolele, al ziarului de limbă maghiară* Roham, *unde am câțiva colaboratori, şi al ziarului buriat-mongol* Flacăra, *pe care-l scriu de la un cap la altul, dar – nu te teme – nu în mongolă, ci în rusă. Acum, sovietul militar revoluționar insistă să scot şi un ziar chino-coreean. Zău, nu ştiu ce să fac. Pe chinezi i-am organizat, dar chinezeşte ştiu foarte puțin. Din cele 86.000 de semne grafice ale limbii chineze, abia dacă cunosc 80. Pe lângă asta, de aseară sunt responsabil politic în colegiul de redacție. Mi se dă totdeauna mult de lucru şi când, în fine, îmi spun că nimeni nu mai poate inventa ceva în plus, împrejurările îmi arată că mă înşel şi că trebuie să lucrez tot mai mult şi mai mult. Dar nu protestez de loc, pentru că toate astea trebuie făcute în interesul Revoluției.*

. . . .

Dacă am să mă întorc în Cehoslovacia n-am să vin să mă conving dacă străzile din Praga sunt bine măturate sau nu şi nici dacă ziarele scriu ca «m-am dat» cu comuniştii.

Am să vin să torn peste spinarea slăvitului guvern ceh energia pe care am deprins-o în lupta glorioasei noastre Armate a cincea cu reacțiunea siberiana a «multregretatului amiral».”

Şi într-adevăr, la sfârşitul anului 1920 Jaroslav Hašek se întoarce în Cehoslovacia. Dar în loc să poată juca în viața publică rolul pentru care acum se simțea pregătit, e primit cu un cor de urlete din partea întregii prese burgheze şi social-democrate de dreapta, care-l acuză că şi-a „trădat” patria, că e „agentul Moscovei”. E mereu în primejdie de a i se înscena un proces pentru dezertare şi trecere la inamic, e hăituit fără încetare de poliție, calomniat şi batjocorit, pus sub un fel de interdicție morală. În aceste împrejurări grele, el nu găseşte nici sprijinul celor de la care avea tot dreptul să spere că-l va primi. Mulți dintre social-democrații de stânga se fac ecoul calomniilor burgheze sau îl privesc cu neîncredere din pricina trecutului lui uşuratic. La această

campanie, evident regizată pentru a-l împiedică să se desfăşoare atât pe plan politic cât şi literar, lucru de care pe vremea aceea mulți se temeau în patria lui, el încearcă să răspundă cu arma lui fără greş: satira. Ca un cântec de lebădă, foiletoanele lui satirice – în care-şi bate joc de minciunile debitate împotriva Uniunii Sovietice, de liderii social-democrați care au pactizat cu burghezia, de cei care în noua republică au preluat moravurile vechii monarhii – sunt însuflețite de atâta vervă, umorul lui se împleteşte cu un sarcasm atât de virulent, încât rămân printre cele mai bune lucruri scrise de Jaroslav Hašek, gazetarul fără pereche. La campania de intimidare şi asasinare morală a celui care, pe merit, este socotit astăzi unul din cei mai mari scriitori pe care i-a dat poporul ceh, se adaugă apoi şi greutățile materiale, sărăcia care se lipeşte iar de el ca în vremurile de odinioară. N-are cu ce plăti chiria camerei în care stă şi proprietăreasa îl alungă. Un timp rătăceşte din nou ca în tinerețe, până când găseşte adăpost în casa unui prieten.

O scrisoare către Jarmila – cu care reînnoadă pentru un timp vechea lor „poveste frumoasă”, cum se exprimă el – dovedeşte că în ciuda acestor greutăți Hašek lucra totuşi neobosit la *Peripețiile bravului soldat Švejk*. La început e nevoit să-şi tipărească cartea pe cont propriu – e ajutat la aceasta de un prieten – şi s-o publice în fascicole. Dar în fața entuziasmului cu care cititorii salută această carte minunată în care se regăseşte, parcă, întreg sufletul poporului ceh, publicarea ei e preluată de un mare editor, care face cu această ocazie o afacere strălucită. Hašek nu se alege, bineînțeles, decât cu fărâmiturile, dar reuşeşte cu toate acestea să-şi adune banii cu care să-şi poată cumpăra o căsuță unde să lucreze. Deşi bolnav, dictează cu înverşunare pagină cu pagină, capitol cu capitol… fără să izbutească însă să-şi termine opera.

Răpus de o viață aspră, de privațiuni şi adversități, într-o lume care-i era străină şi-l duşmănea, scriitorul moare la 3 ianuarie 1923, în vârstă de 40 de ani.

*

Când *Peripețiile bravului soldat Švejk* au văzut lumina tiparului, foarte puțini au fost aceia care şi-au dat seama că literatura cehă se îmbogățea cu o operă profund națională şi populară, că un mare scriitor dăruise poporului său o creație care-l situează alături de Swift, Cervantes sau Charles de Coster. Este de aceea un remarcabil merit al scriitorului Ivan Olbracht faptul că el, cel dintâi, a ştiut să vadă în Hašek un mare scriitor, iar în Švejk – eroul uneia din cele mai mari cărți scrise în limba cehă.

„*Peripețiile bravului soldat Švejk* – a scris Olbracht în toamna anului 1921 – sunt citite de zeci de mii de oameni (prima ediție în zece mii de exemplare a fost epuizată). Zeci de mii de oameni râd cu hohote peste paginile acestei cărți, dar dintre oamenii noştri de litere nu s-a găsit încă nimeni care s-o laude. Întrebați pe un om din popor ce crede despre cartea asta şi numai la auzul numelui de Švejk va începe să râdă. Puneți însă aceeaşi întrebare şi unui om cu cultură literară şi veți vedea că va zâmbi parcimonios şi va va răspunde oarecum stingherit: «Ei, bineînțeles!» Nu va avea curajul să fie nerecunoscător pentru clipele de desfătare pe care i le-a dăruit cartea şi să vorbească urât despre ea, dar nici nu va uita să pomenească despre stilul ei «neliterar», despre palmele nemiloase pe care cartea le dă vechii şi noii estetici literare şi mai ales estetismului literar vechi şi nou. Iar când îşi va aminti de stilul ei, ce reproduce limba vorbită în cazărmi, pe stradă sau în cârciumi, limbă care de obicei îl farmecă, îşi va spune că nu se cuvine totuşi s-o caracterizeze drept «un lucru minunat». Librăriile au boicotat cartea. Librarii au refuzat să vândă această lucrare scoasă în editură proprie. Domnul E. Weinfurter, de pildă, s-a exprimat cam aşa: «Nu ne ocupăm cu o literatură ordinară care, în loc să educe intelectul, formează mitocani şi derbedei şi nu vrem să compromitem bunul renume al firmei noastre. E o literatură pentru comunişti, nu pentru cehi. Cu respect...»”

În continuare, Olbracht arăta rațiunile care-l făceau să socotească *Peripețiile bravului soldat Švejk* o mare operă de artă.

În primul rând, spunea el, cartea lui Jaroslav Hašek prezintă primul război mondial dintr-un unghi de vedere cu totul nou, aşa cum nimeni altul n-a mai făcut-o până la el. Nu există altă carte în care tragismul, tâmpenia şi cruzimea războiului imperialist să fie demascate cu o astfel de forță nimicitoare. Toți cei care, până la Hašek, au scris despre marele măcel au trebuit să facă un uriaş efort de voință pentru a se smulge din clisa morală în care îi aruncase această catastrofă. Jaroslav Hašek – şi acest lucru trebuie subliniat cu toată tăria – n-a avut nevoie să învingă mai întâi războiul în sufletul lui. El a fost chiar de la început deasupra lui. Şi-a bătut joc de el în totalitatea lui şi în fiecare amănunt, ca şi cum ar fi fost vorba „de o simplă încăierare între bețivi la o cârciumă din Žižkov".

În al doilea rând, stăruia Olbracht, Švejk marchează un tip literar absolut nou în literatura universală: tipul unui erou popular considerat printr-o prismă cu totul neobişnuită, în contrast izbitor cu caracterele frământate de probleme adesea insolubile pentru vremea sau lumea în care trăiesc, nemulțumite şi nefericite în mediul ambiant, care nu li se potriveşte de fel. Dimpotrivă, Švejk e mulțumit şi bucuros în orice situație, nu-şi pierde niciodată cumpătul, buna dispoziție şi încrederea în sine şi are convingerea nestrămutată că din orice împrejurare, oricât de desperată ar părea ea, există o ieşire.

De unde vine atunci forța dizolvantă, forța demascatoare – cum spunem noi astăzi – a acestei cărți unice în felul ei?

De acest lucru noi ne putem da, probabil, mai bine seama decât Ivan Olbracht care, atunci când a scris articolul despre care am amintit mai înainte, nu avea perspectiva mai largă pe care o dă distanțarea în timp şi cu siguranță nici răgazul necesar pentru a face un studiu amănunțit, încolțit cum era el însuşi de şacalii criticii literare burgheze.

Pentru a înțelege mai bine toată originalitatea lui Švejk, şi

implicit mesajul lui Hašek, e nevoie să facem o scurta incursiune în istoria creării romanului, de la începuturile lui şi până la forma în care-l avem astăzi sub ochii noştri.

Din amintirile Jarmilei se ştie că pentru prima oară Hašek s-a gândit la Švejk în vara anului 1911. Într-o seară, scriitorul s-a întors acasă într-o dispoziție sărbătorească, s-a aşezat la masă şi, înfrigurat, a notat ceva pe o bucată de hârtie. A scris clar titlul şi apoi a început să se gândească la cele ce trebuiau să urmeze, dar n-a mai apucat să schițeze decât câteva cuvinte indescifrabile şi a adormit. Dimineața, când s-a trezit, a fost foarte nenorocit aflând că Jarmila aruncase hârtia şi i-a spus că îşi însemnase acolo o idee genială, de care nu-şi mai poate aminti. A alergat la lada cu gunoi şi după o clipă s-a întors radios, fluturând peticul de hârtie mototolit. S-a uitat câteva momente la el şi apoi l-a azvârlit din nou. Dar de data asta Jarmila l-a păstrat cu grijă, aşa încât se poate stabili foarte precis cum a încolțit în mintea lui Hašek ideea lui Švejk. Titlul era *Tâmpitul companiei*, după care urmează o propozițiune ce începea aşa: „S-a prezentat singur la recrutare, în dorința de a fi găsit apt şi a intra în armată” – şi încă vreo câteva cuvinte care nu pot fi însă descifrate.

Aceasta este prima însemnare despre Švejk. La câteva zile după aceea în revista *Karikatury*, scoasă de desenatorul Josef Lada, a apărut o schiță al cărui erou este Švejk. În scurt timp au urmat apoi alte câteva. Aceste povestiri îl prezintă pe bravul soldat Švejk slujindu-şi împăratul până la uitare de sine şi refuzând să părăsească armata chiar atunci când o comisie medicală opinează pentru lăsarea lui la vatră. E lesne de înțeles că pe vremea aceea Hašek nu putea fi prea explicit şi nici prea categoric, din cauza vigilentei cenzuri austriece. Dar încă de pe atunci, cititorii săi au înțeles ce voia el să spună. Într-adevăr, direcția satirei lui Hašek trebuie să fi fost destul de limpede dacă ne gândim că în timp ce Švejk se topea de dragoste pentru măritul împărat de la Viena şi ținea să-l slujească cu un devotament înduioşător, cu îndărătnicie chiar, tinerii cehi fugeau de

umilința de a sluji în armata asupritorilor, refugiindu-se în masă în Elveția, America de Nord sau America de Sud.

În 1914, în timp ce lucra în redacția publicației *Cehoslovak*, care apărea la Kiev, Hašek a început să scrie *Peripețiile bravului soldat Švejk în prizonierat*. În această cărțulie, de circa 120 pagini în format mic, nu se vorbeşte însă decât prea puțin despre prizonieratul lui Švejk; cărticica e de fapt o relatare a întâmplărilor prin care trece bunul soldat Švejk în timpul războiului. Multe scene din această a doua versiune a lui Švejk se repetă şi în cea din urmă, pe care o citim noi astăzi.

Ultima versiune se deosebeşte de cele ce au precedat-o nu numai prin amploarea ei, cât mai ales prin orientarea scriitorului. În primele două versiuni – cum am văzut – verva lui Hašek a țintit în special armata austriacă, ca instrument de umilire şi asuprire a poporului. În cea din urmă, satira lui ținteşte mult mai departe, e mai profundă, multilaterală. Este o satiră acerbă, cu scânteieri de geniu, la adresa militarismului în general, a tuturor războaielor pustiitoare făcute de pe poziții ostile poporului, a războaielor nedrepte.

Peripețiile bravului soldat Švejk este astfel o cronică fidelă a primului război mondial pe care-l putem urmări în aproape toate fazele lui. De la cele dintâi clipe ale măcelului, întregul aparat de stat birocratizat şi corupt al Habsburgilor desfăşoară o activitate febrilă pentru a împiedica poporul să se întrebe asupra sensului acestui război, pe care el nu l-a dorit şi nu-l poate admite. Armata, justiția, presa, societățile filantropice, pseudoştiința – toate se coalizează, spre a teroriza, orbi şi înşela omul simplu. În vălmăşagul acesta, în care cei mai mulți îşi pierd capul, îşi face deodată apariția Švejk, care, cu un calm desăvârşit şi o bunăvoință ce nu poate fi tulburată de nimic, înfruntă necazurile ce se abat asupră-i – ca asupra tuturor oamenilor simpli – cu atâta seninătate şi curaj, cu atâta bun-simț şi tenacitate încât devine invulnerabil față de călăii lui.

Arestat pentru că s-ar fi făcut vinovat de crimă de înaltă trădare, exprimându-şi opinia că războiul trebuia neapărat

să izbucnească, Švejk nu e niciun moment intimidat şi înfricoşat de soarta lui. Dimpotrivă, el e tot timpul deasupra inchizitorilor lui, care n-au nicio putere asupră-i. Interogatoriile, în care pumnii repeziți în fălci țin adesea loc de întrebări, sunt pentru el un moft. *„Pe vremuri* – spune viteazul Švejk – *era mai rău. Am citit undeva într-o carte cum că acuzații erau puşi să umble pe tablă înroşită şi să bea plumb topit, ca să se vadă dacă erau sau nu vinovați... Ăl de stătea doar închis în camera de tortură se simțea ca un nou-născut. În ziua de azi, arestul e o floare la ureche. Nici tu spintecare, nici tu butuci, pat avem, masă avem, lavițe avem, nu ne înghesuim ca sardelele, ciorbă ni se dă, pâine ni se dă, urciorul cu apă ni se aduce, latrina o avem colea, sub nas. În toate se vede progresul."*

Amenințat cu trimiterea în fața unei comisii medicale pentru a se vedea dacă nu e cumva nebun, bunul Švejk nu se nelinişteşte niciun moment.

„Mie nu mi-e frică de domnii ăştia, spune el. Când eram ostaş, m-a examinat un medic veterinar şi am ieşit bine la examen."

Iar când e acuzat – pe nedrept – că se preface a fi bolnav spre a nu fi trimis pe front şi e supus unui tratament medical barbar în fața căruia niciunul dintre adevărații simulanți nu rezistă, Švejk are ca întotdeauna o atitudine bărbătească şi-şi pune în vădită inferioritate călăul, arătându-i că e mult mai puternic decât orice caznă şi bătându-şi joc de el sub masca leialității celei mai ortodoxe.

„Nu mă cruța – îşi îndeamnă el călăul – gândeşte-te la jurământul tău. Chiar dacă în locu-mi ar fi taică-tu sau fratele tău bun, tu trebuie să-i aplici clistirul fără şovăială. Gândeşte-te că de clistirele astea depinde soarta Austriei şi că izbânda e a noastră!"

Cine i-a insuflat lui Švejk această forță pe care întregul aparat al statului asupritor nu e în stare s-o înfrângă? În primul rând conştiința că în societatea în mijlocul căreia trăieşte e „ceva putred", că „lucrurile nu mai pot să dureze mult". Convingerea asta, pe care o simte împărtăşită de

poporul sau, deşi acesta nu găseşte încă mijloacele sau n-are încă curajul s-o exprime, îi dă puterea să fie senin şi optimist, să aibă o nezdruncinată încredere în viitor. În felul acesta el devine, de la început, purtătorul de cuvânt al celor care urăsc războiul şi luptă prin toate mijloacele ca să nu fie nimiciți.

Inițial Švejk are o atitudine defensivă, de apărare a propriei sale persoane împotriva nebuniei dezlănțuite în jur. Când autoritatea bagă de seamă că în spatele frunții senine a lui Švejk ar putea să se ascundă cumva gânduri subversive şi îl întreabă: *„Aş vrea să ştiu, porc de câine, ce gândeşti tu acuma!”* bravul soldat răspunde, fără să clipească:

„Cu respect vă raportez că eu nu gândesc, pentru că în armată soldatului îi este interzis să gândească. Când, cu ani în urmă, eram în regimentul 91, domnul căpitan ne zicea întotdeauna: «Soldatul n-are voie să gândească singur. Pentru el gândesc superiorii. Când soldatul începe să gândească, nu mai e soldat, ci un nespălat de civil. Gândirea nu duce...»” Şi figura lui blajină îi înşală pe toți căpcăunii cu care are de a face.

Dar de la un timp, în tăcerea de moarte pe care clasa stăpânitoare o aşternuse peste țară încep să se audă glasuri de revoltă care vestesc că poporul se trezeşte, că el începe să întrezărească ieşirea din război printr-o răsturnare revoluționară. *„Ar trebui să fii de față când se strâng vecinii jos, la Skocice, spune un cioban. Fieştecare are pe câte unul în război şi să-i auzi cum îți vorbesc. După războiul ăsta, zice că va fi libertate, n-au să mai fie nici curți boiereşti, nici împărați, nici baroni şi moşiile cică s-or lua.”*

De aceea nici Švejk nu se menține multă vreme în postura exclusivă de apărare, ci trece la atac. Fireşte, Švejk nu este un luptător în accepțiunea curentă a acestui cuvânt, dar prin parodierea supunerii şi prin glumele lui străvezii el sapă cu tenacitate la temelia ordinii existente şi „ajută activ – cum spunea Julius Fučik – deşi nu totdeauna conştient, la dărâmarea a ceea ce a fost clădit pe împilare şi sclavie”.

Liniştit şi veşnic cu zâmbetul pe buze; cu o şiretenie

ascunsă sub masca fidelității şi devotamentului nețărmurit, el execută toate ordinele pe dos şi provoacă oriunde se află numai încurcături şi catastrofe. Arma lui este aparent inofensivă, dar el o mânuieşte cu atâta pricepere încât învinge totdeauna infamiile pe care războiul nedrept şi cei care l-au provocat le revarsă asupră-i. Superiorii lui nu izbutesc niciodată să-i vină de hac, pentru simplul motiv că Švejk nu se teme de ei; sub uniformele lor cu fireturi lucitoare el îi vede aşa cum sunt: meschini, proşti, răi dar şi fricoşi. E adevărat, ei sunt de multe ori şi cruzi şi răzbunători şi-l pedepsesc fără cruțare pe Švejk, dar nu-l pot determina niciodată să-şi schimbe felul de a fi. Pentru că Švejk e poporul care se apără de calamitatea războiului şi de poftele nebune de cuceriri ale stăpânirii, de nesfârşitele suferinți, de foamea şi mizeria aduse de război.

Iată-l, de pildă, pe Švejk discutând liniştit, la o halbă de bere cu agentul secret Bretschneider, aflat în exercițiul funcțiunii lui, adică în plină vânătoare de oameni pentru temnițele chezaro-crăieşti. Bunul şi bravul nostru Švejk admite din toată inima şi cu toată seninătatea că asasinarea arhiducelui Ferdinand la Sarajevo e o pierdere grea pentru popoarele Austriei, dar felul în care el îşi exprimă regretul pentru moartea moştenitorului tronului îl caracterizează chiar de la primele pagini:

„E o pierdere, nu se poate tăgădui, spune Švejk. *Mare pierdere, Ferdinand nu poate fi înlocuit cu orice dobitoc”...*

Sau părând că-şi aduce aminte cu mare plăcere de „vremurile bune de altădată” când fusese recrut în armata împăratului, cu o față deschisă şi surâzătoare ca o lună plină, Švejk povesteşte o întâmplare aparent măruntă dar care, pusă parcă deodată sub o lupă măritoare, capătă dimensiuni şi semnificații ce depăşesc mult cadrul limitat al celor povestite, pentru a îmbrăca o valoare de generalitate, devenind tipică:

„În armată, fără disciplină se duce dracului totul, comentează blajin eroul nostru. *Locotenentul nostru Makovec ne spunea mereu: «Dacă n-ar fi disciplina, mă, tâmpiților, v-ați*

cățăra ca maimuțele în copaci; milităria vă face oameni, idioților, neisprăviților». Şi n-avea dreptate? Închipuiți-vă un parc, să zicem la Karlak şi acolo în fiecare copac câte un soldat fără disciplină. Vedeți, de asta m-am temut eu totdeauna.”

După un asemenea comentariu, făcut cu un glas egal şi cu o figură care radiază mulțumire, ce mai rămâne din trufia imbecilă a ofițerului regal şi imperial, plătit să transforme soldații în roboți necuvântători, buni pentru a fi aruncați în monstruosul abator al războiului!!

Căci aceasta este trăsătura de geniu al lui Hašek: cu mijloacele unui artist desăvârşit el a creat, pentru prima oară în istoria literaturii, tipul răzvrătitului, al eroului care exprimă mânia şi dispreţul maselor față de asupritori, sub înfățişarea unui ins care pare că, dimpotrivă, întruchipează tocmai respectul dus până la orbire față de autorități, a unui individ care pare că nu are altă rațiune de a fi decât să primească şi să execute fără crâcnire ordinele superiorilor.

Să nu uităm însă, că *Peripețiile bravului soldat Švejk* nu se reazimă numai pe relatarea isprăvilor bunului şi neînfricatului nostru prieten. Acesta e eroul ei principal. Dar cartea lui Jaroslav Hašek este o mare frescă sociala, o incisivă satiră a unui întreg regim intrat în descompunere. O dată cu Hašek noi dispreţuim şi râdem nu numai de cei care lovesc direct în Švejk, ci şi de falşii lui proteguitori: doamnele caritabile care vor ca soldații să plece pe lumea cealaltă cu cugetul împăcat sau slujitorul bisericii care nu crede în nimic; râdem de regulamentele neroade redactate de cretini cu morgă şi de stilul pompier al presei oficiale; râdem de generalii şi de agenții secreți ai statului asupritor, ca şi de jandarmii sau judecătorii lui; râdem de întreaga lui organizare ca şi de principiile pe care se întemeiază şi ne bucurăm că lucrurile stau aşa, că duşmanii omului simplu sunt demni nu numai de ură, ci şi de batjocura noastră.

Exprimarea în pilde a lui Švejk, ca şi amintirea câte unei întâmplări potrivite cu fiecare nouă situație în fața căreia e pus au o autentică savoare populară, după cum la fel de

populară este şi limba în care a scris Hasek toată cartea, spunând totdeauna lucrurilor pe nume, călcând în picioare pruderia mic-burgheză. De altfel, Hašek a ținut să-şi precizeze punctul său de vedere în această direcție, în postfața la volumul întâi.

„Viața nu este o şcoală de maniere elegante. În viață, fiecare se exprimă aşa cum ştie. Maestrul de ceremonii, doctorul Guth, vorbeşte altfel decât cârciumarul Palivec de la «Potirul», iar acest roman nu este un manual de maniere alese pentru salonarzi sau o carte educativă întru cunoaşterea expresiilor care pot fi folosite în societate. E o frescă istorică a unei epoci.

Dacă o expresie mai tare, dar care circulă, se cere întrebuințată, nu preget să o redau întocmai, aşa cum e. Consider parafrazarea sau înlocuirea prin puncte cea mai stupidă falsificare. Astfel de cuvinte sunt folosite şi în Parlament.

Bine s-a spus cândva că un om cu educație aleasă poate citi orice. Împotriva a ceea ce este firesc se ridică numai porcii şi bădăranii ipocriți, care în purismul lor abject nu se uită la conținut, ei se năpustesc asupra unor cuvinte izolate.”

Către sfârşitul vieții Jaroslav Hašek ajunsese la o concepție clară despre arta sa, ca o artă militantă, pusă în slujba unor idealuri nobile. *„Sclavia şi prostia omenească stăpânesc lumea şi fac ca viața să decadă până la treapta cea mai de jos,* spunea el. *Trebuie să luptăm împotriva acestor rele. Arta trebuie să participe şi ea la această luptă.”* Şi, pentru că printre cei care stăpâneau lumea împotriva căreia el s-a ridicat erau mulți proşti, Hašek şi-a făcut mulți duşmani. Opera lui a fost la început dispreţuită şi alungată la periferia literaturii. Cehoslovacia burgheză nu l-a recunoscut multă vreme pe acest fidel interpret al spiritului popular ceh. Fascismul l-a pus la index. Goebbels i-a ars cartea pe rugul infam din piața Reichstagului.

Cartea lui Hašek trăieşte însă şi este iubită. Uitați sau

dispreţuiţi sunt duşmanii lui de ieri şi de astăzi, dar scriitorul e mereu alături de noi, printre noi. Istoria i-a acordat o reparaţie strălucită: cei împotriva cărora el a luptat cu atâta curaj şi consecvenţă, cu atâta artă şi succes au fost alungaţi de poporul lui în arhiva istoriei. De aceea, noi, cititorii lui de astăzi, putem încerca numai un singur regret atunci când lăsăm din mână această carte pe care nu o vom uita niciodată: acela că Jaroslav Hašek n-a mai apucat s-o termine.

DUMITRU HÂNCU

TABEL CRONOLOGIC

1879 Josef Hašek, un umil şi necăjit profesor, se căsătoreşte cu Ecaterina Jareš, fiica unui intendent al prinţului Schwarzenberg. Deşi se iubesc de mult, au trebuit să aştepte treisprezece ani – din cauza situaţiei materiale precare a lui Josef Hašek – până să se poată căsători.

1883 La 30 aprilie se naşte al doilea copil al familiei (cel dintâi a murit curând după naştere) – Jaroslav.

1884-1894 Primii ani de gimnaziu ai lui Jaroslav Hašek sunt puternic înrâuriţi de personalitatea lui Alois Jirasek, un scriitor care a pus multă pasiune şi talent în evocarea gloriei străbune a poporului ceh. Lecţiile lui Jirasek insuflă lui Hašek o ură mistuitoare împotriva împilatorului de veacuri – monarhia habsburgică şi a prepuşilor ei: militarii, poliţiştii, popii şi „domnii” de tot felul. Elevul Hašek e silitor şi ascultător, ba chiar ministrant într-o biserică.

1895 Josef Hašek se îmbolnăveşte grav şi moare. Traiul familiei devine astfel şi mai greu, şi mai apăsător. Ecaterina Hašek e nevoită să-şi caute o muncă remunerată şi nu găseşte alta mai bună decât să coase cămăşi pentru un magazin de confecţii.

1896 Scăpat de supravegherea tatălui şi profitând de slăbiciunea mamei pentru el, Jaroslav începe să neglijeze învăţătura, fuge de acasă, hoinărind prin Slovacia şi

Moravia. Rămâne repetent în clasa a IV-a gimnazială.

1897-1899 După o încercare nereuşită de a intra ucenic într-o tipografie, Jaroslav Hašek este băiat de prăvălie în câteva drogherii – unde adună bagajul de observații care-i va servi mai târziu pentru povestirile din volumul *Într-o veche drogherie*. Îşi continuă în acelaşi timp învațătura, într-o şcoală comercială. E răstimpul în care viitorul scriitor simte primele îndemnuri de a se exprima în scris.

1900 În ziarul *Narodny Listy* apar primele povestiri ale lui Jaroslav Hašek. Acesta începe să frecventeze cercurile literare din Praga, în special grupul Syrinx care profesa o artă decadentă dusă la extrem.

1902 Pentru a-şi ajuta mama, Hašek – care între timp a terminat şcoala comercială – intră pentru o vreme funcționar la o bancă din Praga. Suportă însă greu atmosfera stătută, meschină şi intrigile mărunte ale colegilor întru îndeletnicire.

1903 Apare o plachetă de versuri publicată de Hašek, împreună cu un prieten şi intitulată *Strigăt de mai*. Proaspătul poet rupe cu slujba de la bancă şi-şi reia peregrinările prin Slovacia.

1905-1906 Lupta necurmată cu greutățile vieții îi insuflă lui Hašek înțelegere şi compasiune pentru toți cei care suferă şi o ură clocotitoare împotriva tuturor celor ce asupresc pe omul de jos, indiferent dacă acesta este ceh sau austriac. Dar în loc să se îndrepte spre mişcarea muncitorească, firea-i neastâmpărată şi un spirit de independență prost înțeles îl împing pentru o vreme pe Jaroslav Hašek în cercurile anarhiste pragheze, de unde luptă împotriva stărilor de lucruri existente printr-o frondă ieftină şi ineficientă. Are dese ciocniri cu poliția şi suferă chiar mici condamnări.

1907 Apogeul activității anarhiste a lui Hasĕk. Devine redactor al oficiosului anarhist *Komuna*. Face turnee de propagandă în centrul carbonifer din nordul țării şi printre textiliştii din Českomoravská Vysočina. Cu prilejul manifestației de 1 Mai, când loveşte un polițist, e din nou arestat şi condamnat la o lună de închisoare.

1908 Între timp a cunoscut-o pe Jarmila Mayer. Aceasta îi cere lui Jaroslav – în mod ultimativ – să renunțe la viața-i dezordonată şi să se consacre unei ocupații stabile. Şi, curios, Hašek se supune. Începe să colaboreze regulat la mai multe ziare pragheze cu foiletoane satirice care-i aduc repede notorietate. În tot cursul anului – notează biografii lui – e arestat numai de doua ori.

1909 Poziția socială a lui Hašek se consolidează: e colaborator permanent al unuia din cele mai mari ziare pragheze ale vremii – *České Slovo*, redactor salariat al revistei *Svět Svířat (Lumea animalelor)* şi scrie regulat şi la alte publicații, mai ales umoristice.

1910 Jaroslav Hašek se căsătoreşte cu Jarmila Mayer. Gândirea lui politică s-a maturizat mult. Scriitorul îşi propune acum să dovedească în scrisul lui că monarhia habsburgică e sortită unei prăbuşiri iremediabile, să biciuiască neputința partidelor burgheze, tarele capitalismului. Scrie mult şi foiletoanele lui din acest răstimp sunt o adevărată frescă a vremii.

1911 Hašek începe să manifeste o predilecție marcată pentru satirizarea armatei austriece, dorind s-o discrediteze definitiv în ochii concetățenilor săi întrucât vedea în ea unul din cei mai puternici stâlpi de susținere ai monarhiei habsburgice. El îşi adună schițele cu subiecte din viața armatei într-un volum ordonat în jurul unui erou comun: bunul soldat Švejk – sub titlul *Bunul soldat Švejk şi alte*

istorioare ciudate.

1912 Tânăra familie Hašek se bucură acum de o relativă bunăstare. Neastâmpărul care fierbe în sufletul lui Jaroslav Hašek nu-l lasă însă pe acesta să se cufunde în existenţa filistină şi anodină în care ar dori să-l vadă cantonat părinţii Jarmilei şi aceasta însăşi.

Plictisit de treaba pe care o face la revista *Lumea animalelor*, Hašek începe să descrie animale inventate de el şi urmarea nu se lasă mult aşteptată: proprietarul revistei îl concediază. Într-o altă zi Hašek simulează o depresiune mintală şi se lasă internat într-un ospiciu de nebuni. Această sfidare a uzanţelor o mâhneşte cumplit pe Jarmila şi este izvorul unor neînţelegeri familiale care se agravează mereu.

Dar dacă în viaţa privată orientarea burgheză a lui Hašek ia uneori un aspect de farsă, în viaţa publică ea devine tot mai categorică şi mai ireductibilă. Pentru a demasca comedia electorală a burgheziei, Jaroslav Hašek întemeiază „Partidul progresist moderat în limita legilor” şi-şi pune el însuşi candidatura în alegerile din acest an, transformând întrunirile noului partid într-o grandioasă bătaie de joc la adresa societăţii burgheze în ansamblul ei. Jarmila, care tocmai născuse un băiat – Richard – îl părăseşte pe Hašek şi se înapoiază la părinţii ei. Scriitorul e concediat de la *České Slovo.*

1913 După destrămarea căsniciei, Jaroslav Hašek se întoarce cu ostentaţie la vechiul lui mod de viaţă boem şi are tot felul de conflicte cu poliţia, care-l caută fără succes în tot cursul anului.

1914 La 1 august izbucneşte primul război mondial. Hašek se află în gazdă la cunoscutul caricaturist ceh Josef Laida, bun prieten al lui şi viitorul ilustrator al *Peripeţiilor bravului soldat Švejk*.

1915 Jaroslav Hašek e încorporat şi repartizat în regimentul 91 infanterie din České Budějovice. Mai târziu el va povesti avatarurile vieții sale de soldat prin gura teteristului Marek din *Peripețiile bravului soldat Švejk*.

În aprilie ajunge, împreună cu batalionul său, pe front iar în noiembrie acelaşi an trece în liniile ruse, spre a lupta cu arma în mână împotriva asupritorilor poporului său. Din aprilie şi până în noiembrie Jaroslav Hašek are prilejul să cunoască o bună parte din eroii pe care-i va face nemuritori, dar, mai presus de toți, pe soldatul František Straslipský, care va fi modelul versiunii definitive a lui Švejk.

1916 Internat într-un lagăr de prizonieri, Jaroslav Hašek rămâne acolo până când se formează primele unități de voluntari cehi, în care se înrolează. Lucrează un timp ca ziarist la publicația *Cehoslovak* din Kiev, în care publică schițe satirice la adresa armatei austro-ungare. Simpatizat de ostaşi, e ales în comitetul regimentului 1 puşcaşi din care face parte dar intră curând în conflict cu conducătorii secției din Rusia a Consiliului național cehoslovac, organism burghez, antipopular.

Scrie şi publică *Peripețiile bravului soldat Švejk în prizonierat.*

1917 Izbucnirea revoluției din Octombrie îl află pe Jaroslav Hašek la Kiev. Cercurile burgheze cehe desfăşoară o intensă propagandă antirevoluționară printre soldații cehi din Rusia. Cu luciditatea care-l caracteriza, Hašek nu se lasă, însă, nicio clipă momit de propaganda înşelătoare.

1918 Jaroslav Hašek se înrolează în Armata Roşie a muncitorilor şi țăranilor. În acelaşi an devine membru al Partidului Comunist şi se dăruieşte fără rezerve cauzei revoluției. Aderarea lui la partidul proletariatului îi aduce suportul moral care i-a lipsit atâta vreme, îl ajută să-şi dezvolte din plin marile lui calități de ziarist şi chiar de organizator.

El desfăşoară o susținută activitate publicistică în ziarul social-democraților internaționalişti cehi, compune manifeste, ține conferințe, înfierează acțiunile contrarevoluționare ale Consiliului național cehoslovac.

1919 După proclamarea Republicii Cehoslovace – la 25 octombrie 1918 – la Praga începe să se vorbească cu tot mai multă insistență, datorită voluntarilor cehi care se înapoiază în patrie, despre schimbarea produsă în modul de a gândi, în felul de a fi al lui Hašek. Reacțiunea cehoslovacă dezlănțuie o violentă campanie de presă împotriva „bolşevicului" Hašek.

1920 Jaroslav Hašek se află la Irkutsk unde este şeful secției organizatorice şi de informații a Armatei a cincea. În acelaşi timp este redactorul şi editorul a trei ziare: *Sturm* (în limba germană), *Roham* (în limba maghiară) şi al unui ziar pentru populația buriat-mongolă pe care-l publică în limba rusă.

La sfârşitul anului scriitorul se înapoiază în Cehoslovacia. E primit cu ostilitate de oficialități şi de presa burgheză, care desfăşoară împotrivă-i o campanie menită a-l împiedica să se afirme atât pe plan politic cât şi pe plan literar. Se încearcă o adevărată acțiune de asasinare morală a lui Hašek.

Acesta nu se dă bătut. Foiletoanele lui satirice, prin care-şi bate joc de cei care, în noua republică, au preluat moravurile vechii monarhii se înscriu printre cele mai bune lucruri scrise de Hašek.

Lovit, însă, în posibilitatea de a-şi agonisi existența, scriitorul cunoaşte din nou sărăcia ca în anii tinereții. Alungat de proprietăreasă, rătăceşte pe străzi, fără adăpost, până când e primit în casa unui prieten.

1921-1922 În ciuda acestor greutăți, Jaroslav Hašek lucrează cu înfrigurare la ultima versiune din *Peripețiile bravului soldat Švejk.* La început, negăsind editor, îşi publică cartea pe cont propriu, în fascicole. Entuziasmul cu care e

primită, însă, de marele public face ca în curând publicarea ei să fie preluată de un mare editor. Succesul, consacrarea vin, din nefericire, prea târziu. O tuberculoză contractată în timpul războiului îl țintuieşte pe Hašek la pat şi nu-i lasă răgazul să-şi afirme talentul care acum forțează o recunoaştere unanimă. Bolnav, Jaroslav Hašek dictează cu înverşunare, capitol cu capitol, fără să izbutească însă să-şi ducă la bun sfârşit opera care a făcut din el una din cele mai populare figuri ale literaturii cehe.

1923 Jaroslav Hašek moare la 3 ianuarie, în vârstă de numai 40 de ani.

ÎN SPATELE FRONTULUI

I

INTERVENŢIA BRAVULUI SOLDAT ŠVEJK ÎN RĂZBOIUL MONDIAL

— Care va să zică, ni l-au ucis pe Ferdinand[1] i se adresă menajera, domnului Švejk care – după ce părăsise cu ani în urmă serviciul militar, fiind declarat tâmpit iremediabil de către comisia medicală militară – trăia acum din negoţul de câini, nişte pocitanii de cotarle, vagabonde, cărora le ticluia „pedigree”[2] -uri false.

În afară de această ocupaţie, suferea de reumatism şi tocmai îşi ungea genunchii cu opodeldoc.

— Pe care Ferdinand, doamnă Müllerová? întrebă Švejk continuând să-şi maseze genunchiul. Eu cunosc doi. Unul, servitor la droghistul Pruša, care a băut odată, din greşeală, o sticlă cu ulei de păr, celălalt, Ferdinand Kokoška, care adună căcăţei de câine. Nu-i nicio pagubă, nici de unul nici de altul.

— Dar, conaşule, e vorba de domnul Ferdinand, arhiducele de la Konopište, grăsunul, cucernicul!

— Maica ta Cristoase – strigă Švejk – asta-i bună! Şi unde i s-a întâmplat, mă rog, asta domnului arhiduce?

— La Sarajevo, conaşule, ştiţi, cu revolverul. Trecea pe acolo cu arhiducesa lui, în automobil.

— Ia te uită doamnă Müllerová, în automobil! Păi te cred,

---

[1] *Franz Ferdinand* (1863—1914), arhiduce austriac, nepotul lui Franz Josef. Uciderea lui la Sarajevo la 28 iunie 1914 a provocat izbucnirea primului război mondial.

[2] *Pedigriu* – document care arată originea unui animal domestic de rasă.

un domn ca el îşi poate îngădui asta şi nici prin minte nu-i trece cât de păgubos se poate sfârşi o plimbare cu automobilul. Şi încă la Sarajevo; în Bosnia, care va să zică, domnă Müllerová. O fi isprava turcilor. Da, da, n-ar fi trebuit să le luăm Bosnia şi Herțegovina. Să ştii că asta e, doamnă Müllerová... Care va să zică domnul arhiduce e acum în împărăția cerului. S-a chinuit mult?

— Domnul arhiduce şi-a dat duhul numaidecât, conaşule. Cu revolverul nu-i glumă. Nu demult, la noi la Nusle, un domn s-a jucat cu revolverul; şi-a împuşcat toată familia şi pe deasupra şi portarul care se dusese să vadă cine trage la etajul trei.

— Unele revolvere, doamnă Müllerová, nu iau foc, nici în ruptul capului. Sunt de felurite feluri. Ei, dar pentru domnul arhiduce şi-au cumpărat, desigur, ceva mai bun şi m-aş prinde că omul care i-a făcut-o, s-a îmbrăcat frumos pentru treaba asta. Gândeşte-te numai: să tragi în domnul arhiduce, e lucru mare. Nu merge să-l împuşti ca braconierul pe pădurar, întâi şi-ntâi, cum te înfățişezi înainte-i? pentru că nu-i îngăduit să te apropii de un domn ca dânsul, în zdrențe. Trebuie să ai țilindru, dacă vrei să nu-ți puie polițistul mâna-n guler.

— Ci-că ar fi fost mai mulți, conaşule.

— Păi, cred şi eu, doamnă Müllerová, spuse Švejk, isprăvind cu masajul; dacă dumneata ai vrea să-l împuşti pe arhiduce sau pe împărat, de bună seamă că te-ai sfătui mai întâi cu cineva. Unde-s mulți, şi mintea-i mai multă: unul zice una, altul, alta, şi aşa, se face treaba, cum spune şi imnul nostru. Principalul e să pândeşti momentul când îți trece pe dinainte un asemenea domn. Aşa s-a întâmplat, dacă îți mai aminteşti, cu domnul cela, Luccheni, care a înjunghiat-o pe răposata noastră Elisabeta cu stiletul... în timp ce se plimbau împreună. Te mai poți încrede în cineva? De-atunci nicio împărătează nu mai iese la plimbare! Ei, dar soarta asta îi aşteaptă şi pe alții. Şi-o să vezi, doamnă Müllerová, or să ajungă şi la țar, şi la țarină, şi poate că, ferească Dumnezeu, chiar la împărat, dacă de pe acu au

început-o cu unchi-su. Bătrânul are mulţi duşmani. Chiar mai mulţi decât Ferdinand. Cum spunea mai deunăzi un domn, la cârciumă: are să vie vremea când împăraţii or să pice unul după altul, şi nici procurorul-general n-o să-i scape. Pe urmă, neavând cu ce plăti consumaţia, cârciumarul s-a văzut silit să-l dea pe mâna poliţiei. Dar domnul i-a ars cârciumarului o palmă şi poliţaiului două. L-au ridicat cu duba şi l-au dus să se trezească. Da, doamnă Müllerová, multe se mai întâmplă în ziua de azi! Asta-i o pierdere grea pentru Austria. Când eram militar, un infanterist l-a împuşcat pe căpitan. Şi-a încărcat flinta şi s-a dus la cancelarie. I s-a spus că n-are ce căuta acolo, dar el îi dădea într-una că trebuie să vorbească cu domnul căpitan. Căpitanul a ieşit afară şi cât ai zice peşte i-a ars două perechi de palme. El a pus mâna pe flintă şi l-a găurit drept în inimă. Glonţul a ieşit prin spinarea domnului căpitan şi-a mai făcut şi pagubă în cancelarie; a spart o sticlă cu cerneală şi s-au pătat actele oficiale.

— Şi ce s-a întâmplat cu soldatul? întrebă după un răstimp doamna Müllerová, în vreme ce Švejk se îmbrăca.

— S-a spânzurat cu cozondracii, spuse Švejk, periindu-şi pălăria tare. Şi, când stai să te gândeşti, nici nu erau cozondracii lui. Îi ceruse împrumut de la un gardian – cică-i cad pantalonii. Da’ ce? să aştepte până l-or împuşca? Ştii, doamnă Müllerová, în situaţii d-astea toţi îşi pierd capul. Pe gardian l-au degradat şi i-au mai dat şi şase luni de închisoare. Dar nu le-a făcut pe toate. A şters-o în Elveţia şi azi face pe preotul în nu ştiu ce biserică. Azi, doamnă Müllerová, nu sunt mulţi oameni cinstiţi pe lume. Eu cred că şi domnul arhiduce Ferdinand s-a înşelat în privinţa omului care l-a împuşcat la Sarajevo. A văzut şi el un domn acolo şi şi-o fi zis că e un om cumsecade dacă strigă ura. Şi când colo, domnul acela l-a doborât. Câte i-a tras, unul sau mai multe?

— Gazetele scriu, conaşule, că domnul arhiduce era ciuruit. A descărcat în el toate gloanţele.

— Da, treaba asta se face foarte repede, doamnă

Müllerová, grozav de repede. Eu, pentru o treabă ca asta, mi-aş cumpăra un browning. Pare o jucărie, dar poţi împuşca cu el, în douăzeci de minute, douăzeci de arhiduci, slabi sau graşi, la alegere. Cu toate că, între noi fie vorba, doamnă Müllerová, într-un arhiduce gras nimereşti mai uşor decât într-unul slab. Îți aduci aminte când şi-au împuşcat regele în Portugalia? Şi acela era un bondoc. Cred şi eu: unde s-a mai văzut rege slab?... Ei, acu eu mă duc la cârciuma „U Kalicha" („La Potirul") şi dacă o veni careva, după foxterierul pentru care am luat arvună, spune-i ca e la crescătoria mea de la ţară, că i-am tăiat de curând urechile şi că nu poate fi transportat până'ce nu i s-or vindeca; nu de alta, da să nu răcească. Cheia las-o la portăreasă.

În cârciuma „U Kalicha" nu era decât un singur muşteriu: agentul secret Bretschneider, de la Siguranță. Cârciumarul Palivec spăla paharele, în timp ce Bretschneider încerca zadarnic să-l tragă de limbă.

Palivec era cunoscut ca un om spurcat la gură; expresiile cur şi căcat îi reveneau pe limbă la fiecare două vorbe. În acelaşi timp era însă şi un cărturar şi nu pierdea prilejul să recomande tuturor pasajul în care Victor Hugo pomeneşte de ultimul cuvânt adresat englezilor de comandantul vechii gărzi a lui Napoleon, în bătălia de la Waterloo.

— Frumoasa vară, nu-i aşa? începu vorba Bretschneider.

— Ca un căcat, răspunse Palivec, aranjând farfurioarele în galantar.

— Mare bine ne-au făcut ăia, la Sarajevo, reluă Bretschneider fără să pară convins.

— Care Sarajevo? întrebă Palivec, vinăria din Nusle? Acolo, în fiecare zi e câte o încăierare; aşa-i la Nusle.

— La Sarajevo, în Bosnia, domnule cârciumar! Acolo l-au împuşcat pe arhiducele Ferdinand. Ce ai de zis?

— Eu unul nu mă bag în daravelile astea; n-au decât să mă pupe-n cur cu toţii, răspunse cuviincios domnul Palivec aprinzându-şi luleaua. Într-o treabă belalie ca asta, nu-i greu să-ţi frângi gâtu. Eu sunt negustor; dacă vine cineva şi cere bere, îi dau bere. Sarajevo, politică, arhiduce răposat...

nu-s de nasul nostru; asta nu te poate duce decât la Pankrac[3].

Bretschneider amuți şi, dezamăgit, îşi roti privirile prin cârciumă.

— Aici atârna pe vremuri portretul împăratului, reîncepu el după un răstimp. Chiar acolo unde e oglinda.

— Da, aveți dreptate – răspunse domnul Palivec – atârna acolo, dar s-au căcat muştele pe el, aşa că l-am suit în pod. Ştiți cum se-ntâmplă: se găseşte un deştept să spuie o prostie şi cât ai bate din palme încep să curgă neplăcerile gârlă. Asta-mi lipseşte?

— Trebuie să fi fost urât de tot la Sarajevo, ce zici, domnule cârciumar?

La aceasta întrebare directă şi vicleană, domnul Palivec răspunse cu multă prudență:

— Pe vremea asta, în Bosnia şi Herțegovina e îngrozitor de cald... Când făceam acolo armata, locotenentul nostru îşi punea gheață la cap.

— La ce regiment ați slujit, domnule cârciumar?

— Nu țin minte toate fleacurile; niciodată nu m-am interesat de căcățişuri de astea şi niciodată n-am fost curios să le ştiu, răspunse domnul Palivec. Prea multă curiozitate strică.

Agentul secret Bretschneider amuți de-a binelea şi fața lui posomorâtă se mai învioră abia la sosirea lui Švejk care, intrând în cârciumă, comandă o bere neagră, făcând următoarea observație: „Şi la Viena e astăzi zi de doliu”.

Ochii lui Bretschneider începură să lucească plini de speranță şi spuse scurt:

— La Konopişte sunt arborate zece drapele negre.

— Ar trebui să fie douăsprezece, fu de părere Švejk, după ce trase o duşcă.

— De ce douăsprezece? întrebă Bretschneider.

— Ca să fie număr rotund; cu duzina socoteala se face mai uşor şi apoi revine şi mai ieftin, răspunse Švejk.

---

[3] Numele unei închisori din Praga.

Se aşternu o tăcere pe care tot Švejk o întrerupse oftând:

— Care va să zică acum e în împărăția cerurilor, deie-i Domnul veşnică slavă. Nici n-a apucat sărmanul să ajungă împărat. Pe vremea când făceam eu militărie, un general a căzut de pe cal şi, foarte liniştit, şi-a dat duhul. Când au vrut să-l ajute să se suie iar pe cal au băgat de seamă că era mort de-a binelea. Şi când te gândeşti că trebuia să fie avansat feldmareşal. Asta s-a întâmplat la o paradă militară. Parăzile astea sunt lucrul dracului. Şi la Sarajevo, tot o paradă trebuie să fi fost. Îmi aduc aminte că odată, la o astfel de paradă, îmi lipseau douăzeci de nasturi la mundir şi pentru asta mi-au dat paisprezece zile de carceră, din care două le-am făcut ca Lazăr, legat de mâini şi de picioare. Dar în armată, fără disciplină se duce dracului totul. Locotenentul nostru Makovec ne spunea mereu: „Dacă n-ar fi disciplina, mă, tâmpiților, v-ați cățăra ca maimuțele în copaci; milităria vă face oameni, idioților, neisprăviților". Şi n-avea dreptate? Închipuiți-vă un parc, să zicem la Karlak[4] şi acolo în fiecare copac câte un soldat fără disciplină. Vedeți, de asta m-am temut eu întotdeauna.

— Sarajevo – reluă Bretschneider discuția – e isprava sârbilor.

— Vă înşelați – răspunse Švejk – asta au facut-o turcii din pricina Bosniei şi Herțegovinei. Şi Švejk îşi expuse opiniile sale în legătură cu politica externă a Austriei în Balcani. Turcii au pierdut în 1912 războiul cu Serbia, Bulgaria şi Grecia. Ei ar fi vrut ca Austria să le sară în ajutor şi pentru că n-a făcut-o, l-au împuşcat pe Ferdinand.

— Ți-s dragi turcii? se adresă Švejk cârciumarului Palivec; ți-s dragi câinii ăştia păgâni? Nu ți-s dragi, nu-i aşa?

— Muşteriu-i muşteriu – zise Palivec – fie el şi turc. Noi, negustorii, nu ținem socoteală de politică, Plăteşte-ți berea şi şezi în cârciumă şi trăncăneşte ce pofteşti. Ăsta-i principiul meu. Mi-e totuna dacă cel care i-a făcut seama lui Ferdinand al nostru e sârb, turc, catolic sau mahomedan, anarhist sau

---

[4] Parc în Praga.

„mladoceh”[5].

— Bine, domnule cârciumar – glăsui Bretschneider care începuse să tragă din nou nădejde că din cei doi, unul tot se va prinde în horă – dar trebuie să recunoaşteţi că asta-i o pierdere mare pentru Austria.

În locul cârciumarului răspunse Švejk:

— Pierdere este, nu se poate tăgădui. Îngrozitoare pierdere. Ferdinand nu poate fi înlocuit cu orice dobitoc. N-ar fi stricat însă să fie ceva mai gras.

— Ce vreţi să spuneţi? se învioră Bretschneider.

— Ce vreau să spun? răspunse liniştit Švejk – uite, foarte simplu. Dacă ar fi fost mai gras, nu mai încape îndoială că l-ar fi lovit damblaua, înainte de a fi hăituit la Konopiště babele care adunau vreascuri şi ciuperci pe moşia lui – şi n-ar mai fi pierit de o moarte aşa de ruşinoasă. Stau şi mă gândesc: nepotul împăratului… şi dumnealor… îl împuşcă. E o ruşine, vuiesc gazetele. La noi, la Budějovice, cu ani în urmă, într-o mică ceartă, în piaţă, a fost înjunghiat un negustor de vite, un oarecare Břetislav Ludvík. Negustorul avea un fiu, Bohuslav, care oriunde s-ar fi dus să vândă porci, nimeni nu cumpăra nimic de la el şi fiecare zicea: „Ăsta e băiatul înjunghiatului, o fi şi el un hoţoman ca tat-su”. Până la urmă a fost silit să se arunce în Vltava de pe podul de la Krumlov; a trebuie să-l pescuiască, să-l învie, să pompeze apa din el, ca până la urmă dumnealui să-şi dea ultima suflare în braţele medicului în timp ce-i făcea o injecţie.

— Ciudate comparaţii mai aveţi dumneavoastră, spuse Bretschneider cu tâlc. Începeţi cu Ferdinand şi isprăviţi cu un negustor de vite.

— Da de unde – se apără Švejk – Doamne fereşte! Eu să fac asemenea apropiere? Domnul cârciumar mă cunoaşte. Spune şi dumneata: am făcut eu vreodată comparaţii între oameni? Dar, la drept vorbind, eu n-aş vrea să fiu în pielea văduvei arhiducelui. Ce-o să facă acum? Copiii au rămas

---

[5] Membru al partidului naţional liberal.

orfani, moşia de la Konopište fără stăpân. Să se mărite din nou cu un alt arhiduce? La ce bun? Pleacă din nou la Sarajevo şi are să fie văduvă pentru a doua oară. Tot aşa, cu ani în urmă, era la Zlive, lângă Hluboká, un pădurar; avea un nume tare urât. L-au împuşcat braconierii; după el a rămas o văduvă cu doi copii, care, după un an s-a măritat cu alt pădurar; cu unul, Pepik al lui Šavlovic din Mydlovary. I l-au împuşcat şi pe ăsta. Pe urmă s-a măritat pentru a treia oară, tot cu un pădurar, zicând: „Să fie cu noroc a treia oară. Dacă nici acum n-o ieşi bine, apoi nu mai ştiu ce să fac.” Se înțelege că i l-au împuşcat şi pe ăsta, şi a rămas sărmana, de pe urma pădurarilor, cu şase copii grămadă. S-a dus până la cancelaria ducelui, de la Hluboká, şi s-a plâns că numai necazuri are cu pădurarii. Acolo au povățuit-o să-l ia pe paznicul de iaz Jareš, de la pichetul din Ražice. Ce să vă mai spun: i l-au înecat în timp ce prindea peşte pe iaz şi a rămas şi de la ăsta cu doi copii. Pe urmă a luat un jugănar din Vodnany, care i-a crăpat într-o noapte capul cu securea şi s-a dus să se predea de bunăvoie. Înainte de a-l spânzura, în fața tribunalului regional din Pisek, a muşcat preotul de nas spunând că nu-i pare rău de nimic şi adăugând ceva tare urât despre măria sa împăratul.

— Dar nu ştiți ce-a zis? întrebă Bretschneider trăgând speranțe să mai afle ceva.

— Nu v-aş putea spune, pentru că nimeni nu s-a încumetat s-o repete. Se zice că a fost ceva atât de înspăimântător şi de fioros încât un consilier de tribunal, care se afla de față, a înnebunit, şi nici până în ziua de azi nu i-au dat drumul de la popreală, ca să nu dea lucrurile în vileag. N-a fost vorba numai de-o insultă obişnuită la adresa împăratului, din acelea care se spun la beție.

— Da ce fel de insulte se aduc împăratului, la beție? întrebă Bretschneider.

— Domnilor, eu v-aş ruga să întoarceți foaia, interveni cârciumarul Palivec. Mie nu-mi plac socotelile astea. Se trăncăneşte ce se trăncăneşte şi pe urmă dă omul de bucluc.

— Ce fel de insulte se aduc împăratului la beție? repetă

Švejk. Tot felul! Îmbătați-vă numai, puneți să vi se cânte imnul austriac şi veți vedea ce urmează. Veți auzi atâtea despre împărat, că numai pe jumătate de-ar fi adevărate, ar fi destul să fie făcut de râs, pe toată viața. Dar el, bătrânul, zău că n-o merită, săracul. Soția, Elisabeta, i-a fost înjunghiată cu pumnalul, pe urmă i s-a prăpădit Jan Orth; frate-su, împăratul Mexicului, a fost împuşcat într-o fortăreață, la zid. Şi acum, la bătrânețe, i-au mai împuşcat şi unchiul. Ar trebui să aibă omul nervi de oțel. Pe lângă asta îl mai înjură şi bețivii. Dacă ar izbucni astăzi ceva, eu unul m-aş duce voluntar să-l apăr, chiar dacă m-ar face harcea-parcea.

Švejk dădu peste cap o duşcă zdravănă, apoi urmă:

— Şi dumneavoastră credeți că împăratul o să lase treaba asta, cu una cu două? Se vede că nu-l cunoaşteți. Să se facă război cu turcii! Mi-ați ucis unchiul? Acum, păzea! Războiul e sigur. Serbia şi Rusia ne ajută. O să se taie în carne vie.

În această clipă profetică, Švejk era măreț. Fața lui deschisă, surâzătoare ca o lună plină, strălucea de avânt. Pentru el totul era limpede.

— Se poate întâmpla – continuă el să proorocească viitorul Austriei – ca în caz de război cu Turcia, nemții să ne atace, pentru că nemții şi turcii țin între ei. Sunt nişte javre fără pereche. Ne putem însă alia cu Franța care, încă din 71, are o răfuială cu Germania. Ăsta-i începutul. Are să fie un război pe cinste, atâta pot să vă spun.

Bretschneider se ridică adresându-li-se solemn:

— Mai mult, nici nu e nevoie să spuneți, veniți cu mine pe coridor şi acolo am să vă spun şi eu ceva.

Švejk ieşi pe coridor, după agentul secret; acolo îl aştepta o mică surpriză. Vecinul de masă îi arătă vulturul şi-i declară că îl arestează şi că-l va duce imediat la direcția poliției.

Švejk încercă să explice că trebuie să fie o greşeală, că el e absolut nevinovat, că nu rostise nicio vorbă care ar fi putut jigni pe cineva.

Bretschneider îi comunică însă, că se făcuse vinovat de

oarecare fapte penale, printre care un rol important îl avea crima de înaltă trădare.

Apoi se întoarseră în cârciumă şi Švejk se adresă domnului Palivec:

— Eu am cinci halbe, o chiflă şi nişte crenvurşti. Acum, mai dați-mi o şlibovită pentru că sunt arestat, şi trebuie să plec.

Bretschneider îi arătă şi domnului Palivec vulturaşul; se uită o clipă la el, apoi îl întrebă:

— Sunteți însurat?

— Sunt.

— Şi soția dumneavoastră poate să conducă prăvălia, când lipsiți?

— Poate.

— Atunci totul e în ordine, domnule cârciumar, spuse vesel Bretschneider. Chemați-o pe soția dumneavoastră şi predați-i prăvălia. Diseară venim să vă luăm.

— Nu-ți face sânge rău – îl mângâie Švejk – eu nu mă duc decât pentru înaltă trădare.

— Dar eu? Pentru ce? se tângui domnul Palivec. Eu care am fost atât de prevăzător!

Bretschneider zâmbi triumfător:

— Pentru că ați spus că s-au căcat muştele pe împărat. Acolo o să vi-l scoată pe nas pe împăratul asta.

Şi Švejk părăsi cârciuma „La Potirul" însoțit de agentul secret, pe care, privindu-l drept în față cu zâmbetul său blajin, îl întrebă la ieşirea în stradă:

— Trebuie să cobor de pe trotuar?

— Cum adică?

— Păi, socoteam că dacă sunt arestat n-am dreptul să merg pe trotuar.

Când intrară pe poarta Direcției poliției, Švejk întrebă:

— Bine am petrecut! Veniți des pe la „Potirul"?

Şi în timp ce Švejk era dus la biroul de primiri, la „Potirul" domnul Palivec preda cârciuma soției în lacrimi, mângâind-o în felul lui:

— Nu plânge, nu zbiera, ce pot să-mi facă pentru tabloul

ăla căcat, al măriei sale împăratul?

Aşa şi-a făcut intrarea bravul soldat Švejk în războiul mondial, după felul lui sucit de a fi. Pentru istorici e interesant prin aceea că a întrezărit viitorul. Dacă mai târziu situația s-a desfăşurat totuşi altfel decât a expus-o el la „Potirul”, trebuie să ținem seama de faptul că nu avea pregătirea diplomatică necesară.

II

BRAVUL SOLDAT ŠVEJK LA DIRECŢIA POLIŢIEI

Atentatul de la Sarajevo umpluse de acuzaţi cancelaria prefecturii de poliţie. Oamenii erau aduşi pe rând, şi bătrânul inspector le zicea cu blândeţe:

— O să vă iasă Ferdinand pe nas!

În una din numeroasele celule de la etajul întâi, în care a fost condus, Švejk găsi o societate de şase inşi. Cinci şedeau în jurul mesei, iar într-un ungher, pe pat, stătea retras un bărbat între două vârste, vrând parcă să se izoleze de ceilalţi.

Švejk îi întrebă pe fiecare de ce sunt arestaţi.

Cei cinci din jurul mesei i-au răspuns aproape la fel: „Pentru Sarajevo”; – „din pricina lui Ferdinand”; – „din cauza asasinării arhiducelui”; – „pentru Ferdinand”; – „pentru că l-au executat pe arhiduce la Sarajevo”.

Al şaselea, care se ţinea deoparte, răspunse că el n-are nici în clin, nici în mânecă cu ceilalţi, şi nu vrea să fie bănuit, el aflându-se acolo numai pentru tentativă de omor şi jefuirea unui ţăran din Holice.

Švejk se aşeză la masă în grupul conspiratorilor, care îşi povesteau, pentru a zecea oară, cum au intrat în dandana.

Năpasta îi lovise pe toţi, în afară de unul, fie la cârciumă, fie la vinărie, fie la cafenea. Excepţie făcea numai un domn din cale-afară de gras, cu ochelari şi cu ochii plânşi. Fusese arestat la el acasă, deoarece cu două zile înainte de atentatul din Sarajevo plătise la restaurantul „U Brejsky” consumaţia la doi studenţi sârbi, tehnicieni, şi fusese văzut apoi, de detectivul Brix, beat, în tovărăşia lor la „Montmartre” în

strada Retez, unde de asemeni plătise pentru ei, după cum a confirmat sub proprie semnătură, în procesul-verbal.

La toate întrebările puse la comisariatul de poliție cu prilejul anchetei preliminare, el răspunsese văitându-se stereotip:

— Eu țin o papetărie!

La care primea acelaşi stereotip răspuns:

— Asta nu vă dezvinovățeşte.

Domnul cel scund, profesor de istorie, dăduse de belea într-o vinărie, în vreme ce expunea proprietarului vinăriei istoricul diferitelor atentate. Fusese arestat tocmai în clipa când rezuma analiza psihologică a fiecărui atentat cu cuvintele:

— Ideea atentatului e simplă ca oul lui Columb.

— Tot atât de simplă, precum ai să înfunzi dumneata Pankracul, îl completă comisarul, la interogatoriu.

Al treilea conspirator era preşedintele societății de binefacere „Dobromil" din Hodkovičky. În ziua în care se săvârşise atentatul, „Dobromil"-ul organizase o serbare urmată de un concert, în grădină. În timpul serbării s-au pomenit deodată cu vagmistrul jandarmeriei, care îi somă pe participanți să se împrăştie, amintindu-le că Austria e în doliu, la care preşedintele „Dobromil"-ului îi răspunsese blajin:

— Aveți numai o clipă răbdare, până se termină de cântat Hei, Slovane.[6]

Acum stătea cu capul în mâini şi se tânguia:

— În august avem alegerea noului prezidiu. Dacă nu sunt acasă până atunci, te pomeneşti că nu mă mai aleg. Am fost de zece ori preşedinte. Aş muri dac-aş păți o ruşine ca asta.

Ciudată festă mai jucase răposatul Ferdinand celui de-al patrulea arestat, un om aşezat, de o lealitate ireproşabilă. Două zile încheiate evitase orice discuție în legătură cu Ferdinand, până când într-o seară, la cafenea, la o partidă de cărți, tăind riga de ghindă cu atou-ul, un şapte de tobă,

[6] Cântec al panslaviştilor cehi.

strigase:

— Şapte gloanțe, ca la Sarajevo.

Cel de-al cincilea, arestat – după propria-i mărturisire – tot din pricina asasinării domnului arhiduce la Sarajevo, avea şi acum părul şi barba zbârlite de spaimă, ceea ce îl făcea să semene cu un grifon.

În restaurantul unde fusese agățat nu numai că nu scosese o vorbă, dar nu citise nici măcar ziarele care relatau despre asasinarea lui Ferdinand. Şedea la masă singur-singurel, când un domn oarecare se apropie, luă loc în fața lui şi începu să-l întrebe repezit:

— Ați citit?

— N-am citit.

— Ştiți ceva despre asta?

— Nu ştiu.

— Dar ştiți despre ce e vorba?

— Nu ştiu, nu mă interesează.

— Totuşi ar trebui să vă intereseze.

— Nu ştiu ce ar trebui să mă intereseze! Eu îmi fumez trabucul, beau câteva halbe, mănânc şi nu citesc ziarele. Ziarele mint. La ce bun să-mi fac sânge rău?

— Aşadar, nici asasinatul de la Sarajevo nu vă interesează?

— Pe mine nu mă interesează niciun fel de asasinat, fie el la Praga, la Viena, la Sarajevo sau la Londra. Pentru asta există autorități, tribunale şi poliție. Dacă se întâmplă câteodată, pe undeva, să fie ucis careva, aşa-i trebuie; de ce e atât de bleg şi imprudent să se lase omorât?

Acestea au fost ultimele lui cuvinte, în menționata convorbire. De atunci nu face decât să repete cu voce tare, din cinci în cinci minute:

— Sunt nevinovat, sunt nevinovat.

Aceste vorbe le strigase şi în poarta prefecturii de poliție, le va repeta şi în drum spre tribunalul din Praga, şi tot cu ele va intra şi în temniță.

După ce ascultă toate aceste teribile povestiri de comploturi, Švejk socoti că n-ar strica să-i lamurească pe

toți asupra situației lor desperate.

— Da, e rău de noi – începu el cu vorbe blajine – şi vă înşelați când spuneți că vouă, nouă tuturor, nu ni se poate întâmpla nimic. Pentru ce, mă rog, avem poliție, dacă nu ca să ne pedepsească pentru gurile noastre sparte? Când trăim vremuri atât de primejdioase, încât se împuşcă arhiduci, apoi nimeni nu trebuie să se mai mire că e dus la poliție. Toate astea se fac de ochii lumii, ca să se facă vâlvă în jurul înmormântării lui Ferdinand. Cu cât vom fi mai mulți, cu atât mai bine şi mai frumos. Când eram eu ostaş, ne pomeneam uneori cu jumătate din companie la arest. Şi câți nevinovați n-au fost osândiți; şi nu numai în armată, ci şi la tribunalele civile. Îmi amintesc cum, odată, a fost osândită o femeie, pentru că îşi gâtuise gemenii abia născuți. Cu toate că s-a jurat ea că nu putea să sugrume gemeni, pe motiv că nu născuse decât o fetiță pe care a gâtuit-o fără să-i pricinuiască nicio durere, tot pentru dublu asasinat a fost osândită. Tot aşa, cu un țigan din Zabehlice, şi el vinovat. Se furişase în noaptea de Crăciun în dugheana unui băcan. A jurat că voia numai să se-ncălzească; dar nu i-a folosit la nimic. Odată încăput pe mâna tribunalului, s-a terminat, e rău. Dar răul ăsta e necesar. S-ar putea să nu fie toți oamenii chiar atât de puşlamale pe cât s-ar crede; dar cum să deosebeşti astăzi pe cel bun de haimana, mai ales pe vremurile, astea, când au făcut proaşcă din Ferdinand? Când eram eu ostaş, la noi la Budějovice a fost împuşcat în pădure, în dosul câmpului de exerciții, câinele domnului căpitan. Cum a aflat căpitanul de isprava asta, ne-a chemat pe toți, ne-a aliniat şi a ordonat să ne numărăm din zece în zece, iar al zecelea să iasă din front. Se-nțelege că şi eu eram printre cei năpăstuiți, că eram al zecelea, da am stat smirnă, fără să clipim măcar. Căpitanul a trecut de câteva ori prin fața noastră şi numai ce-l auzim: „Haimanalelor, potlogarilor, hiene tărcate ce sunteți. Îmi vine să vă snopesc în bătăi, pentru câinele ăsta, să vă tai în bucățele, să vă fac tăiței, să vă împuşc şi să vă fac saramură. Dar, pentru că sunt om bun, vă dau la toți zece zile de arest." Vedeți?

Şi-atunci era vorba de un căţel, pe când acum e vorba de însuşi domnul arhiduce! Uite pentru ce e necesară teroarea. Doliul ăsta îşi are şi el rostul lui.

— Eu sunt nevinovat, sunt nevinovat, îi da într-una bărbatul cu părul vâlvoi.

— Şi Isus Cristos a fost nevinovat – zise Švejk – şi tot l-au răstignit. De când e lumea lume, nu s-a sinchisit nimeni de-un om nevinovat. „Maul halten und weiter dienen"[7] cum ni se spunea nouă la militărie. Aşa e cel mai bine şi cel mai frumos.

Švejk se întinse pe laviţă şi adormi liniştit.

Între timp mai fură aduşi încă doi arestaţi. Unul din ei era bosniac. Umbla agitat prin celulă, scrâşnea din dinţi, şi la fiecare două vorbe zicea: „Jebenti duşu!"[8] Îl chinuia gândul ca nu cumva la Direcţia poliţiei să i se piardă coropca cu care făcea negoţ ambulant.

Al doilea oaspe era cârciumarul Palivec, care, zărindu-l pe prietenul său Švejk, îl trezi din somn, adresându-i-se cu un glas jalnic:

— Uite-mă şi pe mine aici.

Švejk îi scutură mâna cu afecţiune, răspunzându-i:

— Asta într-adevăr mă bucură! Ştiam eu că domnul acela o să se ţină de cuvânt, când a spus că are să vină să vă ridice. Punctualitatea e mare lucru.

Domnul Palivec ţinu însă să precizeze că asemenea punctualităţi nu fac nici cât un căcat, întrebându-l apoi în şoaptă dacă ceilalţi domni arestaţi nu sunt cumva pungaşi, ceea ce pe el, ca negustor, l-ar putea compromite. Švejk îl lămuri că, în afară de unul, care încercase să ucidă şi să jefuiască un bătrân din Holice, restul oamenilor se afla acolo din pricina arhiducelui.

Domnul Palivec se simţi jignit, susţinând că el nu e arestat din pricina unui fleac de arhiduce, ci pentru însăşi maiestatea sa împăratul. Afirmaţia stârnind interesul

---

[7] Ţine-ţi gura şi fă-ţi slujba mai departe (germ.).

[8] Tu-ţi sufletul mă-ti! (srb.)

societății, Palivec povesti cum l-au murdărit muştele pe împărat.

— Mi l-au necinstit, bestiile – îşi încheie el povestirea – şi la urmă m-au băgat şi pe mine în criminal! Asta nu le-o iert eu muştelor, încheie el amenințător.

Švejk se duse din nou să se culce dar n-apucă să doarmă mult, pentru că veniră să-l ia la interogatoriu.

Şi astfel, Švejk, urcând scara spre secția a III-a, îşi ducea crucea spre vârful Golgotei, fără să-şi dea seama de martiriul său.

Citind inscripția care lămurea că scuipatul pe jos e oprit, ceru voie gardianului să-i permită să folosească scuipătoarea şi bucuros în naivitatea lui, îşi făcu intrarea în cancelarie, cu vorbele:

— Bună seara la toată lumea, domnilor!

În loc de răspuns, cineva îi dădu un ghiont sub coaste şi-l împinse în fața unei mese, la care şedea un domn, o mutră nepăsătoare de funcționar cu trăsături de o cruzime atât de bestială, încât părea un evadat din cartea lui Lombroso, *Tipuri de criminali.*

Se uită la Švejk cu o ferocitate care trăda setea de sânge şi-i spuse:

— Nu face pe tâmpitul.

— N-am de ce să mă fac, răspunse Švejk cu gravitate. Eu am fost reformat din armată pentru tâmpenie, şi declarat idiot în mod oficial de o comisie specială. Sunt un idiot oficial.

Domnul cu mutra de criminal scrâşni din dinți.

— Crima de care eşti acuzat şi cele de care te-ai făcut vinovat dovedesc că eşti în toate mințile.

Şi-i înşiră un pomelnic lung, de diferite crime, începând de la înalta trădare şi sfârşind cu insultarea Maiestății Sale şi a membrilor casei imperiale. În centrul acestui noian de învinuiri cel mai greu trăgea aprobarea asasinării arhiducelui Ferdinand, de unde răsărea o altă ramură cu noi crime, printre care strălucea aceea de instigare la revoltă, întrucât toate se întâmplaseră într-un local public.

— Ei, ce ai de zis? întrebă triumfător domnul cu înfăţişarea feroce.

— Slavă Domnului, e destul, răspunse Švejk cu candoare. Ce e prea mult, strică.

— Ei, vezi că recunoşti?

— Eu recunosc tot. Disciplina-i disciplină; fără disciplină nu faci nicio ispravă. Când eram eu ostaş, tot aşa…

— Vorba! se răsti la el inspectorul de poliţie; şi să nu deschizi gura decât atunci când te-oi întreba eu! Înţeles?

— Păi cum să nu înţeleg? zise Švejk. Raportez supus precum că înţeleg şi că, în tot ce veţi binevoi să-mi spuneţi, ştiu să mă orientez.

— Cu cine ai legături?

— Cu menajera mea, stimate domn.

— Şi în cercurile politice locale, nu ai nicio cunoştinţă?

— Am, onorate domn; îmi cumpăr zilnic ediţia de după-masă a ziarului *Národní politika*, „Căţeluşa" cum i se spune.

— Ieşi afară! răcni la el domnul cu mutra de fiară.

În timp ce era scos din birou, Švejk apucă să-i mai spună:

— Noapte bună, stimate domn!

Înapoindu-se în celulă, Švejk aduse la cunoştinţa arestaţilor că interogatoriul e un moft. „Se răţoieşte puţin la tine şi te dă afară."

— Pe vremuri – povesti Švejk – era mai rău. Am citit odată într-o carte cum că acuzaţii erau puşi să umble pe tablă înroşită şi să bea plumb topit, ca să vadă dacă erau sau nu vinovaţi. Alteori le zdrobeau picioarele în butuci, ori îi întindeau pe o scară, dacă nu voiau să mărturisească, şi le ardeau şoldurile cu torţa de pompier, aşa cum i-au făcut sfântului Jan Nepomuk. Se zice că zbiera sfântul, de parcă l-ar fi tras în ţeapă şi n-a încetat să zbiere decât atunci când l-au aruncat în apă de pe podul Eliška, într-un sac impermeabil. De multe ori omul era sfârtecat în patru, sau ţintuit la stâlp în faţa muzeului. Ăl de stătea doar închis în camera de tortură se simţea ca un nou-născut.

— În ziua de azi – reluă Švejk cu satisfacţie – arestul e

floare la ureche. Nici tu spintecare, nici tu butuci, pat avem, masă avem, laviţe avem, nu ne înghesuim ca sardelele, ciorbă ni se dă, pâine ni se dă, ulciorul cu apă ni se aduce, latrina o avem colea, sub nas. În toate se vede progresul. E drept, că-i cam departe până la interogator: treci prin trei coridoare şi urci şi un etaj; în schimb, pe culoare e curat şi animaţie. Unul vine, altul pleacă, unu-i tânăr, altul bătrân, bărbaţi, femei de-a valma. Îţi pare bine că cel puţin nu eşti singur. Fiecare îşi vede mulţumit de drumul lui şi nu are a se teme că la birou o să i se spună: „Aşadar, am chibzuit şi am hotărât ca mâine să fii sfâşiat în patru sau ars pe rug, la alegere”. Era desigur neplăcut să alegi şi sunt încredinţat, domnilor, că mulţi dintre noi, într-un astfel de moment, am fi stat la cumpănă. Ei, dar astăzi, spre binele nostru, lucrurile s-au schimbat.

Tocmai îşi sfârşea pledoaria întru apărarea tratamentului modern aplicat cetăţeanului în închisori, când paznicul deschise uşa, strigând:

— Švejk, îmbracă-te; eşti chemat la interogator.

— De-mbrăcat mă-mbrac eu – răspunse Švejk – n-am nimic împotrivă; dar cred că e o greşeală la mijloc, pentru că eu am mai fost o dată pe la interogator. Ş-apoi, teamă mi-e că ceilalţi domni, aci prezenţi, se vor supăra pe mine văzând că mă duc de două ori la interogator, pe câtă vreme dumnealor n-au fost încă niciodată în seara asta. Ar avea motive să fie geloşi pe mine.

— Haide, ieşi o dată şi nu mai trăncăni, răspunse gardianul acestei întâmpinări de gentleman.

Şi astfel Švejk se pomeni din nou în faţa domnului cu mutră de criminal, care, luându-l iute, îl întrebă răstit şi categoric:

— Recunoşti totul?

Švejk îşi aţinti ochii albaştri şi blajini pe chipul necruţător al omului din faţă şi zise cu blândeţe:

— Dacă doriţi să recunosc, recunosc, onorate domn. Iar dacă mi-aţi spune: Švejk, să nu recunoşti nimic, aş tăgădui până în pânzele albe, măcar să ştiu că aş fi făcut

bucățele-bucățele.

Asprul domn însemnă ceva în acte şi, întmzându-i lui Švejk condeiul, îl pofti să semneze.

Şi Švejk iscăli denunțul lui Bretschneider, la care erau adăugate următoarele:

„Toate învinuirile, mai sus-menționate, împotriva mea sunt întemeiate.

Josef Švejk”

După ce semnă, se adresă asprului funcționar:

— Mai am ceva de iscălit? Ori să mai vin mâine dimineață?

— Mâine dimineață ai să fii dus la tribunal, fu răspunsul.

— La ce oră, domnule? Nu de alta, dar nu care cumva, Doamne fereşte, să adorm.

— Ieşi afară! zbieră domnul pentru a doua oară în acea zi la Švejk, de la celălalt capăt al mesei.

În timp ce se întorcea la noul său cămin zăbrelit, Švejk îi zise gardianului care-l însoțea:

— Toate merg ca pe roate!

Îndată ce uşa se închise în urma lui, tovarăşii de arest îl năpădiră cu tot felul de întrebări, la care Švejk răspunse hotărât:

— Am mărturisit, după cât se pare, că l-am ucis pe arhiducele Ferdinand.

Îngroziți, cei şase bărbați se ghemuiră sub păturile păduchioase; doar bosniacul exclamă:

— Dobro doşli.[9]

Întinzându-se pe partea lui de prici, Švejk mai spuse:

— Ce păcat că n-avem un ceas deşteptător.

A doua zi de dimineață fu însă trezit fără deşteptător şi, la orele şase fix, era dus cu duba spre tribunalul teritorial.

— „Cine se scoală de dimineață departe ajunge”, le zise Švejk tovarăşilor lui de călătorie, în timp ce duba ieşea pe poarta Direcției poliției.

---

[9] Bine-ați venit (srb.).

III

ŠVEJK ÎN FAŢA MEDICILOR LEGIŞTI

Odăiţele confortabile şi curate ale tribunalului, pereţii văruiţi, zăbrelele date cu lac negru, precum şi rotofeiul domn Demartini, paznicul-şef al arestului preventiv, cu reveruri violete şi galon de aceeaşi culoare la chipiu, îi făcură cea mai bună impresie lui Švejk. Culoarea violetă nu e de rigoare numai aci, ci şi la ceremoniile religioase, de Miercurea morţilor şi Vinerea mare.

Se repeta glorioasa istorie a stăpânirii Ierusalimului de către romani. Arestaţii erau scoşi şi înfăţişaţi Pilaţilor anului 1914, jos, la parter. Judecătorii de instrucţie, Pilaţi ai vremurilor moderne, în loc să-şi spele mâinile cu ostentaţie, trimit să li se aducă de la restaurantul Teissig papricaş şi bere de Plzen înaintând procuraturii, unul după altul, actele de acuzare.

Aici, în majoritatea cazurilor logica dispare: paragraful cutare achită, paragraful cutare te spânzură, paragraful cutare spune tâmpenii, paragraful cutare îşi râde de tine, paragraful cutare ucide şi nu iartă.

Excepţie făceau câţiva domni (întocmai ca la Direcţia poliţiei) care nu prea luau legile în serios, căci pretutindeni se mai găseşte şi grâu printre neghină.

În faţa unuia din aceştia fu adus Švejk. Era un domn mai în vârstă, cu înfăţişare blândă, care, interogându-l pe vremuri pe faimosul ucigaş Valeš, nu uitase niciodată să-i spună: „Poftim, luaţi loc, domnule Valeš, uitaţi-vă un scaun liber”.

Când Švejk fu adus în fața lui, îl pofti, cu înnăscuta-i amabilitate, să ia loc, adresându-i-se:

— Care va să zică, dumneavoastră sunteți domnul Švejk?

— Dacă socot bine sunt chiar el – replică Švejk – dat fiind că şi tata a fost Švejk, iar mama doamna Švejková. Nu pot să-i fac de ruşine tăgăduindu-mi numele.

Un zâmbet prietenos flutură pe buzele judecătorului de instrucție.

— Văd că dumneata ai făcut isprăvi, nu glumă! Ai multe pe conştiință!

— Eu am întotdeauna multe pe conştiință – zise Švejk zâmbind şi mai amabil decât domnul consilier de tribunal – poate chiar mai multe decât dumneavoastră, domnule judecător.

— Asta se vede din procesul-verbal pe care l-ai iscălit, zise judecătorul de instrucție, cu un ton nu mai puțin amabil; nu s-a exercitat nicio presiune asupra dumitale la poliție?

— Da' de unde, onorate domn. Chiar eu i-am întrebat dacă trebuie să iscălesc şi, când mi-au spus să iscălesc, am iscălit. Că doar nu era să mă bat cu ei, din pricina propriei mele iscălituri! La ce mi-ar fi folosit? O rânduială trebuie să existe.

— Te simți deplin sănătos, domnule Švejk?

— Deplin, n-aş putea zice, domnule judecător. Am reumatism şi mă ung cu opodeldoc.

Bătrânul funcționar zâmbi iarăşi cu bunătate.

— Ce-ai zice, dacă am pune să te examineze medicii legişti?

— De, eu zic că nu-s chiar aşa rău bolnav şi-i păcat să-şi piardă domnii vremea cu mine fără rost. M-a examinat şi doctorul de la Direcția poliției, care voia să constate dacă nu cumva am blenoragie.

— Ştii ce, domnule Švejk? Să încercăm totuşi şi cu medicii legişti. O să întocmim o comisie: pe dumneata te trimitem, până una-alta, la arestul preventiv, în vremea asta te mai odihneşti puțin. Deocamdată, încă o întrebare: din procesul-verbal reiese că dumneata ai fi declarat, ba ai şi

răspândit zvonul că în curând o să izbucnească războiul.

— Războiul, domnule judecător, o să izbucnească foarte curând.

— Nu te apucă aşa, din când în când, un fel de crize?...

— Asta, mă rog, nu: doar o dată era să mă apuce roata unui automobil în Piața Carol, dar de atunci au trecut ani mulți.

Cu aceasta interogatoriul luă sfârşit. Švejk îi întinse mâna judecătorului de instrucție şi întorcându-se în odăița lui se adresă vecinilor săi:

— Vasăzică, din pricina asasinării arhiducelui Ferdinand, voi fi examinat de medicii legişti.

— Şi eu am fost examinat o dată de medicii legişti, zise un tânăr. Asta s-a întâmplat când am ajuns în fața curții cu juri pentru nişte covoare. M-au declarat slab de minte. Acum am şterpelit o treierătoare cu aburi şi nu pot să-mi facă nimic. Avocatul meu mi-a spus ieri că o dată declarat nebun, trebuie să trag foloase toată viața.

— Eu unul n-am nicio încredere în medicii legişti, interveni un bărbat cu înfățişare inteligentă. Odată, după ce falsificasem nişte polițe, am asistat, pentru orice eventualitate, la prelegerile doctorului Heveroch şi, după ce m-au prins, am făcut pe paraliticul, aşa cum l-a descris el. Am muşcat de picior un medic legist din comisie, am băut cerneală din călimară şi, să mă iertați, mi-am făcut nevoile într-un colț, în fața întregii comisii. Dar pentru că am muşcat pe unul de pulpă m-au declarat perfect sănătos şi asta m-a pierdut.

— Mie nu mi-e frică de domnii ăştia, zise Švejk, Când eram ostaş, m-a examinat un medic veterinar şi am ieşit bine la examen.

— Medicii legişti sunt nişte ticăloşi, glăsui un pipernicit. Mai deunăzi am dezgropat din întâmplare în livada mea un schelet şi medicii legişti au spus că e vorba de un om asasinat cu patruzeci de ani în urmă, lovit în cap cu un obiect neascuțit. Eu n-am decât treizeci şi opt de ani şi totuşi m-au închis, cu toate că le-am arătat actul de botez, extrasul

de naştere şi actele de identitate în regulă.

— Eu cred – interveni Švejk – că ar fi bine să privim lucrurile cu mai multă îngăduință. Oricine poate şi trebuie să greşească, în măsura în care se gândeşte mai mult la un lucru. Medicii legişti sunt şi ei oameni şi oamenii au cusururile lor. Să vedeți ce s-a întâmplat odată la Nusle, lângă podul de peste Botici: într-o noapte, pe când mă întorceam acasă de la cârciuma „U Banzetu”, s-a apropiat de mine un domn şi m-a plesnit în cap cu o vână de bou; când m-a văzut lungit la pământ, a îndreptat lanterna asupra-mi şi a zis: „M-am înşelat, nu e ăsta”. Şi s-a înfuriat aşa de rău că greşise, încât mi-a mai croit una peste spinare. E în firea omului să greşească, până la moarte. Aşa a fost şi cu domnul acela care, într-o noapte, a dat peste un câine turbat, pe jumătate înghețat şi l-a luat acasă la el, vârându-l în patul nevestii. Cum s-a încălzit şi şi-a venit în fire, câinele a muşcat toată familia iar pe copilaşul din leagăn l-a sfâşiat şi l-a mâncat. Şi să vă mai spun şi o pățanie de la noi, cu un strungar care a deschis cu o cheie biserica de la Podoly; crezând că e la el acasă, s-a descălțat în sacristie, încredințat că e bucătăria lui, s-a culcat în altar, convins că e în patul lui şi s-a învelit cu nişte odăjdii cu inscripții sfinte, punându-şi evanghelia şi alte cărți sfințite sub cap, ca să i-l țină sus, în loc de pernă. Dimineața, a dat peste el paracliserul. Când şi-a venit în fire, bietul om s-a scuzat zâmbind că a nimerit greşit. „Frumoasă greşeală, n-am ce zice, i-a răspuns paracliserul; pentru o greşeală ca asta trebuie să târnosim din nou biserica.” Strungarul a fost dus apoi în fața medicilor legişti care au dovedit că era perfect lucid şi treaz, căci – după spusele lor – dacă ar fi fost beat n-ar fi nimerit cu cheia în broasca bisericii. Urmarea a fost că strungarul a murit la Pankrac.

— Să vă mai spun una şi anume cum s-a înşelat la Kladno un câine polițist – câine lup – al cunoscutului reitmaistru Rotter. Reitmaistrul Rotter dresa câini din ăştia cu care făcea experiență pe pielea vagabonzilor, până când toți vagabonzii au început să ocolească districtul Kladno.

Văzând cum stau lucrurile, reitmaistrul a ordonat jandarmilor să-i aducă cu orice preț un om suspect. Şi aşa, i-au adus într-o bună zi un om destul de bine înțolit, pe care l-au găsit şezând pe-o buturugă, în pădurea de la Lany. A pus numaidecât să i se taie o bucată din poala hainei, pe care a dat-o câinilor polițişti să o miroase. După asta l-au dus pe omul cu pricina undeva afară din oraş, într-o cărămidărie şi-au pus pe urmele lui câinii dresați, care l-au găsit şi l-au adus înapoi. După asta omul nostru a trebuit să se suie pe o scară în pod, să sară peste un zid, să se arunce într-un eleşteu, cu câinii după el. În cele din urmă s-a dovedit că omul era un deputat radical ceh, căruia, făcându-i-se lehamite de Parlament, plecase într-o excursie în pădurile de lângă Lany. De aceea spun eu că oamenii sunt supuşi greşelilor, fie ei învățați sau tâmpiți şi fără carte. Chiar şi miniştrii greşesc.

*

Comisia de medici legişti care avea să hotărască dacă orizontul spiritual al lui Švejk este sau nu pe măsura crimelor de care era acuzat era alcătuită din trei domni foarte serioşi. Părerile lor erau diametral opuse.

Se înfruntau trei şcoli ştiințifice şi trei concepții psihiatrice diferite.

Dacă în cazul lui Švejk s-a ajuns totuşi la o perfectă înțelegere între aceste tabere ştiințifice opuse, lucrul se poate explica numai prin impresia de-a dreptul uluitoare pe care Švejk a făcut-o asupra întregii comisii când, intrând în camera unde urma să i se examineze starea psihică şi zărind pe perete portretul monarhului austriac, a strigat: „Domnilor, trăiască împăratul Franz Josef I!”

Afacerea era limpede ca lumina zilei. Prin manifestarea spontană a lui Švejk, cădeau o serie întreagă de întrebări, rămânând în picioare numai câteva din cele mai importante. Din răspunsuri urma să fie confirmată prima impresie despre Švejk, pe baza sistemului doctorului în psihiatrie

Kellerson, a doctorului Heveroch şi a englezului Weiking.

— Radiul e mai greu ca plumbul?

— Eu nu l-am cântărit, mă rog, răspunse Švejk cu zâmbetul lui binevoitor.

— Dumneata crezi în sfârşitul lumii?

— Mai întâi ar trebui să-l apuc, dar asta n-o cred.

— Ai putea socoti diametrul pământulul?

— Nu, vă rog, n-aş fi în stare, răspunse Švejk. Dar v-aş spune şi eu, domnilor, o ghicitoare: Fie, o casă cu trei caturi; în casa aceasta la fiecare etaj sunt câte opt ferestre. Pe acoperiş sunt două creste şi două coşuri. În fiecare cat sunt doi chiriaşi. Şi acum spuneți-mi, domnilor, în ce an a murit bunica portarului?

Medicii legişti se priviră semnificativ. Cu toate acestea, unul din ei mai puse o întrebare:

— Nu cumva ştii care e adâncimea cea mai mare în Oceanul Pacific?

— Nu, nu ştiu, mă rog, sună răspunsul; dar socot că trebuie să fie mai mare decât aceea de sub stânca Vyšehrad, în Vltava.

Preşedintele comisiei întrebă scurt: – Ajunge? dat unul din membri mai puse următoarea întrebare:

— Cât face 12.897 înmulțit cu 13.863?

— 729, răspunse Švejk fără să clipească.

— Cred că ajunge, zise preşedintele comisiei. Puteți duce acuzatul la locul lui.

— Vă mulțumesc, domnilor – zise Švejk respectuos – şi mie mi-e de ajuns.

După plecarea lui, consiliul celor trei se opri la concluzia că Švejk este un tâmpit şi un idiot învederat, după toate legile naturii descoperite de savanții psihiatri.

Referatul transmis judecătorului de instrucție cuprindea printre altele:

„Subsemnații medici legişti au ajuns la concluzia că individul Josef Švejk, trimis spre cercetare în fața sus-numitei comisii, suferă de tâmpenie totală şi cretinism congenital,

exprimându-se cu cuvinte ca: «Trăiască împăratul Franz Josef I», manifestare care ajunge cu prisosință pentru a lămuri că Josef Švejk este un idiot manifest. De aceea, subsemnata comisiune propune:

I. Stingerea acțiunii împotriva lui Josef Švejk.

II. Transportarea şi internarea lui Josef Švejk, spre supraveghere, într-o clinică de psihiatrie, pentru a se constata în ce măsură starea lui mintală este primejdioasă pentru cei din jurul său”

În timp ce se redacta acest referat, Švejk le povestea colegilor săi de arest:

— L-au dat uitării pe Ferdinand şi s-au distrat cu mine, spunând tâmpenii şi mai mari. În cele din urmă ne-am zis că ne ajunge câte ne-am povestit şi ne-am despărțit.

— Eu nu mai am încredere în nimeni, zise pipernicitul, în a cărui livadă fusese dezgropat din întâmplare un schelet. Toți sunt pungaşi.

— Şi pungaşii ăştia îşi au rostul lor, observă Švejk, întinzându-se pe salteaua de paie. Dacă toți oamenii ar voi numai binele celorlalți, curând ar ajunge să se omoare între ei.

IV

ŠVEJK E DAT AFARĂ DIN BALAMUC

Mai târziu, Švejk nu găsea destule cuvinte de laudă, vorbind de viața din balamuc:

— Zău dacă înțeleg de ce se supără nebunii, când îi opreşte acolo. Acolo poate omul să se tăvălească în pielea goală pe podea, să urle ca un şacal, să se înfurie şi să muşte. Dacă ar face una ca asta pe promenadă, s-ar cruci lumea; acolo, însă, e un lucru foarte firesc! E o libertate, cum n-au visat-o nicicând socialiştii. Omul se poate da drept Dumnezeu ori Maica Domnului, drept regele Angliei, ori papa de la Roma, sau drept împăratul Austriei, sau sfântul Vaclav, cu toate că ăsta a fost întotdeauna legat şi despuiat şi a zăcut într-o chilie uitată. Era acolo unul care striga în gura mare că e arhiepiscop; şi ce credeți că făcea? Se ghiftuia! Şi mai ceva, ceva prea-prea, nu-mi vine să spun, că-i de ruşine, dar nimeni nu se ruşina. Unul a mers până acolo că se dădea drept sfinții Ciril şi Metodiu, ca să i se dea porție dublă. Nu lipsea nici domnul însărcinat care ne poftea pe toți la botez. Mai erau închişi acolo o droaie de şahişti, politicieni, pescari şi cercetaşi, colecționari de mărci, fotografi amatori. Era şi un colecționar de țucale vechi pe care le numea scrumiere. Unul stătea mereu în cămaşă de forță, ca să nu poată socoti când o să fie sfârşitul lumii. M-am mai întâlnit acolo cu nişte profesori. Unul din ei s-a ținut tot timpul după mine şi mi-a spus că leagănul țiganilor a fost în munții Krkonoše, iar altul m-a încredințat că înăuntrul globului pământesc mai este un glob mult mai

mare ca cel de deasupra.

Fiecare spunea ce-i place şi tot ce îi venea la gură, întocmai ca în Parlament. Uneori îşi spuneau basme şi, dacă se întâmpla ca prinţesa din poveste să o sfârşească rău, se încăierau. Cel mai furios era un domn, care se dădea drept al 16-lea volum al dicţionarului ştiinţific al lui Otto şi ruga pe toţi să-l deschidă şi să găsească expresia „cusătoare de cartonaje", pentru că altfel – zicea el – e pierdut. Se liniştea abia după ce îl băgau în cămaşa de forţă. Atunci se bucura că a intrat în presa legătorului de cărţi şi se ruga să-l rotunjească modern. Ce să vă mai spun, trăiam ca-n sânul lui Avraam. Poţi să răcneşti, să urli, să cânţi, să plângi, să behăi, să munceşti, să ţopăi, să te închini, sa te dai de-a berbeleacul, să umbli în patru labe, să ţopăi într-un picior, să alergi roată împrejur, să joci, să te zbengui, să stai toată ziua pe vine, ori să te caţări pe pereţi. Nimeni nu vine să-ţi spună: N-aveţi voie să faceţi una ca asta, nu-i frumos, domnule, ar trebui să vă fie ruşine; şi mai ziceţi că sunteţi om învăţat". E adevărat că sunt şi nebuni liniştiţi de tot. Aşa era un inventator, care se scobea într-una în nas şi numai o dată pe zi zicea: „Uite chiar acum am inventat electricitatea!" Cum vă spun, era foarte frumos pe acolo şi cele câteva zile, pe care le-am petrecut în balamuc, sunt clipele cele mai fericite din viaţa mea.

Şi într-adevăr, chiar primirea ce i s-a făcut lui Švejk la balamuc, unde a fost dus de la tribunalul teritorial ca să fie pus sub observaţie, a întrecut toate aşteptările lui. Mai întâi, l-au dezbrăcat în pielea goală, i-au pus un fel de halat şi l-au condus la baie, luându-l discret de subsuori, în vreme ce unul dintre îngrijitori îi ţinea de urât povestindu-i anecdote despre evrei. La baie l-au băgat într-o cadă cu apă caldă, apoi l-au scos şi l-au pus sub un duş rece. Aşa i-au făcut de trei ori la rând, întrebându-l dacă îi place. Švejk răspunse că e mai bine decât în baia de lângă podul Carol şi că lui personal îi place grozav să facă baie. „Dacă mi-aţi tăia şi unghiile şi m-aţi tunde, atunci nu mi-ar mai lipsi nimic pentru a fi cu totul fericit", adăugă el zâmbind binevoitor.

Şi această dorință îi fu îndeplinită. După ce l-au frecat bine eu buretele, l-au înfăşurat într-un cearşaf şi l-au dus la secția întâia, unde, după ce l-au întins mai întâi în pat şi l-au acoperit cu plăpumi, l-au rugat să doarmă.

Şi azi vorbeşte Švejk cu multă plăcere despre clipele acelea. „Închipuiți-vă că m-au dus pe brațe. Pot spune: eram pe deplin fericit.”

Şi într-adevăr, adormi fericit. Apoi îl treziră ca să-i dea o cană cu lapte şi o chiflă. Chifla era gata tăiată în bucățele mici şi în vreme ce unul din îngrijitori îl ținea de amândouă mâinile, celălalt muia bucățelele de chiflă în lapte şi-l îndopa cu ele, cum îndopi gâsca cu boțuri de mămăligă. După ce l-au hrănit, l-au luat frumuşel de subsuori şi l-au dus la closet, unde l-au rugat să-şi facă nevoile, atât cea mare cât şi cea mică.

Şi despre această frumoasă clipă povesteşte Švejk cu plăcere şi, desigur, nu e nevoie să reproduc propriile lui cuvinte prin care mărturisea ce au făcut pe urmă cu el. Țin să amintesc doar una din mărturisirile lui Švejk:

— În timpul ăsta, unul din ei mă ținea în brațe.

După ce l-au adus înapoi, l-au culcat iar în pat şi l-au rugat din nou să doarmă. După ce adormi, îl treziră şi-l duseră în camera de consultații, unde Švejk, stând gol puşcă în fața a doi medici, îşi aminti de glorioasa vreme a recrutării sale. Fără voie, de pe buze îi scăpă cuvântul:

— *Tauglich*[10].

— Ce ai zis? întrebă unul din medici. Fă cinci paşi înainte şi cinci înapoi.

Švejek făcu zece.

— Nu ți-am spus să faci cinci? zise medicul.

— La mine nu contează câțiva paşi în plus, răspunse Švejk.

După aceea medicii îl poftiră să se aşeze pe scaun şi unul îi ciocăni genunchii. Apoi adresându-se către celălalt spuse că reflexele sunt cu totul normale, la care drept răspuns,

[10] Apt (germ.).

celălalt medic clătină din cap şi se apucă şi el să ciocănească genunchii lui Švejk, în timp ce primul îi ridica pleoapele şi-i cerceta pupilele. Apoi plecară la masă şi schimbară câteva expresii latineşti.

— Ascultă, ştii să cânți? îl întrebă unul din ei. N-ai putea să ne cânți ceva?

— Cum să nu, domnilor, răspunse Švejk. E drept că nu prea am voce şi nici ureche muzicală, dar o să încerc să vă fac pe plac, dacă vreți să vă distrați.

Şi Švejk se porni:

„Visând în jilțul monahal,
Călugăr mic, în seara calmă,
De ce îți cade fruntea-n palmă
Şi-o lacrimă pe chipul pal?”

— Mai departe nu mai ştiu – continuă Švejk – dar dacă doriți vă cânt:

„Mi-e tristă inima şi grea
Dar gândul zboară-n depărtări,
Acolo, în albastre zări,
Acolo e nădejdea mea.”

— Nici ăsta nu-l ştiu tot, oftă Švejk. Mai ştiu strofa întâia din *Kde domov muj*[11], apoi *Generalul Windischgrätz*[12] *şi ceilalți comandanți au început războiul în zorii zilei* şi vreo două cântece naționale ca *Ține-ne Doamne* şi *Când mergeam spre Jaroměr*, apoi *Te slăvim de mii de ori...*

Medicii se uitară unul la altul şi unul din ei întrebă;

— A mai fost cercetată vreodată starea dumitale mintală?

— În armată, răspunse Švejk solemn şi mândru. Am fost declarat în mod oficial tâmpit învederat de către domnii

[11] Unde-i patria mea – imnul național ceh.

[12] General în armata austriacă, care în 1848 a înăbuşit mişcările revoluționare din Praga şi Viena.

medici militari.

— Mie mi se pare că eşti un simulant, se răsti la el un al doilea medic.

— Eu, domnilor – se apără Švejk – nu sunt de loc simulant, eu sunt un idiot adevărat, puteți să vă informați la cancelaria Regimentului 91, din České Budějovice, ori la comandamentul militar de la Karlin.

Cel mai vârstnic dintre medici făcu un semn de deznădejde şi zise îngrijitorilor, arătând spre Švejk:

— Dați-i hainele înapoi şi duceți-l la clasa a treia, pe primul coridor; pe urmă unul din voi să-i ducă la cancelarie toate actele. Şi spuneți-le să se grăbească, să nu-l mai ție mult pe capul nostru.

Medicii aruncară încă o privire zdrobitoare asupra lui Švejk, care, reverențios, se retrăgea de-a-ndaratelea spre uşă, ploconindu-se ca un om bine crescut. La întrebarea unuia dintre paznici, de ce se ține de prostii, el răspunse:

— Fiindcă nu sunt îmbrăcat, sunt gol şi nu vreau să le arăt dosul domnilor ăstora, ca să nu creadă că sunt prost crescut sau obraznic.

Din clipa în care primiseră ordinul să-i înapoieze hainele, paznicii nu-i mai dădură nicio atenție. Îi poruncіră să se îmbrace şi unul din ei îl duse la clasa a treia unde, în cele câteva zile cât a stat până i s-au făcut formele de dare afară, a avut prilejul să-şi exprime frumoasele lui impresii. Medicii dezamăgiți îl proclamară „simulant cu mintea redusă” şi cum îi dădură drumul înainte de masă, Švejk le făcu o mică scenă.

Le spuse că dacă îl dau afară din balamuc, nu se cade să-l alunge fără să-i dea mai întâi de mâncare.

Conflictul fu curmat de sergentul chemat de portar, care îl conduse la comisariatul de poliție din strada Šalmova.

V

ŠVEJK LA COMISARIATUL DIN STRADA ŠALMOVA

După frumoasele zile însorite, petrecute în balamuc, urmară pentru Švejk ceasuri de adevărată persecuție. Inspectorul de poliție Braun aranjă scena întâlnirii cu Švejk cu o cruzime demnă de călăii romani de pe vremea drăgălaşului împărat Nero. Aspru, ca pe atunci, când se zicea: „Aruncați-l pe tâlharul ăsta de creştin în gura leilor”, inspectorul Braun ordonă: „Băgați-l la zdup!”

Nicio vorbuliță mai mult sau mai puțin. Numai ochii domnului inspector Braun luceau în acest timp cu o perversă voluptate.

Švejk făcu o temenea şi rosti mândru:

— Sunt gata domnilor. Cred că „zdup” înseamnă cabinet particular, ceea ce nu e tocmai aşa de rău.

— Aici să nu faci pe nebunul – îi răspunse polițaiul – la care Švejk replică:

— Eu n-am pretenții şi vă sunt cât se poate de recunoscător pentru tot ce faceți pentru mine.

În cabinetul particular, pe laviță, şedea un om abătut. Părea nepăsător şi înfățişarea lui trăda limpede că scârțâitul cheii în broască nu-i trezea speranța că uşa i se va deschide spre libertate.

— Am onoarea, i se adresă Švejk aşezându-se lângă el, pe laviță. Cât o fi ceasul?

— De ceas îmi arde mie? răspunse omul abătut.

— Nu-i chiar aşa de rău aici, urmă Švejk. Lavița e făcută din scânduri date la rindea.

Bărbatul cel serios nu-i dădu niciun răspuns; se sculă şi începu să măsoare cu paşi repezi micul spaţiu dintre uşă şi laviţă, de parcă s-ar fi grăbit să salveze ceva.

Între timp Švejk se uita cu interes la mâzgăliturile de pe pereţi. Văzu o inscripţie, în care un arestat necunoscut jura poliţiei ură pe viaţă şi pe moarte. Textul suna aşa: „Vă vin eu de hac!” Alt arestat scrisese: „Pupaţi-mă în c... curcanilor!” Altul făcea pur şi simplu constatarea: „Am stat aici, de la 5 iunie 1913 şi s-au purtat frumos cu mine. Josef Mareček, negustor din Vršovice.” Mai era şi o inscripţie, care te înduioşa prin profunzimea ei: „Îndurare, dumnezeule mare...” şi sub ea: „Pupaţi-mă în c...” Litera era însă tăiată şi pe margine era scris cu litere mari: „pulpană”. Alături, un suflet poetic scrisese versurile:

„Soarele apune, iată,
Dar privirea-mi lunecă
Spre colina luminată
Unde şade mândra mea”

Bărbatul care alerga între uşă şi laviţă, de parcă ar fi vrut să câştige cursa maratonului se opri deodată obosit şi aşezându-se din nou la locul lui, îşi sprijini capul în mâini şi izbucni:

— Daţi-mi drumul!

— Nu, nu-mi dau drumul! rosti, apoi, ca pentru sine. Nu-mi dau drumul, nu şi nu. Sunt aici de la şase dimineaţa.

Îi venise chef de vorbă. Se îndreptă din şale şi îl întrebă pe Švejk:

— N-ai cumva o curea la dumneata, ca s-o isprăvesc o dată?

— Ba vă pot servi, cu cea mai mare plăcere, răspunse Švejk, desfăcându-şi cureaua. Eu n-am văzut niciodată cum se spânzură oamenii cu cureaua în camera de izolare. Partea proastă e – reluă Švejk rotindu-şi ochii împrejur – că nu se vede niciun cârlig pe aci. Ivărul de la fereastră n-are să vă ţie. Doar să vă spânzuraţi în genunchi, de laviţă, cum a făcut un

călugăr de la mănăstirea Emausy; s-a spânzurat de crucifix pentru o tânără evreică. Eu unul mă prăpădesc după sinucigaşi, aşa că nu te sfii, dă-i drumu.

Amărâtul bărbat, căruia Švejk îi strecură în mână cureua, se uită la ea, o azvârli într-un colţ şi se porni apoi pe plâns, ştergându-şi lacrimile, cu mâinile-i negre, în vreme ce se tânguia:

— Am copilaşi, m-au adus aici pentru beţie şi viaţă imorală, oh, Dumnezeule, sărmana nevastă-mea! Ce o să se zică de mine la birou? Am copilaşi, m-au arestat pentru beţie şi viaţă imorală – şi tot aşa mereu.

În cele din urmă se mai linişti puţin, se duse spre uşă şi începu să bată în ea cu picioarele şi cu pumnii. De afară se auziră paşi şi un glas tună: „Ce vrei?”

— Daţi-mi drumul! spuse domnul cu un glas jalnic, de parcă ar fi dispărut şi ultima picătură de viaţă din el.

— Unde vrei să mergi? fu întrebat din partea cealaltă.

— La slujbă! răspunse nefericitul părinte, soţ, slujbaş, beţiv şi desfrânat.

Un hohot de râs, de râs diabolic, răsună în tăcerea coridorului şi paşii se depărtară iar.

— Pare-mi-se că domnul ăla vă urăşte, dacă râde aşa de dumneavoastră, zise Švejk, în timp ce bărbatul desperat îşi reluă locul lângă el. Când un gardian are necaz pe careva, e în stare de orice. Şezi mata liniştit, dacă tot nu vrei să te spânzuri, şi aşteaptă să vezi cum se vor desfăşura lucrurile. Dacă eşti slujbaş, însurat şi cu copii, trebuie să ţi-o spun, e rău de dumneata. Dacă nu mă înşel, te aştepţi să te dea afară din slujbă.

— Asta n-aş putea spune – oftă omul – pentru că nici eu nu-mi amintesc ce-am făcut; ştiu doar atât, că m-au dat afară de undeva, pe când voiam să intru iar, ca să-mi aprind trabucul. Şi începusem aşa de frumos! Şeful biroului nostru îşi sărbătorea onomastica şi ne-a poftit la un depozit de vinuri; de-acolo ne-am dus la altul, în al treilea, în al patrulea, în al cincilea, în al şaptelea, în al optelea, în al nouălea...

— Doriți poate să vă ajut la numărat? zise Švejk. Eu mă pricep la treaba asta; am fost într-o noapte în douăzeci şi opt de localuri. Dar, îți spun pe cinste, în niciunul n-am băut mai mult de trei halbe.

— Ce să-ți mai spun, continuă nefericitul subaltern al şefului care îşi serbase cu atâta tămbălău onomastica. După ce am colindat cam o duzină de cârciumi, am băgat de seamă că şeful se rătăcise – măcar că-l legasem cu o sfoară şi-l duceam după noi, ca pe un cățeluş. Şi aşa am pornit să-l căutăm peste tot, şi până la urmă ne-am pierdut unul de altul, până ce m-am pomenit singur, singurel, într-o cafenea de noapte de la Vinohrady, un local foarte serios, unde am băut lichior de-a dreptul din sticlă. Pe urmă, nu mai țiu minte ce-am făcut; atâta ştiu, că aci la comisariat, când m-au adus, cei doi domni gardieni au dat declarații că m-am îmbătat şi că m-am purtat necuviincios, că am bătut o damă, că am tăiat cu briceagul o pălărie străină pe care o luasem din cuier, că am gonit apoi capela de dame, că am învinuit în fața lumii pe oberkelner că mi-a furat o hârtie de douăzeci de coroane, că am spart placa de marmură de la masa la care am stat şi am scuipat intenționat în cafeaua neagră a unui domn necunoscut de la o masă alăturată. Mai mult n-am făcut, cel puțin nu-mi pot aduce aminte să mai fi săvârşit şi altceva. Şi, crede-mă, sunt un om cumsecade, inteligent şi care nu se gândeşte decât la familia lui. Ce spui de toate astea? Eu nu-s cârcotaş de felul meu.

— Te-ai căznit mult până ai spart placa de marmură? întrebă Švejk cu interes, în loc să-i răspundă. Ori ai spart-o dintr-o lovitură?

— Dintr-o lovitură, răspunse domnul inteligent.

— Atunci eşti pierdut, zise Švejk îngândurat. Au să-ți dovedească că ai făcut exerciții anume pentru treaba asta. Dar cafeaua domnului necunoscut în care ai scuipat era cu, sau fără rom? Şi, fără să aştepte răspunsul, se simți dator să dea câteva explicații: Dacă era cu rom, are să fie mai rău, pentru că e mai scumpă. La tribunal se adună toate ca să iasă la socoteală cel puțin o crimă.

— La tribunal... murmură descurajat conştiinciosul tată de familie, şi, lăsându-şi capul să-i atârne, căzu în starea aceea neplăcută, în care te mănâncă remuşcările.[13]

— Şi ştiu cei de-acasă – întrebă Švejk – că eşti închis, ori trebuie să aştepte până va scrie la gazetă?

— Crezi dumneata că va scrie la gazetă? întrebă cu naivitate victima zilei onomastice a superiorului său.

— Mai mult ca sigur, veni răspunsul sincer, pentru că nu era în obiceiul lui Švejk să-şi ascundă gândurile în fața aproapelui. Să ştii că pățania dumitale are să placă grozav cititorilor. Şi mie îmi place să citesc rubrica despre bețivi şi isprăvile lor. Deunăzi, la „Potirul” un muşteriu şi-a spart singur capul cu o halbă. A aruncat-o în sus şi-a aşteptat să-i cadă în cap. L-au scos din local şi a doua zi am şi citit cazul în gazete. Tot aşa la Bendlovka, când i-am cârpit o palmă unuia de la pompele funebre şi el mi-a dat-o înapoi. Ca să ne împăcăm a trebuit să ne închidă pe amândoi şi gata, a şi apărut în gazetele de după-amiază! Şi pe domnul consilier care a spart la cafeneaua „La cadavrul” două ceşti, crezi că l-au iertat? Chiar a doua zi a apărut la gazetă. Dumneata cel mult poți trimite din închisoare gazetelor o rectificare, cum că ştirea publicată nu te priveşte şi că dumneata nu eşti nici rudă, nici tovarăş cu purtătorul acestui nume, iar acasă poți cere printr-o scrisoare să taie rectificarea din gazetă şi să o păstreze pentru a o putea citi şi dumneata, după ce-ți vei fi ispăşit osânda. Nu ți-e frig? întrebă Švejk compătimitor, văzând că domnului inteligent îi clănțănesc dinții. Anul ăsta avem un sfârşit de vară cam răcoros.

— Sunt nenorocit, se tângui colegul lui Švejk; adio avansare!

— Asta aşa-i! încuviință Švejk, binevoitor. Dacă, după ce-ți vei fi isprăvit osânda, nu te vor primi înapoi la slujbă, nu ştiu zău dacă vei găsi la repezeala un alt post, pentru că

---

[13] Unii scriitori întrebuințează expresia „îi rod remuşcările”. Nu mi se pare expresia cea mai nimerită. Şi tigrul mănîncă oamenii şi nu-i roade (n. a.).

până şi la ecarisaj dacă ai voi să slujeşti, tot îți vor cere un certificat de bună purtare. Dè, clipa asta de plăcere pe care ți-ai îngăduit-o costă cam scump! Dar nevasta şi copiii dumitale au cu ce trăi cât vei fi închis? Ori o să fie silită să cerşească şi să-şi împingă copiii la tot felul de păcate?

Se auzi un hohot.

— Bieții mei copii, biata mea nevastă!

Nesăbuitul păcătos se sculă şi începu să vorbească de copiii lui. Avea cinci, din care cel mai mare, de doisprezece ani, era cercetaş. Nu bea decât apă şi ar fi trebuit să fie o pildă pentru părintele lui care pentru prima dată în viață căzuse în acest păcat.

— E cercetaş? strigă Švejk. Îmi place să aud vorbindu-se de cercetaşi. Odată la Midlováry, lângă Zlive în districtul Hluboka, regiunea Budějovice, pe vremea când noi, cei din Regimentul 91, făceam manevre, țăranii au pornit la o vânătoare de cercetaşi care se cam înmulțiseră în pădurea comunală. Au pus mâna pe trei dintr-înşii. Cel mai mic, în timp ce-l legau fedeleş, atât s-a văicărit şi a plâns sărăcuțul, încât noi, soldați încercați, n-am putut îndura şi ne-am retras. În timp ce-i legau, cei trei cercetaşi au muşcat opt țărani. După aceea, la primărie, bătuți cu bastonul, au mărturisit că n-a fost pajişte prin împrejurimi pe care să nu se fi tăvălit când se încălzeau la soare şi că lanul de secară, de lângă iazul de la Ražice, a fost mistuit de foc în preajma secerişului din curată întâmplare, în vreme ce ei frigeau în secară o căprioară, pe care o uciseseră cu cuțitul în pădurea comunală. În bârlogul lor din pădure s-a găsit peste o jumătate chintal de resturi de oase de vânat cu pene şi păr, o cantitate uriaşă de sâmburi de cireşe, o grămadă de cotoare de mere verzi şi alte bunătăți.

Nefericitul tată de cercetaş era însă de neconsolat.

— Ce-am făcut, ce-am făcut! se văita el. Mi-am distrus reputația.

— Asta aşa-i, întări Švejk cu sinceritatea lui naivă. După cele întâmplate, ți-ai făcut o reputație proastă pentru toată viața, pentru că pe lângă ceea ce o să se citească la gazetă,

cunoscuţii dumitale au să mai adauge şi ei câte ceva. Aşa se întâmplă întotdeauna, dar să nu-ţi pese de asta. Oamenii cu reputaţie proastă sau ştirbită sunt cel puţin de zece ori mai numeroşi decât acei cu reputaţie bună. Asta-i o nimica toată.

Pe coridor se auziră paşi greoi; cheia scârţâi în broască, uşa se deschise şi un poliţist strigă numele lui Švejk.

— Iertaţi-mă, vă rog – răspunse Švejk cavalereşte – eu n-am fost adus aici decât de la prânz, pe când domnul de-alături aşteaptă de la şase dimineaţa. Eu nu-s grăbit.

Drept răspuns, mâna vânjoasă a poliţistului îl trase pe coridor şi îl duse în tăcere la etajul întâi.

La masa din a doua odaie şedea comisarul, un domn gras, cu o figură binevoitoare, care îi zise:

— Care va să zică, dumneata eşti Švejk, ăla? Şi cum de-ai ajuns aici?

— Foarte simplu – răspunse Švejk – am venit însoţit de un domn poliţist, fiindcă nu am înţeles să fiu dat afară din balamuc, înainte de a mi se fi servit prânzul, ca şi cum aş fi fost o lepădătură de fată din alea, de pe stradă.

— Ştii ce, Švejk – zise cu blândeţe domnul comisar – la ce bun să ne mai amărâm cu dumneata în strada Šalmova? N-ar fi mai nimerit să te trimitem la Direcţia poliţiei?

— Dumneavoastră sunteţi, ca să zic aşa, stăpân pe situaţie, zise Švejk, mulţumit. Drumul spre Direcţia poliţiei, acum pe seară, e o mică plimbare foarte plăcută.

— Îmi pare bine că ne-am înţeles, zise comisarul vesel. Nu-i aşa că e mai bine când ne înţelegem? Ce zici, Švejk?

— Şi eu mă străduiesc să mă înţeleg cu toată lumea – răspunse Švejk – şi credeţi-mă, domnule comisar, n-am să uit niciodată bunătatea dumneavoastră!

Înclinându-se respectuos, plecă cu poliţistul jos în camera de gardă şi peste un sfert de ceas, Švejk putea fi văzut pe strada Ječna, colţ cu Piaţa Carol, însoţit de un poliţist, care avea la subsuoară un registru mare, cu titlul:

„Arrestantenbuch”[14].

La colțul străzii Spalená, Švejk şi însoțitorul său dădură peste o mulțime de oameni care se îngrămădeau în jurul unui afiş.

— E manifestul maiestății sale împăratul, privitor la declarația de război, zise polițistul către Švejk,

— Eu am prezis-o – răspunse el – dar la balamuc nu se ştie încă nimic, deşi puteau să o afle de la prima mână.

— Cum aşa? îl întrebă polițistul.

— Pentru că acolo sunt închişi mulți domni ofițeri, lămuri Švejk, şi apropiindu-se de un alt grup, care se îmbulzea în fața manifestului, strigă:

— Trăiască împăratul Franz Josef! Războiul ăsta îl câştigăm!

Cineva din mulțime îi tufli pălăria peste urechi şi aşa, înghesuit de oameni, bunul soldat Švejk păşi din nou pe poarta Direcției poliției.

— Războiul ăsta îl câştigăm cu siguranță, v-o repet, domnilor! cu aceste cuvinte se despărți Švejk de mulțimea care îl însoțea.

Şi undeva, din zările îndepărtate ale istoriei, se pogorî peste Europa adevărul, că ziua de mâine va răsturna socotelile de azi.

[14] Registru de arestați (germ.).

VI

ŠVEJK SE ÎNTOARCE ACASĂ

Peste Direcția poliției pogorâse duhul autorității străine, care urma să constate până unde merge entuziasmul cu care populația întâmpinase vestea războiului, bineînțeles cu excepția celor care nu tăgăduiau a fi copiii unei națiuni obligate să sângereze pentru interese cu totul străine ei. Direcția poliției reprezenta cel mai frumos grup de scorpii birocratice, care nu cunoşteau în afară de temniță şi spânzurătoare niciun alt mijloc pentru apărarea existenței unor paragrafe întortocheate.

Cu toate acestea îşi tratau victimele cu o perfidă indulgență, cumpănindu-şi dinainte fiecare vorbă.

— Îmi pare foarte rău – făcu una din aceste scorpii vărgate în negru şi galben, când i-l aduseră pe Švejk – că ai picat iar în mâinile noastre. Noi credeam că ai să te faci om cumsecade, dar ne-am înşelat.

Švejk dădu din cap tăcut şi făcu o figură atât de nevinovată, încât fiara negru-galbenă îl privi cu nedumerire, rostind apoi apăsat:

— Nu face pe tâmpitul!

Trecu însă numaidecât la tonul prietenos şi continuă:

— Pentru noi, e foarte neplăcut să te ținem închis şi, te pot asigura că, după părerea mea, vina dumitale nu este aşa de mare, întrucât cu slaba dumitale inteligență nu încape nicio îndoială că ai fost îndemnat de cineva. Spune-mi, domnule Švejk, cine te îndeamnă să faci astfel de prostii?

După ce tuşi, Švejk răspunse:

— Eu, mă rog, n-am cunoştinţă de niciun fel de prostii!

— Nu? Adică dumneata socoteşti că nu-i o prostie, domnule Švejk – zise poliţistul cu un prefăcut ton părintesc – să faci agitaţie în faţa unui manifest privitor la război, lipit la un colţ de stradă şi să aţâţi poporul cu strigăte ca: „Trăiască împăratul Franz Josef! Războiul e câştigat”? Aşa reiese din raportul poliţistului care te-a adus aici.

— Nu puteam sta nepăsător – declară Švejk, aţintindu-şi ochii blajini în privirea inchizitorului. Mi-am ieşit din fire când i-am văzut pe toţi cum citesc manifestul fără niciun semn de bucurie. Niciun strigăt de slavă, niciun ura, absolut nimic domnule consilier; s-ar fi zis că nu pe ei îi privea. Atunci eu, vechi soldat din Regimentul 91, n-am mai putut răbda şi am strigat vorbele cu pricina şi socot că, în locul meu, dumneavoastră aţi fi făcut la fel. Dacă e război, trebuie să-l câştigăm şi musai să strigăm: slavă împăratului! Asta nu poate să mi-o scoată nimeni din cap.

Învinsă şi îmblânzită, scorpia negru-galbenă nu putu să îndure privirea mieluşelului Švejk; îşi plecă ochii pe acte şi zise:

— M-aş asocia în totul avântului dumitale dacă el s-ar fi manifestat în alte împrejurări. Ştii însă foarte bine că erai însoţit de un poliţist, aşa că o astfel de manifestare patriotică putea şi trebuie să fi avut un efect mai mult comic decât serios, asupra publicului.

— Când un om circulă însoţit de un poliţist – răspunse Švejk – înseamnă că se află într-un moment greu din viaţă. Şi dacă nici într-un asemenea moment nu uită ceea ce se cuvine să facă, cum e în cazul ăsta, eu socot că nu e un om de dispreţuit.

Scorpia tărcată negru şi galben îl mai privi o dată în ochi şi mârâi.

Švejk răspunse cu obişnuita, nevinovata, modesta şi blajina căldură a privirii sale.

O clipă, cei doi se priviră fără să clipească.

— Lua-te-ar dracu, Švejk, zise în cele din urmă conţopistul. Dacă te mai prind o dată pe aci, nu te mai întreb

nimic, ci te expediez de-a dreptul la tribunalul militar, la Hradčany. M-ai înțeles?

Până să se dumirească, Švejk se apropie de el, îi sărută mâna şi spuse:

— Dumnezeu să vă răsplătească pentru toate. Dacă-ți avea vreodată nevoie de un cățeluş de rasă pură, binevoiți să poftiți la mine. Eu fac negoț de câini.

Şi astfel, Švejk se văzu iar liber şi în drum spre casă. Stătea la cumpănă dacă să facă sau nu un popas, la „Potirul”. În cele din urmă se hotărî să deschidă uşa localului din care nu demult ieşise întovărăşit de detectivul Bretschneider.

În cârciumă domnea o linişte mormântală. La mese şedeau câțiva muşterii, printre care şi paracliserul de la biserica Sfântului Apolinar. Erau posomorâți. La tejghea, cârciumăreasa Palivcová se uita pierdută la halbele de bere.

— După cum vedeți, m-am şi întors, zise Švejk vesel. Dați-mi o halbă de bere. Dar pe unde-i domnul Palivec, s-a întors şi el acasă?

Drept răspuns, Palivcová se porni pe plâns şi, schimbând tonul la fiecare cuvânt, izbucni printre suspine:

— I-au... dat... zece... ani... acum... o săptămână...

— Ia te uită – zise Švejk – a şi făcut şapte zile.

— El, care era atât de prevăzător – continuă să bocească Palivcová – cum spunea chiar dânsul!

Muşteriii tăceau cu cerbicie, de parcă duhul rătăcitor al lui Palivec i-ar fi îndemnat la şi mai multă luare-aminte.

— Prevederea este mama înțelepciunii, zise Švejk aşezându-se la masă, cu halba de bere, al cărei guler de spumă era ciuruit de lacrimile doamnei Palivcová, scurse în vreme ce i-o aducea la masă. Vremurile de azi impun omului mare băgare de seamă.

— Ieri am avut două înmormântări, zise paracliserul de la Sfântul Apolinar, ca să schimbe vorba.

— O fi murit cineva, zise al doilea muşteriu, la care al treilea adăugă:

— Au fost înmormântări cu catafalc?

— Tare aş vrea să ştiu – interveni Švejk – cum or să fie înmormântările militare acum, pe timp de război.

Auzindu-l, muşterii se sculară, plătiră şi plecară tăcuţi. Švejk rămase singur cu doamna Palivcová.

— Asta n-aş fi crezut-o – zise el – să condamne la zece ani un om nevinovat. Că au condamnat câte un nevinovat la cinci ani, am mai auzit, dar la zece ani, mi se pare cam mult!

— Dacă omul meu a mărturisit! se bocea Palivcová. Tot ce a spus aici despre muştele acelea şi despre portret a repetat şi la Direcţia poliţiei şi la tribunal. Am fost la proces să depun mărturie, dar ce puteam eu dovedi, când mi-au spus că legătura de rudenie cu bărbatul mă opreşte să depun ca martoră. M-am speriat aşa de tare de legătura asta de rudenie, încât m-am lăsat păgubaşă de mărturii, de frică să nu iasă cumva alt bucluc; el, sărmanul, s-a uitat aşa, nu ştiu cum, la mine că n-am să uit câte zile oi avea ochii lui. Şi apoi, după sentinţă, când l-au luat, le-a strigat pe coridor: „Trăiască libertatea de gândire!” Aşa de rău se prostise.

— Da’ domnul Bretschneider n-a mai dat pe aici? întrebă Švejk.

— A fost în vreo două rânduri – răspunse cârciumăreasa – a băut câte o bere sau două, m-a întrebat cine mai vine şi a stat să asculte muşteriii cum vorbeau despre fotbal. Ori de câte ori îl zăresc încep să vorbească de fotbal. Iar dumnealui nu-şi găsea locul de parc-ar fi fost gata să turbeze, dintr-o clipă într-alta. În toată vremea asta n-a reuşit să înhaţe decât un tapiţer din strada PričIna.

— Asta atârna de priceperea lui, remarcă Švejk. Tapiţerul acela e un om prost?

— Cam ca bărbatul meu, răspunse ea plângând. L-a întrebat dacă ar trage în sârbi. El i-a răspuns că nu ştie să tragă cu puşca, dar că a fost odată la tir şi a „împuşcat” de o coroană fără să nimerească. După aceea l-am auzit cu toţii pe domnul Bretschneider zicând, în vreme ce-şi scotea carnetul: „Ia te uită, încă o frumoasă crimă de înaltă trădare!” şi a plecat cu tapiţerul din strada Pričina, care de atunci nu s-a mai întors.

— De întors, mulți n-au să se mai întoarcă, zise Švejk. Dă-mi un rom.

Tocmai când cerea Švejk al doilea rom, intră în cârciumă agentul secret Bretschneider. După ce își roti grăbit privirile prin localul gol, se așeză lângă Švejk și, comandând o bere, așteptă să-l audă ce mai spune.

Švejk luă o gazetă la întâmplare și, privind anunțurile din ultima pagină, izbucni:

— Ia te uită, Čimpera din Straškov 5, poșta Račiněves, vinde gospodăria cu 13 pogoane de pământ, școală și gară în localitate!

Bretschneider bătea nervos toba pe masă cu degetele și întorcându-se către Švejk zise:

— Stau și mă mir de ce te interesează gospodăria aceea, domnule Švejk.

— A, dumneata erai – făcu Švejk, întinzându-i mâna – nu te-am mai recunoscut, am o memorie foarte slabă. Dacă nu mă înșel, ultima oară ne-am văzut în biroul de primire al Direcției poliției. Ce ați mai făcut de atunci, veniți des pe aici?

— Azi am venit pentru dumneata, zise Bretschneider. La Direcția poliției mi s-a spus că vinzi câini. Aș avea nevoie de un șoricar frumos, ori de un spitz, sau ceva asemănător.

— Vă pot face rost de orice, răspunse Švejk. Doriți un animal de rasă, ori un vagabond?

— Cred – răspunse Bretschneider – că am să mă hotărăsc pentru unul de rasă.

— Dar ce-ați zice de un câine polițist? întrebă Švejk. Te duce după miros pe urma crimei. Știu un măcelar din Vršovice care are unul; îi trage căruciorul; ăsta însă s-a, ca să zic așa, îndepărtat de profesiunea lui.

— Eu aș dori un spitz, zise Bretschneider, cu prefăcută nepăsare. Un spitz care să nu muște.

— Doriți un spitz știrb? întrebă Švejk. Știu eu unul, la un cârciumar din Dejvice.

— Atunci mai bine un șoricar, îngăimă încurcat Bretschneider, ale cărui cunoștințe chinologice erau încă

foarte elementare şi, dacă n-ar fi primit ordin de la Direcția poliției, ar fi fost desigur cu totul nule.

Ordinul suna însă precis, clar şi aspru. Să-l cerceteze cât mai de aproape pe Švejk, în ceea ce priveşte negoțul de câini, în care scop avea dreptul să-şi aleagă ajutoare şi să dispună de sumele necesare pentru cumpărarea câinilor.

— Şoricarii îs fie mai mari, fie mai mici, zise Švejk. Eu am cunoştință de doi mai mici şi de trei mai mari. Îi puteți ține în brațe pe toți cinci. Vi-i recomand cu toată căldura.

— Aşa ceva mi-ar conveni, declară Bretschneider. Cam cât ar costa unul?

— După mărime, răspunse Švejk. Depinde de mărime. Şoricarul nu-i ca vițelul; la şoricar e tocmai dimpotrivă, cu cât e mai mic cu atât e mai scump.

— Eu mă gândesc la câțiva mai măricei, ca să stea de pază, răspunse Bretschneider, care se temea să nu încarce prea mult fondurile secrete ale poliției statului.

— Bine – zise Švejk – din cei mai măricei vă pot da cu cincizeci de coroane, din cei şi mai mari cu patruzeci şi cinci de coroane; dar am uitat un lucru. Cum să fie? Pui, mai bătrâni, câini sau cățele?

— Mi-e totuna, răspunse Bretschneider, căruia i se puneau probleme de care nu se mai lovise înainte. Procură-mi-i şi mâine seară, la ora şapte, viu la dumneata să-i iau. O să-i am?

— Poftiți, o să-i aveți – răspunse prompt Švejk – dar în cazul ăsta sunt silit să vă cer o arvună de treizeci de coroane.

— Cum nu, zise Bretschneider, numărând banii. Şi acum să ne aducă câte un sfert de vin, plătesc eu.

După ce băură, Švejk mai dădu şi el un sfert. Apoi iarăşi Bretschneider, îndemnându-l pe Švejk să nu se teamă de el, pentru că nu e de serviciu şi deci pot discuta politică.

Švejk răspunse că el nu vorbeşte niciodată politică la cârciumă şi că politica e pentru copiii mici.

Bretschneider, dimpotrivă, avea păreri mai revoluționare, susținând că statele slabe sunt sortite pieirii şi ceru în această privință părerea lui Švejk.

Švejk declară că el n-a avut niciodată de a face cu statul, dar că a avut odată în îngrijire un pui slab de St. Bernard, pe care l-a hrănit cu posmagi cazoni, şi că până la urmă tot a pierit.

După ce băură fiecare al cincilea sfert, Bretschneider se declară anarhist şi-l întrebă pe Švejk în ce organizație ar fi bine să se înscrie.

Švejk îi răspunse că un anarhist cumpărase pe vremuri de la el un câine Leonberg, cu o sută de coroane şi că i-a rămas dator până azi cu ultima rată.

La al şaselea sfert, Bretschneider vorbi despre revoluție şi împotriva mobilizării. Švejk se plecă spre el şi îi şopti la ureche:

— Chiar acum a venit în local un muşteriu, să nu vă audă, ați putea avea neplăceri. Vedeți, cârciumăreasa a şi început să bocească.

Într-adevăr, doamna Palivcová plângea pe scaunul ei de după tejghea.

— De ce plângi, cucoană cârciumăreasă? întrebă Bretschneider. În trei luni câştigăm războiul, vine amnistia, bărbatul dumitale se înapoiază şi facem aici un chef la toartă. Sau poate crezi că nu câştigăm războiul? se adresă lui Švejk.

— Ce rost are să tot pălăvrăgim despre asta? zise Švejk. De câştigat trebuie să-l câştigăm şi basta. Ei, dar acum trebuie să mă duc acasă.

Švejk plăti consumația şi se înapoie la bătrâna lui menajeră, madam Müllerová, care se sperie straşnic când văzu că bărbatul care învârte cheia în uşă e Švejk.

— Eu, conaşule, socoteam că o să vă întoarceți abia peste vreo câțiva ani, zise ea, cu obişnuita-i sinceritate. De aceea mi-am făcut pomană cu un biet portar de la o cafenea de noapte şi l-am luat în gazdă. La noi a fost în trei rânduri percheziție de domițiliu şi negăsind nimic au spus că sunteți pierdut, fiindcă sunteți viclean.

Švejk se convinse repede că necunoscutul se instalase foarte comod. Dormea în patul lui, ba fusese chiar aşa de

altruist încât se mulțumise numai cu jumătate din pat, cealaltă jumătate cedând-o unei creaturi cu păr lung, care din recunoştinţă dormea cu mâna după gâtul lui, în vreme ce în jurul patului zăceau aruncate de-a valma tot felul de veşminte de damă şi bărbăteşti. Din haosul acesta se vedea bine că portarul de la cafeneaua de noapte se întorsese foarte bine dispus, cu dama lui.

— Domnule – zise Švejk, scuturându-l pe intrus – vezi să nu scapi masa de prânz! Mi-ar părea grozav de rău să spui despre mine că te-am dat afară când nu mai puteai găsi nimic de mâncare.

Portarul de la cafeneaua de noapte era foarte somnoros şi i-a trebuit multă vreme până să se dezmeticească şi să înțeleagă că stăpânul patului se înapoiase şi-şi reclama drepturile.

După obiceiul tuturor portarilor de la cafenelele de noapte, şi acest domn amenință că va snopi în bătaie pe oricine ar îndrăzni să-l trezească şi încercă să-şi continue somnul.

Švejk îi adună între timp calabalâcul, i-l aduse lângă pat şi, scuturându-l puternic, îi zise:

— Dacă nu te îmbraci, te arunc în stradă, aşa cum eşti. E în interesul dumitale însă să zbori de-aci îmbrăcat.

— Voiam să dorm până la opt seara, zise portarul sfios, trăgându-şi pantalonii. Eu plătesc acestei doamne două coroane pe zi pentru pat şi am dreptul să-mi aduc fete de la cafenea. Mařeno, scoală!

După ce îşi puse gulerul şi-şi înnodă cravata, se dezmetici într-atât încât îl putu asigura pe Švejk că „Mimoza” e unul din cele mai cumsecade localuri de noapte, unde au acces numai dame cu condicuța în perfectă regulă şi-l invită călduros să binevoiască a o vizita.

Tovarăşa lui, dimpotrivă, nu părea de loc mulțumită de Švejk şi-şi exprimă această nemulțumire prin câteva cuvinte bine simțite, dintre care cele mai cuviincioase erau: vită încălțată.

După plecarea nepoftiților, Švejk simți nevoia să se

răfuiască cu madam Müllerová, dar ia-o de unde nu-i. Cu caligrafia ei lăbărțată doamna Müllerová mâzgălise cu creionul o explicație puerilă cu privire la închirierea patului lui Švejk, portarului de la cafeneaua de noapte.

„Iertați-mă, conaşule, n-am să vă mai văd, mă arunc pe fereastră.”

„Minte”, îşi zise Švejk şi aşteptă.

Nu trecu o jumătate de ceas şi nefericita madam Müllerová se furişa în bucătărie. După expresia ei nenorocită, se vedea bine că aştepta de la Švejk cuvinte de mângâiere.

— Dacă vrei neapărat să te arunci pe fereastră – îi zise Švejk – du-te în odaie; fereastra e deschisă. Nu te-aş sfătui să sari pe fereastra bucătăriei, pentru că ai cădea peste trandafirii din grădină, i-ai strivi şi ar trebui să-i plăteşti. Pe fereastra odăii zbori frumuşel pe trotuar şi dacă ai noroc, îți frângi gâtul. Dar dacă ai ghinion, nu-ți rupi decât ciolanele, mâinile şi picioarele aşa că o să mai ai de plătit şi spitalul.

Madam Müllerová izbucni în plâns, intră tăcută în odaie, închise fereastra şi, înapoindu-se, zise: „Trage şi nu e bine pentru reumatismul conaşului!”

Se duse apoi să aranjeze patul, rândui toate cu multă grijă şi înapoindu-se la Švejk, în bucătărie, îi zise cu ochii înlăcrimați:

— Cei doi cățeluşi, conaşule, pe care-i aveam în curte, au pierit şi Saint-Bernard-ul a fugit, când au venit să facă percheziție.

— Maica ta, Cristoase! strigă Švejk. O să dau de bucluc; acuma cu siguranță c-o să mă caute poliția.

— Să vedeți, a muşcat pe un domn comisar când l-a scos de sub pat, în timpul percheziției, continuă madam Müllerová. Unul din domnii aceia a zis că e cineva sub pat, aşa că, în numele legii, au somat St. Bernard-ul să iasă, şi, cum el nu voia, l-au tras cu de-a sila. Câinele, să-i înghită, nu alta, apoi a zbughit-o pe uşă şi dus a fost. Pe mine m-au

luat la întrebări: cine vine pe la noi, dacă nu primim cumva niscaiva bani din străinătate, şi pe urmă m-au făcut proastă când le-am spus că din străinătate vin bani foarte rar, ultima dată de la domnul director din Brno, arvuna de şaizeci de coroane, pentru pisica de Angora, pe care ați anunțat-o în *Národni politika* şi în locul căreia i-ați trimis puiul acela chior de foxterier, într-o ladă de curmale. Pe urmă au vorbit cu mine foarte cuviincios şi mi-au recomandat pe portarul de la cafeneaua de noapte, ca să nu-mi fie frică singură în casă, chiar acela pe care l-ați dat afară.

— Mare ghinion am eu cu autoritățile, madam Müllerová! Să vezi acuma, câți au să vie la mine, să cumpere câini, oftă Švejk.

Nu ştiu dacă domnii care au cercetat arhiva după terminarea războiului au descifrat registrul fondului secret al poliției de stat, unde era scris: B... 40 K, F... 50 K, L... 80 K ş.a.m.d., dar cu siguranță că s-au înşelat, închipuindu-şi că B.F.L. Erau inițialele domnilor care pentru 40, 50, 80 etc. coroane, vindeau națiunea cehă vulturului negru-galben.

„B” însemnează St. Bernard, „F” foxterier. „L” însemnează leonberghez. Pe toți câinii ăştia i-a luat Bretschneider de la Švejk, ducându-i la Direcția poliției. Erau nişte lighioane scârboase, care n-aveau nici în clin nici în mânecă cu vreuna din rasele pure, aşa cum le dăduse Švejk.

St. Bernard-ul era o amestecătură de pudel, corcit cu cine ştie ce dulău de stradă, foxterierul avea urechi de dog, era de mărimea unui câine de măcelărie şi cu picioarele scălâmbe, de parcă ar fi fost rahitic. Leonberghezul avea un cap care aducea cu botul păros al unui grifon, coada retezată, înălțimea unui dog şi spatele gol, ca la faimoasele cățeluşe chelboase americane.

Detectivul Kalous a venit şi el să cumpere un câine, dar s-a întors cu o javră holbată şi vărgată ca o hienă, cu coamă de câine ciobănesc scoțian; şi astfel, în registrul fondului secret a apărut un nou: D... 90 K.

Această jigodie juca rolul de dog.

Dar nici lui Kalous nu i-a fost dat să scoată ceva de la Švejk. S-a întâmplat cu el ca şi cu Bretschneider. Švejk întorcea până şi cele mai abile convorbiri politice în aşa fel încât aducea vorba de lecuitul jegului la câini şi căţei şi orice capcană, cât de iscusită, pe care i-o întindea, se termina prin aceea că Bretschneider pleca de la Švejk cu o nouă corcitură de javră.

Asta a fost şi sfârşitul celebrului detectiv Bretschneider. După ce a adunat vreo şapte dihănii din astea s-a închis cu ele în odaia de dindos şi, nedându-le de mâncare, într-o bună zi javrele l-au devorat.

Probitatea lui a mers până acolo, încât a scutit statul de cheltuielile de înmormântare.

În statul său de serviciu, la Direcţia poliţiei, la rubrica: „comportare în serviciu" au fost trecute următoarele cuvinte pline de dramatism: „Mâncat de propriii lui câini".

Aflând mai târziu de această tragică întâmplare, Švejk exclamase:

— Îmi frământ mereu capul să ştiu: cum dracu au să-l reîntregească la judecata de apoi?

VII

ŠVEJK PLEACĂ LA OASTE

În timp ce în Galiția codrii riverani erau martori ai fugii armatei austriece peste Rab, iar la sud, în Serbia, diviziile ei îşi mâncau binemeritata papară, cu gândul la scoaterea monarhiei din impas, ministrul de război îşi amintea de Švejk.

Când i se aduse ordinul de chemare cu mențiunea ca în termen de o săptămână să se prezinte la Střelecký Ostrov, pentru control medical, Švejk zăcea în pat, chinuit de reumatism.

Madam Müllerová îi făcea cafeaua la bucătărie.

— Madam Müllerová – se auzi, din odaie, glasul slab al lui Švejk – madam Müllerová, poftim puțin încoa...

Când menajera veni la patul lui, Švejk i se adresă cu acelaşi glas stins:

— Şezi, madam Müllerová.

Glasul lui avea ceva tainic şi solemn.

După ce madam Müllerová se aşeză, Švejk, ridicându-se în capul oaselor, o anunță:

— Plec la oaste!

— Maică Precistă! strigă madam Müllerová, ce să faceți dumneavoastră acolo?

— Să lupt, răspunse Švejk cu o voce ca din mormânt. Nu-i a bună cu Austria. Sus, duşmanii se năpustesc asupra Cracoviei, iar aci jos, înaintează spre Ungaria. Ne bat de ne sting peste tot, şi de aceea mă cheamă la armată. Am citit chiar ieri în gazetă că nori grei amenință scumpa noastră

patrie.

— Da’ dumneavoastră nici nu vă puteți mişca!

— N-are-a face! madam Müllerová. Am să mă prezint în cărucior. Îl ştii pe cofetarul din colț? El are unul. Cu ani în urmă îl scotea la aer pe afurisitul cela de bunică-su, ologul. Ai să mă duci dumneata, cu căruciorul ăsta, la militărie, madam Müllerová.

Madam Müllerová se porni pe plâns.

— N-ar fi bine, conaşule, să mă reped după doctor?

— Nu te repezi nicăieri, madam Müllerová, că eu, lăsând la o parte picioarele astea, sunt o carne de tun clasa una, iar acum, când Austria stă aşa de prost, orice infirm trebuie să fie la locul lui. Du-te şi vezi-ți liniştită de cafea.

Şi în vreme ce madam Müllerová, plânsă şi zguduită de emoție, strecura cafeaua, bravul soldat Švejk cânta în pat:

„Generalul Windischgrätz cu ai lui comandanți
În zorii zilei războiul au început.
Hop, hop, hop!
Războiul l-au început şi aşa strigau:
«Ajută-ne, Cristoase şi Sfântă Născătoare»,
Hop, hop, hop!”

Înspăimântată, madam Müllerová, sub impresia înfiorătorului cântec războinic, uită de cafea şi, tremurând toată, asculta îngrozită cum bravul soldat Švejk cânta mai departe, în pat:

Cu Sfânta Născătoare şi cele patru poduri
ridică-ți, Piemonte, avanposturi mai puternice
hop, hop, hop!
Ce mai bătălie a fost la Solferino,
a curs acolo sânge până la genunchi,
hop, hop, hop!
Până la genunchi şi carne cu furgonul, –
se măcelărea doar Regimentul 18,
hop, hop, hop!

Regiment 18, nu-ți fie teamă de nevoi
că pentru tine se cară bani cu carul,
hop, hop, hop!

— Pentru Dumnezeu, conașule, se auzi un glas plângăreț din bucătărie, dar Švejk ținu să sfârșească războinicul său cântec:

Banii în furgoane și hrana în căruțe,
care regiment mai e în stare s-o facă,
hop, hop, hop!

Madam Müllerová o zbughi pe ușă și alergă după doctor. Se întoarse peste un ceas, în vreme ce Švejk trăgea un pui de somn.

Fu trezit de un domn plinuț, care, după ce-i ținu un timp mâna pe frunte, zise:

— Nu-ți fie teamă, eu sunt doctorul Pavek, din Vinohrady... dă mâna încoace... și bagă-ți termometrul la subsuoară... Așa... scoate limba... mai mult... ține-o așa... de ce boală au murit tatăl și mama dumitale?

Și astfel, în timp ce la Viena se aștepta ca toate națiunile Austro-Ungariei să dea cele mai frumoase pilde de credință și devotament, doctorul Pavek îi prescrise lui Švejk, împotriva elanului său patriotic, bromură, recomandându-i bravului și neînfricatului soldat să-și ia gândul de la armată.

— Stai lungit și nu te agita; mâine vin iar.

A doua zi, când veni, o întrebă în bucătărie pe madam Müllerová cum îi mai merge pacientului.

— I-e mai rău, domnule doctor, răspunse ea, sincer îngrijorată. Noaptea, când l-a apucat reumatismul, a început să cânte imnul, scuzați, austriac.

La această nouă manifestare de lealitate a pacientului, doctorul Pavek se văzu silit să reacționeze cu o doză mai mare de bromură.

A treia zi, madam Müllerová îi raportă că starea lui Švejk se agravase și mai mult.

— După-amiază, domnule doctor, m-a trimis să-i aduc o hartă a câmpului de luptă şi noaptea l-au apucat vedeniile; zicea că Austria va învinge.

— Dar prafurile, le ia exact după prescripţie?

— Nici n-a trimis încă după ele, domnule doctor.

Doctorul Pavek, după ce-i trase lui Švejk un perdaf, plecă declarând că în viaţa lui nu mai vine să trateze un bolnav care nesocoteşte ajutorul lui medical, refuzând bromura.

Mai rămăseseră încă două zile până la data când Švejk trebuia să se prezinte în faţa comisiei de recrutare.

În vremea asta el îşi făcu o sumedenie de pregătiri importante. Înainte de toate, o trimise pe madam Müllerová să-i cumpere un chipiu militar; după aceea o trimise să împrumute de la cofetarul din colţ căruciorul cu care pe vremuri dumnealui îşi plimba la aer bunicul paralitic şi morocănos. Apoi îşi aduse aminte că avea nevoie de cârje. Din fericire, cofetarul păstrase ca o amintire de familie şi cârjele bunicului.

Nu-i mai lipsea decât floarea de recrut. Şi de aceasta îi făcu rost madam Müllerová, care în ultimul timp slăbise vizibil şi pe unde umbla numai într-un plâns o ţinea.

Şi astfel, în acea zi memorabilă, străzile oraşului Praga putură vedea o pildă emoţionantă de lealitate.

O femeie bătrână, împingând un cărucior în care şedea un bărbat cu chipiu ostăşesc şi cocardă lustruită, făcând semne din cârje. La butonieră îi strălucea ţipător bucheţelul de recrut.

Şi omul acesta care agita într-una cârjele, striga pe străzile Pragăi:

— La Belgrad! La Belgrad!...

În urma lui mergea un grup de oameni care se adunase în faţa casei din care pornise Švejk la război. Grupul de oameni nu contenea să crească.

Švejk constată că poliţiştii postaţi la încrucişările străzilor îl salutau.

În piaţa Vaclav cortegiul din jurul lui Švejk spori cu câteva sute de capete, iar la capătul străzii Cracovia, un tânăr cu

şapcă de student avu nefericirea să fie snopit în bătaie pentru că strigase: „Heil! Nieder mit den Serben!”[15]

La colţul străzii Vodičková, poliţia călare interveni în această hărmălaie, împrăştiind mulţimea.

Când Švejk îi arătă inspectorului de circumscripţie, negru pe alb, că trebuie să se prezinte în faţa comisiei de recrutare, inspectorul fu oarecum dezamăgit; pentru a preîntâmpina noi incidente hotărî ca doi poliţişti călări să însoţească cărucioru în care se afla Švejk, până la Strelecký Ostrov.

Despre această întâmplare apăru următorul articol în *Pražské úřední noviny:*

„Patriotismul unui infirm. Ieri după-amiază, trecătorii de pe străzile principale ale oraşului Praga au fost martorii unei scene care constituie o minunată dovadă că în aceste vremuri mari şi de grea cumpănă, şi fiii naţiunii noastre pot da pilda cea mai frumoasa de credinţă şi devotament faţă de tronul venerabilului nostru monarh. S-ar părea că retrăim glorioasele vremuri ale grecilor şi romanilor, în care un Mucius Scaevola a poruncit să fie dus la bătălie neţinând seama de mâna lui arsă. Cele mai sacre sentimente şi interese au fost demonstrate ieri, în chip strălucit, de un invalid în cârje, pe care o bătrânică îl împingea într-un cărucior pentru infirmi. Acest fiu al naţiunii cehe, fără să ţie seamă de infirmitatea lui, a cerut să fie transportat spre a-şi jertfi viaţa pentru împăratul său. Iar dacă strigătul lui: «La Belgrad!» a găsit un răsunet atât de puternic pe străzile Pragăi, aceasta este o mărturie că praghezii dau o pildă înălţătoare de dragoste pentru ţară şi dinastie.

În acelaşi sens s-a exprimat şi ziarul *Prager Tagblatt*, care în încheierea articolului amintea că infirmul voluntar era însoţit de o ceată de nemţi, care l-au apărat cu piepturile lor, ca să nu fie linşat de agenţii cehi ai antantei celor patru mari puteri.

---

[15] Trăiască! Jos cu sârbii! (germ.)

Publicând această ştire, ziarul *Bohemia* propuse răsplătirea patriotului infirm anunțând că darurile din partea cetățenilor germani, pentru acest necunoscut, se primesc la administrația ziarului.

Dar dacă după părerea acestor trei ziare, țara cehă n-a putut da un cetățean mai nobil decât Švejk, domnii din comisia de recrutare erau de altă părere.

Îndeosebi medicul militar şef, Bautze, un bărbat neînduplecat, care vedea în toate pur şi simplu o încercare de a chiuli de la armată, de a scăpa de front, de gloanțe şi de şrapnele.

Expresia lui: *„Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande”*[16] a rămas de pomină.

În cele zece săptămâni de activitate la comisie, el a reperat din 11.000 de civili, 10.999 de simulanți şi l-ar fi scos la iveală şi pe cel de-al 11.000-lea, dacă pe acest om norocos nu l-ar fi lovit damblaua, chiar în clipa când zbierase la el: *„Kehrt euch!”*[17]

— Ridicați simulantul! ceruse Bautze, după ce constatase că omul îşi dăduse sufletul.

Şi în fața lui, în acea zi memorabilă, stătea Švejk gol puşcă, ca toți ceilalți, acoperindu-şi pudic goliciunea cu cârjele în care se sprijinea.

— *Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt*[18] , zise Bautze. Asemenea frunze de smochin n-au fost nici în rai.

— Reformat pentru tâmpenie, citi sergentul-major, uitându-se în dosar.

— Şi ce te mai doare? întrebă Bautze.

— Raportez supus că sunt reumatic, dar că voi sluji majestății sale împăratului până m-or face harcea-parcea, zise Švejk cu modestie. Mi-s genunchii umflați.

Bautze aruncă bravului soldat o privire înfiorătoare şi zbieră:

---

[16] Întregul popor ceh este o bandă de simulanți (germ.).
[17] Stânga împrejur! (Germ.)
[18] Într-adevăr, originală frunză de smochin (germ.).

— *Sie sind ein Simulant!* [19] şi întorcându-se către subofiţer, şopti foarte calm: *Den Kerl sogleich einsperren!*[20]

Doi soldaţi cu baioneta la armă îl duseră pe Švejk la arestul comenduirii.

În timp ce mergea, sprijinit în cârje, Švejk băgă de seamă cu groază că reumatismul începe să-l lase.

Madam Müllerová, care îl aştepta cu căruciorul sus, pe pod, văzându-l între baionete, se porni pe plâns şi părăsi căruciorul pentru totdeauna.

Iar bravul soldat Švejk păşea sfios, însoţit de apărătorii înarmaţi ai statului.

Baionetele sclipeau în bătaia soarelui; la Malá Strana, în faţa monumentului lui Radecký[21], Švejk se întoarse spre mulţimea care-l urma:

— La Belgrad! La Belgrad!

Şi mareşalul Radecký privi visător, din înălţimea monumentului său, în urma bravului soldat Švejk, care se depărta cu buchetul de recrut la butonieră, şchiopătând în cârjele vechi, în vreme ce un domn grav făcea cunoscut oamenilor de primprejur că era vorba de un „dizertor”.

---

[19] Eşti un simulant! (germ.)

[20] La arest cu ticălosul ăsta, imediat! (germ.)

[21] *Jozef Vaclav Radecký* (1766—1858), feldmareşal austriac de origine cehă, învingătorul lui Carol Albert în bătălia de la Novara (1849).

VIII
ŠVEJK SIMULANT

În aceste zile înălţătoare, medicii militari îşi dădeau toată osteneala să alunge demonul înşelăciunii din sufletul simulanţilor, pentru a-i readuce în sânul oştirii.

Fură introduse câteva noi mijloace de torturare a simulanţilor şi a celor bănuiţi că simulează ca, de pildă, ofticoşii, reumaticii, bolnavii de hernie, rinichi, tifos, diabet, congestie pulmonară şi de alte maladii.

Tortura la care erau supuşi simulanţii era sistematizată, iar gradele de torturare erau următoarele:

1. Dietă absolută: dimineaţa şi seara câte o ceaşcă de ceai, timp de trei zile, administrându-li-se totodată, tuturora, indiferent de boala de care se plângeau, o doză de aspirină pentru sudaţie.

2. Pentru a nu-şi închipui că în armată se linge miere, li se aplică aşa-numitul tratament: „linsul chininei” care consta dintr-o serioasă doză de chinină în prafuri.

3. Spălaturi stomacale de două ori pe zi, cu un litru de apă caldă.

4. Clistir cu apă săpunită şi glicerină.

5. Împachetaj în cearşafuri muiate în apă rece.

S-au găsit oameni curajoşi, care au suportat cele cinci grade de tortură, după care au fost transportaţi într-un simplu coşciug, la cimitirul militar. Au fost însă şi din cei slabi, care ajunşi la clistir declarară că se simt bine şi că nu doreau altceva decât să plece în tranşee, cu cel dintâi batalion de marş.

Pe Švejk îl vârâră la restul diviziei, în baraca bolnavilor, printre simulanții slabi de înger.

— Nu mai pot răbda, îi spuse vecinul de pat, pe care îl aduseseră de la infirmerie, unde îi făcuseră a doua spălătură stomacală.

Omul simula miopia.

— Mâine mă duc la regiment, hotărî al doilea vecin, din stânga, căruia tocmai i se făcuse clistirul. Acesta simula că e surd ca un butuc.

În patul de lângă ușă, zăcea în agonie un ofticos, înfășurat într-un cearșaf muiat în apă rece.

— Ăsta e al treilea în săptămâna asta, îi atrase atenția vecinul din dreapta. Dar ție ce-ți lipsește?

— Eu am reumatism, răspunse Švejk, stârnind un sincer hohot de râs în toată asistență. Râdea până și muribundul, care simula tuberculoza.

— Cu reumatismul nu te băga între noi, îi atrase cu seriozitate atenția un bărbat gras. Reumatismul nu-i socotit aici mai mult decât o bătătură; eu sunt anemic, îmi lipsește jumătate de stomac și cinci coaste și nimeni nu mă crede. A fost aici și un surdo-mut; paisprezece zile în șir, la fiecare jumătate de ceas, l-au împachetat într-un cearșaf muiat în apă rece și în fiecare zi i-au făcut clistir și i-au pompat stomacul. Sanitarii erau gata să creadă că a izbutit și că va pleca acasă, când uite că doctorul îi prescrie un vomitiv. Să-și verse mațele pe gură, nu altăceva, și deodată și-a pierdut tăria. „Nu mai pot s-o fac pe surdo-mutul, ne zice el, mi-a revenit graiul și auzul”. Bolnavii l-au îmbărbătat cu toții, încercând să-l convingă să nu se prostească, dar el o ținea morțiș că aude și vorbește la fel ca toată lumea. Și așa a și declarat a doua zi la vizită.

— S-a ținut el bine, destul timp, își dădu părerea un om, care susținea că are un picior mai scurt cu un decimetru întreg. Nu ca ăla care s-a prefăcut că l-a lovit damblaua și după trei chinine, un clistir și o zi de post, s-a lăsat păgubaș. A mărturisit tot, și până să ajungă să-i pompeze stomacul, n-a mai rămas nici pomeneală de dambla. Cel mai bine s-a

ținut un muşcat de un câine turbat. A muşcat şi el, a lătrat şi, ce-i drept, se pricepea s-o facă de minune, numai spume la gură nu putea face. L-am ajutat şi noi, cât am putut. De câte ori nu l-am gâdilat ceasuri întregi înainte de vizită, de-l apucau cârceii şi se făcea vânăt, dar zadarnic, spumă la gură tot nu-i venea. Era îngrozitor. Ne-a părut rău, tare rău de el când într-o bună zi, la vizită, s-a dat bătut. S-a sculat deodată în fața patului, drept ca o lumânare, a salutat şi a zis: „Raportez supus, domnule doctor-şef, că probabil câinele care m-a muşcat n-a fost turbat". Medicul-şef l-a privit atât de ciudat, încât săracul a început să tremure din tot corpul şi a continuat: „Raportez supus, domnule doctor-şef, ca nu m-a muşcat niciun câine, eu singur m-am muşcat de mână". După această mărturisire, l-au judecat pentru automutilare, fiindcă şi-a muşcat mâna ca să nu plece pe front.

— Bolile astea la care e nevoie de spumă la gură – interveni simulantul gras – e greu să le imiți. Aşa, de pildă, boala copiilor. A fost şi pe aici unul cu boala copiilor, care ne spunea că la el nu are importanță o criză în plus, aşa că făcea uneori şi câte zece pe zi. Se zvârcolea în spasme, strângea pumnii, holba ochii de-i ieşeau ca cepele, se lovea, scotea limba, ce să vă mai spun, epilepsie curată, calitatea întâi! Dar uite că într-o bună zi se trezeşte cu nişte buboaie, două pe gât şi două pe spate, şi s-a isprăvit cu spasmele şi zvârcolirile pe duşumea, că nu mai putea să mişte capul, nici să şează, nici să stea culcat. A făcut febră şi la vizită, în delir, a dat totul în vileag. Ce-am mai pătimit şi noi cu buboaiele lui, fiindcă a trebuit din pricina lor să mai zacă aici trei zile şi i-au dat dieta a doua; dimineața cafea cu chifle, la prânz supă şi găluşte cu sos, seara „purée" sau supă, în timp ce noi eram siliți să privim flămânzi, cu stomacurile pompate şi cu dietă totală, cum dumnealui înfuleca, plescăia şi râgâia de sătul ce era. Trei inşi s-au înmuiat din pricina lui şi s-au dat de gol. Ăştia zăceau de o boală de inimă.

— Cel mai uşor se poate simula nebunia, fu de părere unul din simulanți. În odaia de alături sunt doi din corpul

nostru didactic. Unul din ei țipă întruna, zi şi noapte: „Rugul lui Giordano Bruno fumegă încă, reluați procesul lui Galileu!” iar al doilea latră, întâi de trei ori, rar: ham… ham… ham… apoi repede de cinci ori în şir, ham, ham, ham, ham, ham, apoi iarăşi rar şi aşa o ține mereu. Rezistă aşa, de mai bine de trei săptămâni. De fapt şi eu am vrut, la început, să fac pe nebunul, pe fanaticul religios şi să predic infailibilitatea papei, dar până la urmă mi-am făcut rost de un cancer la stomac de la un frizer din Mala Strana, pentru cinsprezece coroane.

— Eu cunosc un coşar de la Břevnov – intră în vorbă un alt pacient – care pentru zece coroane îți aranjează o temperatură de-ți vine să sari pe fereastră.

— Asta nu-i nimic – spuse altul – la Vršovice e o moaşă care pentru douăzeci de coroane îți scrânteşte aşa de binişor piciorul, că rămâi schilod pe toată viața.

— Eu am piciorul scrântit numai pe cinci coroane, se auzi un glas din rândul de paturi de lângă fereastră. Pe cinci coroane şi trei halbe de bere.

— Pe mine, boala asta a mea mă costă până acum peste doi sutari, zise vecinul său, uscat ca un băț. Nu-i otravă pe lume pe care să n-o fi folosit. Sunt un depozit ambulant de otrăvuri. Am băut sublimat, am aspirat aburi de argint viu, am mestecat arsenic, am fumat opiu, am băut tinctură de opiu, mi-am presărat morfină pe pâine, am înghițit stricnină, am băut soluție de fosfor dizolvat în acid sulfuric şi acid picric. Mi-am distrus ficatul, plămânii, rinichii, fierea, creierii, inima, mațele. Şi nimeni nu ştie ce boală am.

— Cel mai bine – susținea unul de lângă uşă – e să-ți faci injecții subcutanate cu gaz. Vărul meu a avut norocul să-i taie brațul până la cot şi azi nici nu-i pasă de război.

— Toate astea – zise Švejk – trebuie să le îndurăm pentru împăratul nostru. Şi pompatul stomacului şi clistirul. Cu ani în urmă, pe vremea când slujeam la regimentul meu, era şi mai rău. Pe atunci bolnavii erau legați cobză şi aruncați la zdup să se tămăduiască. De paturi, ca aici, ori de scuipători, nici pomeneală. Bolnavii zăceau pe scânduri goale. Odată,

unul avea un tifos adevărat, iar altul, alături de el, vărsat negru. Amândoi au fost legați cobză, în timp ce medicul regimentului îi buşea cu piciorul în burtă, zicând că-s simulanți. După ce au murit amândoi, chestia a ajuns în parlament şi a apărut şi în gazete. Pe noi ne-au oprit să citim gazetele şi ne-au făcut şi control prin lăzi, să vadă cine are. Şi cum sunt eu ghinionist, din tot regimentul, numai la mine s-au găsit ziare. M-au scos la raport şi colonelul nostru, un bou, Dumnezeu să-l ierte, a început să zbiere la mine, să stau drept şi să spun cine a scris povestea aia la gazetă, că dacă nu, îmi întinde gura până la urechi şi mă ține la închisoare, până mi-or putrezi ciolonele. Pe urmă a venit medicul regimentului, mi-a tot vânturat pumnul pe sub nas, şi a răcnit: *„Sie verfluchter Hund, sie scäbiges Wesen, sie unglückliches Mistvich*[22], haimana socialistă!" Eu mă uit țintă în ochii lor, nu clipesc, şi tac chitic cu mâna dreaptă la chipiu şi cu stânga pe vipuşca pantalonilor. Dumnealor mi-au dat mereu târcoale, au tot hămăit la mine ca câinii, dar eu... nimic. Tac şi dau onorul, şi mâna stânga pe vipuşca pantalonilor. După ce au turbat aşa, cam vreo jumătate de ceas, colonelul se repede la mine şi răcneşte: „Eşti tâmpit, ori nu eşti?" „Cu tot respectul, raportez supus, domnule colonel, că sunt tâmpit." „Douăzeci şi una de zile carceră pentru tâmpenie, două zile de post pe săptămână, o lună închisoare, patruzeci şi opt de ore în fiare. Închideți-l, puneți-l la post negru şi legați-l, ca să se învețe minte că statul n-are nevoie de tâmpiți. Îți scoatem noi din cap gazetele, nătărăule!" Aşa a hotărât domnul colonel după atâta zbucium. În timp ce zăceam la închisoare, la cazarmă s-au întâmplat minuni. Colonelul nostru a interzis cu desăvârşire cititul. Până şi gazeta *Pražské úřední noviny* era interzisă; la cantină n-aveau voie să împacheteze în ziare nici cârnați, nici brânză. De atunci soldații au început să citească, şi regimentul nostru a devenit cel mai cărturar. Citeam toate gazetele şi în fiecare companie se scriau

[22] Câine blestemat, făptură scârboasă, vită nefericită (germ.).

poezioare şi cântecele împotriva domnului colonel. Şi, când se întâmpla câte ceva la regiment, se găsea întotdeauna în trupă câte un binevoitor care să scrie la gazetă, sub titlul *Teroare în armată.* Dar nu se mulțumeau numai cu atât. Au scris deputaților la Viena să le ia apărarea şi domnii s-au pus pe interpelări, una după alta, spunând că domnul colonel al nostru este o bestie şi aşa mai departe. Nu ştiu care ministru a trimis o comisie să facă cercetări, şi unu, Franta Henčlu, din Hluboká, a căpătat doi ani de închisoare, fiindcă el a fost acela care trimisese jalbă deputaților la Viena, pentru palma care i-a ars-o domnul colonel pe câmpul de exercițiu. După plecarea comisiei, domnul colonel a ordonat să se alinieze tot regimentul şi ne-a spus că soldatul e soldat, că trebuie să-şi ție fleanca şi să-şi facă datoria şi că, dacă nu-i place ceva, asta înseamnă nesupunere. „Care va să zică, tâlharilor, ați crezut că comisia o să vă dea dreptate, hai? zicea domnul colonel. V-a dat un rahat. Şi acum, fiecare companie să defileze în fața mea şi să repete tare ce am spus eu!" – Şi aşa am defilat, companie după companie, „pentru onor la dreapta", unde sta domnul colonel, cu mâna pe cureaua flintei şi am răcnit la el: „Aşa ne-am închipuit noi tâlharii, că comisia o să ne dea dreptate, un rahat ne-a dat!" Domnul colonel a râs ținându-se de burtă, până ce a început să defileze compania a unsprezecea. Aceasta mărşăluieşte, bate talpa, şi când ajunge în dreptul domnului colonel, nimic, tăcere, nici pâs. Colonelul s-a făcut roşu ca un rac, a trimis compania înapoi, să mai repete o dată. Şi iar defilează, şi iar tace şi fiecare şir se uită obraznic în ochii domnului colonel. „Stăi! zice domnul colonel, pe loc repaus!" Şi începe să se plimbe de colo până colo, prin curtea regimentului, îşi plesneşte cizma cu cravaşa, scuipă, apoi deodată se opreşte şi zbiară: „Abtreten!"[23] îşi încalecă gloaba şi pe-aci ți-e drumul. Am aşteptat să vedem ce o să se întâmple cu compania a unsprezecea, şi când colo, nimic. Aşteptăm o zi, aşteptăm

[23] Rupeți rândurile! (germ.)

două, o săptămână încheiată, şi tot nimic. Domnul colonel nici nu s-a mai arătat pe la cazarmă; trupa, gradaţii şi ofiţerii nu mai puteau de bucurie. Pe urmă ne-a venit alt colonel, iar despre cel vechi se spunea că era undeva într-un sanatoriu, pentru că scrisese cu mâna lui împăratului că compania a unsprezecea s-a răzvrătit.

Se apropia vremea vizitei de după-amiază. Medicul militar, Grünstein, trecea de la pat la pat: în urma lui un subofiţer sanitar, cu condica de procese-verbale.

— Macuna?

— Prezent!

— Clistir şi aspirină! Pokorný?

— Prezent!

— Spălătură stomacală şi chinină! Kovařík?

— Prezent!

— Clistir şi aspirină! Kotátko!??

— Prezent!

— Spălătură stomacală şi chinină!

Şi aşa trecea, de la unul la altul, fără milă, maşinal, tăios.

— Švejk?!

— Prezent!

Doctorul Grünstein se uită la noul pacient.

— Ce te doare?

— Am onoarea să vă raportez că am reumatism!

În cursul carierei sale de practician, doctorul Grünstein se obişnuise să vorbească cu o ironie fină, care avea un efect cu mult mai mare decât zbieretele.

— Aha, reumatism, îi zise el lui Švejk. Grea boală, foarte grea. Ce întâmplare, să te apuce reumatismul tocmai în toiul războiului, când omul trebuie să plece la luptă. Nu mă îndoiesc că eşti foarte mâhnit din pricina asta.

— Am onoarea să raportez că sunt foarte mâhnit.

— Închipuiţi-vă, e mâhnit! Frumos din parea dumitale că reumatismul te-a făcut să-ţi aminteşti de noi. În timp de pace nevolnicii umblă lela în haimanalâc, dar cum izbucneşte războiul, îi şi apucă reumatismul, şi gata, nu-i mai ţin picioarele. Nu te dor cumva genunchii?

— Mă dor, să trăiți!

— Şi nopți întregi nu poți dormi, nu-i aşa? Reumatismul e o boală foarte primejdioasă, dureroasă şi grea. Avem noi leac pentru reumatism. Mai întâi dietă absolută. Celelalte metode de tratament au dat rezultate excelente. Aici ai să te vindeci mai repede decât la Pieštany[24] şi ai să mărşăluieşti spre front, de au să-ți sfârâie călcâile.

Întorcându-se către subofițerul sanitar, zise:

— Scrie: Švejk, dietă absolută, de două ori pe zi spălături stomacale, odată pe zi clistir şi, pentru rest, vom vedea. Duceți-l deocamdată la infirmerie, faceți-i spălătura stomacală şi, până şi-o veni în fire, trageți-i şi o clismă, da una zdravănă, până ce o chema toți sfinții să-i sperie reumatismul şi s-o ia la sănătoasa.

Adresându-se apoi tuturor celor ce zăceau în paturi, le ținu un discurs plin de frumoase şi înțelepte sentințe:

— Să nu vă închipuiți că aveți în fața voastră un bou care se lasă dus de nas. Pe mine, purtarea voastră nu mă scoate de loc din sărite. Ştiu că sunteți simulanți şi că vreți să scăpați de armată. De aceea vă tratez ca atare. Ostaşi ca voi mi-au trecut pe dinainte cu sutele. În paturile astea au zăcut mulți, mulți oameni, cărora nu le lipsea nimic în afară de spiritul militar. Credeau dumnealor că în timp ce camarazii lor luptă pe câmpul de bătălie, ei au să stea tolăniți în paturi, au să capete mâncare ca bolnavii şi c-o să le meargă aşa până la sfârşitul războiului. S-au înşelat amarnic însă, aşa cum vă înşelați şi voi. Şi peste douăzeci de ani o să țipați şi-n somn, când veți visa cum v-ați lecuit aici.

— Am onoarea să raportez, domnule *oberartzt* – se auzi o voce slabă – de la patul de lângă fereastră, că m-am făcut bine. Am băgat de seamă în noaptea asta că nu mă mai sufoc.

— Cum te cheamă?

— Kovařík, să trăiți; spuneați adineauri să mi se facă clistir.

---

[24] Oraş în Cehoslovacia, renumită stațiune balneo-climaterică.

— Foarte bine, clistirul o să ți-l mai facă o dată de plecare – hotărî doctorul Grünstein – ca să nu te plângi cumva că n-ai fost îngrijit cum trebuie. Aşa! Şi acum toți bolnavii pe care i-am citit să se alinieze în urma subofițerului, pentru ca fiecare să primească ce i se cuvine.

Şi fiecare îşi căpătă porția cinstită, aşa cum îi fusese prescris. Dar pe când unii se străduiau să influențeze executorii ordinelor medicale, fie prin rugăminți, fie amenințându-i că vor ajunge şi dânşii să fie trecuți la serviciul sanitar şi că s-ar putea să le pice şi ei o dată în mână, Švejk avu o ținută bărbătească.

— Nu mă cruța, îl îndemna el pe călăul care îi administra clistirul. Gândeşte-te la jurământul tău. Chiar dacă în locu-mi ar fi taică-tu sau fratele tău bun, tu trebuie să-i aplici clistirul fără şovăială. Gândeşte-te că de clistirele astea depinde soarta Austriei şi că izbânda e a noastră!

A doua zi, la vizită, doctorul Grünstein îl întrebă pe Švejk cum îi place la spitalul militar.

Švejk răspunse că este o instituție dreaptă care urmăreşte o țintă înălțătoare. Drept răsplată primi acelaşi tratament, completat cu o aspirină şi trei prafuri de chinină, pe care i le-au dizolvat într-un pahar cu apă ca să le ia numaidecât.

Nici Socrate nu şi-a sorbit cupa cu otravă cu atâta seninătate cum şi-a băut chinina bravul soldat Švejk, asupra căruia doctorul Grünstein încercase toate gradele de tortură.

Când, în prezența doctorului, Švejk fu împachetat într-un cearşaf ud, la întrebarea cum i se pare, el răspunse:

— Cu respect vă raportez supus, domnule *oberartzt*, că mă simt ca într-un bazin de înot ori ca la băile de mare.

— Tot mai ai reumatism?

— Cu respect vă raportez, domnule *oberartzt*, că nu vrea de loc să mă lase!

Švejk fu supus la o nouă tortură.

Pe vremea aceea, văduva unui general de infanterie, baroneasa de Botzenheim, se căznea să descopere soldatul despre care ziarul *Bohemia* publicase nu demult un articol

descriind cum acest infirm în timp ce era transportat într-un cărucior pentru bolnavi striga: „La Belgrad!”, manifestație patriotică în urma căreia redacția *Bohemiei* a luat inițiativa să adreseze cititorilor săi un apel pentru o colectă întru ajutorarea lealului erou-invalid.

În sfârşit, în urma investigațiilor făcute la Direcția poliției, s-a putut afla că era vorba de Švejk; restul n-a mai fost greu de urmărit. Baroneasa de Botzenheim, însoțită de dama de companie şi de cameristul ei, cu un coş încărcat, o porni spre Hradčany.

Biata baroneasă habar n-avea ce înseamnă să zacă cineva în spitalul militar din arestul garnizoanei. Cartea de vizită îi deschise uşa închisorii, iar în cancelarie toți se purtară cu ea extrem de amabil şi în cinci minute află că *„der brave Soldat Švejk”*, de care se interesa, zăcea în baraca a treia, patul nr. 17. O însoți doctorul Grünstein, în persoană, năucit de această întâmplare.

Švejk şedea pe pat, după obişnuita cură zilnică, prescrisă de doctorul Grünstein, înconjurat de un grup de simulanți sfrijiți şi hămesiți, care nu se dăduseră încă bătuți şi se luptau dârji cu doctorul Grünstein, pe frontul dietei absolute.

Oricine ar fi stat să-i asculte ar fi avut impresia că a nimerit într-o societate gastronomică, într-o şcoală superioară de bucătari sau la nişte cursuri de menaj.

— Chiar şi jumările cele mai rele, făcute cu seu de vacă, se pot mânca – spunea unul care zăcea de „gastrită învechită” – numai calde să fie. După ce se topeşte, seul se scurge până se usucă, se sărează, se pipărează, şi pe cinstea mea că nu le dau nici pe jumările de gâscă.

— Las-o mai uşor cu jumările de gâscă – făcu cel cu „cancer la stomac” – peste jumările de gâscă nu există nimic mai bun. Ce sunt pe lângă ele jumările de porc? Bineînțeles că trebuie să le prăjeşti până se rumenesc, aşa cum fac evreii. Ei iau o gâscă grasă, îi scot untura cu piele cu tot şi apoi o topesc.

— Ştii că te înşeli în privința jumărilor de porc? observă

vecinul lui Švejk. Se înțelege de la sine că vorbesc de jumările făcute din untură topită în casă, după cum li se şi spune: jumări de casă. Să nu fie nici prea rumenite, dar nici galbene. Trebuie să fie ceva între aceste două nuanțe. Jumările astea nu trebuie să fie nici prea moi, nici prea tari. Nu trebuie să le ronțăi, pentru că atunci sunt arse. Trebuie să se topească în gură şi în acelaşi timp să nu-ți curgă untura pe bărbie.

— Care din voi a mâncat jumări din untură de cal? se auzi glasul cuiva. Nimeni nu răspunse, însă, căci în clipa aceea intră ca o furtună subofițerul sanitar.

— Toată lumea în pat, soseşte o arhiducesă; nu cumva să-şi scoată careva picioarele murdare de sub pătură!

Nicio arhiducesă autentică n-ar fi putut intra cu mai multă prestanță şi seriozitate ca baroneasa von Botzenheim. În urma ei se îmbulzea o escortă întreagă, din care nu lipsea nici sergentul contabil al spitalului, care în toată socoteala asta vedea mâna tainică a inspecției ce avea să-l ia de lângă vaca grasă din spatele frontului, ca să-l azvârle în bătaia şrapnelelor, undeva pe sub sârmele ghimpate.

Era palid la față, dar şi mai palid era doctorul Grünstein. Cartea de vizită a bătrânei baronese, cu titlul „văduvă de general”, îi juca pe dinaintea ochilor, împreună cu tot ce putea fi în legătură cu micul carton dreptunghiular, adică protecție, plângere, transferare pe front şi alte grozăvii de acest fel.

— Ăsta e, zise el, cu un calm prefăcut, conducând pe baroneasă spre patul lui Švejk. E un băiat cu multă răbdare.

Baroneasa von Botzenheim se aşeză pe scaunul oferit lângă patul lui Švejk şi începu:

— Češky zoldat, pine zoldat, zoldat infalit, la mine place češky austriac.

Îl mângâie pe Švejk pe obrajii dolofani, apoi continuă:

— Eu tot citit la gazeta, eu aducem la tumneata papic, fumat, bombon, češky zoldat, pine zoldat. *Johann, kommen Sie her!*

Valetul, care cu barba lui stufoasă aducea cu banditul

Babinsky, trase un coşcogeamite coş lângă patul lui Švejk, în vreme ce dama de companie a bătrânei baronese, o femeie înaltă, cu fața plânsă, se aşeză pe patul lui şi-i îndreptă la spate perna de paie, convinsă fiind că aşa se cuvine să se poarte cu bolnavii eroi.

Între timp, baroneasa scotea darurile din coş. O duzină de pui fripți înfăşurați în foiță de mătase roz şi legați cu panglică negru-galbenă, două sticle cu un fel de lichior de război, cu eticheta: *Gott strafe England!*[25] Pe partea cealaltă a etichetei: Franz Josef ținându-se de mână cu Wilhelm, de parcă ar fi vrut să se joace de-a „Iepuraşu-n groapa sa stă singurel. Sărmane iepuraş, ce te doare de nu poți zburda?”

Mai scoase apoi trei sticle de vin pentru convalescenți şi două cutii de țigări. Le înşiră toate cu eleganță pe patul gol de lângă Švejk, adăugând şi o carte frumos legată: *Întâmplări din viața monarhului nostru*, scrisă de eminentul redactor-şef al actualului organ oficial *Československa republika* care era un mare admirator şi cunoscător al lui Franz. Apoi mai apărură pe pat pachete cu ciocolată cu aceeaşi inscripție: *„Gott strafe England”*, şi cu chipurile împăraților Austriei şi Germaniei. Pe ciocolată însă împărații nu se mai țineau de mână ci fiecare îşi vedea de ale lui, întorcându-şi reciproc spatele. Nostimă era peria de dinți dublă, cu inscripția: *„Viribus unitis”*[26], pentru ca cel ce-şi va curăța măselele cu ea, să-şi aducă aminte de Austria. Un dar elegant şi foarte potrivit pentru front şi tranşee era serviciul de manichiură. Pe capacul cutiei era o poză care înfățişa un şrapnel făcând explozie şi un soldat cu cască, care înainta cu baioneta la armă. Sub poză sta stris: *„Für Gott, Kaiser und Vaterland!”*[27] Pachetul de pesmeți n-avea nicio poză, avea în schimb o inscripție în versuri:

Österreich, du edles Haus,

---

[25] Dumnezeu să pedepsească Anglia! (germ.)
[26] Cu forțele unite (lat.).
[27] Pentru Dumnezeu, împărat şi patrie! (germ.)

steck deine Fahne aus,
lass sie im Winde wehn,
Österreich muss ewig stehn!

cu traducerea cehă de partea cealaltă:

Austrie, cămin drag,
înalță sus al tău steag.
În vânt flamură să-ți fâlfâie,
în veci vei trăi Austrie!

Ultimul dar era un ghiveci cu o zambilă albă. Când toate darurile despachetate fură înşirate pe pat, baroneasa nu-şi putu stăpâni lacrimile de emoție. Câtorva simulanți hămesiți le curgeau balele. Doamna de companie a baronesei îl sprijinea pe Švejk care şedea în capul oaselor, şi plângea şi ea. În tăcerea ca de biserică, Švejk, împreunându-şi mâinile pentru rugăciune, începu:

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfințească-se numele tău, vie împărăția ta... pardon, coniță, nu aşa, voiam să zic: Tatăl nostru, părinte ceresc, blagosloveşte aceste daruri, de care, din mila ta, ne vom bucura. Amin!

După ce rosti aceste cuvinte, luă un pui de pe pat şi începu să înfulece, urmărit de privirile îngrozite ale doctorului Grünstein.

— Cu ce poftă mănâncă soldatul, îi şopti entuziasmată bătrâna baroneasă doctorului Grünstein. Cu siguranță că s-a făcut bine şi poate pleca pe front. Sunt atât de mulțumită că darurile astea i-au venit la timp.

Trecu apoi de la un pat la altul, împărți țigări şi bomboane de ciocolată şi revenind iar la Švejk îi mângâie părul, adresându-i-se: *„Behüt euch Gott!”* [28] şi ieşi pe uşă cu întreaga suită.

Până să se înapoieze doctorul Grünstein de jos, unde o însoțise pe baroneasă, Švejk împărțise puii, pe care bolnavii

[28] Dumnezeu să-ți ajute! (germ.)

îi devoraseră cu atâta grabă încât doctorul Grünstein în loc de pui nu găsi decât o grămadă de oase atât de curate, de parcă puişorii ar fi căzut de vii într-un cuib de vulturi, iar scheletele lor ar fi stat luni în şir în bătaia soarelui. Se evaporase şi sticla de lichior şi cele trei sticle de vin. Şi pachetele de ciocolată şi pesmeţii dispăruseră în burţile pacienţilor. Unul băuse până şi sticla cu lac de unghii, care se afla în serviciul de manichiură şi muşcase şi din pasta de dinţi anexată la perie.

La întoarcere, doctorul Grünstein îşi reluă poza belicoasă şi ţinu un lung discurs. Parcă i se luase o piatră de pe inimă după plecarea vizitatorilor. Mormanul de oase roase îi întări convingerea că toţi pacienţii erau incorigibili.

— Soldaţi – începu el – dacă aţi fi avut numai un pic de minte, nu v-aţi fi atins de nimic şi v-aţi fi zis că, dacă înghiţiţi tot, domnul *oberartzt* n-are să vă creadă că sunteţi bolnavi. Prin fapta voastră, însă, aţi dovedit că nu ştiţi să preţuiţi bunătatea mea. Eu vă pompez stomacul, vă fac clistire, mă căznesc să vă ţin la dietă absolută şi voi vă umflaţi burţile. Vreţi să vă alegeţi cu un ulcer la stomac? Vă înşelaţi însă amarnic, pentru că înainte ca stomacul vostru să le mistuie, am să vi-l curăţ aşa de bine, încât o să vă aduceţi aminte până la moarte şi o să povestiţi şi copiilor voştri cum v-aţi ghiftuit odată cu pui fripţi şi cu tot felul de alte bunătăţi, care, cu toate astea, n-au apucat să vă rămână niciun sfert de ceas în pântec, pentru că v-au fost, calde încă, pompate afară. Ei, şi acum, în rând câte unul după mine, ca să vă amintiţi că nu sunt bou ca voi, ci niţeluş mai deştept decât toţi la un loc. În afară de asta, vă mai aduc la cunoştinţă că mâine trimit pe capul vostru o comisie, că prea trândăviţi aci de atâta vreme fără să aveţi nici pe dracu, de vreme ce în cinci minute aţi putut să vă umpleţi burţile, aşa cum aţi dovedit-o adineauri. Şi-acum, înainte, marş!

Când îi veni rândul lui Švejk, doctorul Grünstein îl privi lung şi amintirea ciudatei vizite îl făcu să-l întrebe: „Dumneata o cunoşti pe doamna baroneasă?”

— Mi-e mamă vitregă, răspunse Švejk. În vârstă fragedă

m-a lepădat şi acum m-a regăsit...

Doctorul Grünstein zise scurt:

— Dacă-i aşa, mai feceți-i un clistir lui Švejk.

Seara, în saloane era jale mare. Cu câteva ceasuri înainte avuseseră cu toții tot felul de bunătăți în burtă şi acum n-aveau decât ceaiul slab şi o felie de pâine.

Numărul 21, de lângă fereastră, zise:

— Mă credeți, camarazi? Mie îmi place mai bine puiul pané decât fript!

Cineva bombăni: „Aruncați-i pătura în cap", dar toți erau atât de slăbiți după acel ospăț neizbutit, încât nimeni nu se mişcă.

Doctorul Grünstein s-a ținut de cuvânt. Dimineața sosiră câțiva medici militari din faimoasa comisie.

Trecură gravi printre şirurile de paturi, oprindu-se la fiecare şi poruncind invariabil: „Arată limba!"

Švejk scoase aşa de tare limba, încât fața i se schimonosi într-o strâmbătură tâmpită şi ochii i se închiseră.

— Cu respect vă raportez, domnule *stabartz*, că limbă mai lungă nu am.

Urmă apoi o convorbire interesantă între Švejk şi comisie. Švejk susținea că raportase aceasta de teamă ca nu cumva dumnealor să creadă că el îşi ascunde limba de ei.

Din această pricină aprecierile membrilor comisiei cu privire la Švejk erau foarte împărțite.

Jumătate susținea că Švejk este *„Ein blöder Kerl"*[29] în vreme ce cealaltă jumătate afirma că e un potlogar care vrea să-şi bată joc de armată.

— Doar dracul să-şi bage coada – răcni la Švejk preşedintele comisiei – ca să nu te dibuim noi!

Švejk privi întreaga comisie cu candoarea divină a unui copil nevinovat.

Medicul militar şef se apropie de el:

— Aş vrea să ştiu, porc de câine, ce gândeşti tu acum?

— Raportez supus că eu nu gândesc de fel.

---

[29] Un bleg (germ.).

— Himmeldonnerwetter![30] urlă unul din membrii comisiei zornăind din sabie. Auziți, dumnealui nu gândeşte de fel. De ce, elefant siamez, de ce nu gândeşti?

— Cu respect raportez că eu nu gândesc, pentru că în armată soldatului îi este interzis să gândească. Când, cu ani în urmă eram la Regimentul 91, domnul căpitan ne zicea întotdeauna: „Soldatul n-are voie să gândească singur. Pentru el gândesc superiorii. Cum începe soldatul să gândească, nu mai e soldat, ci un nespălat de civil. Gândirea nu duce la...”

— Vorba! îl întrerupse mânios preşedintele comisiei, despre dumneata mai avem noi informații. *Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot*[31]... Dumneata nu eşti de loc idiot, Švejk, eşti deştept, eşti şmecher, un *lump*, eşti o haimana, pricepi...?

— Raportez supus că pricep.

— Ți-am mai spus să-ți ții fleanca, n-ai auzit?

— Raportez supus că am auzit să-mi țiu fleanca.

— *Himmelherrgott*[32], tacă-ți gura; când ți-am poruncit să taci, taci!

— Raportez supus că ştiu că trebuie să tac.

Domnii ofițeri se uitara unii la alții, apoi chemară sergentul-major:

— Pe omul ăsta – zise medicul-şef al comisiei, arătând spre Švejk – duceți-l la cancelarie şi aşteptați acolo raportul nostru. O să-l lecuiască ea, garnizoana, de pălăvrăgeala asta. E sănătos tun, se preface mizerabilul şi pe deasupra mai şi trăncăneşte, bătându-şi joc de superiorii săi. Îşi închipuie că am venit aici pentru distracția lui şi că războiul e o glumă, o aiureala. Ține minte, Švejkule, că la garnizoană o să-ți arate ei că armata nu-i o jucărie cum crezi.

Švejk plecă la cancelarie cu sergentul-major. Pe drum, în curte, fredonă:

---

[30] Ei, drăcie! (fig.) (germ.)

[31] Nespălatul îşi închipuie că o să-l luăm drept idiot sadea... (germ.)

[32] Cerescule Doamne! (germ.)

„C-un ordin de chemare
Nu-şi pierde nimeni firea,
Când crede că oştirea
E-o glumă oarecare.”

Şi în timp ce în cancelarie ofiţerul de serviciu zbiera la Švejk, căutând să demonstreze că oamenii de teapa lui trebuiesc împuşcaţi, sus, în sălile spitalului comisia dădea iama prin simulanţi. Din şaptezeci de pacienţi n-au scăpat decât doi. Unul cu un picior sfârtecat de grenadă şi al doilea cu o carie a oaselor.

Au fost singurii care n-au auzit cuvântul: *tauglich*; toţi ceilalţi, inclusiv cei trei muribunzi tuberculoşi, au fost declaraţi apţi pentru front, cu care ocazie medicul-şef nu lăsă să-i scape prilejul de a rosti o cuvântare.

Cuvântarea lui a fost pigmentată cu cele mai variate înjurături şi foarte succintă în ceea ce priveşte conţinutul: „Toţi sunt nişte vite şi lepădături şi numai dacă vor lupta vitejeşte pentru maiestatea sa împăratul, vor putea reveni în rândul oamenilor, iar după război li se va ierta păcatul că au voit să scape de militărie prin simulare”. După care, el personal îşi exprimă convingerea că acest lucru nu se va întâmpla şi, că pe toţi îi aşteaptă ştreangul.

Un tânăr medic militar, un suflet bun şi neprihănit încă, îl rugă pe medicul-şef să-i îngăduie să vorbească şi el. Cuvântarea lui, rostită în limba germană, se deosebi de aceea a superiorului său prin optimism şi naivitate.

Vorbi multă vreme, arătând că fiecare din cei care părăsesc spitalul, pentru a se întoarce la regimentele lor, pe front, trebuie să fie un cavaler şi un învingător. El era convins că vor mânui cu îndemânare armele, pe câmpul de bătaie, şi că vor avea o comportare onorabilă în orice situaţie, fie militară, fie particulară. Că vor fi războinici invincibili, care vor aminti de gloria lui Radecký şi a

prințului Eugeniu de Savoia.[33] Că vor face să rodească cu sângele lor câmpiile întinse şi glorioase ale imperiului şi că se vor achita în mod victorios de menirea pe care le-a hărăzit-o istoria. Neînfricoşați, dispreţuindu-şi viața, să se avânte tot înainte sub steagurile ciuruite ale regimentelor lor, spre noi lauri, spre noi izbânzi.

Mai târziu, pe coridor, medicul militar şef îi spuse naivului tânăr:

— Domnule coleg, crede-mă că toate astea sunt de prisos. Din puşlamalele astea, nici Radecký, nici prințul dumitale Eugeniu de Savoia n-ar fi scos soldați de ispravă. Poți să le vorbeşti şi dumnezeieşte şi drăceşte, că pentru ei totuna e. Asta-i o bandă de derbedei!

---

[33] Prinț, om de stat şi general austriac (1663—1736), poartă lupte împotriva Turciei, Franței, Bavariei şi Olandei.

IX
ŠVEJK LA GARNIZOANĂ

Supremul refugiu al celor care nu voiau sa meargă la război era garnizoana. Am cunoscut un profesor suplinitor de matematici, care nu voia să facă serviciul la artilerie. În acest scop, şi ca să ajungă în arestul garnizoanei, a furat ceasornicul unui locotenent. A comis fapta, după o matură chibzuință. Războiul nu-i inspira respect şi nu-l încânta. I se părea o dobitocie să tragă în inamic şi să ucidă de partea cealaltă, cu şrapnele şi granate, nişte bieți suplinitori, matematicieni ea şi el.

„Nu vreau să-mi atrag antipatii prin violența mea”, îşi zise, şi cu sânge rece fură ceasornicul. I-au cercetat mai întâi starea psihică, iar după ce declară că voise să se îmbogățească, îl duseră în arestul garnizoanei. De altfel au fost mulți cei arestați pentru furturi şi înşelăciuni. Idealişti şi neidealişti. Oameni care considerau războiul drept un izvor de venituri, diverşi subofițeri de administrație din spatele frontului, sau de pe front, care săvârşiseră tot felul de matrapazlâcuri cu rațiile şi cu soldele, şi hoți mărunți, de o mie de ori mai cinstiți decât cei care îi trimiseseră acolo. În arestul garnizoanei mai erau închişi soldați, pentru tot felul de alte infracțiuni cu caracter pur militar, ca încălcarea disciplinei, tentativă de revoltă, dezertare. Un tip special de arestați îl alcătuiau „politicii”, din care optzeci la sută erau cu totul nevinovați iar din aceştia nouăzeci şi nouă la sută erau condamnați.

Aparatul anchetatorilor militari era grandios. Un astfel de

aparat judecătoresc precede în orice stat totala decădere politică, economică şi morală. Strălucirea puterii şi a gloriei trecute conservă judecătoriile, poliția, jandarmeria şi banda de delatori venali.

În fiecare unitate militară Austria avea agenți provocatori, care îşi denunțau camarazii cu care dormeau într-un pat şi îşi împărțeau pâinea în timpul marşurilor.

Se înțelege că şi poliția Siguranței statului furniza material arestului garnizoanei, prin domnii Klíma, Slavíček & Co. Cenzura militară trimitea aici pe autorii corespondențelor de pe front, căzuți pradă desperării. Tot aici îi aduceau jandarmii şi pe bătrânii care trăiau de pe urma copiilor şi care trimiteau scrisori pe front. Tribunalul militar le dădea câte doisprezece ani pentru cuvintele lor de mângâiere şi pentru descrierea mizeriei de acasă.

De la închisoarea garnizoanei, de pe Hradčany, era un drum care ducea prin Břevnov, spre câmpul de exerciții de la Motol. Pe acest drum se putea vedea adeseori trecând câte un om cu cătuşe la mâini, însoțit de santinele, iar în urma lui căruța care transporta coşciugul. Pe câmpul de exerciții de la Motol se auzea ordinul scurt: *„An Feuer!”*[34] Şi apoi pe la toate regimentele şi batalioanele se mai citea un ordin de zi despre împuşcarea unui răzvrătit, care se prezentase la cazarmă şi domnul căpitan îi croise cu sabia nevasta care nu se putea despărți de el.

La închisoarea garnizoanei, triumviratul compus din gardianul-şef Slavík, căpitanul Linhart şi sergentul Řepa, poreclit şi „gâdele”, îşi îndeplinea cu zel misiunea. Câți deținuți n-au fost ucişi în bătaie în celule! Nu-i exclus ca domnul căpitan Linhart să fie şi astăzi căpitan sub regimul republican. Aş dori să i se socotească şi anii de serviciu la închisoarea garnizoanei. În ce-i priveşte pe Slavíček şi Klíma, lor le sunt socotiți aceşti ani de către poliția statului. Řepa a ieşit din armată şi îşi vede de meseria lui de meşter zidar. Se prea poate să fie membru în vreo societate patriotică din

---

[34] La ochi! Foc! (germ.)

republică.

Gardianul-şef Slavík şi-a ales, sub republică, meseria de hoţ şi acuma stă la răcoare. Sărmanul, n-a ştiut să se strecoare în republică, aşa cum au ştiut s-o facă alţi militari de teapa lui.

*

Se înţelege că, luându-l în primire pe Švejk, gardianul-şef Slavík îi aruncă o privire plină de reproşuri:

— Aha, care va să zică şi tu ai o faimă proastă, dacă ai ajuns până aici? Las' pe noi, băiatule, că-ţi îndulcim noi viaţa, ca la toţi cei care ne-au picat în mână, şi să ştii, flăcăule, că mâinile noastre nu-s mânuşiţe de damă.

Apoi, ca să dea şi mai multă greutate privirii sale, îşi vârî pumnul vânjos sub nasul lui Švejk şi spuse:

— Ia miroase, tâlharule!

Švejk mirosi şi remarcă:

— Nu prea am chef să-l simt pe la nas, că miroase a cimitir.

Vorba aceasta liniştită şi cumpănită avu darul să placă gardianului-şef.

— Ehei – zise el, aplicându-i lui Švejk un pumn în burtă – stăi drept. Ce ai prin buzunare? Dacă ai ţigări, poţi să le păstrezi, banii însă dă-i încoace, ca să nu ţi-i fure. Numai atâta ai? Zău? Nu minţi, minciuna se pedepseşte!

— Unde-l băgăm? întrebă sergentul Řepa.

— Să-l băgăm la număru şaişpe – hotărî gardianul-şef – printre cei în izmene; ce dracu, nu vedeţi ce scrie domnul căpitan Linhart: *„Streng behütten, beobachten!”*[35]

— Da, da, se adresă el solemn lui Švejk. Pe netrebnici îi tratăm ca pe netrebnici. Dacă se revoltă careva, îl ducem la secret, îi rupem toate coastele şi-l lăsăm să zacă până crapă. Avem dreptul s-o facem. Cum am făcut cu măcelarul, nu-i aşa, Řepa?

---

[35] Să fie păzit şi ţinut sub observaţie cu străşnicie! (germ.)

— Da, ne-a dat de furcă, domnule şef! răspunse visător sergentul Řepa. Ăla trup, nu glumă! L-am călcat mai bine de cinci minute până să-i pârâie coastele şi să-i dea sângele pe bot. Şi a mai trăit încă zece zile. Ca piatra, nu alta!

— Aşa că vezi, tâlharule, cum merge la noi, dacă cineva se răscoală sau încearcă să evadeze, îşi încheie pedagogica-i expunere gardianul-şef Slavík. Asta înseamnează de fapt sinucidere, care la noi se şi pedepseşte ca atare. Sau, să te păzească Dumnezeu, neisprăvitule, să te plângi de ceva, la vreo inspecție. Când o veni inspecția şi te-o întreba: „Ai vreo reclamație?” ține minte, putoare, că trebuie să stai drepți, să saluți şi să răspunzi: „Raportez supus, că n-am nicio reclamație, sunt foarte mulțumit”. Ce ai să spui, împuțitule? Ia repetă!

— Raportez supus că n-am nicio reclamație, sunt foarte mulțumit, repetă Švejk, cu o figură atât de blajină, încât gardianul-şef se înşelă, luând-o drept o dovadă de cinste şi sinceritate.

— Ei, şi-acum dezbracă-te până la izmene şi treci la număru şaişpe, îi spuse binevoitor, fără să mai adauge: neisprăvitule ori împuțitule sau putoare, cum îi era obiceiul.

La numărul şaisprezece, Švejk se întâlni cu nouăsprezece oameni fără pantaloni. Erau cei pe actele cărora fusese înscrisă observația: *„Streng behütten, beobachten!”* şi care erau supravegheați ca nu cumva să fugă.

Dacă izmenele lor ar fi fost curate şi dacă n-ar fi fost zăbrele la ferestre, ai fi putut crede, la prima vedere, că te afli în vestiarul unei băi.

De la sergentul Řepa, Švejk fu luat în primire de *zimmerkomandant*[36] un individ bărbos, cu cămaşa desfăcută la piept. Acesta îi trecu numele pe o bucată de hârtie care atârna pe perete şi îi zise:

— Mâine avem teatru. Ne duce la capelă să ascultăm predica. Noi, ăştia în izmene, stăm sub amvon. Să vezi ce bazaconie are să fie!

---

[36] Şeful camerei (germ.).

Ca la toate închisorile şi aresturile preventive, şi la închisoarea garnizoanei capela se bucura de o mare popularitate. Se înțelege de la sine că frecventarea silită a capelei nu întărea întru credință vizitatorii şi nici nu le sporea moralitatea. Nici nu putea fi vorba de aşa ceva.

Serviciul divin şi predicile erau însă o plăcută evadare din plictiseala închisorii. Oamenii nu se gândeau de loc să se apropie de Dumnezeu, dar nădăjduiau că pe coridoare sau prin curte vor găsi vreun muc de țigară sau de trabuc aruncat. Dumnezeu era uitat cu desăvârşire în fața unui chiştoc care zăcea stingher prin scuipătoare sau undeva pe pământ, în praf. Acest ciuruc puturos era mai presus de Dumnezeu şi de mântuirea sufletului.

Ei, şi pe urmă predica, ce minunat prilej de petrecere, ce comedie! Preotul de campanie, Otto Katz, era un om foarte simpatic. Predicile sale, atât de atrăgătoare şi de distractive, aduceau o înviorare în plictiseala garnizoanei. Se pricepea să pălăvrăgească atât de frumos despre nemărginita bunătate a Domnului şi să ridice moralul arestaților rătăciți! Se pricepea atât de bine să înjure de pe amvon şi de la altar! Şi ce minunat ştia să răcnească *„ite, missa est”*[37], să oficieze serviciul divin într-un fel atât de original şi să încurce toată rânduiala sfintei slujbe, iar când era bine cherchelit, să scornească rugăciuni noi şi o nouă sfântă slujbă, un rit al său, ceva nemaiauzit pe aceste meleaguri!

Şi ce spectacol era când se întâmpla câteodată să alunece şi să cadă cu potirul, cu sfintele taine, ori cu evanghelia, învinuindu-l cu glas tare pe ministrantul de la compania arestaților că i-a pus piedică intenționat, şi luând măsuri pe loc, în fața sfintelor taine, trimițându-l la carceră şi băgându-l în fiare.

Năpăstuitul era bucuros, căci treaba asta făcea parte din reprezentația din capela deținuților. Juca doar un rol mare în piesă şi era cinstit cum se cuvine.

---

[37] Iată, slujba s-a terminat (lat.), formula de încheiere a liturghiei catolice.

Preotul de campanie Otto Katz, cel mai desăvârşit preot militar, era evreu. Lucrul nu trebuie de altfel să ne surprindă. Arhiepiscopul Kohn a fost şi el evreu şi pe deasupra prietenul lui Machar.

Preotul de campanie Katz avea un trecut şi mai pitoresc decât vestitul arhiepiscop Kohn.

Absolvise Academia comercială şi făcuse armata cu termen redus. Se pricepea atât de bine în codul comercial şi la tranzacţiile de bursă, încât într-un singur an a dus firma Katz & Co. la un faliment atât de glorios şi de reuşit, încât bătrânul Katz a plecat în America de Nord, după ce a pus la cale un fel de lichidare cu creditorii săi, fără ştirea acestora şi a tovarăşului său care plecase în Argentina.

Aşadar, după ce a pricopsit, în mod dezinteresat, America de Nord şi de Sud cu firma Katz & Co., tânărul Otto Katz se văzu în situaţia unui om fără speranţă în vreo moştenire, fără adăpost, silit deci de împrejurări să reintre în cadrele active ale armatei.

Dar mai înainte de a-şi realiza proiectul, voluntarul Otto Katz avu o idee genială. Se boteză. Se converti întru Cristos, pentru ca acesta să-l sprijine în carieră. Se converti cu credinţa fermă că fapta lui nu-i decât o tranzacţie comercială între el şi fiul Domnului.

Fu botezat cu mare solemnitate la mănăstirea Emaus. Însuşi părintele Alban[38] îl cufundase în cristelniţă. A fost o privelişte minunată, la care au ţinut să fie de faţă un maior credincios de la regimentul unde făcea armata Otto Katz, o domnişoară bătrână, de la institutul de domnişoare nobile de la Hradčany şi un reprezentant al consistoriului, cu faţa turtită, care îi fu naş.

Termină cu bine examenul de ofiţer, şi noul creştin, Otto Katz, rămase în armată. La început i se păru că toate merg bine, ba avusese chiar de gând să urmeze cursurile pentru ofiţerii de stat-major.

---

[38] *Alban Schachleitner* (1816—1937), abatele călugărilor benedictini din Emaus; în anul 1920 a emigrat în Germania devenind adeptul lui Hitler.

Într-o bună zi însă se chercheli şi se duse la mănăstire, îşi descinse sabia şi îmbrăcă rasa. Fusese pe la arhiepiscopul de la Hradčany de unde ajunse la seminarul teologic. Înainte de hirotonisire, se îmbătă criță într-un local faimos, unde serveau femei, pe o stradă dincolo de Vejvodovice, şi astfel, din brațele voluptății şi ale petrecerii trecu de-a dreptul la hirotonie. După hirotonie se duse la regimentul lui, căutându-şi un protector şi, după ce fu numit preot militar, îşi cumpără cai, se plimbă prin Praga şi luă parte la toate chiolhanele ofițerilor din regimentul său.

Pe coridorul locuinței sale răsunau adesea înjurăturile creditorilor nemulțumiți. Aducea în casă şi fete de stradă, sau trimitea ordonanța să i le aducă. Îi plăcea grozav să joace ferbel şi existau anumite bănuieli că trişa, dar nimeni nu l-a prins ținând asul ascuns în mâneca largă a sutanei. În cercurile ofițereşti i se spunea „părinte”.

Nu-şi pregătea niciodată predica, deosebindu-se astfel de predecesorul său, care vizitase şi el arestul garnizoanei. Acesta suferise de ideea fixă că ostaşii aflați în arestul garnizoanei puteau fi aduşi pe calea cea bună de pe amvon. În momentele lui de exaltare religioasă venerabilul prelat dădea ochii peste cap, căutând să convingă deținuții că se impune o reformă a prostituției, o reformă a protecției mamelor nemăritate, vorbindu-le totodată şi despre educarea copiilor din flori. Predicile sale cu caracter abstract erau inactuale şi plicticoase.

Dimpotrivă, preotul de campanie Otto Katz ținea predici pe care toți le aşteptau cu bucurie.

Erau clipe de adevărată sărbătoare când erau duşi la capelă cei de la „numărul şaisprezece”, în izmene. Îmbrăcați, ar fi putut evada mai uşor.

Cei douăzeci de deținuți, în izmene albe, ca toți atâția îngeri nevinovați, erau postați sub amvon. Unii din ei, cărora le zâmbise norocul, ascundeau în gură câte un muc de țigară, găsit pe drum, pentru că – fireşte – neavând buzunare, n-aveau alt loc unde să-l ascundă.

În jurul lor stăteau ceilalți deținuți ai închisorii, care

făceau haz de cele douăzeci de perechi de izmene de sub amvonul pe care urca pastorul, zornăind din pinteni.

— *Habhact!* [39] striga slujitorul Domnului. Pentru rugăciune, toți după mine! Şi tu de colo din fund, tâlharule, nu-ți sufla nasul cu degetele, că eşti în lăcaşul Domnului, şi-acu te bag la răcoare! Ia să vedem, păcătoşilor, dacă n-ați uitat *Tatăl nostru*? Haide, să încercăm!… Poftim. Ştiam eu că n-o să meargă! De Tatăl nostru vă arde vouă? Vă umflați cu câte două porții de carne cu salată de fasole şi vă tolăniți cu burta în jos pe laviță, da' la Dumnezeu nu vă mai gândiți… Am, sau n-am dreptate?

Se uita de pe amvon în jos, spre cei douăzeci de heruvimi în izmene albe, care se veseleau de minune, ca toți ceilalți. În vremea asta, în fund se juca „maso"[40].

— E grozav aici, îi şopti Švejk vecinului său, bănuit că ar fi retezat unui camarad, în schimbul sumei de trei coroane, toate degetele de la mână, ca să scape de armată.

— Stai că mai este, sosi imediat răspunsul celuilalt. Azi e iarăşi bine făcut şi are să pălăvrăgească despre căile pierzaniei.

Şi într-adevăr, preotul de campanie era într-o dispoziție de zile mari. Nici el nu ştia de ce, dar se apleca mereu peste amvon, încât la un moment dat era cât pe ce să-şi piardă echilibrul şi să se dea de-a berbeleacul.

— Ia cântați ceva, băieți – strigă el de sus – ori vreți să vă învăț eu un cântecel nou? Ei, atunci cântați după mine:

„Dintre toate cea mai dragă
Mi-e iubita mea,
Singur nu mă duc la ea.
Se mai duc şi alții,
Se mai duc cu miile
De-i pupă călcâile.
Cine-i cea mai dragă oare?…

---

[39] Drepți! (germ.)

[40] Joc cu briceagul, obişnuit în închisori.

E preasfânta născătoare...”

— Voi n-o să-l învățați niciodată, trântorilor, continuă preotul de campanie. După mine ar trebui să vă împuşte pe toți, pricepeți? Da, da, v-o spun asta din înălțimea acestui loc sfânt, netrebnicilor, pentru că Dumnezeu este ceva care nu se teme de voi şi care o să vă întoarcă pe dos până v-o năuci de cap, căci voi şovăiți să vă apropiați de Cristos şi mergeți mai bucuros pe calea spinoasă a păcatului.

— Asta voiam, îi şopti vecinul lui Švejk cu satisfacție. E beat turtă.

— Calea spinoasă a păcatului, tâmpiților, e calea luptei cu metehnele. Sunteți fiii rătăciți, care preferați să trândăviți în celulă decât să vă întoarceți fața către tatăl nostru din ceruri. Ridicați-vă ochii sus, în slăvi; vă veți mântui, şi liniştea va pogorî în sufletele voastre, derbedeilor. Aş dori să încetați cu nechezatul acolo în fund, că doar nu sunteți armăsari şi nu vă treziți în grajd, ci în lăcaşul Domnului. Țineți minte asta, dragii mei. Aşadar... unde m-am oprit? *Ah, ja, über den Seelenfrieden, sehr gut.*[41] Gândiți-vă, vitelor, că nu sunteți decât oameni, că trebuie să priviți şi prin întunecimea norilor cât mai departe, la orizont, şi să ştiți că aici, pe lumea asta, toate trecătoare sunt şi că veşnic e numai Dumnezeu. *Sehr gut, nicht wahr, meine Herren?*[42] Ar trebui să mă rog ziua şi noaptea pentru voi, pentru ca bunul Dumnezeu, tâmpiților, să-şi pogoare duhul în inimile voastre de gheață, să vă spele păcatele cu sfântul său har, ca să fiți pe veci ai lui, lichelelor, şi în vecii vecilor să vă iubească. Dar vă-nşelați. Eu unul nu vă bag în rai. – Preotul de campanie sughiță. – Nu şi nu – repetă el cu înverşunare – nu fac nimic pentru voi, nici prin gând nu-mi trece, pentru că sunteți nişte netrebnici, fără putință de-ndreptare. Pe căile pe care le bateți, milosârdia cerească nu vă ajunge; nici suflarea dragostei divine nu vă binecuvântă, căci bunul

---

[41] Ah, da, la liniştea sufletească, foarte bine (germ.).
[42] Foarte bine, nu-i aşa domnii mei? (germ.)

Dumnezeu nici prin gând nu gândeşte să se ostenească cu nişte tâlhari ca voi.

— Hei, ăia de jos, în izmene, mă auziți?

Cele douăzeci de izmene se uitară în sus şi răspunseră într-un glas:

— Cu respect vă raportăm că auzim!

— Nu-i destul să auziți, urmă preotul de campanie. Trebuie să simțiți norul întunecat al vieții în care zâmbetul lui Dumnezeu nu vă izbăveşte de durere, tâmpiților, căci şi bunătatea Domnului are margini; iar tu, catârule de colo din fund, nu te rânji, că te bag la zdup, până te-o lua dracu. Şi voi, de colo de jos, să nu vă închipuiți că sunteți la cârciumă. Dumnezeu e cel mai milostiv, dar numai cu oamenii cumsecade, nu şi cu drojdia societății omeneşti, care nu respectă legile şi nici măcar *„dienstreglama”*[43]. Asta am vrut să vă spun. De rugat nu ştiți să vă rugați şi vă închipuiți că la biserică se vine de florile mărului, că aici e teatru sau cinematograf. Vă scot eu trăsnăile astea din cap, ca să nu credeți cumva că am venit aici să vă distrez şi să vă fac viața plăcută. O să vă bag pe toți la carceră, asta am să fac, derbedeilor. Îmi pierd vremea cu voi şi văd că tot ce fac e de pomană. Nici feldmareşalul ori arhiepiscopul n-ar fi în stare să vă îndrepte şi să vă aducă pe calea cea bună. Şi totuşi o să vă amintiți o dată de mine, că v-am vrut binele.

Printre cele douăzeci de izmene se auzi un hohot. Švejk izbucnise în plâns.

Preotul se uită în jos. Švejk îşi ştergea ochii cu palmele. Fețele vesele ale celor dimprejur exprimau aprobarea.

Preotul de campanie continuă, arătând spre Švejk.

— Luați cu toții pildă de la omul ăsta. Ce face? Plânge. Să nu plângi, îți spun, să nu plângi! Vrei să te îndrepți? Asta, flăcăule, nu-i aşa uşor, cum crezi. Acuma plângi dar înainte chiar de a te înapoia la locul tău, ai să fii iar derbedeul de mai înainte. Ehei, trebuie să mai cugeți mult asupra milei şi bunătății nemărginite a lui Dumnezeu, să te frământi mult,

---

[43] Regulamentul interior (în limba germană, stâlcit).

ca sufletul tău să poată găsi drumul drept pe care trebuie să păşească. Vedem cu toții cum a bocit un om care vrea să se întoarcă pe calea cea bună, dar voi, ceilalți, ce faceți? Nimic! Absolut nimic! Ăla de colo mozoleşte ceva în gură, de parcă s-ar trage din rumegători, iar ceilalți, dincolo, îşi caută păduchii pe cămaşă, în lăcaşul Domnului. Ce dracu! Nu puteți să vă scărpinați acasă, trebuie să aşteptați pentru asta slujba bisericească? Şi dumneata, domnule gardian-şef, nu observi nimic? Sunteți doar cu toții soldați, şi nu civili tâmpiți. S-ar cuveni deci să vă purtați soldăţeşte, măcar cât vă aflați în biserică. Porniți o dată, crucea mamii voastre, în căutarea Domnului, iar păduchii să vi-i căutați acasă. Şi cu asta am isprăvit, golanilor, şi vă cer ca la slujbă să vă purtați cuviincios, să nu se mai întâmple ca ultima oară când cei din fund au vândut rufăria statului pe pâine şi au crăpat-o în timpul Înălțării.

Preotul coborî din amvon şi intră în sacristie, urmat de gardianul-şef. Peste puțin, acesta se întoarse şi se duse întins la Švejk, îl scoase din grupul celor douăzeci de izmenari şi-l duse în sacristie.

Preotul stătea foarte comod pe masă şi îşi răsucea o țigară.

Când intră Švejk, îi spuse:

— Care va să zică eşti aici. M-am gândit la toate şi cred că te-am dibuit cum se cuvine, mă-nțelegi, drăguțule? E prima oară când îmi boceşte cineva în capelă.

Sări de pe masă şi zgâlțâindu-l pe Švejk de umeri, strigă sub chipul melancolic al sfântului Francisc din Sales[44]:

— Recunoaşte, derbedeule, că ai plâns numai aşa, de florile mărului.

Din icoana lui, sfântul Francisc din Sales se uită, nedumerit, la Švejk. Din altă icoană, de pe peretele opus, se uita la el, cu ochi mirați, un martir în al cărui şezut erau înfipți dinții unui ferăstrău, cu care îl tăiaseră nişte

[44] *François de Sales* (1567—1622), episcop de Geneva, predicator şi scriitor religios.

mercenari romani. Fața martirului nu arăta nici suferință, nici bucurie, nici iluminarea mucenicului: Chipul lui nedumerit voia să spună parcă: „Ce o mai fi şi asta, ce v-ați apucat să faceți cu mine, domnilor?”

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat* – răspunse Švejk, cu seriozitate, mizând totul pe o singură carte – că mărturisesc atotputernicului Dumnezeu şi domniei voastre, preacinstite părinte, care sunteți locțiitorul lui, că într-adevăr am plâns numai aşa de florile mărului. Am văzut că la predica dumneavoastră lipsea un păcătos pocăit, pe care în zadar l-ați fi căutat în timpul predicii. Aşa că am vrut într-adins să vă fac o bucurie, ca să nu credeți că nu se mai găsesc şi oameni cinstiți şi am vrut să mă mai înveselesc şi eu, ca să-mi mai uşurez inima.

Preotul de campanie privi cu atenție fața sinceră a lui Švejk. O rază de soare juca pe icoana întunecată a sfântului Francisc, luminând chipul martirului cu ochi mirați de pe peretele opus.

— Dumneata începi să-mi placi, făcu preotul de campanie, aşezându-se din nou pe masă. Din ce regiment faci parte? Şi începu să sughită.

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că fac şi nu fac parte din Regimentul 91, că la drept vorbind nici nu ştiu bine care e situația mea militară.

— Şi de ce eşti închis aici? întrebă preotul, continuând să sughită.

Din capelă răsunau sunetele armonium-ului care ținea loc de orgă. Muzicantul, un învățător închis pentru dezertare, scotea din armonium cele mai jalnice melodii bisericeşti. Sunetele acestea se îmbinau cu sughițul preotului într-o nouă gamă dorică.

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că nu ştiu de ce stau închis aici şi că nu mă plâng că sunt închis. Am avut ghinion şi atâta tot. Eu vreau întotdeauna numai binele şi când colo toate îmi ies anapoda, întocmai ca mucenicului din icoana de colo.

Preotul de campanie se uită la icoană, îl pufni râsul şi

spuse:

— Ştii că-mi placi cu adevărat? Trebuie să mă interesez de dumneata la domnul judecător dar acum nu mai avem vreme. Să isprăvesc o dată cu sfânta slujbă. *Kehrt euch! Abtreten!*[45]

Când se întoarse la grupul izmenelor, sub amvon, şi ceilalţi îl întrebară ce voise preotul de la el în sacristie, Švejk răspunse scurt şi răspicat:

— E beat.

Noua performanţă a preotului de campanie, sfânta liturghie, fu urmărită de toţi cu mare atenţie şi cu simpatie făţişă. Unul din cei aflaţi sub amvon făcu chiar prinsoare că preotului o să-i scape chivotul din mână. Puse rămăşag pe toată raţia lui de pâine, contra două palme şi câştigă.

Dar ceea ce umplea inimile tuturor de bucurie, în timp ce oficia preotul de campanie, nu era de loc misticismul credincioşilor sau evlavia adevăraţilor catolici. Deţinuţii încercau acelaşi sentiment ca la teatru, atunci când nu cunoşti subiectul piesei. Acţiunea se încurcă şi aştepţi cu nerăbdare să vezi cum se va desfăşura mai departe. Arestaţii se cufundau în spectacolul pe care li-l oferea, cu mare sacrificiu, preotul de campanie de lângă altar.

Se lăsară pradă desfătării estetice pe care le-o prilejuiau odăjdiile îmbrăcate de-a-ndoaselea, şi cu o caldă înţelegere şi afecţiune înflăcărată urmăreau tot ce se petrecea în altar. Ministrantul cu păr roşu, un dezertor al bisericii, specializat în mici pungăşii la Regimentul 28, se străduia să încropească pe de rost tot ritualul: tehnica şi textul sfintei liturghii. Era în acelaşi timp şi ministrant şi suflerul oficiantului, care cu o totală indiferenţă încurca fraze întregi şi în locul slujbei obişnuite ajungea până la rugăciunile din postul Crăciunului pe care începea să le cânte, spre satisfacţia generală a publicului.

N-avea nici glas, nici ureche muzicală şi sub bolta capelei răsuna un fel de guiţat şi de grohăială, ca într-o cocină.

[45] Stânga împrejur! Marş! (germ.)

— Astăzi e beat tun, nu glumă, spuneau cu bucurie şi deplină mulțumire cei din fața altarului. E criță! Iar a făcut-o lată. De bună seamă că s-a îmbătat la niscaiva muieri.

Şi pentru a treia oară poate, se auzi dinspre altar cântarea *feldkuratului: „Ite, missa est!”* care răsuna ca un strigăt de război al pieilor roşii, de se cutremurau ferestrele.

Părintele se mai uită o dată în potir să vadă dacă nu cumva mai rămăsese vreo picătură de vin, făcu un gest plictisit şi se adresă auditoriului:

— Şi acum puteți pleca acasă, derbedeilor, slujba s-a isprăvit. Am băgat de seamă că nu arătați adevărată smerenie, cum s-ar cuveni, când vă aflați în biserică, în fața sfintelor taine, golani ce sunteți. În fața Domnului Dumnezeul vostru, nu vă sfiiți să râdeți în gura mare, să tuşiți şi să vă hliziți, să târşâiți din picioare, chiar în fața mea, care țin aci locul Fecioarei Maria, a lui Isus Cristos, şi a lui Dumnezeu tatăl, tâmpiților. Dacă pe viitor se mai întâmplă una ca asta, apoi întorc foaia, aşa cum meritați, ca să ştiți că nu există numai un singur iad, acela despre care v-am vorbit nu de mult, ci încă unul, pe pământ, şi chiar dacă v-ați putea izbăvi de cel dintâi, de cel din urmă nu scăpați. *Abtreten!*

Preotul de campanie, care în exercițiul funcțiunii ştia să-şi îndeplinească atât de frumos această veche îndatorire față de arestați, se duse în sacristie, îşi schimbă hainele, îşi turnă în cupă vin sfințit din damigeană şi-l dete pe gât, apoi, cu ajutorul ministrantului roşcovan, încălecă calul priponit în curte. Dar, aducându-şi aminte de Švejk, descălecă şi o porni spre biroul judecătorului militar Bernis.

Judecătorul Bernis era un om de lume, dansator de prima mână, cu moralitate dubioasă, care se plictisea grozav şi scria versuri în limba germană pentru albume de amintiri, ca să aibă întotdeauna o rezervă la îndemână. El era elementul cel mai important al întregului corp judecătoresc, căci poseda o cantitate atât de mare de restanțe şi de acte încurcate, încât impunea respect întregului Consiliu de război de la Hradčany. Obişnuia să piardă actele de acuzare

şi trebuia să născocească altele noi. Încurca numele, pierdea firele acuzării şi ticluia altele, cum îi trăsnea prin cap. Condamna dezertorii pentru hoţie şi hoţii pentru dezertare. Încurca până şi procesele politice, pe care le născocea. Făcea cele mai variate scamatorii juridice, spre a-i convinge pe inculpaţi că au săvârşit crime pe care nici nu le-au visat vreodată. Inventa acte de lèse-majestate şi atribuia expresiile incriminate născocite celor ale căror acte de acuzare sau de denunţ se pierduseră în haosul de acte oficiale şi dosare.

— Servus, i se adresă preotul de campanie întinzându-i mâna. Cum merge?

— Potrivit, răspunse judecătorul Bernis. Iar mi-au încurcat materialul, de nu-l mai descurcă nici dracul. Ieri am trimis sus dosarul, gata lucrat, în legătură cu un vlăjgan acuzat de răzvrătire şi mi l-au înapoiat cu menţiunea că, în cazul de faţă, nu e vorba de răzvrătire, ci de un furt de conserve. Şi pe deasupra mai pusesem şi un număr aiurea; cum de i-au dat curs, Dumnezeu ştie.

Judecătorul de instrucţie scuipă scârbit.

— Mai joci cărţi? îl întrebă preotul.

— Am pierdut tot; ultima dată am jucat maca cu colonelul ăla chel şi m-a curăţat. Cunosc în schimb o fetişcană nostimă. Dar tu ce mai faci prea-sfinte?

— Am nevoie de o ordonanţă, zise preotul. În ultima vreme am avut un contabil bătrân, fără studii academice, dar o vită clasa una. Toată ziua bocea şi se ruga să-l aibă Dumnezeu în pază, aşa că l-am trimis cu batalionul de marş pe front. Se spune că batalionul a fost făcut harcea-parcea. Pe urmă mi-au trimis un flăcău care toată ziua-mi şedea prin cârciumi şi bea pe socoteala mea. Ăsta era mai suportabil, dar îi transpirau picioarele. Aşa că l-am expediat şi pe el cu batalionul de marş. Azi, la predică, am găsit un pezevenghi care, aşa, de florile mărului, a început să plângă. Aşa unul mi-ar trebui mie. Îl cheamă Švejk, şi e închis la numărul şaişpe. Aş vrea să ştiu de ce l-au arestat şi dacă nu s-ar putea aranja cumva ca să-l iau de aci?

Judecătorul de instrucție scotoci prin dosare, căutând actele în legătură cu Švejk, dar, ca de obicei, nu găsi nimic.

— Trebuie să fie la căpitanul Linhart, conchise el după o îndelungă căutare. Dracu ştie unde mi se pierd toate actele! Se vede că le-am trimis lui Linhart. Stai că-l chem chiar acum... Alo! Aci locotenentul judecător Bernis, domnule căpitan. V-aş ruga să-mi spuneți dacă n-aveți cumva pe acolo actele referitoare la unul Švejk... Cum? Švejk trebuie să fie la mine? Mă mir... Cum? Le-am luat în primire de la dumneavoastră? Mă mir... E la numărul şaişpe... Da, ştiu, domnule căpitan, că numărul şaişpe depinde de mine. Credeam însă că actele lui Švejk zac pe undeva pe-acolo, pe la dumneavoastră... Cum ați spus? Nu-mi permiteți să vorbesc aşa cu dumneavoastră?... La dumneavoastră nu zace nimic?... Alo, alo!...

Judecătorul Bernis se propti de masă şi începu să condamne furios dezordinea care domnea în conducerea anchetelor. Între el şi căpitanul Linhart exista de mult o duşmănie, în care amândoi erau foarte consecvenți. Dacă se întâmpla ca vreun act de al lui Linhart să cadă în mâinile lui Bernis, acesta îl dosea, aşa că nimeni nu-i mai dădea de urmă. Linhart făcea acelaşi lucru cu actele ce-i aparțineau lui Bernis. Îşi pierdeau reciproc anexele actelor[46].

(Actele referitoare la Švejk au fost găsite abia după război, în arhiva tribunalului militar, cu următorul referat: *„Intenționa să arunce masca prefăcătoriei şi să acționeze public împotriva persoanei împăratului şi a statului nostru”.* Actele lui erau rătăcite printre hârtiile privitoare la un oarecare Iosef Koudela. Pe coperta dosarului era o cruce şi dedesubt scria: *„Rezolvat”* şi data.)

— Uite cum l-am pierdut pe Švejk, zise judecătorul Bernis. Am să pun să-l cheme aici şi dacă nu mărturiseşte nimic, îi dau drumul şi-l trimit la tine; restul îl aranjezi tu la regiment.

---

[46] Treizeci la sută din oamenii închişi în arestul garnizoanei au rămas acolo tot timpul războiului fără să fi fost măcar o dată interogați (n. a.).

După plecarea *feldkurat*-ului, judecătorul Bernis trimise după Švejk, dar îl lăsă să aştepte la uşă, deoarece tocmai primise o telefonogramă de la Direcția poliției, cum că la biroul nr. 1 s-a primit materialul cerut pentru actul de acuzare nr. 7267 cu privire la infanteristul Maixner, cu semnătura căpitanului Linhart.

În acest timp, Švejk cercetă biroul judecătorului de instrucție.

Nu s-ar putea spune că încăperea şi mai ales fotografiile de pe pereți îi făcură o impresie prea bună. Erau fotografii de la diferite execuții, făcute de armată în Galiția şi în Serbia. Fotografii artistice cu bordeie incendiate şi pomi, ale căror crăci se aplecau sub povara celor spânzurați. Foarte reuşită era fotografia unei familii spânzurate din Serbia: un băiețandru, tatăl şi mama. Doi soldați cu baioneta la armă păzeau pomul de care atârnau cei executați; un ofițer stătea victorios pe primul plan, fumând o țigară. De partea cealaltă, în fund, se vedea bucătăria de campanie, în plină activitate.

— Aşadar cum e cu dumneata, Švejkule? întrebă judecătorul Bernis, după ce clasă telefonograma la dosar. Ce-ai comis? Vrei să mărturiseşti, ori vrei să aştepți până va fi întocmit actul de acuzare împotriva dumitale? Aşa nu mai poate să meargă. Să nu crezi că te afli în fața unei judecătorii civile, unde te anchetează nişte civili tâmpiți. La noi e tribunal militar, *K.u.K. Militärgericht*[47]. Singura dumitale scăpare de la o pedeapsă severă şi dreaptă este să mărturiseşti.

Judecătorul de instrucție Bernis avea o metodă aparte, când pierdea materialul împotriva acuzatului. După cum vedeți, însă, nu era nimic deosebit şi nici nu trebuie să vă prindă mirarea că rezultatele unei astfel de anchete şi a unui astfel de interogatoriu erau, în toate cazurile, egale cu zero.

În schimb, judecătorul de instrucție Bernis se credea grozav de perspicace, pentru faptul că chiar fără material

---

[47] *Königlich und Kaiserlich Militärgericht* — Tribunalul militar chezaro-crăiesc (germ.).

împotriva acuzatului, fără să ştie ce vină are, de ce e la închisoarea garnizoanei, reuşea numai prin cercetarea comportării şi a fizionomiei celui adus la interogator să inventeze motivele pentru care fusese arestat.

Perspicacitatea şi capacitatea lui de a cunoaşte oamenii erau atât de mari, încât odată a învinovățit de crimă politică pe un țigan, trimis de regimentul său la comenduire, pentru că furase câteva duzini de rufărie – (fusese ajutor de magaziner!) – susținând că ar fi vorbit undeva, într-o cârciumă oarecare, față de nişte soldați, despre înființarea unui stat național independent compus din țările Coroanei, Boemia şi Slovacia, în frunte cu un rege slav. „Avem dovezi – îi spusese nenorocitului de țigan – aşa că nu-ți rămâne decât să mărturiseşti în care cârciumă ai spus asta, din ce regiment erau soldații care te ascultau şi când s-a întâmplat faptul.” Nefericitul țigan a născocit şi data şi cârciuma şi regimentul de unde erau ascultătorii lui imaginari şi ieşind de la interogator, evadă pentru totdeauna de la comenduire.

— Văd că dumneata nu vrei să mărturiseşti nimic, zise judecătorul de instrucție Bernis, constatând că Švejk tăcea chitic. Vasăzică nu vrei să spui de ce eşti aici, de ce te-au închis? Mie însă ai putea să-mi spui, înainte de a-ți spune eu. Îți atrag atenția încă o dată să mărturiseşti. Va fi mai bine pentru dumneata, pentru că mărturia înlesneşte ancheta şi uşurează pedeapsa, ca la judecățile civile.

— Cu onoare vă raportez supus – se auzi glasul blajin al lui Švejk – că eu mă aflu aci, la comenduire, ca un prunc găsit.

— Ce vrei să zici cu asta?

— Cu onoare vă raportez supus că vă pot lămuri, foarte simplu. Pe strada noastră era un cărbunar care avea un băiețaş de doi ani, absolut nevinovat. Băiețaşul a ajuns odată pe jos, de la Vinohrady până la Libeň, unde un polițist l-a găsit şezând pe trotuar. L-a dus la comisariat şi l-a închis. Precum vedeți băiețaşul nu avea absolut nicio vină şi cu toate astea a fost arestat. Chiar dacă ar fi ştiut să vorbească şi dacă l-ar fi întrebat cineva de ce a fost închis,

tot n-ar fi ştiut. Cam la fel e şi cu mine. Şi eu sunt un copil găsit.

Privirea scrutătoare a judecătorului de instrucție îl măsură de jos până sus. Surprinzând pe chipul lui Švejk atâta nepăsare şi nevinovăție, iradiind din întreaga lui ființă, Bernis începu să se plimbe nervos prin cancelarie şi dacă nu i l-ar fi făgăduit preotului de campanie, dracu ştie ce s-ar fi ales de el.

În cele din urmă, însă, se opri din nou la masa lui de lucru.

— Ascultă – se adresă el lui Švejk, care privea drept înainte, indiferent – dacă te mai întâlnesc o dată, ai să mă pomeneşti! Luați-l de aci!

După ce Švejk fu condus înapoi la numărul şaisprezece, judecătorul de instrucție Bernis trimise să-l cheme pe gardianul-şef Slavík.

— Până la noi ordine – se răsti el scurt – Švejk va fi pus la dispoziția părintelui Katz. Să se întocmească hârtiile de punere în libertate. Doi oameni să-l ducă la domnul preot.

— Să-l punem în fiare, domnule locotenent?

Judecătorul bătu cu pumnul în masă:

— Eşti un bou! Ți-am spus doar desluşit: să se întocmească hârtiile de punere în libertate!

Şi tot ce se adunase în cursul zilei în sufletul judecătorului de instrucție – căpitanul Linhart şi Švejk – se revărsă acum asupra gardianului-şef ca un torent, terminându-se cu vorbele:

— Ei, acum înțelegi că eşti un bou încoronat?

E drept că aşa ceva s-ar cuveni să se spună numai regilor şi împăraților, dar nici gardianul-şef, om simplu, cap neîncoronat, nu se declară mulțumit cu asta. Plecând de la judecătorul de instrucție, Slavík îl lovi cu piciorul pe arestatul de corvoadă care făcea curățenie pe coridor.

În ce-l priveşte pe Švejk, gardianul-şef fu de părere că trebuia să mai doarmă o noapte la comenduire, aşa ca supliment.

*

Nopţile petrecute în arestul comenduirii se numără, pe drept cuvânt, printre amintirile cele mai plăcute.

Lângă „numărul şaisprezece” era carcera, o hrubă întunecoasă de unde şi în noaptea aceea se auzeau gemetele unui soldat arestat, căruia sergentul-major Řepa, din ordinul gardianului-şef Slavík, îi rupsese coastele pentru un act de indisciplină.

După ce se potoliră gemetele, la numărul şaisprezece se auzea cum pocneau păduchii între unghiile arestaţilor.

Deasupra uşii, într-o spărtură în zid, se zărea o lampă cu petrol, prevăzută cu o sită protectoare, care arunca o lumină slabă şi pâlpâitoare. Mirosul de petrol se amesteca cu emanaţiunile fireşti ale trupurilor omeneşti nespălate şi cu duhoarea hârdăului, al cărui conţinut se tulbura de câte ori era folosit, trimiţând un nou val de putoare la „numărul şaisprezece”.

Mâncarea proastă îngreuna tuturor digestia şi cea mai mare parte dintre ei sufereau de gaze, cărora le dădeau drumul în tăcerea nopţii. Cu astfel de semnale îşi răspundeau unii altora, la tot soiul de glume.

Pe coridoare răsunau paşii măsuraţi ai santinelei. Din când în când se deschidea ferestruica de la uşa prin care se uita gardianul.

Dinspre patul din mijloc se auzea un glas povestind în şoaptă:

— Înainte de a fi încercat să spăl putina şi până să mă bage printre voi eram la număru doişpe. Acolo, cum s-ar zice, sunt cei cu pricini mai uşoare. Într-o zi, au adus un om de la ţară. Vai de capul lui! I-au dat paişpe zile, pentru că ţinuse nişte soldaţi să doarmă la el. La început s-a crezut că era vorba de un complot, mai târziu s-a lămurit însă că o făcuse pentru bani. S-ar fi cuvenit să-l închidă printre cei cu vinile cele mai uşoare; acolo fiind însă plin, a ajuns la noi. Câte nu şi-a adus de acasă cu el şi ce i-au mai trimis pe urmă, pentru că îi dăduseră voie să-şi aducă singur hrana

ca să-şi mai îndulcească traiul. Şi de fumat avea voie. Avea două şunci, două pâini cât toate zilele, ouă, unt, ţigări, tutun, ce să vă mai spun? Avea în două tăgârţe tot ce-i trebuie. Şi dumnealui socotea că toate îi erau sortite numai lui. Am încercat noi să batem şaua, dar am văzut că iapa nu pricepe că trebuie să împartă cu noi, aşa cum făceau şi alţii, când căpătau câte ceva. Zgârie-brânză ăsta îi dădea într-una că va sta închis paişpe zile şi că şi-ar strica stomacul cu varza şi cu cartofii mucegăiţi care ni se dădeau. Zicea că ne cedează toată raţia lui de mâncare şi porţia de pâine, că tot nu-s de el şi că noi putem să le împărţim sau să le luăm pe rând, de fiecare dată altul. Trebuie să vă mai spun că dumnealui era o persoană atât de distinsă încât nici pe hârdău nu-i dădea mâna să se aşeze şi aştepta până a doua zi, la plimbare, să-şi facă nevoile la latrina din curte. Era atât de răsfăţat că-şi adusese până şi hârtie igienică. Noi i-am răspuns că nu ne interesează porţia lui şi am răbdat aşa o zi, două, trei. Păcătosul înfuleca şunca, îşi ungea pâinea cu unt, îşi cojea ouăle, ce mai tura-vura, trăia ca în rai.

Fuma ţigară după ţigară şi nu dădea nimănui un fum, de leac. Spunea că noi n-avem voie să fumăm şi că dacă l-ar vedea gardianul că ne dă un fum, l-ar închide. Şi cum vă spun, am răbdat noi preţ de trei zile. Dar în noaptea celei de-a patra, i-am făcut-o! Se scoală dumnealui de dimineaţă – am uitat să vă spun că, totdeauna, dimineaţa, la prânz şi seara, înainte de a începe să se îndoape, dumnealui se închina, se închina mult. Şi înainte de a se închina, îşi căuta tăgârţele sub laviţă. Tăgârţele erau la locul lor, dar închircite şi creţe, ca nişte prune uscate. Începu să ţipe că a fost jefuit şi că nu i-au lăsat decât hârtia de closet. Pe urmă a rămas vreo cinci minute pe gânduri, zicându-şi că ne ţineam de glume şi că i-am ascuns bunătăţile pe undeva. Apoi ne-a spus vesel: „Vă cunosc eu, hoţomanilor, ştiu că o să-mi daţi totul înapoi, dar ce-i drept, gluma v-a reuşit”. Era între noi unul de la Libeň, care i-a zis: „Ştiţi ce, acoperiţi-vă cu pătura şi număraţi până la zece. După asta uitaţi-vă iar în tăgârţele dumneavoastră”. S-a acoperit omul ca un copil cuminte şi a

prins a număra: un, doi, trei... Dar cel de la Libeň îi spune din nou: „Nu aşa repede, trebuie să număraţi foarte încet". Şi dumnealui sub pătură a-nceput a număra rar, în răstimpuri: un, doi, trei... Cum a zis zece, a sărit repede de pe laviţă, şi s-a uitat în tăgârţe. „Maica ta Cristoase – s-a apucat să ţipe – tot goale sunt!" Văzându-i mutra tâmpită ne-am tăvălit de râs. Şi numai ce-l auzim pe cel de la Libeň spunând: „Mai încercaţi o dată!" Şi, credeţi-mă că, de prost ce era, a încercat şi a doua oară şi când a văzut iar că în tăgârţe nu era nimic, afară de hârtia de closet, a început să lovească cu pumnii în uşă şi să ţipe: „M-au furat, m-au furat, ajutor, deschideţi, pentru Dumnezeu, deschideţi!" Gardienii au dat numaidecât năvală, chemând pe şeful lor, Slavík, şi pe caporalul Řepa. Noi, toţi ca unul, ziceam că a înnebunit, că înainte cu o zi se ghiftuise până noaptea târziu şi că înfulecase tot. Dumnealui bocea şi spunea într-una: „Trebuie să se mai găsească pe undeva, măcar fărâmituri". Puteau să le caute mult şi bine, că atât de deştepţi am fost şi noi. Ce n-am putut hali, am expediat cu o sfoară, la etajul doi. Nu ne-au putut dovedi cu nimic, măcar că netotul o ţinea într-una cu „trebuie să mai fie pe undeva nişte fărâmituri!" În ziua aceea n-a pus nimic în gură, pândind dacă nu cumva vreunul dintre noi mănâncă ceva sau fumează. Nici a doua zi la prânz nu s-a atins de mâncarea de la cazan; seara însă, cartofii mucegăiţi şi varza stricată au început să-i priască, numai că acum nu s-a mai închinat ca atunci când se desfăta cu şuncă şi ouă. Pe urmă unul dintre noi a căpătat de afară ceva ţigări şi atunci dumnealui a început iar să ne vorbească, rugându-ne să-i dăm şi lui un fum. Dar nu i-am dat nimic.

— Mie îmi era teamă să nu-i fi dat careva să tragă şi el un fum, observă Švejk. Nu de alta, dar ar fi stricat toată povestea. Asemenea mărinimie nu se găseşte decât în romane, dar la comenduire şi în astfel de împrejurări, ar fi o tâmpenie.

— Dar pătura i-aţi pus-o în cap, sau nu? se auzi un glas.

— Asta am uitat s-o facem.

Urmă o discuție în şoaptă, dacă ar fi trebuit ori nu să-i tragă o chelfăneală cu pătura în cap. Majoritatea era pentru. Discuția amuți pe nesimțite. Scărpinându-se la subsuori, pe piept şi pe burtă, unde se strâng mai mult păduchii în rufărie şi trăgându-şi peste cap păturile pline şi ele de păduchi, ca să nu-i supere lumina lămpii cu petrol, adormiră...

Dimineața, la orele opt, Švejk fu poftit la cancelarie.

— În partea stângă, lângă uşa cancelariei, e o scuipătoare în care se aruncă mucuri de țigări, îl informă pe Švejk unul dintre arestați. La etajul întâi, mai treci pe lângă una. Coridoarele se mătură abia pe la nouă, aşa că mai poți găsi ceva.

Švejk însă îi dezamăgi. Nu se mai înapoie la numărul şaisprezece. Cele nouăsprezece izmene făcură tot felul de presupuneri, gândindu-se la ce i s-ar fi putut întâmpla.

Un soldat pistruiat de la apărarea teritorială, înzestrat cu multă fantezie, lansă zvonul că Švejk îşi împuşcase căpitanul şi că l-au dus să-l execute pe câmpul de exerciții de la Motol.

X

ŠVEJK ORDONANȚĂ LA PREOTUL DE CAMPANIE

1

Odiseea lui Švejk îşi reluă firul, sub privegherea a doi soldați cu baioneta la armă, însărcinați să-l însoțească până la preotul de campanie.

Însoțitorii lui erau doi bărbați, care se întregeau bine. Unul era lung şi deşirat, celălalt scund şi gras. Lunganul şchiopăta de piciorul drept, scundul, de piciorul stâng. Amândoi slujeau în spatele frontului pe temeiul că, înainte de război, fuseseră reformați.

Mergeau grav pe lângă trotuar, trăgând din când în când, cu coada ochiului, la Švejk, care păşea în mijloc şi saluta în dreapta şi în stânga pe cine îi ieşea în cale. Hainele lui civile se pierduseră în magazia comenduirii, o dată cu capela militară, cu care plecase la încorporare. La ieşirea din arest, îi dădură o tunică cazonă veche, care aparținuse unui burtos, cu un cap mai înalt decât el.

În pantalonii pe care îi purta, ar fi încăput încă trei ca Švejk. Faldurile nesfârşite, de la călcâie la piept, până unde îi ajungeau pantalonii, stârneau involuntar ilaritatea şi mirarea trecătorilor. Bluza imensă, peticită în coate, murdară şi soioasă, fâlfâia pe el, ca haina de pe sperietorile de păsări. Pantalonii îi atârnau ca la clovnii de circ. Capela militară, pe care de asemenea i-o schimbaseră la comenduire, îi cădea peste urechi.

La zâmbetele trecătorilor, Švejk răspundea cu blajinu-i surâs prietenesc şi cu blândeţea privirii sale naive.

Şi aşa se îndreptau spre cartierul Karlin, unde era locuinţa preotului de campanie.

Cel dintâi care i se adresă lui Švejk fu însoţitorul cel scund şi gras. Treceau tocmai pe sub arcadele de jos, din Mala Strana.

— De unde eşti de fel? întrebă grăsunul.

— Din Praga.

— Şi n-ai să dai bir cu fugiţii?

Lunganul se amestecă şi el în vorbă. E un fenomen ciudat: oamenii mărunţi şi graşi sunt de obicei optimişti, pe când cei lungi şi uscaţi sunt, dimpotrivă, sceptici.

De aceea lunganul îi spuse mărunţelului:

— Ce-ar mai lua-o el la sănătoasa dac-ar putea!

— Dar de ce s-o ia, grăi burtosul. Acum e ca şi liber, a scăpat de comenduire. Uite, în plicul ăsta scrie tot.

— Şi ce zice, mă rog, în plicul pe care-l duci părintelui? întrebă lunganul.

— Asta n-o ştiu.

— Păi vezi, nu ştii nimic, da de trăncănit trăncăneşti.

Trecură podul Carol într-o tăcere desăvârşită. În strada Carol, grăsunul se adresă iar lui Švejk.

— Nu ştii cumva de ce te ducem la părinte?

— La spovedanie, răspunse Švejk într-o doară. Mâine au să mă spânzure. Aşa se face întotdeauna şi asta se numeşte mângâierea duhovnicească.

— Şi, mă rog, de ce vor să te... cum zici... întrebă cu prudenţă lunganul, în vreme ce grăsunul se uita cu compătimire la Švejk.

Amândoi erau de la ţară, şi capi de familie.

— Nu ştiu, răspunse Švejk, zâmbind blajin. Nu ştiu nimic. Se vede că aşa mi-a fost scris.

— Pesemne că te-ai născut într-o zodie nenorocită, observă mărunţelul, compătimindu-l cu un aer de cunoscător. La noi, la Jasenna, lângă Josefov, tot aşa l-au spânzurat pe unul pe vremea războiului cu Prusia. L-au

îmbătat mai întâi şi pe urmă fără multă vorbă l-au spânzurat.

— Eu socot – observă sceptic lunganul – că nu se spânzură omul numai aşa, de florile mărului; trebuie să fie totdeauna ceva la mijloc, ca să se poată întemeia pedeapsa.

— Pedepsele nu se motivează decât în timp de pace; în război nu se mai ține seama de viața omului. Ce mi-e dacă moare pe front, ori îl spânzură acasă? Ori pe jos, ori în urma căruței, tot aia-i...

— Ia ascultă, nu cumva eşti din ăia politici? întrebă lunganul. După tonul întrebării sale se vedea că începuse să-l îndrăgească pe Švejk.

— Politic? Sunt, şi încă ce politic! râse Švejk.

— Nu cumva eşti socialist-național?

Burtosul începuse la rându-i să fie prudent. Se amestecă în vorbă:

— Ce ne pasă nouă de asta! zise el. Uite, ne vede lumea. Cel puțin dac-am putea intra în vreun gang, să scoatem baionetele, să nu mai bată la ochi. Nu-i aşa că n-ai să-ți iei câmpii? Am avea necazuri din pricina asta. Nu-i aşa, Toník? se întoarse el către lunganul, care zise încet:

— Baionetele le-am putea scoate. E doar de-ai noştri.

Încetă să mai fie sceptic şi sufletul i se umplu de milă pentru Švejk. Căutară aşadar un gang potrivit, unde-şi scoaseră baionetele şi grăsunul îi îngădui lui Švejk să meargă alături de el.

— Ai fuma o țigară, nu? întrebă el, numai dacă ți-ar... Ar fi vrut să zică: „Numai dacă ți-ar da să fumezi înainte de a te spânzura” – nu isprăvi însă fraza reproşându-şi că lucrul ar însemna o lipsă de delicatețã.

Fumau câteşitrei şi însoțitorii lui Švejk începură să-i vorbească de familiile lor, de la Hradec Kralové, de neveste, de copii, de peticul de pământ, de singura vacă.

— Mi-e sete, făcu deodată Švejk.

Lunganul şi scundul se uitară unul la altul.

— Şi noi am merge la o bere – răspunse mărunțelul, simțind încuviințarea lunganului – dar undeva unde să nu

bată la ochi.

— Să mergem ia „Kuklik”, propuse Švejk. Armele puteți să le lăsați la bucătărie; cârciumarul Serabona e sokol, nu trebuie să vă temeți de el.

— Acolo se cântă din vioară şi din armonică – continuă Švejk – şi apoi vin şi fete de stradă şi fel de fel de oameni din lumea bună care nu au voie să pună piciorul prin localurile de lux.

Lunganul şi mărunțelul schimbară o privire, apoi lunganul zise:

— Atunci, să mergem acolo; până la Karlin e cale lungă.

Pe drum, Švejk le povesti tot felul de snoave, astfel că intrară bine dispuşi la „Kuklik” şi făcură aşa cum îi sfătuise Švejk. Carabinele le ascunseră în bucătărie şi intrară în local, unde vioara şi armonica umpleau încăperea, cu sunetele cântecului la modă: „La Pankrac, sus pe deal, sunt alei frumoase...”

O fată, care şedea în brațele unui tânăr blazat, cu părul lins pieptănat cu cărare, cânta cu glas răguşit: „Vorbeam şi eu cu o fetiță şi altul merge-acum cu ea”.

La o masă dormea, beat, un negustor de sardele. Din când în când se trezea, lovea cu pumnul în masă şi bolborosea: „Nu se poate” şi iar adormea. În dosul biliardului, sub oglindă, şedeau alte trei fete, care strigau unui conductor de la calea ferată: „Tinere, fă-ne şi nouă cinste cu un vermut”. Lângă muzică doi inşi nu cădeau de acord dacă o oarecare Mařka a fost sau nu ridicată de patrulă. Unul susținea că o văzuse cu ochii lui, iar celălalt pretindea că s-a dus să se culce cu un soldat, la hotelul „Valeš”.

Lângă uşă un soldat povestea unor civili cum a fost rănit în Serbia. Avea mâna bandajată şi buzunarele pline cu țigări, pe care le căpătase de la dânşii. Zicea că nu mai poate să bea, iar unul dintre ei, un bătrânel chelbos, îl îmbia mereu: „Bea, bea, ostaşule, cine ştie dacă ne-om mai întâlni vreodată. Să poruncesc să-ți cânte ceva? Îți place *Orfanul*?”

Era cântecul preferat al bătrânelului cu chelie şi într-adevăr, după scurt timp, vioara şi armonica începură să

sune în vreme ce bătrânelul cu lacrimi în ochi cânta cu glas tremurat: „Când prinse a îngăima, pe mama o chema, pe mama o chema”...

De la masa vecină se auzi: „Ia mai slăbeşte-ne cu asta! Du-te şi te culcă. Spânzură-te de cuiul de colo. Cară-te cu orfanul dumitale!”

Şi ca o ultimă lovitură, cei de Ia masa vrăjmaşă începură să cânte: „Despărțirea, vai, despărțirea, inima mi-o frânge, inima mi-o frânge...”

— Franto! îl strigară pe ostaşul rănit, după ce reuşiră să facă Orfanul să tacă. Lasă-i în plata Domnului, şi vino să stai cu noi. Dă-i dracului şi trimite încoa țigările. Altă treabă n-ai, decât să-i distrezi pe bobocii ăia?

Švejk şi însoțitorii săi priveau cu interes tot ce se petrecea în jurul lor.

Pe Švejk îl năpădiră amintirile, din vremea când adeseori, înainte de război, venea şi el pe acolo. Îşi aminti cum trecea în inspecție comisarul de poliție Drašner, şi cum prostituatele, care se temeau de el, îi făcuseră un cântec, cu textul schimbat; cum într-un rând, cântau cu toate în cor:

„Cu Drasner fu să fie,
Ce n-a fost niciodată:
Ciupindu-se, o fată
Îi tot scuipa-n chelie.”

În clipa aceea, ca la comandă, intrase Drasner cu suita lui, vânăt de mânie şi fioros. Parcă ar fi tras cineva într-un stol de potârnichi. Agenții secreți îi strânseră pe toți grămadă. Şi el, Švejk, era în gloata aceea, dar ghinionist, cum e, îndrăznise să-i spună comisarului, pe când acesta îl soma să se legitimeze: „Aveți autorizația Direcției poliției?” Švejk îşi mai aduse aminte de un poet care şedea întotdeauna acolo, sub oglindă şi în hărmălaia aceea generală de la „Kuklik”, în sunetele de armonică, scria versuri şi le citea prostituatelor.

Însoțitorii lui Švejk n-aveau astfel de amintiri. Pentru ei

totul era nou. Le plăcea şi începură să se simtă bine. Cel dintâi care îşi găsi mulţumirea deplină fu grăsunul, pentru că oamenii ca el, în afara optimismului, mai au şi o mare înclinaţie spre epicureism. Lunganul luptă un răstimp cu sine însuşi. Dar o dată cu scepticismul, îşi pierdu încetul cu încetul şi cumpătarea, precum şi restul de judecată ce-i mai rămăsese.

— Eu mă duc să dansez, zise el, după a cincea bere, când văzu perechile dansând „šlapak"[48].

Grăsunul se lăsă cu totul pradă plăcerilor. Lângă el o femeie căreia îi jucau ochii în cap spunea anecdote pornografice.

Švejk bea. Lunganul dansă, apoi se înapoie cu dansatoarea la masă. După care cântară, dansară şi băură fără încetare, giugiulindu-şi tovarăşele de petrecere. Şi în această atmosferă de dragoste venală, de nicotină şi alcool părea că pluteşte vechea zicală: „După noi, potopul!"

După-amiază luă loc la masa lor un soldat care se oferi, pentru o băncuţă, să le facă rost de un flegmon şi o infecţie a sângelui. Zicea că are seringa la el şi că le injectează în picior sau în mână o doză de petrol lampant.[49] Asta i-ar face să zacă cel puţin două luni la spital, iar dacă ar alimenta bine rana cu scuipat poate chiar şi jumătate de an, aşa că cei în drept vor fi siliţi să-i scutească cu totul de militărie.

Lunganul, care îşi pierduse cu desăvârşire echilibrul sufletesc, se duse cu soldatul la latrină, unde lăsă să-i administreze în picior, sub piele, o injecţie cu petrol.

În amurg, Švejk propuse să-şi urmeze drumul spre locuinţa preotului de campanie. Mărunţelul durduliu, căruia i se împleticea limba în gură, îl ademenea să mai stea... Lunganul fu şi el de aceeaşi părere zicând că părintele

[48] Dans popular ceh.

[49] Acesta este un mijloc destul de verificat de a ajunge la spital. Mirosul de petrol, care rămîne însă în umflătură, trădează. Benzina e mai bună, pentru că se volatilizează mai repede. Mai tîrziu, amatorii îşi injectau eter cu benzină, iar în ultima vreme au descoperit alte mijloace mai perfecţionate (n. a.).

putea să mai aştepte. Lui Švejk însă nu-i mai plăcea la „Kuklik” şi de aceea îi amenință că pleacă singur.

Numai aşa porniră la drum, dar Švejk fu silit să le făgăduiască că vor mai face un popas undeva.

Se opriră dincolo de strada Florența, într-o mică cafenea, unde grăsunul îşi vându ceasornicul de argint, ca să se poată veseli în continuare.

De acolo, Švejk trebui să-i ducă de subsuori. Noua misiune îi dădu serios de furcă. Li se muiau mereu genunchii şi mereu voiau să mai intre undeva, într-un local. Grăsunul era cât pe ce să piardă plicul destinat preotului de campanie, aşa că Švejk fu silit să-l ducă el.

Švejk trebuia să le atragă mereu atenția când prin preajma lor trecea vreun ofițer ori vreun gradat. După eforturi şi strădanii supraomeneşti, reuşi să-i târască până la casa din strada Kralovská, unde locuia preotul de campanie.

Le puse baionetele la carabină, şi-i sili, dându-le câteva ghionturi în coaste, să-l escorteze ei pe el şi nu invers. La etajul întâi, la uşa apartamentului pe care se afla o carte de vizită: *Otto Katz, Feldkurat*, veni să le deschidă un soldat. Din odaie se auzeau glasuri şi-clinchete de pahare şi sticle.

— *Wir... melden... gehorsam... Herr... Feldkurat...* abia reuşi să îngaime lunganul salutând pe soldat *ein... Paket... und ein Mann gebracht!*[50]

— Intrați, îi pofti soldatul. Unde v-ați aranjat aşa de bine? Şi domnul *feldkurat* e... Scuipă cu scârbă.

Soldatul dispăru cu pachetul. Aşteptară mult pe coridor, până se deschise uşa, pe unde apăru, nu păşind ci zburând, preotul de campanie. Era numai în vestă şi cu-n trabuc în mână.

— Vasăzică ai şi sosit? se adresă el lui Švejk. Aha, ai venit însoțit? Îi... n-ai un chibrit?

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că nu am.

---

50 Cu respect vă raportăm, domnule *feldkurat,* am adus un pachet şi un ostaş! (germ.)

— Îi… şi de ce n-ai chibrituri? Orice soldat trebuie să aibă chibrituri, ca să poată să-şi aprindă ţigara. Soldatul care n-are chibrituri este… Ce este?

— Este, raportez cu respect, fără chibrituri, răspunse Švejk.

— Foarte bine, este fără chibrituri şi nu poate da nimănui un foc. Aşadar, asta ar fi una la mână, şi acum s-o vedem şi pe cealaltă. Nu-ţi put cumva picioarele, Švejkule?

— Cu respect vă raportez că nu-mi put.

— Asta ar fi deci a doua chestiune. Şi acum a treia. Bei rachiu?

— Cu respect vă raportez supus că rachiu nu beau, numai rom.

— Bine! Uită-te la soldatul ăsta. Pe ăsta l-am împrumutat pentru o zi de la locotenentul Feldhuber; e ordonanţa lui. Da nu bea nimic, e ab… ab… ab…stinent şi de aceea are să plece cu batalionul de marş pe front. Pen… pentru că eu n-am ce face cu un astfel de om. Asta nu e ordonanţă, e o vacă. Şi vaca bea numai apă şi rage ca un bou.

Eşti abstinent, se adresă el soldatului. Mă… mă… mmm-mir că n-nu… ţi-e ruşine, netotule. Meriţi o pereche de palme.

Preotul de campanie îşi îndreptă apoi atenţia asupra celor care îl aduseseră pe Švejk şi care tot căznindu-se să stea drepţi, se clătinau, sprijinindu-se zadarnic în carabinele lor.

— Voi v-aţi îm… îmbătat, zise părintele. V-aţi îmbătat, în exerciţiul funcţiunii şi de aceea am să pu… pun să vă în… închidă. Švejkule, ia-le puştile şi du-i în bucătărie, şi păzeşte-i, până vine patrula, ca să-i ducă. Am să tele… telefonez îndată la ca… ca… cazarmă.

Şi astfel, cuvintele lui Napoleon: „În război situaţia se schimbă în fiecare clipă”, îşi găsiră şi aci cea mai deplină confirmare.

De dimineaţă, cei doi îl escortaseră cu baioneta la armă temându-se să nu le scape, pentru ca pe urmă el să fie acela care-i condusese, trebuind pe deasupra să-i şi păzească.

La început, nu-şi dădură prea bine seama de această

schimbare, dar după ce stătură la bucătărie şi-l văzură pe Švejk la uşă, cu baioneta la armă, se dumeriră.

— Aş bea ceva, oftă micuțul optimist, în vreme ce lunganul fu din nou cuprins de o criză de scepticism şi spuse că totul e o trădare mizerabilă. Apoi începu să-l acuze în gura mare pe Švejk că i-a băgat în încurcătura asta şi-i reproşă că le făgăduise, chipurile, că mâine va fi spânzurat, şi că acum se vede că totul n-a fost decât bătaie de joc, şi cu spoveditul, şi cu spânzurătoarea.

Švejk tăcea şi se plimba pe dinaintea uşii.

— Ce boi am fost! strigă lunganul.

În cele din urmă, după ce ascultă toate învinuirile, Švejk declară:

— Acum vedeți şi voi că milităria nu e jucărie. Eu îmi fac datoria. Şi eu am intrat în beleaua asta ca şi voi, dar vorba ăluia, mie mi-a surâs norocul.

— Aş bea ceva, repeta desperat optimistul.

Lunganul se sculă şi porni spre uşă, împleticindu-se.

— Hai, lasă-ne să plecăm acasă, prietene, se rugă el de Švejk. Nu fă pe nebunul cu noi!

— Pleacă de lângă mine, răspunse Švejk. Trebuie să vă păzesc. Acuma nu ne cunoaştem.

În uşă se ivi chipul preotului de campanie:

— Nu ştiu cum se face, dar nu pot prinde legătura cu cazarma aşa că duceți-vă acasă şi ți... țineți minte, că în timpul serviciului nu e voie să be... beți. Marş!

Spre cinstea preotului de campanie, trebuie să spunem că nici nu telefonase la cazarmă, neavând telefon în casă, şi că vorbise într-un picior de lampă.

2

De trei zile Švejk era ordonanță la preotul de campanie Otto Katz şi în acest răstimp nu-l văzuse decât o singură dată. A treia zi, veni ordonanța locotenentului Helmich, să-i

comunice lui Švejk că trebuie să vie să-l ia pe părinte acasă.

Pe drum îi povesti că preotul de campanie se certase cu locotenentul, că spărsese pianina, că e beat-criță şi nu vrea să plece. Că locotenentul e şi el beat şi l-a zvârlit pe popă pe coridor, că zace lângă uşă pe podea şi moțăie.

Sosind la fața locului, Švejk îl zgâlțâi pe preot, iar când acesta începu să bolborosească şi deschise ochii, Švejk salută şi zise:

— Cu respect vă raportez supus, domnule *feldkurat*, că sunt aici.

— Şi ce... ca... cauți aci?

— Cu respect vă raportez supus că am venit să vă iau, domnule *feldkurat*.

— Dumneata ai venit să mă iei... şi unde mergem?

— Acasă la dumneavoastră, domnule *feldkurat*.

— Şi de ce să mă duc acasă la mine? Ce, aici nu sunt la mine acasă?

— Cu respect vă raportez supus, domnule *feldkurat*, că vă aflați pe coridor, într-o casă străină.

— Şi cum... cum... am... ajuns aci?

— Cu respect vă raportez că ați fost în vizită.

— În... În... vizită n-am... fost. Du... dumneata te... în... şeli...

Švejk îl ridică în picioare şi-l propti de perete. Preotul de campanie se bălăbănea când într-o parte, când într-alta, când venea peste el, şi în acest timp bolborosea: „Eu... cad".

— Cad, repetă el încă o dată, râzând prosteşte. În sfârşit, Švejk reuşi să-l lipească de perete, poziție în care începu iar să moțăie.

Švejk îl trezi.

— Ce doriți? zise părintele, încercând zadarnic să lunece pe perete în jos, ca să se aşeze pe duşumea. Cine sunteți, la urma urmei?

— Cu respect vă raportez – răspunse Švejk, proptindu-l din nou de perete – că sunt ordonanța dumneavoastră, domnule *feldkurat*.

— N-am nicio ordonanță, spuse cu greu preotul de

campanie, făcând o nouă încercare de a se agăța de Švejk. Eu nu sunt *feldkurat*. Sunt un porc, adăugă el, cu sinceritatea bețivului. Dă-mi drumul, domnule, nu te cunosc.

Mica bătălie se sfârşi cu victoria absolută a lui Švejk, care folosi biruința spre a-şi târî stăpânul pe scări până în gang, unde preotul opusese rezistență spre a nu fi scos în stradă.

— Nu te cunosc, domnule, îi spunea într-una lui Švejk privindu-l drept în ochi, în timpul luptei. Îl cunoşti pe Otto Katz? Eu sunt. Eu am fost la episcop, zbieră el, agățându-se de poarta gangului. Vaticanul se interesează de mine, pricepi?

Švejk lăsă la o parte convenționalul „cu respect vă raportez” şi vorbi cu preotul de campanie pe un ton mai familiar:

— Dă drumul la uşă că de nu, te ating peste bot. Mergem acasă şi basta! Gura!

Preotul îşi descleştă mâinile de pe uşă şi se prăbuşi în brațele lui Švejk.

— Bine, să mergem undeva, dar la „Suhu” nu merg, acolo sunt dator.

Švejk îl îmbrânci şi-l scoase din gang târându-l apoi cu el pe trotuar, spre casă.

— Cine-i domnul ăsta? întrebă unul din trecători.

— Frate-meu, răspunse Švejk. A căpătat concediu şi a venit să mă vadă şi de bucurie s-a îmbătat: credea că am murit.

Preotul, care în acest timp mormăia o arie dintr-o operetă pe care nimeni n-ar fi recunoscut-o, auzind ultimele cuvinte rostite de Švejk, se îndreptă din şale adresându-se trecătorilor:

— Care din voi e mort, să se prezinte în termen de trei zile la comandamentul corpului, pentru ca trupul lui să poată fi prohodit.

Apoi amuți de-a binelea, dând mereu să cadă cu nasul în trotuar, în vreme ce Švejk, ținându-l de subsuori, îl trăgea spre casă.

Cu capul înainte şi picioarele înapoi, încurcându-se în ele ca o pisică deşelată, preotul mormăia în surdină: *„Dominus vobiscum... et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum”*[51].

La stația de trăsuri, Švejk propti părintele într-un perete şi se duse să tocmească o birjă.

Unul din birjari spuse că-l cunoaşte foarte bine pe domnul acesta, că l-a dus o dată şi-i ajunge.

— Mi-a borât în trăsură – spuse el, fără ocol – şi nici cursa nu mi-a plătit-o. L-am plimbat mai bine de două ceasuri, până să-şi găsească locuința. Abia peste o săptămână, după ce am fost pe la el de vreo trei ori, mi-a dat pentru tot pocinogul pe care mi l-a făcut cinci coroane.

După lungi tratative unul din birjari se hotărî să-i ducă acasă.

Švejk se înapoie la preotul de campanie care dormea. Pălăria neagră, tare (pentru că de obicei umbla în civil) i-o luase cineva din cap şi plecase cu ea.

Švejk îl trezi, şi cu ajutorul birjarului îl urcă în trăsură, unde părintele căzu într-o stare de apatie totală. Îl confundă pe Švejk cu colonelul Just, de la Regimentul 75 infanterie şi repetă de câteva ori la rând: „Nu te supăra, camarade, că te tutuiesc. Sunt un porc.”

La un moment dat părea că hurducăturile birjei îl vor face să-şi vină în fire. Se îndreptă din şale şi începu să cânte un crâmpei dintr-un cântec necunoscut. S-ar putea să fi fost numai fantezia lui.

„V-ați dus, frumoase vremi ferice!
Eram de soartă răsfățat,
Iubit şi domiciliat
La Merklin lângă Domazlice.”

Curând însă căzu din nou într-o stare de apatie totală, şi întorcându-se către Švejk îi zise, făcându-i cu ochiul:

— Ei, cum o mai duceți astăzi, stimată doamnă? Plecați

[51] „Domnul fie cu voi… şi cu duhul tău” (lat.).

undeva în vilegiatură? întrebă din nou, după o scurtă pauză; şi, văzând toate dublu, întrebă: Aveţi un băiat aşa de mare? şi-l arată cu degetul pe Švejk.

— Stai jos! se răsti la el Švejk, când părintele voi să se caţere pe capră. Te-nvăţ eu să fii om de treabă!

Preotul amuţi, privind în juru-i cu ochişori de godac, fără să-şi dea seama ce-i cu el.

De altfel, nu-şi mai dădea seama de nimic şi, adresându-se lui Švejk, îi spuse neliniştit:

— Doamnă, daţi-mi vă rog clasa întâia. Apoi încercă să-şi lase pantalonii în jos.

— Încheie-te imediat, porcule! zbieră la el Švejk. Toţi birjarii te cunosc! Nu-i destul c-ai borât o dată, ce mai vrei să faci? Crezi că iar ai să rămâi dator ca data trecută?

Preotul îşi sprijini melancolic capul în palme şi începu să cânte: „Nu mă mai iubeşte nimeni…” Lăsă baltă însă cântecul şi începu: *„Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel, ich kann singen, was ich will”*[52].

Voia de bună seamă să fredoneze ceva, dar, în loc de fluierat, din guriţa lui izbucni un prrr atât de puternic, că opri trăsura în loc.

Când, la îndemnul lui Švejk, porniră din nou la drum, preotul încercă să-şi aprindă ţigareta.

— Nu arde, constată el desperat – după ce stricase o cutie de chibrituri – dumneata îmi sufli în chibrit.

Îşi pierdu însă pe moment firul gândurilor şi începu să râdă cu hohote:

— Asta-i bună, suntem singuri în tramvai, nu-i aşa, domnule coleg? şi începu să se scotocească prin buzunare.

— Mi-am pierdut biletul, ţipă el. Opriţi, trebuie găsit biletul.

Resemnat, făcu un semn cu mâna:

— N-au decât, să meargă mai departe…

După asta bolborosi; „În cazurile cele mai frecvente… Da,

---

52 Scuză-mă, scumpe camarad, eşti un tîmpit, şi pot să cînt cum mă taie capul (germ.).

e în ordine… În toate cazurile… Dumneata te înşeli… Etajul al doilea?… Asta-i o scuză… Nu e vorba de mine, ci de dumneavoastră stimată doamnă… Socoteala… Am de plată o cafea neagră…”

Începu ca prin vis să se certe cu un duşman imaginar, care îi contestă dreptul de a sta în restaurant lângă fereastră. Apoi confundă birja cu trenul şi plecându-se în afară strigă în stradă, în germană şi în cehă: „Nimburg, schimbaţi trenul!”

Švejk îl trase spre el şi părintele uită de tren şi începu să imite tot felul de glasuri de animale. Se opri mai mult la cocoş şi cucurigul lui răsună din birjă ca un semnal al victoriei.

O bună parte din timp fu foarte activ, agitat, şi încercă să sară din trăsură, adresându-se oamenilor care treceau prin preajmă cu epitetul „haimana”. Apoi aruncă batista în stradă şi ţipă la birjar să oprească trăsura, că şi-a pierdut bagajele. După aceea începu să istorisească: „La Budějovice a fost odată un toboşar… S-a însurat… Peste un an a murit… Se porni pe râs! Frumoasă anecdotă, nu-i aşa?”

În tot timpul ăsta, Švejk avu o atitudine foarte severă faţă de el.

La nenumăratele încercări ale părintelui de a face câte o boroboaţă ca, de pildă, să se arunce din trăsură, ori să rupă scaunul, Švejk îi îndesa câţiva ghionţi sub coaste, pe care părintele îi încasa cu mult calm.

O singură dată încercă să se răzvrătească şi să sară din trăsură, zicând că nu vrea să meargă mai departe, că ştie el că în loc de Budějovice, călătoresc spre Podmokly. Dar într-o clipă Švejk potoli această revoltă şi-l sili pe preot să revină în poziţia iniţială, pe scaun, având totodată grija ca nu cumva să adoarmă. Dintre expresiile pe care le folosea, cea mai aleasă era: „Nu dormi, scârnăvie!”

Apoi preotul fu cuprins subit de o criză de melancolie. Îl podidiră lacrimile şi-l întrebă pe Švejk dacă avea mamă:

— Eu, oameni buni, sunt singur pe lumea asta, ţipă el din trăsură. Fie-vă milă de mine!

— Nu mă face de ruşine, îi atrase atenția Švejk. Potoleşte-te; o să spună toată lumea că te-ai cherchelit.

— Eu n-am băut nimic, camarade, răspunse părintele. Nu-s beat, sunt treaz...

Deodată însă se ridică în picioare şi salută: *Ich melde gehorsam, Herr Oberst, ich bin besoffen*[53].

— Sunt un porc, repetă el de zece ori în şir, cu sinceră deznădejde.

Şi adresându-se lui Švejk, se rugă şi se milogi cu încăpățânare:

— Aruncă-mă din automobil. De ce mă duci cu dumneata?

Se aşeză din nou şi mormăi:

— În jurul lumii se formează cercuri... Dumneata, domnule căpitan, crezi în nemurirea sufletului? Un cal poate ajunge în cer?

Izbucni apoi într-un râs zgomotos, dar peste puțin timp se întristă şi privindu-l pe Švejk zise apatic:

— Nu vă supărați domnule, parcă v-am mai văzut eu pe undeva! N-ați fost cumva la Viena? Mi-aduc aminte de dumneavoastră, de la seminar.

Un timp se amuză declamând versuri latineşti: *„Aurea prima satu est, aetas, quae vindice nullo”...*[54]

— Mai departe nu ştiu, zise el. Aruncați-mă, vă rog! De ce nu vreți să mă aruncați? Nu mi se întâmplă nimic. Vreau să cad în nas, declară el cu hotărâre.

Domnule – continuă el cu glas rugător – scumpe prietene, trage-mi o palmă.

— Una sau mai multe? întrebă Švejk.

— Două.

— Poftim...

Preotul de campanie numără cu glas tare palmele pe care le căpătă, făcând în acelaşi timp o mutră fericită.

---

[53] Cu respect raportez, domnule colonel, că sunt beat (germ.).

[54] *„Mai întîi a fost epoca de aur, care, neavînd nevoie de judecător...”* (Primul vers din *Metamorfozele* lui Ovidiu).

— Asta face foarte bine la stomac, zise el. Ajută digestia. Mai trage-mi una şi peste bot.

Mulțumesc din inimă – strigă el, după ce Švejk îi satisfăcuse foarte prompt dorința – sunt mulțumit. Rupeți-mi, vă rog, vesta.

Manifesta dorințele cele mai diferite. Îl rugă pe Švejk să-i răsucească un picior, să-l sugrume o clipă, să-i taie unghiile, să-i scoată dinții din față.

Avea dorințe de martir, cerând lui Švejk să-i taie capul, să-l bage într-un sac şi să-l arunce în Vltava.

— Mie mi-ar sta de minune steluțele în jurul capului, spuse el cu entuziasm. Mi-ar trebui vreo zece.

Începu apoi să vorbească despre concursurile hipice, de la care trecu repede la balet, fără să insiste însă prea mult.

— Dansezi ceardaş? îl întrebă pe Švejk. Cunoşti dansul ursului? Uite aşa...

Vru să sară în sus şi căzu peste Švejk, care începu să-l boxeze, aşezându-l înapoi pe canapea.

— Vreau ceva – strigă preotul de campanie – dar nici eu nu ştiu ce. Dumneata nu ştii ce vreau? şi lăsă capul în jos, într-o resemnare totală.

— Ce-mi pasă mie, ce vreau, zise grav. Şi nici dumitale, domnule, n-are ce să-ți pese. Nu te cunosc. Cum îndrăzneşti să mă fixezi? Ştii să lupți cu spada?

O clipă se arătă mai hotărât şi încercă să-l doboare pe Švejk de pe scaun.

Apoi, după ce Švejk îl linişti, făcându-l, fără sfială, să-i cunoască superioritatea fizică, preotul întrebă:

— În ce zi suntem astăzi, luni sau vineri?

Era curios să mai afle dacă erau în decembrie sau în iunie şi vădi un deosebit talent de a pune întrebările cele mai variate:

— Sunteți căsătorit? Vă place să mâncați gorgonzola? Ați avut ploşnițe acasă? O duceți bine? Câinele dumitale a avut rapăn?

Mai târziu deveni şi mai comunicativ, mărturisind că a rămas dator pentru cizmele de călărie, cravaşă şi şa, că în

urmă cu trei ani a avut blenoragie şi s-a tratat cu hipermanganat.

— Pentru altceva nu era vreme, nici vorbă, zise el râgâind. S-ar putea să vi se pară destul de amar. Dar spune şi dumneata, ce să fac, îi? Trebuie să mă ierți şi dumneata.

Autoterme – continuă el, uitând despre ce vorbise cu o clipă înainte – se numesc vasele care mențin băuturile şi mâncările la temperatura inițială. Ce părere ai, domnule coleg, care joc e mai cinstit: ferbel sau douăzeci şi unu?

Zău, te-am mai văzut eu undeva, strigă, încercând să-l îmbrățişeze pe Švejk şi să-l sărute cu buzele, pline de bale. Am învățat la aceeaşi şcoală!

Bunul meu prieten – rosti duios, mângâindu-şi piciorul – ce mare te-ai făcut de când nu te-am văzut! Bucuria că te văd răscumpără orice suferință.

Deveni poetic şi începu să vorbească despre reîntoarcerea la lumina soarelui, a fețelor fericite şi a inimilor fierbinți.

Apoi îngenunchie, începu să cânte: *Ave Maria* iar după aceea să râdă în gura mare.

Când ajunseră în fața locuinței lui, nu izbutiră să-l dea jos din trăsură.

— N-am ajuns încă la destinație! striga el. Ajutor! Vor să mă răpească! Eu vreau să călătoresc mai departe!

Fu smuls din trăsură, în adevăratul înțeles al cuvântului, ca o midie fiartă din scoica ei. În primul moment părea că-l vor rupe în două, aşa îşi agățase picioarele de dosul scaunului.

Râse însă cu hohote declarând că i-a păcălit:

— Mă rupeți, domnilor!

Fu târât apoi prin gang, pe scară, în sus, spre locuința lui şi acolo azvârlit pe canapea, ca un balot. Declară că el nu plăteşte cursa de automobil pe care nu o comandase şi trecu mai bine de un sfert de ceas până să se lămurească că era vorba de o birjă.

Dar de acord nu se declară în niciun chip, pretinzând că el nu călătoreşte decât cu cupeul.

— Vreți să mă înşelați, continuă să se apere preotul,

făcând cu înțeles din ochi lui Švejk şi birjarului. Noi am venit pe jos.

Şi deodată, într-un acces de mărinimie, aruncă birjarului punga:

— Ia tot. Ich kann bezahlen.[55] La mine nu contează creițarii.

Mai corect ar fi fost însă să spună că la el nu contează treizeci şi şase de creițari, adică exact câți avea în pungă. Noroc că birjarul îl supuse unei percheziții amănunțite, amintindu-i în acelaşi timp de câteva perechi de palme.

— N-ai decât să mi le tragi, răspunse părintele. Ce, crezi că nu le-aş suporta? Suport şi cinci de la unu' ca tine!

În vesta preotului birjarul găsi o piesă de cinci coroane. Plecă, blestemându-şi soarta şi pe preot că l-a făcut să-şi piardă o groază de timp şi i-a stricat socotelile.

Otto Katz adormi greu, frământat de tot soiul de planuri. Voia să întreprindă câte şi mai câte, să cânte la pian, să ia lecții de dans şi să-şi prăjească peşte.

După asta i-o făgădui lui Švejk pe soră-sa, pe care n-o avea. Îşi exprimă de asemenea dorința de a fi transportat în pat şi în cele din urmă ațipi declarând că nu-i decât un porc.

3

A doua zi dimineața, când Švejk intră în odaia preotului, îl găsi lungit pe divan, frământându-şi creierul să desluşească cine şi cum l-a udat în asemenea hal, încât să i se lipească pantalonii de canapeaua de piele.

— Cu respect raportez, domnule feldkurat – zise Švejk – că azi noapte v-ați...

În câteva cuvinte îl lămuri că se înşală dacă îşi închipuie că a fost udat. Preotul îşi simțea capul greu, ca de plumb, şi era prost dispus.

---

[55] Eu pot să plătesc (germ.).

— Nu-mi amintesc – zise el – cum de am ajuns din pat pe canapea?

— Nici n-ați fost în pat; cum am sosit v-am aşezat pe canapea; de acolo nu v-am mai putut clinti.

— Şi ce boroboațe am făcut, dac-am făcut? Nu care cumva m-am îmbătat?

— Criță, răspunse Švejk. Beat turtă, domnule *feldkurat*, aiurați. Socot că v-ar face bine dacă v-ați primeni şi v-ați spăla.

— Mă simt ca după o chelfăneală zdravănă – se văită preotul – şi mi-e sete. Nu cumva m-am bătut ieri?

— N-ați ajuns până acolo, domnule *feldkurat*. Setea de azi urmează pe cea de ieri. De asta nu scapă omul aşa de uşor. Eu am cunoscut un tâmplar care s-a îmbătat pentru întâia oară în 1910, în seara de Anul Nou, şi a doua zi, la întâi ianuarie, i-a fost aşa de sete şi atât de rău, încât şi-a cumpărat o scrumbie şi s-a pus din nou pe băut şi aşa o ține într-una, de patru ani, în fiecare zi, fără ca nimeni să-l poată ajuta, căci de cu sâmbătă îşi cumpără o scrumbie pentru toată săptămâna. Asta-i aşa, ca un fel de morişcă, cum zicea un bătrân sergent-major din regimentul 91.

Preotul era mahmur şi deprimat. Dacă cineva ar fi stat să-l asculte ar fi putut fără doar şi poate să creadă că se află la conferințele doctorului Alexandr Batek: „Să declarăm război, pe viață şi pe moarte, demonului alcoolului, care ne ucide cei mai buni bărbați” şi că este un cititor al lucrării O sută de scântei etice.

E drept, că le mai modifica el pe ici pe colo.

— Dacă omul ar bea cel puțin nişte băuturi mai acătării – zicea el – cum sunt: aracul, maraschino, coniacul; da eu am băut „borovička”[56]. Mă mir că pot bea aşa ceva. Are un gust scârbos. Dacă ar fi fost cel puțin „griotka”[57]. Oamenii născocesc fel de fel de porcării şi le beau cu apă. Borovička asta nu e nici măcar gustoasă, n-are nici culoare şi te arde

[56] Rachiu de ienupăr.
[57] Vişinată.

pe gât. Şi dacă ar fi măcar veritabilă, ienupăr distilat, cum am băut eu odată în Moravia. Dar poşirca de aseară era făcută dintr-un fel de spirt de surcele şi ulei. Uite cum am răguşit. Ce mai tura-vura, rachiul e otravă, hotărî el. Altceva-i o băutură naturală. Nu-i făcută la fabrică, negustoreşte, de ovrei. Aşa-i şi cu romul. Rar găseşti rom bun.

— Dacă aş avea acum un rachiu de nuci veritabil – oftă el după o scurtă pauză – mi-ar drege stomacul. Cum are căpitanul Šnabl, la Bruska.

Începu să scotocească prin buzunare şi să caute prin pungă.

— Toată averea mea e de treizeci şi şase de creiţari. Ce ar fi dacă aş vinde canapeaua – hai, ce zici? Crezi c-ar cumpăra-o cineva? Proprietarului îi spun că am împrumutat-o, sau că ne-a furat-o cineva. Nu, canapeaua o păstrez. Te trimit mai bine la domnul căpitan Šnabl, să-ţi împrumute o sută de coroane. A câştigat alaltăieri la cărţi. Dacă nu faci nimic acolo, te duci la Vršovice, la cazarmă, şi încerci cu locotenentul Mahler. Dacă nu izbuteşti nici acolo, te duci la Hradčany, la căpitanul Fišer. Ăstuia îi spui că am băut banii cu care trebuia să plătesc nutreţul calului. Şi dacă nici acolo n-o nimereşti, amanetăm pianul, fie ce-o fi. Am să-ţi scriu pentru fiecare câteva rânduri. Să nu te dai bătut. Spune-le că am nevoie, că sunt pe drojdie. Scorneşte ce te taie capul, dar să nu te întorci cu mâinile goale, că te trimit pe front. Întreabă-l pe căpitanul Šnabl de unde ia rachiul acela de nuci şi cumpără-mi două sticle.

Švejk îşi îndeplini de minune misiunea. Sinceritatea naivă şi figura lui cinstită avură darul să inspire încredere, lăsând impresia că ceea ce spune el e numai adevărul adevărat, aşa că toţi îl crezură pe cuvânt.

Švejk găsi că e mai nimerit să nu vorbească nici căpitanului Šnabl, nici căpitanului Fišer şi nici locotenentului Mahler despre plata nutreţului pentru cal, ci să-şi întemeieze rugămintea, declarând că preotul de campanie era obligat să plătească o pensie alimentară. Şi

aşa căpătă bani peste tot.

Se întoarse din expediție, acoperit de glorie şi fluturând cele trei sute de coroane primite. Preotul de campanie, care între timp se spălase şi se schimbase, rămase uimit foarte.

— I-am luat o dată – lămuri Švejk – ca să nu fim siliți, mâine, poimâine, să alergăm iar după bani. A mers destul de uşor, numai în fața căpitanului Šnabl a trebuit să cad în genunchi. Ăsta-i mare javră. Cum i-am spus că avem de plătit pensie alimentară...

— Pensie alimentară? repetă părintele îngrozit.

— Da, pensie alimentară, domnule *feldkurat*, despăgubire fetelor. Mi-ați spus să scornesc ce m-o tăia capul şi altceva nu mi-a trecut prin scăfârlie. La noi acasă, un cizmar a plătit pensie alimentară la cinci fete o dată şi era desperat săracu'; s-a împrumutat cu bani pentru asta şi toată lumea l-a crezut. Era într-o situație îngrozitoare. M-au întrebat de ce fel de fată e vorba, şi eu le-am spus că e foarte frumoasă, că n-are nici cincisprezece ani. Mi-au cerut şi adresa ei.

— Tii, ce pocinog mi-ai făcut, Švejkule! oftă preotul, învârtindu-se nervos prin odaie. Altă boroboață! urmă el apucându-se cu mâinile de cap. Ah, şi cum mă doare capul!

— Le-am dat adresa unei babe surde de pe strada noastră, îl lămuri Švejk. Voiam să execut întocmai ordinul, pentru că ordinul e ordin. Nu m-am dat bătut... trebuia să scornesc ceva. Şi voiam să vă mai spun că pe coridor aşteaptă oamenii pentru pian. I-am chemat să-l ducă la casa de amanet, domnule *feldkurat*. Nu-i nicio pagubă dacă scoatem pianul din casă. O să fie mai mult loc şi o să avem mai mulți bani puşi deoparte. O s-avem linişte câteva zile. Şi dacă o întreba domnul proprietar ce vrem să facem cu pianul, îi spun eu că s-au rupt sârmele şi l-am trimis la fabrică, să-l dreagă. Portăresei i-am şi spus-o, ca să nu se mire când l-om încărca. Am găsit şi un cumpărător pentru canapea. E un cunoscut de-al meu, negustor de mobilă veche. Mi-a spus că vine după prânz. Astăzi canapelele de piele se plătesc bine.

— Altă boroboață n-ai mai făcut, Švejk? întrebă preotul, ținându-se mereu cu mâinile de cap şi luând o înfățişare de

om ajuns la desperare.

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că am adus în loc de două sticle cu rachiu de nuci, din cel care cumpără domnul căpitan Šnabl, cinci sticle, ca să fie niţică provizie şi să avem ce bea. Pot să mă duc cu pianul ăsta înainte de a închide casa de amanet?

Preotul făcu un gest desperat cu mâna, şi peste puţin, pianul fu urcat în camion.

Când se întoarse de la casa de amanet, Švejk îl găsi pe preot aşezat în faţa unei sticle desfundate de rachiu de nuci şi blestemând că la prânz i se servise un şniţel care nu era destul de bine prăjit.

Părintele se îmbătase iar. Îi declară lui Švejk că de a doua zi va începe o viaţă nouă.

— Băutorul de alcool – zicea el – e un materialist vulgar, dar omul trebuie să ducă mai ales o viaţă spirituală.

Filosofă cam vreo jumătate de ceas. Când desfundă a treia sticlă, veni negustorul de mobilă veche şi preotul îi vându canapeaua pe o nimica toată, poftindu-l să ia loc să mai schimbe o vorbă. Se făcu foc când negustorul se scuză că se duce să mai cumpere şi o măsuţă de noapte.

— Păcat că n-am eu una – se tângui preotul – dar de, omul nu se gândeşte la toate.

După plecarea negustorului de mobilă veche, preotul se aşeză cu Švejk, cu care mai goli o sticlă. O bună parte a convorbirii lor fu consacrată părerilor personale ale părintelui despre femei şi jocul de cărţi.

Stătură de vorbă multă vreme. Amurgul îl surprinse în aceeaşi conversaţie amicală.

Noaptea, însă, lucrurile luară altă întorsătură. Preotul reveni la starea în care se aflase în ajun, îl confunda pe Švejk cu altcineva şi-i zicea: „Te rog, nu se poate, nu pleca, îţi mai aduci aminte de cadetul ăla cu părul roşu?”

Această idilă durǎ până în momentul în care Švejk îl luă scurt:

— Gata, m-am săturat. Acu, bagă-te în pat şi dormi! Ai înţeles?

— Mă bag, drăguțule, mă bag... se poate?... cum să nu mă bag! bâigui preotul. Îți aminteşti când mergeam împreună, în clasa a cincea, şi-ți făceam temele la limba greacă? Aveți o vilă la Zbraslav. Şi puteți să călătoriți cu vaporul pe Vltava. Ştiți ce e aia, Vltava?

Švejk îl sili să-şi scoată cizmele şi să se dezbrace. Preotul se supuse, protestând, în fața unor persoane imaginare.

— Vedeți, domnilor – se adresa el dulapului şi ficusului – cum se poartă cu mine rudele mele? Nu vreau să ştiu de rude, hotărî el deodată, întinzându-se în pat. Nu vreau să ştiu de ele chiar dacă s-ar uni cerul şi pământul împotriva mea!

În curând odaia răsună de sforăitul sfinției sale.

4

Între timp Švejk făcu o vizită la el acasă, la bătrâna lui îngrijitoare, madam Müllerová. Din păcate nu o găsi acasă decât pe vara doamnei Müllerová, care îl înştiință plângând că madam Müllerová fusese arestată chiar în seara în care plecase el la militărie. Bătrâna fusese judecată de tribunalele militare şi, neputându-se dovedi nimic împotriva ei, fusese internată în lagărul de concentrare de la Steinhof, de unde trimisese chiar o carte poştală.

Švejk luă această relicvă de familie şi citi:

„Dragă Aninka! O ducem foarte bine aci, suntem cu toții sănătoşi. Vecina mea de pat [redacted] mine. [redacted] are. Încolo toate bune. Mâncare avem destulă, şi strângem cartofi pentru supă. Am auzit că domnul Švejk a murit, cată dar de află unde zace, ca după război să-i putem împrejmui mormântul. Am uitat să-ți spun că, în pod, în colțul întunecos, într-o lădiță, era un cățeluş mic, un pui de şoricar. Au trecut însă ațâtea săptămâni de când nu i s-a dat nimic de mâncare, de atunci de când au venit să mă ridice pentru [redacted]. Cred că acum e

prea târziu şi că bietul căţeluş o fi şi el în [redacted] *Domnului.”*

Şi peste întreaga scrisoare stampila trandafirie: *„Zensuriert K.u.K. Konzentrationslager Steinhof”*[58].

— Într-adevăr, căţeluşul era mort, glăsui printre sughiţuri verişoara doamnei Müllerová. Şi casa dumitale e de nerecunoscut. Am chiriaşe nişte croitorese. Şi-au făcut salon de croitorie în odaia dumitale. Unde te-ntorci, numai jurnale de modă pe pereţi şi flori la ferestre.

Verişoara doamnei Müllerová era neliniştită.

Printre sughiţuri şi văicăreli îşi mărturisi în cele din urmă teama că Švejk fugise din armată şi vrea s-o amărască, nenorocind-o şi pe ea. Până la urmă ajunse să-i vorbească ca unui aventurier.

— Bună glumă, n-am ce zice, făcu Švejk. Ei bine, află, madam Kejřová, că ai toată dreptatea, am dezertat. Ca să scap a trebuit să ucid cincisprezece vagmiştri şi plutonieri majori. Dar nu cumva să spuneţi cuiva...

Şi Švejk îşi părăsi inospitaliera-i locuinţă, adăugând:

— Madam Kejřová, am câteva gulere şi plastroane la spălătorie, scoate-mi-le ca să am cu ce mă îmbrăca civil când m-oi întoarce din armată. Mai aveţi grijă să nu-mi mănânce moliile hainele din dulap. Iar domnişoarelor care dorm în patul meu, prezintă-le complimente din parte-mi.

După asta, Švejk se duse la „Potirul”. Când îl văzu, doamna Palivcová declară că nu-i dă de băut, încredinţată fiind că fugise din armată.

— Bărbatul meu – începu ea vechea poveste – era atât de prevăzător şi cu toate astea l-au arestat şi stă închis, fără nicio vină. Şi oameni ca ăştia, umblă slobozi prin lume, fug din armată... Noi suntem mai cu băgare de seamă decât dumneata – îşi încheie ea disertaţia – şi cu toate astea suferim. Nu oricine are norocul dumitale.

La această convorbire asistă şi un om mai în vârstă, un lăcătuş de la Smichov, care se apropie de Švejk spunându-i:

---

[58] Cenzurat Lagărul de concentrare chezaro-crăiesc Steinhof (germ.).

— Domnule, fii te rog bun şi aşteaptă-mă afară; trebuie să vorbesc cu dumneata,

În stradă se înțelese cu Švejk, pe care şi el, după câte auzise de la cârciumăreasa Palivcová, îl credea dezertor.

Îi destăinui că are un fecior, care a fugit din armată şi se află la bunică-sa, la Jasenna, lângă Josefov.

Fără să țină seama de faptul că Švejk îl asigura că nu e dezertor, îi strecură în mână o monedă de zece coroane.

— Asta-i un prim-ajutor, zise ei, trăgându-l la vinăria de după colț. Eu te înțeleg, de mine nu trebuie să-ți fie teamă.

Švejk reveni noaptea târziu la preotul de campanie, care nu se întorsese încă acasă.

Sfinția sa sosi abia spre ziuă, îl trezi pe Švejk şi-i spuse:

— Mâine mergem să ținem sfânta slujbă la garnizoană. Fă cafea cu rom. Sau mai bine, fierbe un grog.

XI

ŠVEJK SE DUCE CU FELDKURATUL OTTO KATZ SĂ OFICIEZE SLUJBA RELIGIOASĂ DE CAMPANIE

1

Pregătirile de masacrare a oamenilor s-au făcut totdeauna în numele lui Dumnezeu, sau al unei ființe presupuse superioare, pe care a scornit-o omenirea în fantezia ei creatoare.

Vechii fenicieni oficiau un serviciu divin înainte de a tăia gâtul unui prizonier, cu aceeaşi solemnitate cu care generațiile mai noi, cu câteva mii de ani mai târziu, aveau să-l oficieze înainte de a porni la război, pentru a-şi trece duşmanul prin foc şi sabie.

Canibalii din Guineea şi Polinezia, înainte de a-şi mânca într-un cadru solemn prizonierii, sau oamenii nefolositori, cum sunt misionarii, călătorii, agenții diferitelor firme comerciale, sau simplii curioşi, aduc mai întâi jertfă zeilor lor, oficiind cele mai variate ritualuri religioase. Dat fiind însă că la ei n-a pătruns încă portul odăjdiilor, îşi împodobesc şoldurile cu cununi confecționate din penele pestrițe ale păsărilor pădurii.

Sfânta inchiziție, înainte de a-şi arde victimele, oficia cea mai solemnă slujbă religioasă, sfânta liturghie, cu cântări.

La execuțiile răufăcătorilor nu lipsesc niciodată preoții, stingherind delicvenții cu prezența lor.

În Prusia, sărmanul condamnat era condus la secure de

pastor, în Austria preotul catolic îl însoțea la ştreang, în Franța la ghilotină, în America tot preotul îl aşază pe scaunul electric, în Spania pe fotoliul pe care era sugrumat cu un aparat ingenios, iar în Rusia, revoluționarii erau duşi la moarte de un popă bărbos ş.a.m.d.

Şi peste tot aveau față de cel năpăstuit o atitudine de care parcă ar fi voit să spună: „Ție îți taie capul numai, te spânzură, te sugrumă, ori bagă în tine 15 000 volți, dar cât am eu de suferit!”

Marele măcel al războiului mondial nu putea nici el să înceapă fără o binecuvântare bisericească. Preoții militari, din toate armatele, se rugau şi oficiau slujbe pentru victoria părții a cărei pâine o mâncau.

La execuțiile soldaților răzvrătiți preotul era totdeauna prezent. La execuțiile legionarilor cehi[59], de asemeni preotul n-a lipsit niciodată.

Nimic nu s-a schimbat din vremea când tâlharul Vojtěch[60], poreclit „sfântul”, a pornit, cu paloşul într-o mână şi cu crucea în cealaltă, să nimicească pe slavii din Baltica.

În întreaga Europă oamenii mergeau ca vitele la abator, spre care, în afara măcelarilor-împărați, regi, preşedinți şi alți potentați şi voievozi, erau conduşi şi de preoții de toate credințele care le dădeau binecuvântarea şi îi puneau să jure fals că vor lupta pe uscat, în aer şi pe mare etc.

Slujbele religioase din armată se oficiau de două ori: prima dată înaintea plecării detaşamentelor spre a-şi ocupa pozițiile pe front şi a doua oară în imediata apropiere a frontului, în preajma dezlănțuirii măcelurilor.

Îmi amintesc cum odată, în timpul unei astfel de slujbe, un aeroplan inamic a aruncat asupra noastră o bombă, care a căzut chiar pe altarul de campanie, nemailăsând din preotul militar decât nişte zdrențe sângerânde.

După această întâmplare, ziarele au scris despre el ca despre un martir, în vreme ce avioanele noastre îi făcură o

---

[59] Membri ai legiunilor cehe care au luptat împotriva austricilor.
[60] Bandit celebru.

manifestație asemănătoare preotului din tabăra adversă.

Noi am făcut mare haz pe chestia asta şi pe crucea provizorie, sub care erau îngropate rămăşițele preotului de campanie, apăru peste noapte următoarea inscripție funerară:

„Ce m-aştepta pe mine,
Te-ajunse şi pe tine.
Cerul, ce l-ai făgăduit mereu,
Căzu acum pe capul tău.
Şi unde-ai cântat osanale,
Zac ciolanele tale.”

2

Švejk prepară un grog teribil, care întrecea chiar şi grogurile vechilor mateloți. Până şi pirații din secolul al optsprezecelea ar fi fost mulțumiți bând din acest grog.

Preotul de campanie Otto Katz era entuziasmat.

— Unde ai învățat să faci minunăția asta? întrebă el.

— Cu ani în urmă pe când hoinăream prin lume – răspunse Švejk – la Bremen, de la un marinar depravat, care spunea că grogul trebuie să fie aşa de tare, încât cel ce l-a băut, de cade cumva în mare, să poată trece înot Canalul Mânecii. După un grog slab te-neci ca un cățeluş.

— După grogul ăsta, Švejkule, o să meargă slujba strună – fu de părere preotul – şi mă gândesc să rostesc şi câteva cuvinte de rămas bun. Slujba, în fața întregii trupe, nu e glumă ca slujba de la arestul comenduirii sau ca predica pentru derbedeii de acolo. Aici trebuie să fii într-adevăr cu mintea trează. Altar de campanie avem. E demontabil, ediție de buzunar.

Maica ta Cristoase, Švejkule! strigă el deodată, apucându-se de cap. Ce dobitoci suntem! Ştii unde am ascuns altarul demontabil? În canapeaua pe care am

vândut-o.

— Nenorocire, domnule *feldkurat*, zise Švejk. Îl cunosc eu pe negustorul de mobilă veche, ce-i drept, dar alaltăieri m-am întâlnit cu nevasta lui: e arestat din pricina unui dulap de furat, iar canapeaua noastră e la un învățător de la Vršovice. Mare dandana cu altarul ăsta! Cel mai bine ar fi să bem grogul şi să pornim în căutarea lui, pentru că, dacă nu mă înşel, fără altar de campanie nu se poate ține slujba.

— Adevărat, numai altarul ne mai lipseşte – zise preotul îngândurat – încolo totul e pregătit pe câmpul de exerciții. Tâmplarii au şi construit podium-ul. Chivotul ni-l împrumută de la Břevnov. Potirul... ar trebui să-l am pe al meu, dar unde o fi...

Căzu pe gânduri: „Să zicem că l-am pierdut... Luăm cupa locotenentului Wittinger, de la regimentul 75. Cândva, cu ani în urmă, a alergat la un concurs şi a câştigat-o pentru clubul «Sport-Favorit»! E un bun alergător. A făcut patruzeci kilometri, Viena-Mödling, într-o oră şi patruzeci şi opt de minute, cel puțin aşa se laudă mereu. M-am înțeles încă de ieri cu el. Ce dobitoc sunt că las toate până în ultimul moment! De ce, blegul de mine, nu m-am uitat în canapea?"

Sub influența grogului, preparat după rețeta marinarului depravat din Bremen, începu să se ocărască singur, aplicându-şi cele mai variate nume de animale.

— E timpul să mergem să căutăm altarul de campanie – îl îndemnă Švejk – că s-a luminat de ziuă. Să-mi pun numai uniforma şi să mai beau un grog.

În sfârşit, porniră. În drum spre nevasta negustorului de mobilă vehe, preotul de campanie îi spuse lui Švejk că în ajun câştigase mulți bani la „binecuvântarea Domnului" şi că dacă va ieşi bine şi cu slujba din ziua aceea, va putea să răscumpere pianul de la casa de amanet.

Era ceva asemănător cu făgăduielile de jertfă ale păgânilor.

De la nevasta negustorului, trezită din somn, aflară adresa învățătorului de la Vršovice, noul proprietar al canapelei. Preotul de campanie fu foarte galant. O ciupi de

obraji şi o gâdilă sub bărbie.

O porniră spre Vršovice pe jos, sfinţia sa simţind nevoia să se plimbe la aer curat, ca să-şi mai primenească gândurile.

La Vršovice, în casa învăţătorului – un domn în vârstă şi evlavios – îi aşteptă o surpriză neplăcută, Găsind altarul de campanie în canapea, batrânul, încredinţat că întâmplarea era un semn dumnezeiesc, îl dărui bisericii din Vršovice, pentru sacristie, luându-şi libertatea de a scrie pe dosul altarului, următoarele: *„Dăruit întru cinstirea şi lauda Domnului, de domnul Kařalik, învăţător pensionar, în anul Domnului 1914”. Surprins în izmene, învăţătorul se simţea foarte stingherit.*

Din convorbirea avută cu el, reieşea că atribuise descoperirii sale însemnătatea unei minuni şi porunci dumnezeieşti. Când cumpărase canapeaua, un glas lăuntric i-ar fi spus: „Uită-te şi vezi ce e în cutia acestui divan”. Mai văzuse, zicea, în vis un înger, care i-a poruncit ritos: „Deschide cutia canapelei!” Şi el a ascultat porunca.

Când a văzut înăuntru altarul-miniatură, demontabil-pliant, cu un loc anume pentru tabernacol, a îngenuncheat în faţa canapelei şi s-a rugat fierbinte, aducând laudă Domnului, a socotit apoi drept o poruncă cerească să împodobească cu el biserica de la Vršovice.

— Păi nu prea aţi făcut bine, zise preotul de campanie. De vreme ce obiectul nu vă aparţinea, trebuia să-l predaţi poliţiei, nu unei afurisite de sacristii.

— Minunea asta vă poate crea neplăceri interveni şi Švejk. Dumneata ai cumpărat o canapea şi nu un altar, care e trecut în inventarul armatei. Porunca asta cerească poate să vă coste scump. Nu trebuia să daţi nimic îngerilor. Un ţăran de la Zhora a dezgropat şi el cu plugul pe ogorul lui un potir, provenit din jefuirea unei sfinte biserici şi ascuns acolo, pentru vremuri mai bune, când furtul va fi dat uitării. Şi el a crezut că e vorba de o poruncă cerească, şi în loc să topească potirul s-a dus cu el la preot, zicând că vrea să-l dăruiască bisericii. Domnul părinte şi-a zis că ţăranul avea mustrări de cuget şi trimise după primar. Primarul a chemat jandarmii,

iar țăranul nevinovat a fost osândit pentru furt de obiecte sfinte, deoarece îndruga mereu ceva despre o minune. Încercând să se apere a început să vorbească de un înger, ba a mai amestecat-o în daravera asta şi pe Maica Domnului, şi până la urmă s-a ales cu zece ani de puşcărie. Cel mai bine ați face să mergeți cu noi la preot, ca să ne dea înapoi bunul armatei. Altarul de campanie nu-i o pisică, sau o pereche de ciorapi, pe care le puteți dărui cui poftiți.

Bătrânul tremura din tot trupul şi în timp ce se îmbrăca îi clănțăneau dinții:

— Credeți-mă că eu n-am avut şi n-am urmărit niciun gând rău. Am socotit că în urma acestei porunci cereşti, pot să împodobesc bisericuța noastră săracă de la Vršovice.

— Pe socoteala armatei, se înțelege, zise Švejk, aspru şi apăsat. Mulțumesc lui Dumnezeu de aşa poruncă. Tot aşa s-a întâmplat şi cu unul Pivoňka, din Chotěbor, care, când i s-a încurcat mâna pe funia unei vaci străine, tot poruncă dumnezeiască credea că e.

Aşa de mult se zăpăcise bietul bătrân de toată vorbăria asta, încât nici nu mai încercă să se dezvinovățească. Se căznea să se îmbrace cât mai repede şi să descurce încurcătura.

Preotul de la Vršovice dormea încă. Trezit de larma de afară, începu să bombăne, crezând, în mahmureala lui, că era chemat la vreo împărtăşanie.

— Să mă mai slăbească cu ultima împărtăşanie, mormăi el furios, în timp ce se îmbrăca fără niciun chef. Ce oameni! Îşi amintesc de moarte tocmai când ți-e somnul mai dulce, ca până la urmă să te mai ciorovăieşti cu ei pentru bani!

Se întâlniră în tindă, el, reprezentantul lui Dumnezeu printre catolicii civili de la Vršovice, şi celălalt, reprezentantul pe pământ al lui Dumnezeu, ataşat pe lângă armată.

La urma-urmei era vorba de o contestație între un civil şi un militar.

Dacă preotul din Vršovice susținea că altarul de campanie n-avea ce căuta în canapea, preotul militar fu de părere că,

în niciun caz, nu îşi avea locul în sacristia unei biserici unde vin numai civili.

Švejk interveni în discuție arătând că e uşor să îmbogățeşti o biserică săracă, pe spinarea armatei. Cuvântul „săracă” îl rosti între ghilimele.

În cele din urmă, intrară în sacristia bisericii şi preotul le eliberă altarul de campanie, în schimbul următoarei adeverințe:

„Am primit altarul de campanie, care printr-o întâmplare a ajuns în biserica din Vršovice.

Preot militar: Otto Katz”

Faimosul altar era produsul unei firme evreieşti, „Moritz Mahler”, din Viena, care fabrica tot felul de obiecte şi odoare bisericeşti, ca mătănii, icoane etc.

Altarul se compunea din trei părți, cu o poleială de aur, vizibil falsă, ca şi gloria sfintei biserici.

Fără puțină fantezie ar fi fost greu să desluşeşti ce anume voiau să reprezinte icoanele zugrăvite în cele trei părți. Un lucru însă e sigur, că era un altar pe care la fel de bine l-ar fi putut folosi păgânii de pe Zambezi, sau şamanii[61] buriaților şi ai mongolilor.

Zugrăvit în culori țipătoare, arăta de departe ca o tăblie multicoloră, din acelea pentru examinarea daltoniştilor de la calea ferată.

O singură figură atrăgea luarea-aminte: un fel de om despuiat, purtând aureolă de sfânt, cu trupul verzui ca târtița unei gâşte care pute, în prima fază de descompunere.

Nimeni nu-i făcea niciun rău acestui sfânt. Dimpotrivă, era străjuit de ambele părți de două făpturi înaripate, care trebuiau să închipuie îngerii. Spectatorul avea însă impresia ca sfântul acela despuiat urla, îngrozit de societatea în

---

[61] *Şaman* — slujitor al şamanismului, cult al spiritelor, răspândit odinioară la unele triburi din Asia de nord şi centrală şi care se mai întâlneşte la unele triburi din Indonezia, Oceania, America şi Africa.

mijlocul căreia se află. Îngerii păreau nişte dihănii din basme, ceva între o pisică sălbatică, cu aripi, şi un monstru apocaliptic.

În fața lui era o icoană, care voia să înfățişeze sfânta treime. În ceea ce priveşte porumbița, luată în linii mari, pictorul nu prea a avut ce să-i strice. Pictase o pasăre oarecare, ce putea fi la fel de bine şi porumbiță şi găinuşă de rasă albă.

În schimb, Dumnezeu tatăl arăta ca un bandit din vestul sălbatic, aşa cum e înfățişat publicului în pasionantele filme de aventuri.

Fiul Domnului, dimpotrivă, era un bărbat tânăr, vesel, cu o burtă respectabilă, acoperită cu ceva ce semăna a chiloți de baie. Luat în întregime, făcea impresia unui sportsman. Crucea, pe care-o avea în mână, o ținea cu eleganța cu care se ține o rachetă de tenis.

De departe, totul se confunda într-o pată, care făcea impresia unui tren ce intră în gară. În ceea ce priveşte a treia icoană, era greu de ghicit ce anume voia să reprezinte.

Soldații se certau întotdeauna, încercând să dezlege şarada. Unul din ei recunoscu în ea un peisaj din regiunea Sazava.

Sub icoană se afla însă următoarea inscripție: *„Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme unser”*[62].

În sfârşit, Švejk reuşi să încarce cu bine altarul în trăsură, apoi se urcă pe capră, lângă birjar; în spatele lui, preotul îşi întinse comod picioarele peste sfânta treime.

Švejk tăifăsuia cu birjarul despre militari.

Birjarul era răzvrătit. Făcea tot felul de reflecții cu privire la victoriile armatelor austriece, ca de pildă: „Ați turtit fesul în Serbia” şi altele asemănătoare. Când ajunseră la rohatca târgului, vameşul îi întrebă ce anume transportă.

Švejk răspunse:

— Sfânta treime, Sfânta fecioară şi *feldkuratul.*

În acest timp, pe câmpul de exerciții, companiile, gata de

---

[62] Sfântă fecioară Maria, Maica Domnului, îndură-te de noi (germ.).

marş, aşteptau cu nerăbdare. Mai avură însă de aşteptat, pentru că Švejk şi *feldkuratul* trebuiră să treacă şi pe la locotenentul Wittinger, după cupa sportivă, apoi la mănăstirea Břevnov, după chivot, artofor şi altele trebuincioase sfintei slujbe, inclusiv o sticlă de vin. Se vede cât de colo că nu e aşa de simplu să oficiezi slujba religioasă în armată.

— Toate le facem de mântuială, zise Švejk birjarului.

Şi avea dreptate, căci ajungând pe câmpul de exerciţii, lângă podium-ul cu pereţii laterali de scândură şi cu o masă, pe care trebuia instalat altarul de campanie, preotul îşi aminti că uitase de ministrant.

Oficiul de ministrant i-l făcea întotdeauna un infanterist, care preferase însă să fie mutat la telefon şi acum era plecat pe front.

— Nu face nimic, domnule f*eldkurat* – zise Švejk – pot şi eu să-i ţiu locul.

— Dar te pricepi?

— N-am făcut-o niciodată – recunoscu Švejk – dar de ce n-aş încerca? Acum e război şi în război oamenii fac treburi la care nici n-ar fi visat altădată. Un fleac de *„et cum spiritu tuo”* la *„dominus vobiscum”* al dumneavoastră, oi fi eu în stare să-i trag. Şi apoi socot că nu e aşa de mare scofală să mă învârtesc în jurul dumneavoastră cum se învârte pisica în jurul mămăligii fierbinţi. Şi să vă spăl mâinile şi să vă torn vinişor din căniţe...

— Bine – încuviinţă *feldkuratul* – dar mie să nu-mi torni apă. Mai bine toarnă de pe acum vin şi în celelalte căni. De altfel, o să-ţi dau eu de veste la timp, când să treci la stânga, când la dreapta. Dacă fluier încet, o dată, înseamnă la dreapta, de două ori, la stânga. Şi nici cu cartea de rugăciuni nu-i nevoie să te oboseşti prea mult. Restu-i o jucărie. Nu cumva ai trac?

— Mie nu mi-e frică de nimic, domnule *feldkurat,* nici să fac pe ministrantul.

Şi într-adevăr, preotul a avut dreptate când a spus că „restu-i o jucărie”.

Lucrurile au mers strună.

Cuvântarea *feldkuratului* a fost scurtă:

— Soldați! Ne-am adunat aci, ca înainte de a porni pe câmpul de luptă să ne înălțăm inimile către Dumnezeu, ca să ne dăruiască izbânda şi să ne ție sănătoşi. Nu vreau să vă țin mult cu vorba. Vă doresc numai bine.

— *Ruht!*[63] strigă bătrânul colonel, din aripa stângă a coloanei.

Slujbei religioase de campanie i se zice „de campanie" pentru că e supusă aceloraşi legi, ca şi tactica pe câmpul de bătălie. În timpul manevrelor îndelungate de pe vremea războiului de treizeci de ani, slujbele religioase de campanie erau şi ele nespus de lungi.

În acord cu tactica modernă, când mişcările de trupe se fac cu repeziciune şi operativitate, slujba religioasă de campanie trebuie să se supună aceluiaşi ritm.

Slujba din acea zi a ținut exact zece minute şi cei care au stat în preajma preotului s-au mirat grozav auzindu-l fluierând în timpul slujbei.

Švejk răspundea cu precizie la semnale. Trecea când în dreapta altarului, când în stânga şi nu spunea altceva decât: *„Et cum spiritu tuo".*

Toată ceremonia evoca un dans indian în jurul pietrei de sacrificiu, având darul binefăcător de a risipi monotonia câmpului de exercițiu, searbăd şi prăfuit, cu aleea de pruni la orizont şi cu latrinele al căror miros înlocuia miroazna mistică a cădelnițelor din bisericile gotice.

Petreceau cu toții de minune. Ofițerii, în jurul colonelului, îşi povesteau anecdote şi astfel totul se desfăşură în cea mai perfectă ordine. Ici-colo se auzea printre soldați: „Dă-mi şi mie un fum".

Şi norişorii albaştri ai fumului de tutun se înălțau încetişor spre cer ca fumul jertfei. Fumau cu toții de la mic la mare, văzând că şi domnul colonel îşi aprinsese țigara.

---

[63] Pe loc repaus! (germ.).

În sfârşit se auzi comanda: Zum Gebet![64] Cât ai bate din palme se stârni un vârtej de pulbere şi caerul de uniforme cenuşii îngenunchie în fața cupei locotenentului Wittinger, cucerită pentru apărarea culorilor clubului „Favorit Sport”, în cursa Viena-Mödling.

Cupa era plină şi aprecierea unanimă a celor prezenți la manipulațiile preotului de campanie, care începuse să circule printre şirurile de ostaşi, fu exprimată prin cuvintele: „Da bine mai ştie să sugă!”

Această operație fu repetată de două ori. Apoi se auzi înc-o dată: „Pentru rugăciune”. Fanfara intonă grav: „Ține-ne Doamne”[65], după care urmă încolonarea şi plecarea.

— Strânge catrafusele astea – îi porunci preotul de campanie lui Švejk, arătând spre altarul de campanie – să le putem duce înapoi, de unde le-am luat!

Porniră din nou cu birjarul lor şi restituiră toate, cinstit, afară de sticla cu vin sfințit.

Ajungând în sfârşit acasă, după ce-l trimiseră pe nenorocitul de birjar la comandament, ca să-şi încaseze drepturile ce i se cuveneau pentru diversele curse, Švejk se adresă preotului de campanie:

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*; nu vă supărați că vă întreb: ministrantul trebuie să fie numaidecât de aceeaşi religie cu cel care oficiază?

— Fireşte – răspunse preotul – altminteri slujba nu e valabilă.

— Atunci să ştiți, domnule *feldkurat*, că s-a făcut o mare greşeală, zise Švejk. Eu n-am religie. Mare ghinionist mai sunt!

Feldkuratul se uită la Švejk, tăcu un timp, îl bătu apoi pe umăr şi zise:

— Bea vinul sfințit, care a mai rămas în sticlă şi închipuieşte-ți că te-ai întors în sânul bisericii.

---

64 Pentru rugăciune! (germ.).
65 Imnul austriac.

XII

CONTROVERSĂ RELIGIOASĂ

Se întâmpla ca Švejk să nu-l vadă zile întregi pe duhovnicul sufletelor militare. Preotul de campanie îşi împărţea timpul între datorie şi desfrâu şi pe acasă dădea foarte rar, murdar, nespălat, ca un cotoi în călduri, care-şi face explorările amoroase pe acoperişuri.

Când venea pe acasă şi avea chef de vorbă, obişnuia, înainte de a adormi, să stea la taifas cu Švejk despre tot soiul de idealuri înălţătoare, despre avânt, despre plăcerile spirituale.

Uneori încerca să se exprime în versuri, citând din Heine.

Švejk avu cinstea să mai oficieze o dată cu preotul de campanie slujba religioasă la un detaşament de pionieri săpători, unde din greşeală mai fusese invitat un preot militar, un fost catihet, om cu mare frică de Dumnezeu, care a rămas perplex când colegul său îi oferi o duşcă de coniac, din bidonul lui Švejk, pe care acesta obişnuia să-l poarte totdeauna cu el la astfel de solemnităţi.

— E o marcă bună, îl îndemnă *feldkuratul* Otto Katz. Bea o leacă şi du-te acasă. De rest am eu grijă, simt nevoia să stau sub cerul liber, mă cam doare capul azi.

Preacuviosul preot militar plecă, clătinând din cap, iar Katz se achită, ca totdeauna, în mod strălucit, de misiunea lui.

De data aceasta sângele Domnului se transformă în şpriţ şi predica fu mai lungă, dat fiind că din trei în trei cuvinte adăuga câte un: „şi aşa mai departe” sau „de bună seamă”.

— Ostaşi, astăzi veți pleca pe front, şi aşa mai departe. Îndreptați-vă acum gândurile spre Dumnezeu, şi aşa mai departe, de bună seamă. Nu puteți şti, de bună seamă, ce se va întâmpla cu voi şi aşa mai departe…

Şi tot aşa, tuna într-una de la altar: „Şi aşa mai departe” şi „de bună seamă”, alternând cu Dumnezeu şi cu toți sfinții.

În înflăcărarea şi avântul său oratoric, *feldkuratul* îl evocă şi pe prințul Eugen de Savoia ca pe un sfânt care-i va ocroti în vreme ce ei vor construi poduri peste râuri.

Slujba religioasă se sfârşi, fără niciun incident, plăcută şi distractivă. Săpătorii se desfătaseră de minune.

La înapoiere, conductorul nu voi să-i lase în tramvai cu altarul demontabil.

— Când ți-oi trage una în cap cu sfântul ăsta! îl amenință Švejk pe conductor.

Ajungând în sfârşit cu bine acasă, constatară că pierduseră undeva, pe drum, tabernacolul.

— Nu face nimic, observă Švejk. Primii creştini au slujit sfânta liturghie şi fără tabernacol. Dacă am da şfară în țară, cinstitul aducător ar cere de bună seamă răsplată. Să fi fost bani, poate că nu s-ar fi găsit niciun aducător cinstit, cu toate că oameni din ăştia mai sunt. La noi, la Budějovice a fost la regiment un soldat, un dobitoc cumsecade, care într-o zi a găsit pe stradă şase sute de coroane pe care le-a predat la poliție. În gazete s-a scris despre el că e om cinstit. Şi aşa a ajuns de batjocura lumii. Nimeni nu mai sta de vorbă cu el, toți îi ziceau: „Tâmpituie, cum ai putut să faci o prostie ca asta? Dacă mai ai un pic de onoare în tine, ar trebui să te usture până la moarte!” Era în vorbă cu o fată şi ea n-a mai vrut să ştie de el. Când a venit acasă, în concediu, şi s-a dus să asculte muzică, prietenii l-au dat afară din cârciumă. Sărmanul de el, a pus-o la inimă, s-a îmbolnăvit de inimă rea şi până la urmă s-a aruncat înaintea trenului. Altă dată, tot aşa, un croitor de pe strada noastră a găsit un inel de aur. Oamenii l-au sfătuit de bine, să nu-l ducă la poliție, el însă, încăpățânat, nu i-a ascultat. L-au primit cuviincios, aşa cum nu se obişnuieşte la poliție, mai ales că, ziceau, fusese

anunțată pierderea unui inel de aur cu briliant; pe urmă, însă, uitându-se la piatră, i-au spus: „D-apoi bine, omule, asta-i sticlă, nu briliant. Cât ți s-a dat pentru briliant? Am mai văzut noi cinstiți de ăştia, de felul dumitale.” Până la urmă s-au lămurit că mai pierduse unul un inel de aur, cu un briliant fals, o amintire de familie, zicea, dar croitorul a stat închis trei zile, pentru că, în enervarea lui, şi-a permis să insulte gardianul. A căpătat răsplata legală de zece la sută, o coroană şi douăzeci heleri, ciurucul găsit valorând douăsprezece coroane. A aruncat recompensa legală în fața păgubaşului care l-a dat în judecată pentru atentat la onoare şi croitorul s-a mai ales şi cu zece coroane amendă. După asta, spunea cui voia s-asculte că omul cinstit nu merită decât douăzeci şi cinci la spate, că trebuie bătut la sânge şi tăiat în bucățele în piața publică, ca să fie pildă şi să nu mai facă şi alții ca el. Eu cred că tabernacolul nostru nu ni-l mai aduce nimeni înapoi, măcar că are pe dos stampila regimentului, pentru că nimeni nu vrea să aibă de-a face cu efecte militare. Decât să intre cumva în bucluc, mai bine îl aruncă-n gârlă. Ieri, la cârciuma „La cununa de aur”, am stat de vorbă cu unul de la țară, un om de cincizeci şi şase de ani, care se ducea la prefectură, la Nová Paka, să întrebe de ce i-au rechiziționat căruța. La întoarcere, după ce l-au luat la goană, s-a oprit să caşte gura la un convoi militar, care staționa în piață. Un tânăr l-a rugat să vadă nițel de cai că vine numaidecât. Zicea că duce provizii de conserve pentru armată. Şi dus a fost. Când s-a urnit convoiul, l-au silit să meargă cu ei şi a ajuns tocmai în Ungaria, unde a rugat şi el pe cineva să-i vadă de căruță şi numai aşa a scăpat, altfel îl târau până în Serbia. S-a întors hututui de tot şi zicea că nu mai vrea să aibă de-a face cu cele militare câte zilişoare mai are.

Seara, primiră vizita preacuviosului preot de campanie, care dimineața voise să oficieze împreună cu ei slujba religioasă pentru detaşamentul de pionieri-săpători. Era un fanatic, care îşi băgase-n cap să-i aducă pe toți pe căile Domnului. Pe vremea când fusese catihet, insufla copiilor

sentimentul religios folosind ca argument suprem bătaia, şi dând astfel prilej diferitelor gazete să publice din când în când despre el scurte note intitulate: *Catihetul brută, Un catihet bătăuş* etc. Era încredințat că pentru copii, nuiaua e scula cea mai de preț întru învățul catehismului.

Era schilod de un picior, în urma unei vizite făcute de tatăl unui elev, pe care preacuviosul îl cârpise zdravăn pentru că îşi manifestase anumite îndoieli în ceea ce priveşte sfânta treime. Îi trăsese trei palme: în numele tatălui, prima, a fiului, a doua, şi a sfântului duh, a treia.

Acum venea să-l readucă pe calea cea dreaptă pe colegul său Katz, să-i deschidă sufletul. Începu făcând următoarea observație:

— Sunt mirat că la dumneata nu văd niciun crucifix. Mă întreb unde-ți citeşti breviarul? Nicio icoană de sfinți nu împodobeşte pereții odăii dumitale. Ce ai acolo, deasupra patului?

Katz zâmbi:

— Asta-i Suzana în baie, iar femeia goală, de sub ea, o veche cunoştință a mea. În dreapta, e o stampă japoneză, reprezentând împreunarea dintre o geishă şi un bătrân samurai. Un lucru foarte original, nu? Breviarul îl țin în bucătărie. Švejkule – adu-l încoace şi deschide-l la pagina a treia.

Švejk ieşi; din bucătărie se auziră una după alta trei pocnituri.

Preacuviosul părinte rămase încremenit: pe masă îşi făcură apariția trei sticle de vin destupate.

— E un vin uşor, de liturghie, domnule coleg – zise Katz – de calitate foarte bună, riesling. Aduce la gust cu vinul de Moselle.

— Nu beau, răspunse cu dârzenie preacuviosul, eu am venit la dumneata să-ți vorbesc din inimă, să-ți deschid sufletul.

— Tocmai de aceea o să ți se usuce gâtlejul, domnule coleg, zise Katz. Bea, că eu te ascult. Sunt un om foarte răbdător şi ştiu să ascult părerile altora.

Evlaviosul preot bău puțin şi holbă ochii.

— Bun vin, al dracului, nu-i aşa, domnule coleg?

Fanaticul răspunse aspru:

— Bag de seamă că dumneata drăcuieşti.

— Obişnuința, răspunse Katz. Uneori mi se întâmplă să blestem. Švejk – mai toarnă-i un pahar domnului părinte. Te pot asigura că înjur şi de dumnezei, de văzduh şi de grijanie. Sunt convins că după ce vei fi slujit cât mine în armată, ai să începi şi dumneata să sudui. Nu e chiar atât de greu, şi nouă, duhovnicilor, ne sunt foarte, foarte familiare cuvintele: cer, Dumnezeu, cruce şi preasfinți. Sună aşa de frumos, şi cine altul le rosteşte mai bine ca noi, specialiştii? Hai, bea, colega!...

Maşinal fostul catihet mai trase o înghițitură. Se vedea că vrea să spună ceva, dar nu izbutea. Îşi adună gândurile.

— Capul sus, domnule coleg – continuă Katz – nu sta aşa de plouat, de parc-ar fi să te spânzure peste cinci minute. Am auzit despre dumneata că odată, într-o vineri, ai mâncat din greşeală, la restaurant, cotlet de porc, crezând că era joi, şi că la closet ți-ai băgat degetul în gât ca să-l dai afară, încredințat fiind că Dumnezeu te va pedepsi. Eu mănânc fără frică în timpul postului şi iadul nu mă-nspăimântă. Pardon, beți, vă rog. Aşa-i că acum te simți mai bine? Sau poate că dumneata ai o concepție înaintată despre iad şi mergi cu spiritul vremii şi cu reformiştii? Adică în locul cazanelor obişnuite cu pucioasă pentru bieții păcătoşi, vezi vase papiniane, cazane cu mare presiune? Păcătoşii sunt prăjiți în margarină, fripți pe grătare cu curent electric, milioane de ani în şir trec peste ei maşini de bătătorit şoselele, iar de scârțâitul dinților se îngrijesc dentiştii cu instrumente speciale; gemetele sunt înregistrate pe plăci de gramafon, iar discurile se trimit apoi în rai spre a-i înveseli pe cei drepți. În rai funcționează pulverizatoare cu apă de

Colonia iar filarmonica execută numai Brahms[66] de ți se urăşte, aşa că până la urmă ajungi să preferi iadul sau purgatoriul. Îngerii au în bucile şezutului elice de aeroplan, ca să nu-şi obosească prea mult aripioarele. Hai, bea, domnule coleg; Švejkule, toarnă-i coniac, am impresia că domnul părinte nu se simte bine.

După ce-şi veni în fire, cuviosul prelat murmură:

— Religia e o chestiune de raționament. Cine nu crede în existența sfintei treimi...

— Švejkule – îl întrerupse Katz – mai toarnă un coniac domnului *feldkurat*, ca să-şi vie în fire. Şi spune-i şi dumneata ceva, Švejk...

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat* – începu Švejk – că nu demult, la Vlašim, a fost un paroh care, după ce i-a fugit bătrâna menajeră, luându-i averea şi băiatul, avea o servitoare cu ziua. Parohul ăsta s-a apucat la bătrânețe să-l studieze pe sfântul Augustin, despre care se zice că stă printre sfinții părinți, şi acolo a citit că cel ce crede în antipozi va fi blestemat. Şi-a chemat slujnica şi i-a spus: „Ascultă, dumneata mi-ai spus odată ca ai un fecior lăcătuş, şi că-i plecat în Australia. Asta înseamnă ca se află la antipozi, şi sfântul Augustin porunceşte ca toți acei care cred în antipozi să fie blestemați". „Sfinția ta – se tângui femeia – feciorul meu îmi trimite din Australia scrisori şi bani". „Astea-s năluciri diavoleşti, îi răspunse domnul paroh; după sfântul Augustin, nu există nicio Australie, asta-i ispita anticristului." În duminica următoare o afurisi în biserică şi strigă în gura mare că nu exista nicio Australie. Din biserică l-au dus de-a dreptul la balamuc. Sunt ei mai mulți care şi-ar avea locul acolo. La mănăstirea Ursulinelor se află o sticluță cu lapte din care sfânta fecioară l-a alăptat pe Isus, iar la orfelinatul de la Benešov, când li s-a dat să bea

[66] *Johannes Brahms* (1833—1897), compozitor, pianist şi dirijor german stabilit la Viena, unde şi-a desfăşurat activitatea muzicală. Unul dintre cei mai de seamă simfonişti după Beethoven.

apă de la Lourdes[67], bieții orfani s-au ales cu o cufureală cum nu s-a mai pomenit.

Preacredinciosului preot de campanie i se făcu negru înaintea ochilor şi nu-şi veni în fire decât după ce mai trase o duşcă de coniac, care i se sui la cap.

Clipind din ochi îl întrebă pe Katz:

— Dumneata nu crezi în cinstea fără de prihană a preasfintei născătoare Maria? Nu crezi că degetul sfântului Ioan Botezătorul, care se păstrează la călugării piarişti, e autentic? Şi în general, dumneata nu crezi în Dumnezeu? Dacă nu crezi, de ce eşti preot militar?

— Domnule coleg – răspunse Katz, bătându-l familiar pe spate – atâta vreme cât statul va găsi de cuviință că soldații care pleacă să moară pe câmpul de bătălie au nevoie de binecuvântarea lui Dumnezeu, profesia de preot militar este o profesie onorabilă şi care nu cere multă osteneală. În ceea ce mă priveşte, am preferat-o alergării pe câmpul de instrucție şi manevrelor. Pe vremea aceea primeam ordine de la superior, pe când azi fac ce vreau. Reprezint pe cineva, care nu există, şi eu însumi joc rolul lui Dumnezeu. Dacă nu vreau să-i iert cuiva păcatele, nu i le iert, chiar dacă mă roagă în genunchi. De altfel, tâmpiți de ăştia nici nu se prea găsesc.

— Eu îl iubesc pe Dumnezeu – interveni preacredinciosul preot de campanie, care începuse să sughiță – grozav de mult îl iubesc. Dați-mi puțin vin. Eu îl prețuiesc pe Dumnezeu, continuă el apoi. Îl prețuiesc şi-l cinstesc. Pe nimeni nu prețuiesc mai presus de dânsul.

Lovi cu pumnul în masă de săriră sticlele în sus:

— Dumnezeu este o ființă înălțătoare, ceva suprapământesc. El este cinstit în lucrările sale. E o apariție strălucitoare, ca lumina soarelui, nu, nu, asta nu mi-o poate scoate nimeni din cap. Şi pe sfântul Iosif îl prețuiesc, pe toți sfinții îi prețuiesc în afară de sfântul Serapion. Urât nume

[67] Localitate în Franța, vestită prin existența unui izvor aşa-zis făcător de minuni, cunoscut din 1858.

are!

— Ar trebui să ceară schimbarea numelui, observă Švejk.

— Mi-e dragă sfânta Ludmila; şi sfântul Bernard – continuă fostul catihet – care a mântuit mulţi pelerini la Sf. Gotthard. Poartă atârnată de gât o sticlă de coniac şi-i caută pe cei înzăpeziţi.

Discuţia luă apoi altă întorsătură. Preacuviosul preot de campanie începu să vorbească aiurea:

— Eu îi cinstesc pe Inocenţi. Sărbătoarea lor este la 28 decembrie; pe Irod îl urăsc... Când găina doarme, nu poţi avea ouă proaspete...

Se porni pe râs cu hohote şi începu să cânte: „Sfinte dumnezeule, sfinte tare...”

Se întrerupse repede, însă, şi adresându-se lui Katz îl întrebă tăios:

— Nu ştii că la 15 august este înălţarea Maicii Domnului?

Petrecerea era în toi. Se iviră şi alte sticle şi din când în când se auzea glasul lui Katz:

— Spune-mi că nu crezi în Dumnezeu, dacă nu, nu-ţi mai torn.

S-ar fi putut crede că se reîntorseseră vremurile de persecuţie ale primilor creştini. Fostul catihet cânta un cântec pe care odinioară îl cântau martirii din arenele romane, şi urla:

— Cred în Dumnezeu, nu mă lepăd de el. Ţine-ţi vinul tău! Pot şi eu trimite să-mi aducă.

În cele din urmă îl culcară în pat. Înainte de a adormi, mai declară ridicând dreapta în semn de jurământ:

— Cred în Dumnezeu tatăl, în fiul şi în sfântul duh. Aduceţi-mi breviarul.

Švejk îi puse în mână o carte aflată pe masa de noapte, şi aşa se făcu că preacuviosul preot de campanie adormi cu *Decameronul* lui Boccaccio în mână.

XIII

ŠVEJK SE DUCE SĂ ÎMPĂRTĂŞEASCĂ

Preotul de campanie Otto Katz şedea dus pe gânduri, aplecat asupra circularei cu care se întorsese de la cazarmă. Era o decizie a Ministerului de Război:

„Ministerul de Război suspendă pe tot timpul războiului dispozițiile în vigoare cu privire la administrarea ultimei împărtăşanii a ostaşilor şi stabileşte următoarele reguli pentru duhovnicii militari:

1. Pe front, ultima împărtăşanie se suspendă.

2. Se interzice bolnavilor în stare gravă şi răniților să plece în spatele frontului, pentru ultima împărtăşanie. Preoții militari au datoria să predea imediat astfel de oameni tribunalelor militare respective pentru a fi urmăriți mai departe.

3. În spitalele militare din interior, ultima împărtăşanie poate fi oficiată în masă, pe baza avizului medicilor militari, în măsura în care aceasta nu va stingheri buna funcționare a instituției militare respective.

4. În cazuri excepționale, comandamentul spitalelor militare din interior poate autoriza anumite persoane să primească individual ultima ungere cu sfântul mir.

5. Preoții militari sunt datori, la invitația comandamentului spitalelor militare, să acorde ultima împărtăşanie celor propuşi de comandament.”

Feldkuratul mai citi încă o dată ordinul prin care i se făcea cunoscut că, a doua zi, trebuia să se ducă la spitalul militar

din Piața Carol spre a administra celor grav răniți sfintele taine.

— Ascultă, Švejk – strigă *feldkuratul* – asta-i curată porcărie, ce zici? Parcă eu aş fi singurul preot militar din toată Praga! De ce nu-l trimit acolo pe părintele ăla credincios care a dormit deunăzi la noi? Cică să mergem să administrăm sfintele taine în Piața Carol. Am şi uitat cum se face.

— Foarte simplu, domnule *feldkurat*. Să cumpărăm un catehism; trebuie să scrie acolo, zise Švejk. Ştiți, ăsta e pentru pastorii duhovniceşti ca şi o călăuză pentru străini. La mănăstirea din Emausy era un ajutor de grădinar care vrând să intre în cinul monahicesc şi râvnind sutana pentru a-şi mai cruța veşmintele, a trebuit să-şi cumpere un catehism de unde aflat-a el cum se face sfânta cruce, cine a fost singur-feritul de păcatul strămoşesc, ce vasăzică să ai cugetul curat şi alte alea. După care, vânzând el pe furiş, din grădina mănăstirii, jumătate din recolta de castraveți, a fost silit să părăsească sfântul lăcaş, ruşinat foarte. Când l-am întâlnit mi-a spus: „Castraveți mă tăia capul să vând şi fără catehism”.

Când Švejk aduse catehismul, preotul de campanie exclamă:

— Ia te uită, împărtăşania cea mai de pe urmă poate fi administrată numai de preot şi numai cu untdelemn sfințit de un episcop. Aşa că să ştii Švejkule, dumneata nu poți da ultima împărtăşanie. Ia citeşte-mi cum se dă!

Švejk se apucă să citească:

— Preotul unge cu ulei sfințit bolnavul şi diferitele organe ale simțurilor, rostind în acelaşi timp următoarea rugăciune: „Fie ca prin această sfântă împărtăşanie şi prin îndurarea lui, să-ți ierte Dumnezeu tot ce ai păcătuit cu văzul, cu auzul, cu mirosul, cu gustul, cu graiul, cu pipăitul şi cu umbletul”.

— Mult aş da să ştiu, Švejkule – îl întrerupse părintele – cum poate păcătui bietul om cu pipăitul, că nu pricep; poți să mă lămureşti?

— Păi, se poate, domnule *feldkurat*! De pildă, când pipăie prin buzunarul altuia, sau la bal, când dansează... ştiţi bine şi dumneavoastră cum e pe acolo!

— Dar cu umbletul, Švejk?

— Când face pe şchiopul anume, ca să li se facă oamenilor milă de el.

— Dar cu mirosul?

— Când nu-i place vreun miros urât.

— Dar cu gustul, Švejk?

— Când are poftă de... cineva.

— Dar cu graiul?

— Graiul merge mână în mână cu auzul, domnule *feldkurat*. Când unul bate câmpii prea mult şi altul îl ascultă.

După aceste consideraţiuni filosofice, preotul de campanie încetă cu întrebările şi zise:

— Ne trebuie, deci, untdelemn sfinţit de episcop. Ţine zece coroane şi du-te de cumpără o sticlă. La intendenţa militară cu siguranţă că nu se află aşa ceva.

Aşadar, Švejk porni la drum în căutarea uleiului sfinţit de episcop şi se încredinţă că e o treabă mai anevoioasă chiar decât ar fi fost să caute apa vie din basmele Boženei Němcová.

Intrase în câteva drogherii, dar nu apuca să spună: „Daţi-mi, vă rog, o sticluţă cu ulei sfinţit de episcop”, că cei de faţă ori izbucneau în hohote de râs, ori se ascundeau înspăimântaţi sub tejghea, în vreme ce Švejk îşi lua o înfăţişare cât se poate de gravă.

Se gândi, în cele din urmă, să-şi încerce norocul la farmacii. La prima farmacie au pus laborantul să-l dea afară. La a doua au vrut să telefoneze la postul de prim-ajutor, iar la a treia dirigintele îi spuse că firma Polak, din strada Lungă, o prăvălie cu lacuri şi uleiuri, are, fără îndoială, în depozit, uleiul cerut.

Firma Polak, din strada Lungă, era într-adevăr o firmă dibace. Nu lăsa niciun muşteriu să plece neservit conştiincios. Dacă cerea balsam de Copaiva, îi umplea sticla

cu terebentină şi omul pleca mulțumit.

Când intră Švejk să ceară de zece coroane ulei sfințit de episcop, stăpânul se adresă vânzătoruiui:

— Fii bun, domnule Tauchen şi toarnă un litru de ulei de cânepă, numărul 3.

Şi vânzătorui, înfăşurând sticla în hârtie, îi zise lui Švejk pe un ton strict profesional:

— E de prima calitate; dacă aveți nevoie de pensule, lac, vopsele, poftiți la noi. O să fiți bine servit.

În acest timp, preotul de campanie repeta din catehism ceea ce nu băgase în cap, pe vremuri, la seminar. Îi plăceau grozav anumite fraze întru totul desfătătoare, la citirea cărora râdea cu poftă: „Numele de «ultimă miruire» vine de acolo că aceasta este de obicei cea din urmă din toate sfintele ungeri pe care biserica le dă omului”.

Sau: „Ultima împărtăşanie o poate primi orice creştin catolic, care s-a îmbolnăvit grav dar şi-a revenit în fire”.

„Bolnavul trebuie să fie miruit, dacă se poate, înainte de a-şi pierde cunoştința.”

Apoi sosi o ordonanță care aduse o scrisoare prin care i se făcea cunoscut *feldkuratului* că a doua zi, la oficierea împărtăşaniei la spital, vor asista şi câteva reprezentante ale „Uniunii doamnelor din nobilime pentru educația religioasă a soldaților”.

Această „Uniune” era alcătuită din babe isterice, care împărțeau soldaților, prin spitale, icoane sfințite şi poveşti despre soldatul catolic care-şi dă viața pentru maiestatea sa împăratul. Poveştile acestea erau ilustrate cu o fotografie în culori, înfățişând câmpul de bătălie. Peste tot zac cadavre şi hoituri de cai, care de muniții răsturnate şi tunuri cu afetul în sus. La orizont arde un sat, explodează şrapnele şi în primul plan se vede un soldat murind, cu un picior retezat. Un înger se apleacă asupra-i şi îi întinde o cunună, cu următoarea inscripție pe panglică: *„Chiar astăzi te voi duce în rai”.* Şi muribundul zâmbeşte fericit, de parcă i-ar fi adus înghețată.

După ce citi cuprinsul scrisorii, Otto Katz scuipă scârbit şi

îşi zise în sinea lui: „Mâine iar mă aşteaptă o zi grea!”

Cunoştea el bine clica asta – cum îi zicea el – de la biserica Sf. Ignat, unde cu ani în urmă ținuse predici pentru ostaşi. Pe vremea aceea îşi dădea încă multă osteneală cu predicile sale, iar reprezentantele „Uniunii” şedeau de obicei în spatele colonelului. Erau două femei înalte şi uscăţive, îmbrăcate în negru, cu mătănii la gât. Într-o zi, după predică, s-au agăţat de el şi vreme de două ceasuri i-au vorbit despre educaţia religioasă a soldaţilor şi nu l-au slăbit până când, scos din fire, nu le-a spus: „Scuzaţi vă rog, doamnelor, dar mă aşteaptă domnul căpitan la o partidă de ferbel”.

— Care va să zică, ulei avem, spuse Švejk, solemn, când se întoarse de la firma Polak. Ulei de cânepă numărul 3, calitatea întâia; putem să ungem cu el un batalion întreg. E o firmă solidă. Vinde şi vopsele, lacuri şi pensule. Ne-ar mai trebui un clopoţel.

— De ce ai nevoie de clopoţel, Švejk?

— Trebuie să sunăm tot drumul, domnule *feldkurat*, ca oamenii să-şi scoată pălăriile când trecem cu sfântul duh, adică cu uleiul ăsta numărul 3. Aşa se obişnuieşte, şi eu ştiu mulţi care au intrat la puşcărie pentru că nu s-au descoperit. La Žižkov, odată un preot a snopit în bătăi pe un orb care la un asemenea prilej nu şi-a scos pălăria, şi pe deasupra l-a şi închis, pentru că la judecătorie i s-a dovedit că nu era surdo-mut, ci numai orb şi că a auzit sunetul clopoţelului, şi a mai tulburat şi liniştea publică în toiul nopţii. Asta e ca la Joia Verde. Altădată oamenii nici nu ne-ar fi luat în seamă, iar acum au să-şi scoată pălăriile în faţa noastră. Aşadar, dacă nu aveţi nimic împotrivă, domnule *feldkurat*, îl aduc numaidecât.

Primind încuviinţarea, după o jumătate de ceas, Švejk se întoarse cu clopoţelul.

— E de la poarta cârciumii din gang, „La cruciuliţa”, spuse el. M-a costat cinci minute de frică, dar a trebuit să aştept cam multişor, pentru că oamenii forfoteau tot timpul.

— Eu mă duc la cafenea, Švejkule. Dacă vine cineva, să

aşteptе.

După vreun ceas, sosi un domn mai în vârstă, cărunt, ţanţoş şi cu privirea încruntată.

Din toată înfăţişarea lui se vedea bine că era tare furios. După privire părea că ursita l-a trimis anume ca să distrugă mizerabila noastră planetă şi să-i piardă urmele în haos. Vorba-i era aspră, scurtă şi tăioasă. „Acasă? S-a dus la cafenea? Să aştept? Bine, aştept până dimineaţa. Pentru cafenea are, dar să-şi plătească datoriile, nu! Popă, ptiu!”

Scuipă în bucătărie.

— Nu scuipaţi aci, domnule, îi spuse Švejk uitându-se cu interes la domnul străin.

— Ba, am să scuip încă o dață, uite, na! replică domnul, cu încăpăţânare, scuipând pentru a doua oară pe podea. Să-i fie ruşine. Preot militar, ruşine!

— Dacă sunteţi om cu carte – îi atrase atenţia Švejk – atunci lăsaţi-vă de obiceiul de a scuipa în casă străină. Sau credeţi că dacă e război mondial vă puteţi permite orice? Trebuie să vă purtaţi cuviincios, domnule, şi nu ca un derbedeu. Să vă purtaţi ca un om bine crescut, să vorbiţi frumos, nu ca un necioplit, civil tâmpit ce sunteţi!

Înţepatul domn sări de pe scaun, începu să tremure de mânie şi răcni:

— Cum îndrăzneşti... eu nu sunt om cumsecade? Ce sunt atunci, hai spune?...

— Un prost crescut! răspunse Švejk, privindu-l ţintă în ochi. Scuipaţi pe jos, parcă aţi fi în tramvai, în tren sau undeva într-un local public. Mă miram eu mereu de ce se atârnă afişe că nu-i voie de scuipat pe jos; acum îmi dau seama: din pricina dumitale erau. Trebuie să vă cunoască bine lumea, peste tot.

Domnul înţepat începu să facă feţe-feţe şi se silea să răspundă printr-o avalanşă de înjurături la adresa lui Švejk şi a preotului de campanie.

— Aţi isprăvit cu pălăvrăgeala? îl întrebă Švejk liniştit, după ce auzi ultima ocară („Sunteţi amândoi nişte derbedei; cum îi turcu şi pistolu”). Ori doriţi să mai adăugaţi ceva

înainte de a zbura pe scară?

Întrucât domnul înțepat obosise aşa de rău, încât nu mai găsea nicio înjurătură inedită şi amuțise, Švejk socoti că în zadar ar mai aştepta urmarea.

Deschise deci uşa, îl răsuci pe domnul înțepat cu fața spre coridor şi îi trase un şut de care nu s-ar fi ruşinat nici cel mai bun jucător internațional de fotbal.

În urma severului domn, se auzi, pe scară, glasul lui Švejk:

— Altă dată, când vă veți duce undeva în vizită, printre oameni cumsecade, aveți grijă să vă purtați cuviincios.

Înțepatul domn se plimbă multă vreme prin fața casei, în aşteptarea preotului de campanie.

Švejk deschisese fereastra şi-l urmărea.

În cele din urmă sosi şi părintele, care-şi conduse musafirul în odaie şi-l pofti să şadă pe un scaun, în fața lui.

Fără să scoată o vorbă, Švejk aduse o scuipătoare şi o puse înaintea musafirului.

— Ce mai e şi asta, Švejk?

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că am avut adineauri cu dumnealui o mică neplăcere din pricina scuipatului pe jos.

— Lasă-ne, Švejk, avem de lămurit o chestiune.

Švejk salută:

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat*, că vă las.

Se duse în bucătărie şi în acest timp în odaie se încinse o conversație foarte animată.

— Dumneata ai venit să-ți încasezi banii pentru polița aia, dacă nu mă-nşel? se adresă duhovnicul militar musafirului.

— Da, şi sper că...

Preotul oftă:

— Omul ajunge uneori în asemenea hal că nu-i mai rămâne decât speranța. Ce frumos sună vorbulița „a spera" din acea trinitate care înalță omul deasupra haosului vieții: credință, speranță, dragoste".

— Sper, domnule *feldkurat*, că suma...

— Desigur, stimate domn – îl întrerupse preotul de

campanie – pot să-ți repet, încă o dată, că cuvântul „a spera” întăreşte omul în lupta cu viața. Nu-ți pierde speranța. Ce frumos e să ai un ideal, să fii o ființă curată, neprihănită, care împrumută bani pe poliță şi speră că va fi achitată la timp. Speră, speră mereu, că îți voi achita o mie de coroane, când eu n-am nicio sută în buzunar.

— Vasăzică, dumneata... bâlbâi musafirul.

— Da, vasăzică eu... răspunse preotul de campanie.

Chipul musafirului luă din nou o expresie aspră.

— Asta-i escrocherie, domnule! izbucni el ridicându-se.

— Linişteşte-te, stimate domn...

— Escrocherie curată! repetă musafirul cu înverşunare. Ai abuzat de încrederea mea!

— Domnule, replică preotul de campanie. Sunt convins că schimbarea aerului v-ar face bine. Aci e zăduf prea mare. Švejk – strigă el spre bucătărie – domnul vrea să iasă la aer curat.

— Cu respect vă raportez, domnule *feldkurat* – se auzi din bucătărie – că pe domnul ăsta l-am mai dat o dată afară.

— Se repetă! sună ordinul, care fu executat prompt şi cu hotărâre.

— Bine că am isprăvit cu el, domnule *feldkurat*, înainte de a începe să facă scandal aci, zise Švejk înapoindu-se din coridor. Era la Malešice un cârciumar, ahtiat după Biblie, care pentru orice avea câte un citat din Sfânta scriptură, şi când altoia pe câte unul, cu vâna de bou, nu uita să zică: „Cel care cruță nuiaua, îşi urăşte feciorul; iar cel care îl iubeşte, la timp îl pedepseşte; îți arăt eu ție, să te bați la mine în cârciumă”.

— Vezi, Švejkule, ce pățeşte omul care nu respectă preoțimea? se veseli preotul. Bine zicea sfântul Ion Gură de Aur: „Cine pe preot îl cinsteşte, pre Cristos cinsteşte, cine îl umileşte, pre Cristos umileşte, şi preotul e al său vicar”. Pentru mâine trebuie să ne pregătim, după cuviință. Fă nişte jumări de ou cu şuncă, pregăteşte şi un punci Bordeaux şi pe urmă să ne reculegem, pentru că aşa spune în rugăciunea de seară: „Fereşte, Doamne, cu mila ta, această

casă, de gândurile rele ale duşmanului!”

Există pe lumea asta oameni de o rezistență cumplită; printre aceştia se număra şi bărbatul dat de două ori afară din casa preotului. Tocmai în momentul când cina era gata, sună cineva. Švejk se duse să deschidă, dar după o clipă se înapoie şi raportă:

— Iar a venit, domnule *feldkurat*. L-am închis deocamdată în baie, ca să putem lua masa în linişte.

— Nu faci bine ce faci, Švejk, îl mustră părintele. Nu ştii că „o dată cu oaspetele îți intră şi Dumnezeu în casă?” În timpurile mai vechi, la ospețe, mesenii erau înveseliți de bufoni. Adu-l încoace, să ne ție de urât.

Švejk se înapoie repede, cu îndărătnicul musafir, care se uita încruntat drept înainte.

— Luați loc, îl pofti binevoitor duhovnicul militar. Tocmai terminam cina. Am avut homari şi somn şi acum mai avem jumări cu şuncă. Da, nu trăieşti rău când oamenii îți împrumută bani.

— Sper că n-am venit la dumneata ca să-ți bați joc de mine, zise omul cu fața întunecată. Mă aflu astăzi aici pentru a treia oară. Sper că acum o să se lămurească totul...

— Raportez supus, domnule *feldkurat* – observă Švejk – că dumnealui e tare de cap. Asta îmi aminteşte de unul Boušek, din Libeň; de optsprezece ori l-au dat afară într-o seară, de la „Exner” şi de fiecare dată s-a întors în local, pe motivul că şi-ar fi uitat luleaua. Intra pe fereastră, pe uşă, prin bucătărie, prin zid, prin pivniță şi cu siguranță că şi-ar fi dat drumul şi pe horn, dacă nu l-ar fi dat jos pompierii de pe acoperiş. Era aşa de încăpățânat, că ar fi putut ajunge ministru sau deputat. Au făcut pentru el ce au putut.

Rezistentul domn, ca şi când n-ar fi ascultat ce se vorbea, repetă cu încăpățânare: „Eu țin să fiu lămurit, vreau să fiu ascultat!”

— Asta se aprobă, răspunse preotul. Vorbeşte, stimate domn. Vorbeşte cât pofteşti, iar noi, între timp, vom continua ospățul. Sper că nu te stinghereşte. Švejk, adă la masă!

— După cum ştiţi – zise încăpăţânatul – războiul e în toi. Suma am împrumutat-o înainte de război, şi dacă n-ar fi război n-aş insista atât să-mi plătiţi. Am însă o tristă experienţă.

Scoase din buzunar un carneţel şi urmă:

— Totul e însemnat. Locotenentul-major Janata îmi datora 700 de coroane şi a avut îndrăzneala să cadă pe Drina. Locotenentul Prašek a căzut prizonier pe frontul rus şi îmi datorează vreo 2000 de coroane. Căpitanul Wichterle, care-mi datorează aceeaşi sumă s-a lăsat ucis la Ruská Rava de propriii lui soldaţi. Locotenentul-major Machek, prizonier în Serbia, mi-e dator 1500 coroane. Am mulţi din ăştia în catastif. Unul cade în Carpaţi, cu poliţa mea neplătită, altul moare în Ungaria, într-un spital. Înţelegi acum îngrijorarea mea! Războiul ăsta are să mă ruineze, dacă n-am să fiu energic şi neînduplecat. Dumneata poţi să-mi răspunzi, că pe dumneata nu te ameninţă nicio primejdie. Priveşte însă aici... Şi-i puse preotului carneţelul sub nas: Vedeţi? Preotul militar Matyáš, din Brno, a murit acum o săptămână la spital. Îmi vine să-mi smulg părul. Nu mi-a plătit datoria de 1800 de coroane şi dumnealui intră în baraca holericilor, ca să împărtăşească pe un oarecine, cu care nu avea nici în clin nici în mânecă.

— Era de datoria lui s-o facă, dragă domnule, interveni duhovnicul. Şi eu mă duc mâine să împărtăşesc.

— Şi tot în baraca holericilor, observă Švejk. Puteţi să veniţi cu noi ca să vedeţi ce vasăzică să te jertfeşti.

— Domnule preot – continuă îndărătnicul bărbat – crede-mă, sunt într-o situaţie desperată. Războiul ăsta se duce ca să-i radă de pe suprafaţa pământului pe toţi datornicii mei?

— Până te-or încorpora şi pe dumneata şi te-or trimite pe front, observă Švejk. Şi atunci eu cu domnul *feldkurat* o să facem o sfântă slujbă, poate dă Dumnezeu din cer ca prima grenadă să te sfârtece.

— Domnule, asta-i o chestiune serioasă, se adresă încăpăţânatul domn prelatului. Vă cer ca ordonanţa

dumneavoastră să nu se amestece în treburile noastre, ca să putem ajunge o dată la o înțelegere.

— Îmi dați voie, domnule *feldkurat*, interveni Švejk. Binevoiți a-mi porunci cu adevărat să nu mă amestec în afacerile dumneavoastră, pentru că altfel vă voi apăra mai departe interesele aşa cum şade bine şi după cum se cuvine din partea unui ostaş adevărat. Domnul are toată dreptatea, dumnealui vrea să plece singur de aci. Şi nici mie nu-mi place să mă dau în spectacol, eu sunt un om de societate.

— Ştii, Švejkule, toată povestea asta a început să mă plictisească, zise preotul, ca şi cum nici n-ar fi ținut seama de prezența musafirului. Credeam că omul ăsta are să ne distreze, că o să ne spună niscaiva anecdote şi când colo, dumnealui îmi cere să-ți ordon să nu te amesteci în vorbă, cu toate că până acum ai avut de două ori de furcă cu el. În ajunul zilei în care mă aflu în fața unui act religios atât de important, când trebuie să-mi îndrept toate gândurile spre Dumnezeu, dumnealui mă pisează cu o poveste tâmpită, pentru nişte nenorocite de o mie două sute de coroane; nu mă lasă să mă reculeg, mă îndepărtează de Dumnezeu, şi vrea să-i mai spun încă o dată că acum nu-i dau niciun ban. Nu vreau să mai stau de vorbă cu el, ca să nu-mi stric această seară sfântă. Spune-i tu, Švejk: „Domnul *feldkurat* nu-ți dă nimic!”

Švejk execută ordinul, zbierându-i musafirului la ureche.

Încăpățânatul musafir continua însă să şadă în fotoliu.

— Švejk – îl îndemnă preotul de campanie – întreabă-l cât mai are de gând să caşte gura la noi?

— Nu mă mişc de aci, până ce nu primesc banii, insistă cu străşnicie încăpățânatul.

Duhovnicul militar se sculă, se îndreptă spre fereastră şi zise:

— În acest caz ți-l dau pe seama dumitale, Švejk. Fă cu el ce vrei...

— Poftiți vă rog, domnule – zise Švejk – apucând antipaticul musafir de umăr. Un lucru bun trebuie încercat de trei ori.

Şi pentru a treia oară îşi repetă rolul său, repede şi elegant, în vreme ce preotul de campanie bătea cu degetele în geam ritmul unui marş funebru.

Seara aceea, închinată reculegerii, avu mai multe faze. *Feldkuratul* se apropie de Dumnezeu cu atâta ardoare şi cuvioşie, încât pe la miezul nopții mai răsuna încă din apartamentul său cântecul:

„Pe când noi mărşăluiam,
Toate fetele plângeau...”

iar bravul soldat Švejk îi ținea isonul.

*

La spitalul militar erau doi oameni care doreau să fie miruiți: un maior bătrân şi un funcționar de bancă, ofițer de rezervă. Amândoi se aleseseră în Carpați cu câte un glonț în burtă şi zăceau unul lângă altul. Ofițerul de rezervă socoti de datoria lui să ceară să fie miruit, pentru a-şi imita superiorul, considerând că dacă n-ar proceda la fel, ar fi dat dovadă de nesupunere. Evlaviosul maior o făcea din superstiție, sperând că rugăciunea preotului îi va reda sănătatea. Dar în aceeaşi noapte, înainte de ultima miruire, amândoi îşi dădură sufletul şi a doua zi de dimineață, când duhovnicul militar şi Švejk sosiră la spital, cei doi zăceau cu fețele pământii, ca toți cei ce mor sufocați.

— Ce mai paradă am făcut, domnule *feldkurat*, şi când colo, uite cum ne stricară totul, se supără Švejk, aflând la cancelarie că cei doi bolnavi nu mai au nevoie de nimic.

Şi ce-i drept, paradă au făcut, nu glumă. Au venit cu trăsura, Švejk suna din clopoțel, iar preotul ținea în mână, înfăşurată într-un şervet, sticluța cu ulei, cu care, solemn şi grav, binecuvânta pe trecătorii care îşi scoteau pălăria.

E drept că prea mulți n-au fost, cu toate că Švejk se silea să facă larmă mare, cu clopoțelul lui.

În urma trăsurii alergau câțiva copii nevinovați; unul din

ei se cocoță în spate, pe arcuri, în vreme ce tovarășii lui strigau cât puteau: „Atinge-l, că s-a agățat de trăsură!”

Švejk suna din clopoțel, birjarul lovea cu biciul înapoi, iar în strada Vodičková, o portăreasă, membră în congregația sfintei Maria, alergând într-un suflet după trăsura care gonea și ajungând-o, primi binecuvântarea din mers, după care își făcu cruce, scuipă și zise: „Aleargă cu sfântul duh, ca toți dracii”.

Sunetul clopoțelului o irita însă cel mai mult pe iapa birjarului. Se vede că îi stârnea vechi amintiri, pentru că mereu se uita înapoi și din când în când încerca să danseze pe asfalt.

Asta a fost marea paradă de care vorbea Švejk. Preotul de campanie se dusese între timp la cancelarie, să aranjeze partea financiară a ultimei miruiri. Din socoteala înfățișată sergentului contabil, reieșea că vistieria oștirii îi datora o sută cincizeci de coroane, pentru untdelemnul sfinițit și cheltuielile de drum.

Urmă apoi între comandantul spitalului și omul bisericii o ceartă, în timpul căreia *feldkuratul* izbi de câteva ori cu pumnul în masă, zbierând:

— Să nu vă închipuiți, domnule căpitan, că ultima miruire e gratuită. Când un ofițer de cavalerie este transferat la herghelie, i se plătește indemnizație, îmi pare nespus de rău că cei doi n-au apucat să primească ultima miruire. Ar fi costat cu cincizeci de coroane mai mult.

Švejk aștepta în acest timp jos, în camera de gardă, cu sticluța de untdelemn sfințit, care stârni un mare interes în rândurile soldaților.

Unul era de părere că untdelemnul acela ar fi foarte bun pentru curățat pușca și baioneta.

Un soldat mai tinerel, din Českomoravská vysočina, care mai credea încă în Dumnezeu, își imploră camarazii să nu mai vorbească despre astfel de lucruri și să nu se lege de sfintele taine. „Ca buni creștini ce suntem, trebuie să nădăjduim”.

Un batrân rezervist îi aruncă „bobocului” o privire

dispreţuitoare şi spuse:

— Frumoasă speranţă, ca un proiectil să-ţi reteze scăfârlia. Ne-au împuiat capul cu minciuni. Odată, în sat la noi, a venit un deputat din partidul catolic şi ne-a vorbit despre o cerească pace care pogoară deasupra pământului. S-a apucat să ne spună că Dumnezeu nu vrea război, că doreşte ca toţi oamenii să trăiască în pace şi să se aibă ca fraţii. Bună glumă! Dobitocul! De când a izbucnit războiul, în toate bisericile se fac rugăciuni pentru „succesul armelor”, iar despre Dumnezeu ni se vorbeşte ca despre un comandant de stat-major, care conduce operaţiile militare. Câte înmormântări n-am văzut eu din spitalul ăsta, şi câte picioare şi mâini retezate nu-s scoase de aici, cu carul!

— Şi pe soldaţi îi îngroapă goi – zise un altul – iar uniformele lor sunt date altora, vii, şi tot aşa mai departe.

— Până vom câştiga războiul, se amestecă Švejk.

— Hodorogule! Uite cine vrea să câştige războiul, interveni dintr-un colţ un caporal. Pe front cu voi, în tranşee! Ce v-aş mai goni eu spre baionetele inamicului, înainte, prin sârme ghimpate, peste mine, în bătaia mitralierelor. Să chiulească în spatele frontului, asta poate oricine; cine e bucuros să cadă pe front?

— Eu unul socotesc că e foarte frumos să te laşi înjunghiat cu baioneta – zise Švejk – şi niciun glonţ în burtă nu e rău, dar şi mai frumos e când te sfârtecă grenada. Te uiţi cum îţi zboară picioarele, cu burtă cu tot şi ţi se pare atât de ciudat că mori din aşa ceva, înainte ca vreunu să te lămurească cum devine cazul.

Tânărul soldat oftă din inimă. Îşi căina viaţa tânără şi-i părea rău că se născuse într-un veac atât de păcătos, ca să fie dus la tăiere, ca vitele la zalhana. Pentru ce toate acestea?

Un soldat, învăţător de profesie, care parcă i-ar fi citit gândurile, spuse:

— Unii învăţaţi explică războaiele ca o urmare a apariţiei petelor pe soare. Cum se iveşte o asemenea pată, spun ei, se întâmplă întotdeauna o grozăvie. Cucerirea Cartaginei...

— Ia mai slăbeşte-ne cu învăţătura, îl întrerupse

caporalul, şi du-te mai bine de mătură odaia, că azi e rândul dumitale. Ce ne pasă nouă de nişte sărăcii de pete pe soare? Din partea mea, pot să fie şi douăzeci, că nu-mi țin nici de cald nici de rece.

— Petele alea din soare au cu adevărat o mare însemnătate, se amestecă în vorbă Švejk. Odată s-a ivit o pată din astea şi eu chiar în ziua aceea am fost bătut măr în cârciuma „La Banzetu" de la Nusle. De atunci, de câte ori mă duceam undeva, mă uitam totdeauna în gazetă, să văd dacă nu cumva s-a mai ivit vreo pată. Şi cum se arăta, adio mamă, nu mă mai duceam nicăieri, şi numai aşa am scăpat teafăr. Ba, când vulcanul cela, Mont-Pelée, a distrus toată insula Martinica, un profesor a scris în *Národní politika*, că el de mult atrăsese atenția cititorilor asupra unei mari pete pe soare. Şi a dracului *Národni politika*, nesosind la timp în Martinica, toți de pe insulă s-au ars.

În acest timp, duhovnicul militar se întâlni sus, în cancelarie, cu o doamnă de la „Uniunea doamnelor din nobilime pentru educarea religioasă a ostaşilor", o matahală bătrână şi hidoasă, care o pornise de dimineață prin spital, împărțind în dreapta şi-n stânga iconițe sfințite, pe care soldații răniți sau bolnavi le aruncau în scuipătoare.

Îi scotea pe toți din sărite cu palavrele ei neroade; îndemna ostaşii să se căiască pentru păcatele săvârşite, şi să se îndrepte cu adevărat, pentru ca Dumnezeu, după moartea lor, să le acorde veşnica mântuire.

Îngălbenise de mânie, în timp ce vorbea cu duhovnicul militar. Susținea că războiul, în loc să-i înnobileze pe ostaşi, îi transformă în fiare. Jos, în saloane, bolnavii scoaseră limba la ea, făcând-o hârcă şi talpa iadului. *„Das ist wirklich schrecklich, Herr* Feldkurat*, das Volk ist verdorben"*[68]

Şi-i explică apoi cum îşi închipuie ea educația religioasă a soldatului. Numai când soldatul crede în Dumnezeu şi este pătruns de credință, numai atunci luptă el vitejeşte pentru

---

[68] E într-adevăr îngrozitor, domnule ***feldkurat***, poporul e destrăbălat (germ.).

împăratul său, şi nu se teme de moarte, pentru că ştie că-l aşteaptă raiul.

Mai trăncăni câteva nerozii asemănătoare din care se vedea bine că era ferm hotărâtă să nu-l scape din mână pe duhovnic, care se despărți însă de ea într-un chip foarte puțin galant.

— Să mergem acasă, Švejk, strigă el în camera de gardă.

La întoarcere, nu mai făcură nicio paradă.

— Pe viitor, ducă-se cine-o vrea, să împărtăşească, zise cuvioşia sa. Asta-i bună! Să mă ciorovăiesc cu ei la plată pentru fiecare suflet pe care vor să-l mântuiască! Nu-ntâlneşti decât contabili şi lichele!

Zărind în mânile lui Švejk sticluța cu „untdelemn sfințit", se întunecă la față:

— Ascultă, Švejk, cel mai bine ar fi să ne ungem cu el cizmele.

— O să încerc să ung broasca – adăugă Švejk – că scârțâie grozav când veniți noaptea acasă.

Aşa luă sfârşit ultima împărtăşanie care nu a avut loc.

XIV

ŠVEJK ORDONANȚĂ LA LOCOTENENTUL-MAJOR LUKÁŠ

1

Norocul lui Švejk nu ținu mult. Soarta nemiloasa curmă legăturile prieteneşti dintre el şi preotul militar. Dacă până la întâmplarea de mai jos, *feldkuratul* fusese o figură simpatică, isprava săvârşită acum a avut însă darul să-l demaşte.

Otto Katz îl vându pe Švejk locotenentului-major Lukáš, mai bine zis îl pierdu la cărți. Aşa se vindeau pe vremuri, în Rusia, robii. Accidentul s-a întâmplat aşa, pe neaşteptate. La locotenentul-major Lukáš, într-o societate aleasă, se juca „douăzeci şi unu”.

Feldkuratul pierduse tot şi, în cele din urmă, întrebă:

— Cât îmi împrumutați pe ordonanța mea? Un tembel foarte simpatic, un tip interesant, ceva *non plus ultra*[69]. Ordonanță ca el, n-ați avut niciunul de când sunteți.

— Îți împrumut o sută de coroane, se oferi locotenentul-major Lukáš. Dacă până poimâine nu mi-i restitui, îmi trimiți aici această pasăre rară. Al meu e un păcătos. Oftează într-una, scrie scrisori acasă şi fură; fură de stinge, tot ce-i cade sub mână. Îi mai trag eu câte o chelfăneală, dar degeaba. I-am scos şi câțiva dinți din față, dar ticălosul tot nu s-a îndreptat.

---

[69] Mai presus de orice (lat.).

— Atunci ne-am înțeles, se învoi cu uşurință preotul. Pe poimâine: ori suta de coroane, ori Švejk.

Pierdu şi această sută de coroane şi plecă acasă întristat. Ştia bine, fără umbră de îndoială, că nu va face rost de o sută de coroane şi că de fapt îl vânduse pe Švejk, pe o nimica toată, ca un mizerabil.

„Puteam să cer şi două sute de coroane”, îşi zise el cu ciudă şi urcând în tramvaiul care avea să-l ducă acasă, fu cuprins de remuşcări şi duioşie.

„Nu-i frumos din partea mea, îşi spuse, sunând la uşa locuinței sale. Cum o să mă mai uit eu acum în ochii lui tembeli şi inocenți?”

— Švejk dragă – zise el, după ce intră în casă – astăzi s-a întâmplat ceva nemaipomenit. Am avut un ghinion grozav la cărți. Am mizat totul şi aveam în mână un as, pe urmă mi-a picat un zece. Bancherul, cu un valet la mână a tras şi a făcut şi el douăzeci şi unul. Şi aşa am tras de câteva ori când la as, când la decar, şi de fiecare dată am avut aceeaşi carte cu bancherul. Am pierdut toți banii.

Tăcu.

— Până la urmă, te-am pierdut şi pe dumneata. Am împrumutat pe dumneata o sută de coroane şi dacă până poimâine nu le înapoiez, nu mai eşti al meu, ci al locotenentului-major Lukáš. Mie îmi pare foarte rău, zău...

— O sută de coroane mai am eu, zise Švejk. Pot să vă împrumut.

— Dă-le încoace, se învioră *feldkuratul*. Îi duc numaidecât lui Lukáš. Zău, mi-ar părea nespus de rău să mă despart de dumneata.

Lukáš fu foarte surprins, pomenindu-se din nou cu Katz.

— Vin să-ți restitui datoria, zise preotul, privind triumfător în jurul său. Dați-mi şi mie o carte.

— Banco, se auzi glasul părintelui, când îi veni rândul. Cu un ochişor numai – strigă el – am tras mai mult.

— Banco să fie – spuse el la al doilea tur – banco blind...

— Douăzeci şi unu, anunță bancherul.

— Eu am numai nouăsprezece, zise preotul cu jumătate

de gură, mizând ultimele patruzeci de coroane, din cele o sută împrumutate de Švejk, ca să se răscumpere din noua robie.

În drum spre casă, *feldkuratul* ajunse la convingerea că totul s-a sfârşit, că nimic nu-l mai putea scăpa pe Švejk, că aşa i-a fost scris: să-l slujească pe locotenentul-major Lukáš.

Când Švejk îi deschise uşa, spuse:

— Totul e în zadar, Švejk. Împotriva fatalităţii nimeni nu poate lupta. Te-am pierdut şi pe dumneata şi cele o sută de coroane ale dumitale. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, dar destinul e mai tare decât mine. Te-a aruncat în ghearele locotenentului-major Lukáš şi se apropie vremea când va trebui să ne despărţim.

— Şi era mult în bancă? întrebă Švejk liniştit. Dumneavoastră v-a venit rar carte? Când nu pică carte e foarte rău, dar uneori şi când cade prea bine e nenorocire. La Zderaz trăia un tinichigiu. Îi zicea Vejvoda; juca întotdeauna „mariaš”[70] într-o cârciumă din dosul „Cafenelei secolului”. Într-o zi, îl pune dracu să zică: „Ce-ar fi dacă am juca douăzeci şi unu, la cinci bănuţi?” Am jucat douăzeci şi unu pe cinci bănuţi şi el ţinea banca. La primul tur au pasat toţi şi aşa a crescut miza la zece bănuţi. Bătrânul Vejvoda le dorea tuturor să câştige şi zicea într-una: „Cine o trage pe aia mică a câştigat!” Nu vă puteţi închipui ce ghinion a avut. Cartea mică nu voia să pice nici în ruptul capului şi banca crescu, se adunaseră o sută de coroane. Dintre jucători niciunul nu avea atâţia bani ca să acopere banca. Pe Vejvoda îl treceau năduşelile. Nu se mai auzea nimic decât: „Aia mică”. Pontau cu toţii numai câte un cinci şi de fiecare dată se curăţau. Un meşter hornar s-a înfuriat. Pe masă se adunaseră vreo două sute. S-a dus acasă după bani şi a făcut „banco”. Vejvoda voia să se descotorosească de bancă, şi după cum a povestit mai târziu, ar fi vrut să tragă până la treizeci, numai să nu câştige, şi când colo, i-au picat doi aşi.

[70] Numele unui joc de cărţi.

S-a prefăcut că nu are nimic şi a strigat dinadins „Şaisprezece câştigă”. Dar meşterul hornar avea numai cincisprezece. Nu-i ăsta ghinion? Bătrânul Vejvoda se făcuse galben ca ceara şi era grozav de nenorocit; în jurul lui lumea începuse să înjure şi să mormăie că umblă cu fofârliga, că mai mâncase el odată bătaie pentru că ar fi măsluit cărțile deşi era jucătorul cel mai cinstit. Dar nu s-au lăsat şi au continuat să ponteze coroană după coroană. Se strânseseră cinci sute de coroane. Pe cârciumar nu l-a răbdat inima. Tocmai adunase banii de bere să-i ducă la fabrică. I-a scos, s-a aşezat la masă şi a pontat mai întâi câte două sute; pe urmă a închis ochii, a întors scaunul ca să-i aducă noroc, şi a zis că ține tot ce e în bancă. „Să jucăm, a zis el, cu cărțile pe față”. Bătrânul Vejvoda ar fi dat nu ştiu ce numai să piardă. S-au mirat cu toții când a întors cărțile şi s-a văzut un şapte pe care l-a păstrat. Cârciumarul râdea pe sub mustață fiindcă avea douăzeci şi unu. Bătrânului Vejvoda i-a mai picat un şapte şi l-a păstrat şi pe ăsta. „Acum vine un as sau un decar, a cobit cârciumarul cu răutate. Îmi pun gâtul, domnule Vejvoda, că v-ați curățat.” S-a aşternut apoi o tăcere mormântală. Vejvoda trage, întoarce cartea şi iese un al treilea şapte. Cârciumarul s-a făcut alb ca varul; erau ultimii lui bani. S-a dus în bucătărie şi peste puțin timp se pomenesc cu băiatul de prăvălie țipând să vină să-l scape, căci se spânzurase de cerceveaua ferestrei. I-au tăiat frânghia, l-au readus în simțiri, şi s-a jucat mai departe. Nimeni nu mai avea o lețcaie în buzunar, toți banii erau în bancă, în fața lui Vejvoda care zicea într-una: „Aia mică, a luat-o” şi ar fi vrut cu orice preț să se curețe; dar fiindcă era silit să dea cartea pe față şi să o pună pe masă, nu putea să facă nicio şmecherie şi să tragă dinadins mai mult. Cei de față erau uluiți de bafta lui şi s-au înțeles să ponteze pe datorie, cu bonuri iscălite, că bani nu mai aveau. Meşterul hornar ajunsese să fie dator peste un milion şi jumătate, cărbunarul de la Zderaz aproape un milion, portarul de la „Cafeneaua secolului” opt sute de mii de coroane, un student în medicină peste două milioane. Numai caniotă

erau peste trei sute de mii de coroane, în bonuri, se înțelege. Bătrânul Vejvoda încerca în fel şi chip să scape de bancă. Se ducea mereu la closet şi dădea altuia să-i țină locul, dar când se înapoia, îl anunțau că tot el a câştigat şi că i-ar fi picat douăzeci şi unu. Au trimis să cumpere alte cărți, dar ce folos? Se oprea Vejvoda la cincisprezece, celălalt avea paisprezece. Toți se uitau furioşi la el şi mai abitir decât ceilalți trăncănea un pavator, care investise cu totul, mari şi late, opt coroane. Striga în gura mare că un om ca Vejvoda n-are ce căuta pe lumea asta, că ar trebui ciomăgit şi înecat ca un pui de cățea. Nu vă puteți închipui deznădejdea bătrânului Vejvoda. Până la urmă, să vedeți ce-i trăsneşte prin minte: „Eu ma duc la closet, îi zise el hornarului. Joacă dumneata în locul meu, meştere.” Şi aşa cum era, fără pălărie, a ieşit în stradă şi-a fugit într-un suflet până în stradă Myslíková să cheme poliția. A dat de o patrulă şi a denunțat că în cutare cârciumă se joacă jocuri de noroc. Polițiştii l-au poftit să se ducă înainte, că ei vin numaidecât după el. S-a înapoiat care va să zică, la cârciumă, unde i-au spus că între timp studentul medicinist pierduse peste două milioane, iar portarul, peste trei milioane şi că în caniotă au pus cinci bonuri de câte o sută de mii de coroane. N-a trecut mult şi-au dat năvală polițiştii în cârciumă. Pavatorul, când i-a văzut, s-a apucat să strige: „Salvați-vă, care cum puteți”, dar era prea târziu. Au sechestrat banca şi i-au dus pe toți la poliție. Cărbunarul de la Zderaz s-a împotrivit, aşa că l-au dus cu duba. În bancă era peste o jumătate de miliard în bonuri şi o mie cinci sute bani gheață. Inspectorul de poliție, când i-au arătat ditai mormanul de bănet, a rămas trăsnit şi-a exclamat: „N-am mai pomenit una ca asta! mai rău ca la Monte Carlo!”

Au rămas cu toții acolo, în afară de bătrânul Vejvoda, până dimineața. Lui Vejvoda, ca denunțător, i-au dat drumul şi i-au făgăduit că va căpăta drept răsplată treimea legală din banca sechestrată, vreo şaizeci de milioane, dar până dimineața a înnebunit şi umbla prin Praga comandându-şi cu duzinele case de bani încăpătoare. Ăsta

zic şi eu noroc la cărți.

Terminându-şi povestea, Švejk se duse să prepare grog şi-şi văzură de „lucru”. Noaptea târziu, după ce Švejk izbutise cu chiu, cu vai să-l aşeze în pat, preotul lăcrima, spunând printre sughițuri:

— Te-am vândut, camarade, te-am vândut ruşinos. Afuriseşte-mă, bate-mă cât vrei. Te-am aruncat în voia soartei. Nu pot să mă uit în ochii tăi. Zgârie-mă, muşcă-mă, ucide-mă. Nu merit altceva. Ştii ce sunt eu? Şi, cufundându-şi fața în pernă, preotul gemu încet, cu glas blajin: Sunt un ticălos, lipsit de caracter, asta sunt, şi adormi buştean.

A doua zi, ocolind privirile lui Švejk, plecă devreme de tot de acasă şi nu se înapoie decât noaptea, aducând cu sine un infanterist voinic şi gras.

— Arată-i – zise el, ferindu-se iar de privirile lui Švejk – cum merg lucrurile pe aici, ca să fie orientat şi învață-l cum se face grog. Mâine dimineață te prezinți la locotenentul-major Lukáš.

Švejk şi succesorul său petrecură o noapte plăcută cu prepararea grogului. Spre ziuă, infanteristul abia se mai ținea pe picioare şi mormăia un potpuriu ciudat din diferite cântece populare, pe care le amesteca între ele: „Pe lângă Hodov curge un pârâu, draga mea îți toarnă bere roşie. Munte, munte, înalt mai eşti, trei fetițe trec pe şosea, pe Muntele Alb ară un țăran.”

— Nu mi-e ruşine cu tine, frățioare, zise Švejk. Cu însuşirile tale faci casă bună cu *feldkuratul*.

Şi aşa se face că în dimineața aceea locotenentul-major Lukáš văzu pentru prima oară fața cinstită şi jovială a bravului soldat Švejk, care îi raportă:

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că eu sunt Švejk, ăla pierdut de domnul feldkurat la cărți.

2

Instituția ordonanțelor ofițereşti datează din vremuri străvechi. Se pare că Alexandru Macedon a avut şi el țucălarul lui. Un lucru e cert, că pe vremea feudalismului acest rol îl jucau mercenarii cavalerilor. Ce era Sancho Pança al lui Don Quijote? Mă mir că până acum n-a fost scrisă încă istoria ordonanțelor ofițereşti. Am aflat din ea că în timpul asediului cetății Toledo, ducele de Almaviva şi-a mâncat ordonanța fără sare, fapt pe care ni-l povesteşte ducele însuşi, în memoriile sale, arătând că ordonanța lui avea carnea fragedă şi moale, asemănându-se la gust cu ceva între carnea de găină şi cea de măgar.

Într-o veche carte bavareză despre arta militară, găsim şi instrucțiuni cu privire la ordonanțele militare. După această carte, cel care era sortit acestei cariere, trebuia să fie: evlavios, plin de virtuți, să nu mintă, să fie modest, curajos, cinstit şi harnic. Într-un cuvânt, ordonanța trebuia să fie un model. Timpurile noi au modificat modelul. De obicei „țucălarul” modern nu-i nici evlavios, nici virtuos, nici cinstit. Minte, îşi înşală stăpânul şi adeseori îi transformă viața într-un adevărat infern. E un sclav şiret, care scorneşte tot felul de tertipuri, ca să amărască viața stăpânului. În această nouă generație de țucălari, nu găseşti ființe care să meargă cu devotamentul până a se lăsa să fie consumate fără sare de stăpânii lor, ca mărinimosul Fernando, al ducelui de Almaviva. Pe de altă parte, vedem că stăpânii care luptă pe viață şi pe moarte cu ordonanțele lor moderne folosesc, spre a-şi menține autoritatea, cele mai variate metode, caracteristice unui regim de teroare. În anul 1912, la Graz, în Ştiria, s-a judecat un proces în care rolul principal îl juca un căpitan care-şi ucisese ordonanța, călcând-o în picioare. A fost achitat, pe temeiul că era numai la al doilea caz. În concepția domnilor judecători, viața „țucălarului” n-are nicio valoare. El nu este decât un obiect şi în multe cazuri un manechin pentru antrenamentele stăpânilor, un rob, o fată la toate.

De aceea nu trebuie să ne prindă mirarea că o astfel de

situație impune sclavului să fie şiret şi potlogar. Poziția lui pe planeta noastră nu poate fi comparată decât cu suferințele picolilor din vremurile străvechi, educați în credința că trăiesc pentru a fi pălmuiți şi torturați.

Există însă şi cazuri în care țucălarul ajunge favoritul stăpânului, şi atunci devine spaima companiei, a batalionului. Toate gradele caută să-l corupă. El hotărăşte concediile, el e în măsură să pună o vorbă bună, ca treburile să iasă bine la raport.

În timp de război, aceşti favoriți erau răsplătiți cu medalii de argint, mici şi mari, pentru „bărbăție şi credință".

La regimentul 91 am cunoscut câteva cazuri. Un țucălar a căpătat marea medalie de argint pentru că se pricepea de minune să frigă gâştele pe care le fura. Altul s-a ales cu medalia mică de argint, pentru că primea de acasă pachete cu tot felul de bunătăți, aşa încât chiar pe vremea lipsurilor celor mai cumplite stăpânul său se ghiftuia până nu mai putea să se mişte.

Propunerea de decorare a fost redactată de stăpânul său astfel:

„Pentru meritul de a fi dat dovadă de bărbăție şi vitejie deosebită în luptă, disprețuindu-şi propria lui viață şi nepărăsind nicio clipă pe ofițerul său, sub focul puternic al duşmanului care înainta."

În vremea asta, pe undeva, în spatele frontului, el ciordea găinile din curțile oamenilor. Războiul a schimbat poziția ordonanței față de stăpânul său şi a făcut din el ființa cea mai hulită de trupă. Ordonanța primeşte totdeauna o cutie întreagă de conserve, în timp ce restul trupei numai o cutie la cinci oameni. Bidonul ei e veşnic plin cu rom sau coniac. Toată ziua ronțăie ciocolată şi mestecă pesmeți dulci, ofițereşti, fumează țigările stăpânului, stă acasă, se găteşte ceasuri întregi şi poartă veston de mare ținuta.

Ordonanța e întotdeauna în relațiile cele mai bune cu furierul, pe care îl aprovizionează din belşug cu resturile

care pică de la masa lui. Sus-numiţii, împreună cu sergentul-contabil, alcătuiesc un adevărat triumvirat, care, trăind în imediata apropiere a ofiţerului, cunoaşte toate operaţiunile şi planurile de război.

Grupa cea mai bine informată e întotdeauna aceea al cărei caporal se are bine cu ordonanţa ofiţerului.

Când acesta zice: „La două şi treizeci şi cinci de minute spălăm putina”, la două şi treizeci şi cinci de minute, fix, soldaţii austrieci încep „să se detaşeze” de inamic.

Ordonanţa e în relaţiile cele mai strânse cu bucătăria de campanie, îi place să dea târcoale cazanului şi porunceşte de parcă s-ar trezi la restaurant cu lista de bucate în faţă.

— Vreau o costiţă, zice el bucătarului, ieri mi-ai trimis o bucată de coadă. Să-mi pui şi o bucată de ficat în supă; ştii bine că splină nu mănânc.

Marea măiestrie a ţucălarului se vădeşte atunci când seamănă panică. Când poziţia în care se află începe să fie bombardată, inima îi cade în pantaloni. În acest timp el se află în adăpostul cel mai sigur, cu bagajele sale şi ale stăpânului, îşi bagă capul sub pătură, ca să nu-l nimerească vreo grenadă, şi nu are altă dorinţă decât să-şi vadă stăpânul rănit, ca astfel să ajungă cu el cât mai departe de front, în interiorul ţării.

Panica, ştie să o întreţină sistematic, învăluind totul în mister: „Mi se pare că ridică telefoanele”, comunică el confidenţial trupei. Şi e fericit când poate să spună: „Le-au şi strâns”.

Nimeni nu porneşte în retragere atât de bucuros ca el. În clipa aceea nu mai ţine seama că deasupra capului îi şuieră grenadele şi şrapnelele, îşi croieşte neobosit drum cu bagajele spre statul-major, unde staţionează trenul. Îi place trenul armatei austriece şi are o predilecţie pentru plimbările în vehicul. La nevoie, în cazurile cele mai grave, se urcă şi în carul sanitar, cu două roate. Când nu are încotro şi e silit să meargă pe jos, are înfăţişarea unui om lovit de cea mai mare nenorocire. În asemenea cazuri lasă bagajele stăpânului în tranşee şi nu cară decât propriile lui bunuri.

Dacă se întâmplă ca ofițerul să scape de captivitate prin fugă, iar el să cadă prizonier, nu uită niciodată să ia cu sine în captivitate bagajele stăpânului. Ele trec atunci în proprietatea lui şi le păzeşte ca ochii din cap.

Am văzut un asemenea prizonier în Rusia. A mers pe jos cu ceilalți de la Dubno până la Darnin, dincolo de Kiev. Ducea cu el în afară de ranița proprie şi a ofițerului său, care avusese norocul să fugă, încă cinci valize de mână, de diferite mărimi, două pături, o pernă şi o legătură pe care o purta pe cap. Se plângea că două cufere îi furaseră cazacii.

N-am să-l uit niciodată pe omul acela, care s-a chinuit aşa, cu povara, prin toată Ucraina. Era o maşină de transport vie, şi nu pot să înțeleg cum de a putut parcurge cu tot calabalâcul ăsta atâtea sute de kilometri pe jos, ca să plece apoi cu trenul până la Taşkent, să-şi păzească averea şi până la urmă să moară întins pe geamantanul lui, răpus de tifos exantematic, în lagărul de prizonieri.

Astăzi, aceste ordonanțe sunt împrăştiate prin întreaga noastră republică şi pălăvrăgesc despre actele lor de vitejie. Ei au luat cu asalt oraşele Sokal, Dubno, Nis, Piave. Fiecare din ei este un Napoleon: „I-am spus colonelului nostru să telefoneze la statul-major, că se poate porni la asalt".

Cei mai mulți dintre ei erau reacționari şi trupa îi ura. Unii din ei erau şi denunțători şi nu mai puteau de bucurie când vedeau pe careva legat.

Cu timpul au devenit o adevărată castă. Egoismul lor nu cunoştea margini.

3

Locotenentul-major Lukáš era prototipul ofițerului activ din putreda monarhie austriacă. Şcoala de cadeți făcuse din el o ființă cu două fețe, un fel de amfibie. În societate vorbea nemțeşte, scria nemțeşte, dar citea cărți cehe, iar pe vremea când funcționa ca profesor la şcoala de teterişti, în

exclusivitate cehi, le şoptea confidenţial: „Să fim cehi, dar să n-o ştie nimeni. Şi eu sunt ceh.”

Privea „cehismul” ca un fel de organizaţie secretă, de care era mai bine să te fereşti, de la distanţă.

Altfel, era om cumsecade, nu se temea de superiori, la manevre avea grijă de compania lui, aşa cum se cuvine şi este drept să fie. Ştia întotdeauna să-i rostuiască o cartiruire bună, prin şuri şi adeseori îşi cinstea ostaşii, din modesta lui soldă, cu câte un butoi de bere.

Îi plăcea să-i audă pe soldaţi cântând în marş. Trebuiau să cânte şi când se duceau şi când se întorceau de la exerciţii. Şi mergând alături de ostaşi, cânta cu ei:

„Când se apropie miezul nopţii,
ovăzul din saci îl iau hoţii,
tumtarara bum!”

Era foarte iubit de soldaţi, pentru că era drept şi nu teroriza pe nimeni.

Gradaţii tremurau în faţa lui, şi într-o lună de zile făcea din cea mai mare brută de sergent-major, un adevărat mieluşel.

Ştia, ce-i drept, să zbiere, dar de înjurat nu înjura niciodată. Folosea cuvinte şi fraze alese: „Uite ce este măi băiete – zicea el – mie nu-mi face plăcere să te pedepsesc; dar n-am ce face, pentru ca în disciplină stă valoarea şi vitejia armatei şi fără disciplină armata este ca trestia legănată în bătaia vântului. Dacă dumneata nu-ţi ţii uniforma în regulă şi nasturii sunt rău cusuţi sau lipsesc, e o dovada că uiţi de îndatoririle pe care le ai faţă de oştire. Poate să ţi se pară de neînţeles că pentru un lucru de nimic, căruia ca civil nu i-ai da nicio importanţă, cum ar fi de pildă, un nasture de la bluză găsit lipsă la inspecţie, să te trezeşti la arest. Dar vezi că în armată o astfel de neglijenţă a exteriorului dumitale trebuie să fie pedepsită exemplar. De ce? Nu pentru faptul că dumitale îţi lipseşte un nasture eşti pedepsit, ci ca să te deprinzi cu ordinea. Azi nu-ţi coşi nasturele şi începi să te

laşi pe tânjala. Mâine are să-ți pară greu să-ți desfaci arma şi s-o cureți, poimâine o să-ți uiți baioneta în cine ştie ce cârciumă şi, până la urmă, ai să adormi în post, pentru că ai început, cu nenorocitul ăsta de nasture, să duci o viață dezordonată. Asta-i băiete, şi dacă te pedepsesc acum, e ca să te feresc de o pedeapsă şi mai grea, pentru eventualele abateri pe care le-ai putea săvârşi, uitând încetul cu încetul de îndatoririle dumitale. Îți dau cinci zile de arest şi aş dori ca atunci când vei primi pâine şi apă să te gândeşti că pedeapsa nu e răzbunare, ci un mijloc de educație, urmărind îndreptarea ostaşului pedepsit.”

Ar fi trebuit de mult să fie căpitan, dar prudența lui în chestiunea naționalității nu i-a folosit la nimic, deoarece față de superiori avea o atitudine într-adevăr sinceră în relațiile de serviciu, linguşirile fiindu-i cu totul străine.

Păstrase această trăsătură proprie caracterului țăranului din Cehia de sud, unde se născuse, într-un sat împrejmuit de codri deşi şi eleştee.

Cu toate că față de soldați era drept şi nu-i chinuia, avea totuşi o latură ciudată. Îşi ura ordonanțele, căci totdeauna se brodise să i se trimeată țucălarii cei mai neghiobi şi mai nesuferiți din tot regimentul.

Îi lovea peste gură, îi pălmuia, se străduia să le facă educația prin vorbă şi faptă, uitând că-s soldați. Ani de zile la rând zadarnic s-a luptat cu ei. Îi schimba mereu ca până la urmă să ofteze: „Iar m-am ales cu o vită încălțată!” Îşi considera ordonanțele ca animale de cea mai inferioară specie.

Îi plăceau foarte mult animalele. Avea un canar de Harz, o pisică de Angora şi un grifon. Niciuna din ordonanțele pe care le-a schimbat nu s-a purtat însă mai prost cu aceste dobitoace decât locotenentul-major Lukáš cu ordonanțele, când îi făceau vreo boroboață.

Pe canar îl chinuiau cu foamea; una din ordonanțe i-a scos un ochi pisicii de Angora; grifonul era lovit ori de câte ori le ieşea în cale şi în sfârşit, unul din predecesorii lui Švejk l-a înşfăcat şi l-a dus la hingherul de la Pankrac ca să-l

ucidă, fără să-i pară rău de cele zece coroane plătite din buzunarul lui. Raportă apoi locotenentului-major foarte simplu că fugise în vreme ce-l plimba. A doua zi ordonanța mărşăluia cu compania pe câmpul de instrucție.

Când Švejk veni să-i raporteze lui Lukáš că intră în serviciul lui, acesta îl duse în odaie şi îi zise:

— Pe dumneata mi te-a recomandat preotul Katz şi nădăjduiesc că n-ai să-l faci de ruşine. Am avut până acum o duzină de ordonanțe, dar niciuna din ele n-a făcut purici la mine. Îți atrag atenția că sunt foarte sever şi pedepsesc aspru orice josnicie şi orice minciună. Doresc să-mi spui întotdeauna adevărul şi să execuți fără să crâcneşti toate ordinele mele. Dacă zic: „Sari în foc”, trebuie să sari în foc, chiar dacă nu-ți convine. Unde te tot uiți?

Švejk se uita cu interes într-o parte, pe peretele unde atârna colivia canarului, dar îndreptându-şi ochii blajini spre locotenentul-major răspunse cu glas blând:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că aveți acolo un canar de Harz.

Şi curmând astfel locotenentului-major şirul vorbirii, Švejk sta pe loc, smirnă, fără să clipească, privind țintă în ochii superiorului său.

Locotenentul-major ar fi vrut să-l mustre, dar remarcând expresia nevinovată a feței lui Švejk, spuse numai:

— Domnul *feldkurat* mi te-a recomandat drept un mare tâmpit şi mi se pare că nu s-a înşelat.

— Cu respect vă raportez domnule locotenent-major că, într-adevăr, domnul *feldkurat* nu s-a înşelat de fel. Când eram militar activ am fost reformat pentru tâmpenie, şi pe deasupra, vădită. Din pricina asta am fost dați afară din regimentul doi: eu şi încă unul, un domn căpitan din Kaunitz. Acela, domnule locotenent-major, să-mi fie cu iertare, când mergea pe stradă, se scobea în acelaşi timp cu un deget de la mâna stângă în nara stângă, şi cu cealaltă mână în nara dreaptă şi când mergea cu noi la instrucție, ne înşira întotdeauna ca pentru defilare şi zicea: „Soldați, î, țineți minte, î, că azi e miercuri, î, fiindcă mâine va fi joi, î”...

Locotenentul-major dădu din umeri, ca un om care nu-şi găseşte cuvintele pentru a spune ce vrea.

Trecu prin fața lui Švejk, plimbându-se nervos între uşă şi ferestre, în vreme ce Švejk, cu mutra cea mai nevinovată, făcea „capul la dreapta”, ori „capul la stânga”, după locul unde se afla locotenentul-major, până când acesta plecă ochii, şi privind covorul, mormăi ceva, care n-avea nicio legătură cu observațiile lui Švejk, despre căpitanul tâmpit:

— Mda, care va să zică țin la ordine, la curățenie, şi nu uita că la mine nu se minte. Iubesc cinstea. Urăsc minciuna şi o pedepsesc fără milă, mă înțelegi?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că înțeleg. E tare rău când omul minte. Cum începe să se încurce, s-a curățat. Într-un sat, dincolo de Pelhrimov, era un învățător, îi zicea Marek; umbla după fata pădurarului Špara, care i-a trimis vorbă că dacă se mai întâlneşte cu fata lui în pădure, când i-o ieşi în cale îl împuşcă în şezut cu două cartuşe umplute cu sare. Învățătorul i-a răspuns că nu e adevărat, că el nu umblă după fată, dar într-o zi, când trebuiau iar să se întâlnească, pădurarul l-a dibuit şi era gata, gata să-i facă operația făgăduită, dar învățătorul se dezvinovăți, zicând că venise să culeagă flori; altă dată iar, cică voia să prindă cărăbuşi, şi aşa s-a încurcat din ce în ce, până când într-o zi, cuprins de spaimă cum era, a început să jure că venise să pună nişte capcane pentru iepuri. Atunci pădurarul l-a legat fedeleş şi l-a dus la postul de jandarmi. De acolo a ajuns la judecătorie şi domnul învățător era gata-gata să intre la răcoare. Dacă ar fi spus adevărul adevărat s-ar fi ales numai cu alicele cu sare. Eu unul mi-am zis întotdeauna că cel mai bine este să mărturiseşti fățiş şi dacă fac vreo boroboață să vin şi să spun: „Cu respect vă raportez că am făcut cutare şi cutare”. Cât despre cinste, ăsta-i un lucru tare frumos, căci cu ea omul ajunge întotdeauna cel mai departe. Asta-i ca la întrecerile de marş. Cum începe unul să umble cu fofârliga şi să fugă, gata, e descalificat. Aşa a pățit-o un văr al meu. Omul cinstit e stimat şi prețuit de toată lumea, e mulțumit de sine însuşi şi

se simte ca un nou-născut când se duce la culcare şi poate să-şi zică: „Şi azi am fost cinstit”.

Înainte ca Švejk să-şi termine expunerea, locotenentul-major Lukáš se aşezase pe scaun şi privind cizmele ordonanţei făcu următoarea reflecţie: „Doamne, când mă gândesc că şi eu îndrug adesea prăpăstii de astea şi că singura deosebire e forma în care le spun”.

Cu toate acestea, nevrând să-şi piardă autoritatea aşteptă ca Švejk să isprăvească şi zise:

— La mine trebuie să-ţi lustruieşti cizmele, să ai uniforma curată, nasturii bine cusuţi, să faci impresia unui soldat, şi nu a unui derbedeau de civil. Ciudat că, niciunul din voi nu are ţinută militărească. Numai una din toate ordonanţele pe care le-am avut avea o ţinută marţială. Dar până la urmă mi-a furat uniforma de paradă şi-a vândut-o în cartierul evreiesc.

Tăcu o clipă, apoi continuă înşirându-i lui Švejk toate îndatoririle, fără să uite bineînţeles să accentueze în mod special că trebuie să fie credincios, discret, să nu vorbească nicăieri de ceea ce se întâmpla acasă.

— La mine vin în vizită cucoane – ţinu să sublinieze – şi uneori, câte una rămâne şi peste noapte, când nu sunt de serviciu a doua zi de dimineaţă. În asemenea cazuri ne aduci cafeaua la pat, când sun, înţelegi?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că înţeleg; dacă aş da aşa, buzna la pat, pe neaşteptate, s-ar putea ca doamnei să nu-i placă. Eu mi-am adus odată acasă o domnişoară şi tocmai când ne simţeam mai bine servitoarea a venit cu cafeaua la pat. Toanta s-a speriat şi mi-a vărsat cafeaua în spinare şi a mai zis şi „Bună dimineaţa, conaşule!” Eu ştiu ce se cade şi ce trebuie făcut, când doarme o cucoană.

— Bine Švejk, cu cucoanele trebuie să ne purtăm întotdeauna cu băgare de seamă, zise locotenentul-major, care începuse să se mai lumineze discutând despre subiectul care îi umplea timpul liber, între cazarmă, câmpul de instrucţie şi cărţile de joc.

Femeile erau sufletul casei sale. Ele îi aranjau căminul. Avea vreo câteva duzini şi multe din ele se străduiau, în timpul cât şedeau la el, să-i împodobească locuinţa cu tot felul de zorzoane.

Una din ele, nevasta unui proprietar de cafenea care rămăsese la el două săptămâni încheiate, până când venise bărbatul să o ia acasă, i-a brodat o faţă de masă frumoasă, i-a făcut monograme la toată rufăria de corp şi ar fi terminat poate şi covorul de perete, dacă bărbatul ei nu ar fi pus capăt acestei idile.

O domnişoară, pe care după trei săptămâni au venit să o ia părinţii, voia să-i transforme dormitorul în budoar, şi-i înşirase peste tot fel de fel de marafeturi, vaze, iar deasupra patului îi atârnase icoana îngerului păzitor.

În toate colţurile dormitorului şi ale sufrageriei se simţea mâna femeii, care pătrunsese până şi în bucătărie, unde se puteau vedea cele mai diferite vase şi obiecte de gătit, primite în dar din partea unei generoase soţii de fabricant, amorezată, care pe lângă dragoste îi adusese şi un aparat special de tăiat varză şi tot felul de zarzavaturi, o maşină de tăiat pesmeţi, una de tocat carne, castroane, crătiţi, tigăi, oale şi Dumnezeu mai ştie ce.

Plecă însă după o săptămână, neputându-se împăca cu gândul că pe lângă ea, locotenentul-major mai avea încă vreo douăzeci de iubite, fapt care înrâurea în mod nefast randamentul nobilului mascul în uniformă.

Locotenentul-major Lukáš întreţinea de asemenea o vastă corespondenţă, avea un album cu fotografiile amantelor şi o colecţie de diferite relicve, manifestând în ultimii doi ani o înclinare spre fetişism. Avea în colecţie tot soiul de jartiere de damă, patru perechi de chiloţi apelpisiţi cu danteluţă, trei combinezoane fine, străvezii, băsmăluţe de linon, ba chiar şi un corset şi câteva perechi de ciorapi.

— Azi sunt de serviciu, zise el. Mă întorc abia la noapte, ai grijă de toate şi deretică prin casă. Ultima mea ordonanţă a plecat azi, pe front, cu batalionul de marş, pentru puturoşenia lui.

După ce mai dădu câteva ordine, cu privire la canar şi la pisica de Angora, plecă, neuitând să mai arunce, din pragul uşii, câteva adagii despre cinste şi ordine.

După plecarea lui Lukáš, Švejk deretică cu grijă întreaga gospodărie, aşa că noaptea târziu când locotenentul-major se întoarse acasă, îi putu raporta:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că totul e în regulă, numai pisica n-a avut de lucru şi a mâncat canarul.

— Cum? tună locotenentul-major.

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, cum s-a întâmplat: ştiam că pisicile nu iubesc canarii şi că nu le vor binele. Aşa ca mi-am zis să le fac cunoştinţă, să-i împrietenesc, şi dacă bestia s-ar încumeta cumva să-i facă vreun rău, aveam de gând să-i scutur blana să ţină minte, câte zile o avea, cum trebuie să se poarte cu un canar, pentru că mie tare mi-s dragi animalele. La noi, în casa în care stau, locuieşte un pălărier care şi-a dresat aşa de bine pisica, că de unde mai înainte i-a mâncat trei canari, acum nu mai manâncă niciunul, iar canarul poate să se aşeze pe spinarea ei. Am vrut şi eu să încerc şi am scos canarul din colivie şi i l-am dat bestiei să-l miroase. Până să mă dezmeticesc, maimuţa i-a înhăţat capul. Nu m-aş fi aşteptat, zău, din partea ei la atâta neobrăzare. Dacă ar fi fost, domnule *oberlaitnant*, o vrabie, n-aş fi avut nimic de zis, dar un canar aşa de frumos, de Harz! Şi cu câtă poftă l-a înghiţit cu pene cu tot şi cum mârâia de plăcere! Pisicile nu au cultură muzicală şi nu pot suferi să audă canarul cântând, pentru că bestiile nu pricep ce e aia. Am ocărât eu pisica, dar altceva nu i-am făcut. Doamne păzeşte! Am aşteptat să hotărâţi dumneavoastră cum s-o pedepsim pentru isprava ei.

În vreme ce povestea întâmplarea, Švejk se uita în ochii locotenentului-major cu atâta sinceritate, încât acesta, deşi se îndreptase spre el cu intenţii agresive, se retrase, se aşeză pe scaun şi-l întrebă:

— Asculta Švejk, să fii oare, într-adevăr, atât de dobitoc?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major – răspunse Švejk solemn – sunt! Încă din copilărie mă paşte ghinionul. Întotdeauna vreau să îndrept câte ceva, să fac bine, şi când colo, mereu se iveşte câte o neplăcere pentru mine şi cei din jurul meu. Eu n-am vrut decât să-i apropii, ca să se împrietenească şi să se înțeleagă şi zău că n-am nicio vină că l-a înghițit. Cu ani în urmă, într-o casă, la Stupart, o pisică a mâncat chiar un papagal, pentru că şi-a bătut joc de ea, imitându-i mieunatul. Pisicile au însă şapte vieți în ele. Dacă porunciți, domnule locotenent-major, s-o execut, va trebui s-o strivesc cu uşa, altfel nu crapă.

Cu mutra cea mai nevinovată şi cu zâmbetul său blajin, Švejk îi expuse locotenentului-major cum se execută pisicile. Dacă cei de la societatea pentru protecția animalelor i-ar fi auzit solilocul, l-ar fi trimis, fără doar şi poate, la balamuc.

Cu prilejul acesta dovedi atâta pricepere în acest domeniu încât locotenentul-major, uitând de supărare, îl întrebă:

— Dumneata te pricepi la animale? Ți-s dragi dobitoacele?

— Da. Cel mai mult îmi plac câinii – mărturisi Švejk – pentru că sunt o afacere rentabilă pentru cine ştie să-i vândă. Mie nu mi-a mers, pentru că am fost totdeauna cinstit; cu toate astea, tot s-au găsit unii, care să vină şi să mă ia la rost zicând că le-am vândut o lepădătură în locul unui câine de rasă, sănătos, ca şi cum toți câinii ar trebui să fie de rasă şi sănătoşi. Şi fiecare voia să-i dau pe loc arborele genealogic, aşa că am fost silit să dau la tipărit fel de fel de certificate şi să fac dintr-un dulău oarecare născut într-o cărămidărie, un câine nobil, de rasa cea mai pură, provenit din crescătoria de câini Arnim von Barheim, din Bavaria. Şi zău că oamenii erau bucuroşi că au dat lovitura, că au pus mâna pe un animal de rasă pură, iar eu puteam să le ofer de pildă un spitz de la Vršovice, drept un dax; şi dumnealor se mirau numai de ce un câine aşa de rar, adus tocmai din Germania, era atât de păros şi n-avea picioarele strâmbe. Aşa se face la toate crescătoriile, şi ați rămâne uluit domnule locotenent-major, dacă ați şti potlogăriile care se fac cu certificatele la marile crescătorii de câini. Câini, care să zică

singuri despre ei: „Eu sunt rasă pură” nu prea există. Ori mă-sa, ori bunică-sa a greşit cu vreo javră, ori a avut mai mulți tați moştenind de la fiecare câte ceva. De la unul urechile, de la altul coada, de la celălalt părul de pe bot, de la al treilea nasul, de la al patrulea picioarele crăcănate, de la al cincilea mărimea, şi dacă o fi avut doisprezece tați din ăştia, vă puteți da seama domnule locotenent-major, cam cum poate să arate un asemenea câine. Eu am cumpărat un câine din ăştia; îi zicea Balaban; de la toți tații câți îi va fi avut moştenise atâta urâțenie că toți câinii îl ocoleau; l-am cumpărat de milă. Era atât de părăsit! Acasă stătea tot timpul într-un colț şi era aşa de trist, că m-am văzut nevoit să-l vând drept un grifon. Cea mai mare bătaie de cap am avut-o cu vopsitul. Trebuia să aibă culoarea piperului şi a sării. Şi aşa a ajuns cu stăpânul său până în Moravia şi de atunci nu l-am mai văzut.

Expunerea aceasta chinologica avu darul să-l intereseze foarte mult pe locotenentul-major, aşa că Švejk putu continua în tihnă:

— Câinii nu-şi pot vopsi singuri părul, cum fac cucoanele; de asta trebuie să aibă grijă cel care vrea să-i vândă. Dacă aveți un câine bătrân, albit de-a binelea, şi vreți să vindeți ramolitul drept un cățeluş de un an, sau chiar drept un pui de nouă luni, atunci cumpărați pulbere de argint, topiți-o în apă, vopsiți-l negru şi vedeți cum arată. Ca să prindă putere, îl îndopați cu arsenic, ca pe cai, iar dinții îi frecați cu şmirghel, din acela cu care se curăță cuțitele ruginite. Înainte de a-l duce la vânzare, îi turnați pe gât şliboviță să se îmbete nițel şi pe loc se înviorează, e vesel, latră de bucurie şi se împrieteneşte cu oricine, ca un consilier beat. Dar principalul, domnule locotenent-major, este să le vorbeşti oamenilor, să-i toci la cap până se năuceşte muşteriul. Dacă cineva vrea să cumpere de la dumneavoastră un şoricar şi n-aveți în casă decât un câine de vânătoare, atunci trebuie să vă pricepeți să-l convingeți ca în loc de şoricar să plece de la dumneavoastră cu câinele de vânatoare, iar dacă se nimereşte să n-aveți acasă decât un şoricar şi careva doreşte

să cumpere un dog nemțesc din aceia răi, păzitori, puteți să-l prostiți până într-atâta că până la urmă în loc de dog, să plece cu şoricarul în buzunar. Pe vremuri, când făceam negoț de animale, mă pomenesc odată că-mi vine o cucoană, care-mi zice că i-a zburat papagalul în grădină, şi că nişte băieți care se jucau în fața vilei de-a pieile roşii i-au prins papagalul, i-au smuls toate penele din coadă şi s-au împopoțonat cu ele, ca polițiştii. Şi de ruşine că a rămas fără coadă, papagalul s-a îmbolnăvit şi veterinarul l-a dat gata cu nişte prafuri, aşa că doreşte să cumpere alt papagal, da unul bine crescut, nu din ăia obraznici care nu ştiu decât să înjure. Şi ce era să fac eu, dacă n-aveam acasă niciun papagal şi nici nu ştiam de vreunul? Nu aveam decât un buldog, rău al dracului şi chior de-a binelea. Ce să vă mai spun, domnule locotenent-major, că de la patru după-amiază şi până la şapte seara a trebuit să-mi umble gura, până ce am făcut-o să cumpere în loc de papagal, buldogul acela chior. A fost mai greu decât într-o încurcătură diplomatică şi la plecare i-am zis: Să mai poftească acum băieții să-i smulgă şi ăstuia coada; mai mult n-am mai apucat să-i spun acelei doamne, care a trebuit să se mute din Praga după ce buldogul îi muşcase pe toți ai casei. Credeți-mă, domnule locotenent-major, că e foarte greu să pui mâna pe un animal ca lumea.

— Mie mi-s tare dragi câinii, spuse locotenentul-major. Câțiva dintre camarazii mei, care sunt acuma pe front, au câinii cu dânşii şi mi-au scris că în tovărăşia unui animal atât de credincios şi de devotat, războiul li se pare mai uşor. Aşadar, dumneata cunoşti bine toate rasele de câini şi nădăjduiesc că dacă aş avea un câine, l-ai îngriji cum trebuie. Care rasă e cea mai bună după părerea dumitale? Mă gândesc la un câine de campanie. Am avut odată un grifon dar nu ştiu...

— După părerea mea, domnule *oberlaitnant*, grifonul e un cățel foarte drăguț. E drept că nu oricui îi place, fiindcă are părul țepos şi barbă aspră pe bot, ca un puşcăriaş pus în libertate. Mie îmi pare frumos tocmai pentru că-i urât, ş-apoi

e şi deştept. Nici nu se compară cu un tâmpit de St. Bernard. E mai deştept chiar decât foxterierul. Am cunoscut eu unul...

Locotenentul-major Lukáš se uită la ceas şi întrerupse expunerea lui Švejk:

— E târziu, trebuie să mă culc. Mâine sunt iar de serviciu, aşa că ai toată ziua la dispoziție să găseşti un grifon.

Se duse la culcare, iar Švejk se întinse pe canapea în bucătărie şi începu să citească gazetele pe care le adusese locotenentul-major de la cazarmă.

„Ia te uită – făcu Švejk pentru el, urmărind cu interes ultimele informații – sultanul l-a decorat pe împăratul Wilhelm cu medalia de război şi eu nici măcar cu cea mică, de argint, nu m-am pricopsit încă.”

Căzu pe gânduri, apoi deodată sări în sus, exclamând: „Era cât pe ce să uit...”

Se duse în odaia locotenentului-major care dormea buştean şi-l trezi:

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că n-am primit niciun ordin în ce priveşte pisica.

Locotenentul-major, buimăcit de somn, se întoarse pe partea cealaltă şi mormăi: „Trei zile de carceră” şi adormi din nou.

Švejk ieşi tiptil din odaie, scoase nenorocita de pisică de sub canapea şi-i spuse:

— Ai trei zile de carceră! *abtreten!* marş!

Şi pisica de Angora se furişă iar sub canapea.

4

Švejk se pregătea să plece în căutarea unui grifon când se pomeni cu o tânără doamnă care dorea să vorbească cu locotenentul-major Lukáš. Văzu lângă ea două valize grele, de voiaj, şi pe scară şapca hamalului, care cobora.

— Nu-i acasă, spuse Švejk răstit, dar tânăra doamnă se şi

furişase în vestibul, poruncindu-i aspru:

— Du cuferele în odaie.

— Fără încuviinţarea domnului locotenent-major nu se poate, răspunse Švejk. Domnul locotenent-major mi-a ordonat să nu fac niciodată nimic fără ordinul dumnealui.

— Dumneata eşti nebun? striga tânăra doamnă. Am venit în vizită la domnul locotenent-major.

— Eu nu ştiu nimic, răspunse Švejk neînduplecat. Domnul locotenent-major e de serviciu, se întoarce abia la noapte, şi mi-a dat ordin să fac rost de un grifon. Nu ştiu nimic, de niciun fel de cufere şi de nicio cucoană. Acum trebuie să incui casa, aşa că v-aş ruga frumos să fiţi bună şi să plecaţi. N-am primit niciun ordin, şi nu pot lăsa în casă o persoană pe care n-o cunosc. S-a mai întâmplat o dată pe strada noastră, la cofetarul Bělčický, care a lăsat pe unu' să intre în casă şi dumnealui, nepoftitu' i-a deschis dulapul cu haine şi pe-aci i-a fost drumul. Nu vreau să zic, cu asta, nimic rău despre dumneavoastră, urmă Švejk, văzând că tânăra doamnă face mutră desperată şi că o podidiseră lacrimile; dar, hotărât, aici nu puteţi rămâne; de asta trebuie să vă daţi şi dumneavoastră seama, pentru că toată casa mi-a fost încredinţată mie şi sunt răspunzător de cel mai mic lucru. De aceea vă rog înc-o dată, foarte frumos, să nu vă mai obosiţi degeaba. Până nu primesc ordin de la domnul locotenent-major, nu-l cunosc nici pe frate-meu. Îmi pare rău, zău, ca trebuie să vă vorbesc aşa, dar la militărie trebuie să fie ordine.

Între timp, tânăra doamnă îşi mai venise în fire. Scoase din poşetă o carte de vizită, scrise pe ea câteva rânduri cu creionul, o băgă într-un plicuşor şi zise cu obidă:

— Du scrisoarea asta domnului locotenent-major; eu aştept aici răspunsul. Na, ţine şi cinci coroane pentru drum.

— Cu mine, nu merge-aşa, cucoană, răspunse Švejk, jignit de îndărătnicia nepoftitului oaspe. Păstraţi-vă coroanele, le las aici pe scaun şi dacă vreţi, poftiţi cu mine la cazarmă, şi aşteptaţi acolo; eu am să predau scrisorica dumneavoastră domnului locotenent-major şi vă aduc şi

răspuns. Dar ca să rămâneți aici, de asta, hotărât, nici nu încape vorbă...

După această lămurire, Švejk, scoase valizele în vestibul şi făcând să zornăie legătura de chei, ca un paznic de castel, zise cu hotărâre, din uşă:

— Închidem!

Tânăra doamnă ieşi descurajată pe coridor. Švejk încuie uşa şi o luă înainte. Vizitatoarea, tiptil-tiptil, ca un cățeluş, se luă după dânsul, şi nu reuşi să-l ajungă decât la tutungerie, unde Švejk intrase să-şi cumpere tutun.

Acum mergea alături de el, străduindu-se să lege o conversație:

— I-o dai negreşit?

— Dacă am spus c-o dau, o dau.

— Şi o să-l găseşti pe domnul locotenent-major?

— Asta n-o mai ştiu.

Merseră apoi tăcuți, unul lângă altul, şi abia după un răstimp mai îndelungat, tovarăşa de drum începu din nou:

— Vasăzică, crezi că ai să-i găseşti pe domnul locotenent-major?

— Eu nu cred nimic.

— Da unde socoți dumneata c-ar putea să fie?

— Nu ştiu.

Cu aceasta, conversația fu întreruptă pentru mai mult timp, până ce tânăra doamnă, o reluă întrebând:

— N-ai pierdut scrisoarea?

— Pân-acum, n-am pierdut-o.

— Atunci, o dai sigur domnului locotenent-major?

— Da.

— Şi ai să-l găseşti?

— V-am mai spus o dată că nu ştiu, replică Švejk. Stau şi mă mir: cum pot fi pe lume oameni atât de ciudați, să te întrebe mereu acelaşi lucru. Asta-i ca şi cum aş opri pe fiecare trecător, şi l-aş întreba hodoronc-tronc, în câte suntem azi.

Răspunsul acesta puse capăt oricărei încercări de a întreține o conversație cu Švejk, aşa că restul drumului,

până la cazarmă, se scurse într-o tăcere desăvârşită. De abia în fața porții, Švejk o pofti pe tânăra doamnă să aştepte şi se aşternu pe taifas cu soldații de la poartă, vorbindu-le despre război, ceea ce trebuie să o fi bucurat nespus pe tânăra doamna, care se plimba nervoasă pe trotuar, luând o înfățişare foarte nenorocită la vederea lui Švejk care îşi continuă expozeul, cu o mutră atât de tembela, încât amintea pe aceea reprodusă recent în *Cronica războiului mondial: „Prințul moştenitor al tronului, întrețінându-se cu doi aviatori care au doborât un aeroplan rusesc”.*

Švejk se aşezase pe banca din fața porții şi începuse să explice soldaților că pe frontul de luptă din Carpați, atacurile oştilor austriece au eşuat, în schimb de partea cealaltă, comandantul oraşului Przemysl, generalul Kusmanek, a ajuns la Kiev şi că, în urma noastră, în Serbia, au rămas unsprezece puncte de sprijin şi că sârbii n-or să mai reziste multă vreme, alergând după trupele noastre.

Acestea zise începu să critice diferitele bătălii cunoscute şi cu acest prilej descoperi un nou ou al lui Columb şi anume că un batalion împresurat din toate părțile trebuie să se predea.

După ce se sătură de vorbă, găsi de cuviință să iasă în drum şi să spună desperatei doamne să nu plece nicăieri, pentru că el se întoarce numaidecât; se duse apoi sus în cancelarie, unde-l găsi pe locotenentul-major Lukáš, care tocmai explica unui locotenent o schemă de tranşee, reproşându-i că nu ştie să deseneze şi că habar n-are de geometrie.

— Vedeți, aşa se desenează asta! Dacă ai de trasat pe o linie orizontală, dată, o linie verticala, trebuie s-o desenezi în aşa fel, ca să formeze cu ea un unghi drept. Ai înțeles? Procedând astfel, vei executa tranşeele cum trebuie şi nu le vei îndrepta spre duşman. Vei rămâne la şase sute de metri distanță de el. Dar aşa cum ai desenat dumneata, împingi poziția noastră în linia inamicului şi stai cu tranşeele dumitale perpendicular pe inamic, în timp ce dumneata ai nevoie de un unghi obtuz. E doar atât de simplu, nu?

Locotenentul rezervist, casier de bancă în civilitate, care sta deznădăjduit în fața acestor planuri, fără să priceapă o boabă, răsuflă uşurat când Švejk se apropie de locotenent:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că o cucoană vă trimite scrisoarea asta şi aşteaptă răspuns. Şi în acest timp îi făcu din ochi, cu înțeles şi confidențial.

Locotenentul-major nu părea bine impresionat de cele ce citea:

„Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muss umbedingt bei Dir ein paar Tage gastieren. Der Bursch ist ein grosses Mistviech. Ich bin unglücklich?

Deine Katy”[71]

Locotenentul-major Lukáš oftă; îl conduse pe Švejk în cancelaria de alături, care era goală, încuie uşa şi începu să se plimbe nervos printre birouri. Oprindu-se în cele din urmă în fața lui, zise:

— Doamna asta îmi scrie că eşti un dobitoc. Ce i-ai făcut?

— Eu nu i-am făcut nimic! Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că m-am purtat foarte cuviincios, dar dumneaei a vrut numaidecât să se instaleze în casă. Şi fiindcă nu aveam niciun ordin de la dumneavoastră, n-am lăsat-o. Pe deasupra a mai venit şi cu două cufere, ca şi cum ar fi fost la dumneaei acasă.

Locotenentul-major mai oftă o dată adânc şi Švejk îl imită.

— Cum? strigă locotenentul-major amenințător.

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, ca ăsta-i un caz grav. Acum doi ani, un tapițer din strada Vojtešska s-a pomenit cu o domnişoara pe care n-a mai putut-o urni din casă. Nemaiavând încotro, a trebuit să se otrăvească şi a otrăvit-o şi pe ea, cu gaz aerian, şi numai aşa s-a isprăvit pătărania. Cu femeile nu-i de glumit! Eu unul le

---

[71] Dragă Heinrich! Bărbatul meu mă urmăreşte. Trebuie neapărat să rămân câteva zile la tine. Ordonanța ta e un mare dobitoc. Sunt nenorocită. A ta, Kati (germ.).

cunosc!...

— Caz grav, repetă locotenentul-major, după Švejk şi niciodată nu spusese un adevăr mai adevărat. Scumpul Heinrich se afla, fără îndoială, într-o situaţie tare încurcată. O soţie urmărită de soţ vine în vizită la el pentru câteva zile, tocmai când urmează să sosească doamna Micková, din Třebon, pentru ca după trei zile să repete ceea ce-i oferă cu regularitate, de patru ori pe an, când vine la Praga, pentru cumpărături. În afară de asta peste două zile urma să vie la el o domnişoară care i-a făgăduit să-i cedeze, după ce se codise o săptămână încheiată, urmând ca peste o lună să se mărite cu un inginer.

Locotenentul-major se rezemă de un birou, cu capul plecat. Tăcea şi se frământa cum s-o descurce. Pentru moment însă nu găsi altă soluţie decât să se aşeze, să ia un plic şi o hârtie, şi să scrie:

„Dragă Katy! Sunt de serviciu până la nouă seara. Vin la zece. Te rog să te simţi la mine ca la tine acasă. În ceea ce îl priveşte pe Švejk, ordonanţa mea, i-am şi dat ordin să-ţi satisfacă toate dorinţele.

Al tău, Heinrich”

— Scrisoarea asta s-o dai cuconiţei, zise locotenentul-major. Îţi poruncesc să te porţi faţă de ea respectuos şi cu tact şi să-i împlineşti toate dorinţele, care pentru dumneata trebuie să fie ordine. Trebuie să te porţi cu ea galant şi s-o serveşti conştiincios. Ţine o sută de coroane, de care ai să-mi dai socoteală, pentru cazul că te va trimite să-i cumperi ceva. Te duci să-i comanzi cina şi aşa mai departe. Apoi, să cumperi trei sticle de vin şi o cutie de ţigări Memphis. Aşa. Asta-i tot deocamdată. Poţi pleca, şi-ţi repet încă o dată, să-ţi intre-n cap; trebuie să-i îndeplineşti orice dorinţă pe care i-ai citit-o în ochi.

Tânăra doamnă pierduse orice speranţă de a-l mai revedea pe Švejk; de aceea fu foarte surprinsă când îl zări ieşind din cazarmă şi îndreptându-se spre ea, cu o scrisoare

în mână.

Salutând militărește, îi întinse scrisoarea și raportă:

— Conform ordinului domnului *oberlaitnant*, trebuie să mă port față de dumneavoastră, stimată doamnă, respectuos și cu tact, să vă servesc conștiincios și să vă împlinesc toate dorințele pe care o să vi le citesc în ochi. Am ordin să vă hrănesc și să vă cumpăr tot ce veți dori. Am căpătat pentru asta de la domnul *oberlaitnant* o sută de coroane, dar din astea trebuie să cumpăr și trei sticle de vin și-o cutie de țigări Memphis.

După ce citi scrisoarea tânăra doamnă își recapătă încrederea în sine, pe care și-o manifestă poruncindu-i lui Švejk să-i aducă o birjă; iar când dorința îi fu împlinită, îi porunci să se urce pe capră, lângă birjar.

Porniră spre casă. Ajungând la domiciliu, tânăra doamnă jucă de minune rolul de stapână a casei. Švejk trebui să care valizele în dormitor și să bată covoarele în curte în timp ce doamna se făcuse foc și pară dând de-o pânză de păianjen după oglindă.

Această activitate febrilă îi trăda intenția de a se întări pentru mai multă vreme pe această poziție, cucerită cu atâta trudă.

Pe Švejk îl treceau toate nădușelile. După ce bătu covoarele, cucoana își aduse aminte că trebuiau date jos și scuturate și perdelele. Apoi primi ordin să spele geamurile și la bucătărie. După asta se apucă să mute mobila dându-și cu acest prilej frâu liber nervilor și pe când Švejk se spetea cărând mobila dintr-un colț într-altul, conița, neplăcându-i aranjamentul, făcea mereu altă combinație, născocind altă rânduială.

După ce a întors toată casa cu susul în jos, încetul cu încetul elanul ei întru aranjarea cuibului începu să scadă și în cele din urmă se potoli.

Mai scoase așternut curat din dulapul de rufe, înfăță singură puișorii și pernele, și se vedea bine că operația aceasta o făcea din dragoste și venerație pentru pat, obiect care îi stârnea în trup o puternică vibrație senzuală.

Îl trimise apoi pe Švejk după mâncare şi după vin. Până să se întoarcă, se schimbă într-o străvezie haină de interior, care o prindea tulburător de bine.

În timpul mesei bău o sticlă de vin, fumă o mulțime de țigări, apoi se întinse în pat, în timp ce Švejk se ospăta la bucătărie, cu pâinea de la manutanță pe care o muia într-un pahar cu un fel de rachiu dulce.

— Švejk! se auzi deodată din dormitor. Švejk!

Švejk deschise uşa şi o zări pe tânăra coniță întinsă peste perne, într-o poziție foarte ademenitoare.

— Vino mai aproape!

Švejk se apropie de pat, în timp ce cuconița, cu un zâmbet ciudat, îi măsură umerii lați şi pulpele groase.

Dând la o parte țesătura subțire care-i acoperea şi ascundea totul rosti poruncitor:

— Scoate-ți cizmele şi pantalonii – ia să vedem…

Şi aşa se întâmplă că, la înapoierea locotenentului-major de la cazarmă, bravul soldat Švejk putu să-i raporteze:

— Cu respect raportez, domnule *oberlaitnant*, că am împlinit toate dorințele cucoanei şi că am servit-o conştiincios, aşa cum mi-ați ordonat.

— Îți mulțumesc, Švejk, zise locotenentul-major, a avut multe dorințe?

— Circa şase, răspunse Švejk. Acum doarme dusă şi ostenită de atâta călătorie. Eu i-am făcut tot ce i-am citit în ochi.

5

În vreme ce mase de ostaşi înfundate în pădurile de pe Dunajec şi de pe Raab stăteau sub ploaia de grenade şi tunurile de calibru greu nimiceau companii întregi îngropându-le în masivul Carpaților, iar orizonturile tuturor câmpurilor de luptă erau roşii de vâlvătaia oraşelor şi satelor incendiate, locotenentul-major Lukáš şi Švejk trăiau

neplăcuta idilă cu doamna care fugise de la bărbatul ei şi făcea acum pe stăpâna casei.

Locotenentul-major Lukáš profită de plecarea cucoanei la plimbare, pentru a ține cu Švejk un consiliu de război, hotărând cum să se descotorosească de ea.

— Cel mai bun lucru ar fi, domnule *oberlaitnant* – zise Švejk – dacă bărbatul ei, de la care a fugit şi care o caută, după cum spuneați că zice în scrisoarea pe care v-am adus-o, ar şti unde se află dumneaei, ca să vie după dânsa. Să-i trimitem telegramă, că se află la dumneavoastră şi că poate veni să şi-o ridice. În Vsenory, anul trecut, s-a întâmplat un caz, la fel, într-o vilă. Dar atunci telegrama a trimis-o chiar femeia şi bărbat-su a venit după ea şi i-a cârpit pe amândoi. Şi unul şi altul erau civili. În cazul nostru, față de un ofițer, n-o să îndrăznească... La urma-urmei dumneavoastră n-aveți nicio vină că doar n-ați poftit pe nimenea şi dacă dumneaei a fugit, a făcut-o de capul ei! O să vedeți dumneavoastră că o telegramă ca asta e de mare folos. Chiar dacă or ieşi şi câteva perechi de palme...

— Dumnealui e un om foarte inteligent, îl întrerupse locotenentul-major. Îl cunosc, face comerț de hamei, en gros. Hotărât, trebuie să-i vorbesc. Telegrama se trimite.

Telegrama pe care o expedie era foarte scurtă şi concisă în spirit comercial: „Adresa actuală a soției dumneavoastră este...” şi urma adresa locotenentului-major Lukáš.

Şi aşa se face că tânăra doamnă Katy fu foarte neplăcut surprinsă când se pomeni cu negustorul de hamei, dând buzna pe uşă. Părea tare cumsecade şi grijuliu. Doamna Katy, fără să-şi piardă o clipă cumpătul, făcu prezentările de rigoare: „Bărbatul meu – domnul locotenent-major Lukáš”, Altceva nu-i mai veni în minte.

— Luați loc vă rog, domnule Wendler, îl pofti politicos locotenentul-major Lukáš scoțând tabachera din buzunar. Fumați?

Inteligentul negustor luă cuviincios o țigară şi slobozind fumul din gură, zise cu mult calm:

— Plecați în curând pe front, domnule locotenent-major?

— Am cerut mutarea la regimentul nouăzeci şi unu din Budějovice unde voi pleca probabil, imediat ce termin cu şcoala de tineri cu termen redus. Avem nevoie de o sumedenie de ofiţeri şi e trist că tinerii, care au drepul la termenul redus, nu se prezintă. Preferă să rămână infanterişti de rând decât să se străduiască să devină cadeţi.

— Războiul a dăunat serios negoţului cu hamei, dar cred că nu poate să mai dureze mult, afirmă negustorul, uitându-se când la nevastă-sa, când la locotenentul-major.

— Situaţia noastră e excelentă, replică locotenentul-major Lukáš. Astăzi, nimeni nu se mai îndoieşte că războiul se va sfârşi cu izbânda puterilor centrale. Franţa, Anglia şi Rusia sunt prea slabe pentru a se putea împotrivi granitului austro-turco-german. E drept că pe unele fronturi am suferit mici înfrângeri; cum spargem însă frontul rusesc, între masivul Carpaţilor şi Dunajecul mijlociu, nu mai încape nici cea mai mica îndoială că vine sfârşitul războiului. Francezii sunt şi ei ameninţaţi cu pierderea întregii Franţe răsăritene în cel mai scurt timp şi cu intrarea armatelor germane în Paris, lucru absolut sigur. În afară de asta, manevrele noastre în Siberia progresează de asemeni cu succes; retragerea trupelor noastre, care de fapt nu înseamnă decât o mişcare strategică, e interpretată de mulţi în mod cu totul greşit, în contradicţie cu prezenţa de spirit şi sângele rece absolut necesare în timp de război. Vom vedea foarte curând că manevrele noastre, pe câmpul de operaţii de la miazăzi, bine calculate, îşi vor da roadele. Priviţi, vă rog…

Locotenentul-major Lukáš îl apucă uşor de umăr pe negustorul de hamei şi-l conduse spre harta câmpului de luptă care atârna pe perete şi arătându-i diferite puncte, îi dădea lămuriri:

— Beskyzii orientali, ca şi sectoarele de pe frontul Carpaţilor, constituie pentru noi un excelent punct de sprijin. O lovitură puternică pe această linie şi nu ne oprim decât la Moscova. Războiul va lua sfârşit mai curând decât bănuim.

— Dar Turcia? întrebă negustorul de hamei, chibzuind în

sinea lui cum să procedeze, spre a ajunge la miezul chestiunii pentre care venise.

— Turcii se țin bine, răspunse locotenentul-major, conducându-l din nou la masă: Hali Bey, preşedintele parlamentului turc, şi Ali Bey, au sosit îa Viena. Feldmareşalul Liman de Sanders a fost numit comandant suprem al armatelor turceşti din Dardanele. Goltz Paşa a venit de la Țarigrad la Berlin, iar Enver Paşa, viceamiralul Usedon Paşa şi generalul Djevad Paşa au fost decorați de împăratul nostru. În definitiv, cam multe decorații într-un interval atât de scurt.

Stătură apoi un timp față în față fără să-şi spună nimic, până ce locotenentul-major găsi cu cale să pună capăt penibilei situații cu următoarea întrebare:

— Când ați sosit, domnule Wendler?

— Azi dimineață.

— Îmi pare foarte bine că m-ați găsit acasă, pentru că după-amiază mă duc întotdeauna la cazarmă şi fac serviciu de noapte. Întrucât locuința este liberă toată ziua, am putut oferi ospitalitate coniței. Aici n-o deranjează nimeni în timpul şederii la Praga. Ca veche cunoştință...

Negustorul de hamei tuşi:

— Katy este fără îndoiala o femeie ciudată, domnule locotenent-major; vă rog să primiți mulțumirile mele cele mai călduroase pentru tot ce ați făcut pentru ea. I se năzare aşa din senin să plece la Praga, chipurile ca să-şi trateze nervii; eu eram plecat în călătorie de afaceri şi când mă înapoiez, casa vraişte, şi Katy ia-o de unde nu-i.

Străduindu-se să facă o mină cât mai sinceră, o amenință cu degetul şi schițând un zâmbet forțat o întrebă:

— Credeai, se vede, că dacă eu sunt plecat poți pleca şi tu? Bineînțeles că nu te-ai gândit, însă...

Vazând că discuția era pe cale să ia o întorsătură neplăcută, locotenentul-major Lukáš îl conduse din nou pe inteligentul negustor de hamei în fața hărții strategice şi, arătându-i localitățile subliniate, zise:

— Uitasem să vă atrag atenția asupra unei împrejurări

interesante. E vorba de acest arc mare, îndreptat spre sud-vest, unde masivul muntos formează un mare cap de pod. În această direcţie este îndreptată ofensiva aliaţilor. Închizind această cale, care leagă capul de pod de cea mai importantă linie de apărare a inamicului, se taie comunicaţiile între aripa dreaptă şi armata de nord, de pe Vistula. Acum e clar?

Negustorul de hamei răspunse morocănos că totul e foarte limpede, dar temându-se, în delicateţea lui, ca această replică să nu fie interpretată drept o aluzie, făcu următoarea remarcă, înapoindu-se la locul lui:

— Din cauza războiului, hameiul nostru şi-a pierdut debuşeul în străinătate. Astăzi, sunt pierdute pentru export Franţa, Anglia, Rusia şi ţările balcanice. Doar în Italia mai trimitem hamei, dar mi-e teamă că şi Italia se va amesteca în această conflagraţie. Pe urmă însă, după ce vom câştiga războiul, o să dictăm noi preţurile mărfurilor.

— Italia rămâne în strictă neutralitate, încercă să-l mângâie locotenentul-major. Asta-i...

— De ce nu recunoaşte că e legată prin tratatul tripartit cu Austro-Urgaria şi Germania? răbufni negustorul de hamei căruia i se îngrămădiseră toate în cap, deodată: hameiul, nevasta şi războiul. Mă aşteptam ca Italia să pornească împotriva Franţei şi a Serbiei. În felul ăsta războiul de mult s-ar fi sfârşit. Mie-mi putrezeşte hameiul în magazii, tranzacţiile în ţară sunt slabe, exportul este egal cu zero, şi Italia îşi păstrează neutralitatea. De ce a mai reînnoit atunci, în 1912, tripla alianţă cu noi? Unde-i ministrul de externe italian, marchizul di San Giuliano? Ce face dumnealui? Doarme, sau ce? Ştii dumneata ce dever am avut eu până la război şi ce am azi?

Să nu credeţi că nu urmăresc evenimentele, urmă el, uitându-se furios la locotenentul-major. Acesta trăgea liniştit din ţigară, scoţând rotocoale de fum, care se urmau unul după altul şi se spărgeau, operaţie urmărită cu mult interes de doamna Katy. De ce s-au retras nemţii înapoi la graniţă, dacă erau aproape de Paris? De ce se dau lupte

îndârjite de artilerie între Meuse şi Moselle? Ştiţi că la Combres şi Woewre pe Marche, au ars trei fabrici de bere, unde trimiteam anual peste 500 de baloturi de hamei? Că a ars şi fabrica de bere Hartmansweiler din munţii Vosgi, că la Niederaspach, lângă Mulhouse, fabrica de bere a fost făcută una cu pământul? Asta înseamnă o pierdere de 1200 baloturi de hamei pe an, pentru firma mea. De şase ori s-au bătut nemţii cu belgienii, pentru fabrica de bere Klosterhoeck – asta-i iar o pierdere de 350 de baloturi de hamei anual.

De atâta enervare nu mai putu continua, se ridică, se apropie de nevastă-sa şi-i spuse cu ton poruncitor:

— Katy, pleci imediat cu mine acasă. Îmbracă-te! Evenimentele astea mă enervează teribil, se scuză apoi. Înainte vreme eram foarte calm.

Şi-n timp ce nevastă-sa se duse să se îmbrace, i se adresă în şoaptă locotenentului-major:

— Asta nu mi-o face pentru întâia oară. Anul trecut a fugit cu un supleant şi am găsit-o tocmai la Zagreb. Am încheiat atunci cu fabrica de bere de acolo o tranzacţie pentru 600 de baloturi de hamei. Ehei, sudul era într-adevăr o mină de aur! Hameiul nostru mergea până la Ţarigrad. Astăzi suntem pe jumătate ruinaţi. Dacă guvernul limitează şi la noi în ţară producţia de bere, ne dă lovitura de graţie.

Şi aprinzându-şi ţigara, oferită de gazdă, izbucni desperat:

— Varşovia singură cumpăra înainte de război 2370 de baloturi de hamei. Fabrica Augustin este cea mai mare fabrică de bere din Varşovia. Reprezentantul ei venea să mă viziteze în fiecare an. Îţi spun drept, am ajuns la desperare! Noroc că n-am copii.

Această încheiere logică, trasă drept concluzie a vizitei anuale făcute de reprezentantul fabricii de bere Augustin, din Varşovia, stârni pe buzele locotenentului-major un zâmbet discret, surprins de negustorul de hamei, care îşi continuă expunerea:

— Fabricile ungureşti din Sopron şi Nagykanizsa cumpărau anual de la mine circa o mie de baloturi de hamei,

pentru berea de export pe care o trimiteau până la Alexandria. Astăzi refuză orice comandă din cauza blocadei. Le ofer hameiul cu 30 la sută mai ieftin şi nu comandă niciun balot! Peste tot stagnare, ruină, mizerie, şi colac peste pupăză, griji conjugale.

Negustorul de hamei amuţi, iar tăcerea fu întreruptă de doamna Katy, pregătită de plecare:

— Cum facem cu valizele mele?

— O să vină un hamal să le ia, Katy, zise negustorul de hamei mulţumit, bucurându-se că până la urmă totul se sfârşise fără ieşiri violente şi scene penibile. Dacă mai ai de făcut cumpărături e cazul să mergem. Trenul pleacă la două şi douăzeci.

Amândoi îşi luară prieteneşte rămas bun de la locotenentul-major şi negustorul de hamei fu atât de bucuros că scăpase de buclucul ăsta încât la despărţire, în antreu, îi zise locotenentului-major:

— Dacă, ferească Dumnezeu, vei fi rănit în război, vino să-ţi faci convalescenţa la noi. O să te îngrijim cum nu se poate mai bine.

Întorcându-se în dormitor, unde doamna Katy se îmbrăcase de voiaj, locotenentul-major găsi pe lavoar patru sute coroane şi un bileţel cu următorul conţinut:

„Domnule locotenent-major! Nu mi-aţi luat apărarea în faţa maimuţoiului de bărbatu-meu, un idiot fără pereche. I-aţi permis să mă ridice, ca pe un obiect oarecare pe care l-a uitat în casă. În acelaşi timp v-aţi permis chiar să amintiţi că mi-aţi oferit ospitalitate. Sper că nu v-am pricinuit cheltuieli mai mari decât alăturata sumă de patru sute de coroane, pe care vă rog să binevoiţi a le împărţi cu ordonanţa dumneavoastră.”

Locotenentul-major Lukáš rămase o clipă tăcut, cu biletul în mână, apoi îl rupse încetişor. Se uită zâmbind la banii de pe lavoar şi observând pieptenele pe care, în tulburarea ei, cucoana Katy îl uitase pe toaletă în timp ce îşi aranja coafura în faţa oglinzii, îl luă şi-l depuse în colecţia de fetişuri.

Švejk se înapoie după prânz. Fusese plecat în căutarea grifonului.

— Švejk – zise locotenentul-major – ai noroc. Cucoana, care a locuit la mine, a plecat. A venit soțul ei şi a luat-o. Şi pentru toate serviciile pe care i le-ai adus, ți-a lăsat patru sute de coroane, pe lavoar. Trebuie să-i mulțumeşti frumos, respectiv soțului ei, pentru că de fapt sunt banii lui, pe care dumneaei şi-i luase la drum. Să-ți dictez scrisoarea.

Şi-i dictă următoarele:

„Mult stimate domn, vă rog să binevoiți a transmite doamnei mulțumirile mele cordiale, pentru cele patru sute de coroane pe care mi le-a dăruit pentru serviciile ce i le-am adus, cu prilejul vizitei dumisale la Praga. Tot ce am făcut pentru domnia sa am făcut cu plăcere şi de aceea nu pot primi această sumă şi v-o trimit...”

— Ei, ce s-a întâmplat Švejk, hai, scrie mai departe, ce te tot suceşti? Unde am rămas?

— Şi v-o trimit... zise Švejk cu glas tremurând, plin de tragism.

— Aşa, bine:

„... şi v-o trimit înapoi, cu asigurarea profundului meu respect. Sărutări de mâini, respectuoase, coniței. Josef Švejk, ordonanță la domnul locotenent-major Lukáš.”

— Gata?

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că mai lipseşte data.

— 20 decembrie 1914. Aşa. Şi acum scrie adresa pe plic. Ia cele patru sute coroane, du-le la poştă şi trimite-le la aceeaşi adresă.

Şi locotenentul-major Lukáš începu să fluiere vesel o arie din opereta *Divorțul*.

— Voiam să te mai întreb ceva, Švejk, strigă locotenentul-major după Švejk care se pregătea să plece la

poştă; ce se aude cu câinele pe care te-ai dus să-l cauți?

— Am pus ochii pe unul, domnule *oberlaitnant*, un animal clasa întâi. Dar o să fie greu să punem mâna pe el. Mâine, nădăjduiesc totuşi să-l aduc. Muşcă.

6

Ultimele cuvinte, locotenentul-major Lukáš nu le mai auzise, deşi erau foarte importante. „Muşcă al dracului, javra” ar fi vrut să mai adauge Švejk, dar până la urmă se răzgândi: „La adică ce-i pasă locotenentului-major? Vrea câine, câine va avea!”

De bună seamă că-i foarte uşor să spui: „Adu-mi un câine!” Proprietarii de câini au mare grijă de câinii lor, chiar când nu sunt de rasă pură. Până şi javra care nu-i bună decât să încălzească picioarele vreunei babe e îndrăgită de stăpânu-său, care nu îngăduie să i se facă vreun rău.

În afară de asta, chiar câinele simte instinctiv, mai cu seamă dacă-i un animal de rasă, că într-o bună zi va fi înstrăinat. Trăieşte în permanență cu teama că va fi furat, că trebuie să fie furat, în mod inevitabil. Când iese, de pildă, la plimbare, şi se îndepărtează de stăpânul lui, la început e vesel, zburdalnic. Se joacă cu ceilalți câini, se urcă pe ei, necuviincios, miroase pietrele, ridică piciorușul la fiecare colț, chiar şi peste coşul cu cartofi al zarzavagiului, într-un cuvânt se bucură atât de mult de viață că lumea i se pare, cu siguranță, tot atât de frumoasă ca unui tânăr care şi-a trecut cu bine bacalaureatul.

Deodată, însă, veți observa că veselia lui începe să dispară, să pălească. Îl cuprinde neliniştea. Aleargă speriat pe stradă, adulmecă nervos, scheaună, şi în culmea desperării îşi bagă coada între picioare, urechile i se pleoştesc şi o ia razna prin mijlocul străzii, fără nicio țintă.

Dacă ar putea să vorbească, fără îndoială că ar striga: Dumnezeule, Doamne, simt că mă fură cineva!

Ați vizitat vreodată o crescătorie de câini? Ați văzut spaima animalelor? Ei bine, toți câinii de-acolo sunt de furat. Metropola a educat un anumit soi de pungaşi care trăiesc exclusiv din furtul de câini. Există o rasă de căței mici de salon, şoricari pitici, micuți, ca o mănuşă, care încap în buzunarul pardesiului sau în manşonul coniței care-i duce la plimbare. Până şi de-acolo se pricep pungaşii să-i sustragă. Dogul nemțesc, tărcat, renumit pentru răutatea lui, care veghează furios vila stăpânului de la marginea oraşului, ți-l fură noaptea. Câinele polițist îl fură ziua-n amiaza mare de sub nasul detectivului. Puteți merge cu câinele legat de curea. V-o taie şi dispare cu el, cât ai zice peşte, iar dumneata rămâi pe loc şi te uiți prosteşte la cureaua care ți-a rămas în mână. Cincizeci la sută din câinii pe care-i întâlniți pe stradă şi-au schimbat de câteva ori stăpânii, şi adeseori se întâmplă să cumpărați, după ani de zile, propriul dumneavoastră câine, care v-a fost furat, când era pui, în timp ce mergeați cu el la plimbare. Primejdia cea mai mare ca un câine să fie furat e atunci când este scos să-şi facă treaba mică sau mare. Mai cu seamă în timpul ultimului act se pierd cei mai mulți. De aceea, în această împrejurare orice câine se uită cu băgare de seamă în jurul lui.

Există mai multe sisteme de furat câini. Fie direct, după metoda furtului de buzunar, fie prin ademenirea nenorocitului animal. Câinele e o ființă credincioasă, dar numai în cartea de citire sau de ştiințe naturale. Dați-i celui mai credincios câine să miroase salam fript, de cal, şi e pierdut.

Uită de stăpânul alături de care merge, face cale întoarsă şi se ia după dumneavoastră; în acest timp îi curg bale din gură şi presimțind marea bucurie pe care i-o va prilejui salamul, dă prieteneşte din coadă şi nările îi vibrează, ca celui mai sălbatic armăsar, când este dus la prăsilă.

*

La Malá Strana, lângă treptele care duc la castel, se află o cârciumioară. Într-o zi, şedeau acolo la o masă, într-un colţ mai întunecat, doi bărbaţi, un militar şi un civil. Aplecaţi unul spre celălalt îşi şopteau, în taină. Arătau ca nişte conspiratori de pe vremea republicii veneţiene.

— În fiece zi, la ora opt – îi şopti civilul ostaşului – trece cu el servitoarea prin colţul pieţei Havliček, spre parc. Dar bestia muşcă al dracului. Nu se lasă mângâiat.

Şi aplecându-se şi mai mult spre ostaş, îi şopti la ureche: „Nici crenvurşti nu mănâncă”.

— Nici fierţi? întrebă soldatul.

— Nici fierţi.

Scuipară amândoi.

— Dar ce crapă javra asta a dracului?

— Dumnezeu ştie. Sunt unii câini răsfăţaţi şi răzgâiaţi ca un arhiepiscop.

Soldatul şi civilul ciocniră, apoi civilul continuă să şoptească:

— Odată, tot aşa, un spitz negru, de care aveam nevoie pentru crescătoria de la Klamovka, nu voia să mănânce crenvurşti de la mine. Trei zile m-am ţinut scai de el, până ce n-am mai putut răbda şi am întrebat-o de-a dreptul pe cucoana care-l ducea la plimbare cu ce-anume hrăneşte câinele, că-i aşa de frumos? Cucoana s-a simţit foarte măgulită şi mi-a spus numaidecât că cel mai mult îi plac cotletele. Eu i-am cumpărat un şniţel. Ziceam că-i mai bun. Şi ce să vezi, jigodia nici nu l-a mirosit, că era de viţel şi dumnealui era învăţat cu carne de porc. A trebuit să-i cumpăr un cotlet. I-l dau să-l miroase şi o iau la fugă; câinele după mine. Cucoana ţipa cât o ţinea gura: „Puntik! Puntik!” Dar ţi-ai găsit: drăguţul de Puntik nici n-o auzea. A fugit după mine, până după colţ, unde i-am pus frumuşel lănţişorul de gât şi a doua zi era în crescătoria de la Klamovka. Sub gât avea un smoc de fire albe dar le-au vopsit frumos în negru, aşa de bine că nu l-a mai recunoscut nici dracu. Ceilalţi câini, însă, pe care i-am aranjat, şi slavă Domnului c-au fost destui, s-au prins toţi la salamul de cal

prăjit. Eu cred că şi tu ai face cel mai bine dacă ai întreba ce-i place mai mult câinelui; tu, vorba aceea, soldat eşti, chipeş eşti, ţie o să ţi-o spuie mai degrabă. Eu am mai întrebat-o, dar s-a uitat la mine cu nişte ochi, să mă împungă nu alta, şi mi-a spus: „Ce te priveşte pe dumneata?” Prea frumoasă nu-i dumneaei, e o maimuţă, dar cu un soldat o să stea de vorbă.

— Dar spune drept, e grifon veritabil? De altceva nici nu vrea să audă *oberlaitnantul* meu.

— O frumuseţe de grifon! Pe cinstea mea: Piper şi sare, rasă pură, aşa cum, tu te numeşti Švejk şi eu Blahník. Pe mine mă interesează numai să ştiu ce mănâncă şi ţi-l aduc.

Cei doi prieteni ciocniră din nou. Încă de pe vremea când Švejk trăia din negoţul de câini, înainte de război, Blahník era furnizorul lui. Era om cu experienţă şi se spunea despre el că obişnuia să cumpere de la hingherie, pe sub mână, câini suspecţi, bănuiţi de turbare, pe care îi revindea. Odată a fost chiar muşcat de un câine turbat, şi la institutul Pasteur din Viena, era ca la el acasă. Acum socotea de datoria lui să dea soldatului Švejk o mână de ajutor, în mod dezinteresat. Ştia toţi câinii din Praga şi din împrejurimi şi de aceea vorbea în şoaptă, ca să nu se dea de gol faţă de cârciumar, căci îi ciordise în urmă cu şase luni din prăvălie un pui de basset căruia îi dăduse să sugă lapte dintr-un biberon în aşa fel încât prostuţul, închipuindu-şi pesemne că suge la mamă-sa, nici n-a mişcat sub manta.

Din principiu, fura numai câini de rasă pura şi ar fi putut ocupa cu cinste funcţia de expert juridic, în materie. Era furnizorul tuturor crescătoriilor, dar livra şi persoanelor particulare. Când trecea pe stradă, câinii, pe care îi furase cândva, mârâiau la el, iar când se oprea în faţa unei vitrine, adeseori câte un câine răzbunător ridica piciorul la spatele lui şi-i stropea pantalonii.

*

A doua zi, la orele opt dimineaţa, bravul soldat Švejk

putea fi văzut plimbându-se între piața Havlíček şi parc. Aştepta servitoarea cu grifonul. În sfârşit, aşteptarea se dovedi rodnică şi în preajma lui apăru alergând un câine bărbos, ciufulit, cu păr aspru şi ochi negri, inteligenți. Era vesel, ca toți câinii după ce şi-au făcut nevoile, şi se repezea la vrăbiile care se ospătau pe uliță cu băligar de cal.

Apoi trecu pe lângă Švejk şi însoțitoarea câinelui. Era o fată cam trecută, cu cosițele împletite cunună în jurul capului. Fluieră după câine, răsucind lănțişorul şi cravaşa elegantă.

Švejk o acostă:

— Nu vă supărați, domnişoară, pe unde se poate ajunge la Žižkov?

Servitoarea se opri şi-l privi cu bănuială, vrând să se încredințeze că vorbeşte serios; chipul blajin al lui Švejk o încredință că soldatul avea într-ardevăr de gând să meargă la Žižkov. Expresia feței i se îndulci şi-i explică cu bunăvoință pe unde s-o ia pentru a ajunge la Žižkov.

— Nu-s de mult în Praga, zise Švejk. Eu nu-s de aici, îs de la țară. Nici dumneata nu eşti din Praga?

— Eu îs din Vodňany.

— Iar te uită! Înseamnă ca nu suntem departe unul de altul, replică Švejk. Eu îs din Protivin.

Cunoştințele geografice despre sudul Cehiei, însuşite pe vremuri de Švejk cu prilejul manevrelor în această regiune, avură darul să umple inima fetei de nostalgia locurilor natale.

— Atunci trebuie să-l cunoşti în Protivin pe măcelarul Pejhar care are prăvălie în piață!

— Cum să nu-l cunosc! sări Švejk. E chiar frate-meu. Toți oamenii de la noi îl iubesc. E tare cumsecade, serveşte frumos, are carne bună şi nu înşală la cântar.

— Nu cumva dumneata eşti al lui Jareš? întrebă fata, începând să-i placă soldatul necunoscut.

— Ba da.

— A lui care Jareš, cel din Krče, lângă Protivin, sau cel din Ražic?

— A celui din Ražic.
— Mai cară şi acum bere?
— Mereu. Nu se lasă.
— Dar trebuie să fi trecut mult de şaizeci de ani!
— Şaizeci şi opt a împlinit în primăvară, răspunse calm Švejk. Acum şi-a făcut rost de un câine şi treaba merge strună. Câinele şade în căruță. Taman aşa unul, ca cel de colo, care fugăreşte vrăbiile. Frumos câine, tare frumos.
— Ăsta e al nostru, îl lămuri noua cunoştință. Eu slujesc la domnu' colonel. Matale-l ştii pe domnul colonel al nostru?
— Cum să nu-l ştiu, răspunse Švejk. E un om cumsecade şi deştept: şi la noi la Budějovice a fost un colonel aşa.
— Stăpânul nostru e rău; mai deunăzi, când se vorbea că în Serbia am mâncat bătaie, a venit acasă supărat foc şi toate farfuriile din bucătărie le-a dat de pământ, iar pe mine a vrut să mă dea afară.
— Vasăzică, cățeluşul e al dumneavoastră? o întrerupse Švejk. Ce păcat că *oberlaitnantul* meu nu poate să sufere niciun câine, că mie tare mi-s dragi. Tăcu o clipă, apoi izbucni deodată: Partea proastă-i că nu fiecare câine mănâncă ce-i dai!
— Lux al nostru e foarte mofturos; a fost o vreme când nu voia de loc să mănânce carne, dar acu iar a început.
— Şi ce-i place mai mult?
— Ficat, ficat fiert.
— De vițel sau de porc?
— Totuna, râse „conjudețeanca" lui Švejk, luând ultima întrebare drept o glumă nereuşită.
Se mai plimbară puțin, apoi li se alătură şi grifonul care mergea legat în lanț. Se arăta foarte prietenos față de Švejk: încerca să-i apuce prin botniță pantalonii, sărea pe el, şi deodată, ca şi când i-ar fi presimțit gândurile, încetă să zburde şi o porni înainte, trist şi abătut, uitându-se înapoi chiorâş de parcă ar fi vrut să spună: vasăzică, mi-a sunat şi mie ceasul.
Servitoarea îl mai informă pe Švejk că în fiecare seară, la orele şase, iese la plimbare cu câinele, că ea nu are încredere

în niciun bărbat din Praga, că odată dăduse un anunț la gazetă şi i s-a prezentat un lăcătuş, s-o ia de nevastă, dar după ce a stors de la ea opt sute de coroane, chipurile pentru o invenție, s-a făcut nevăzut. Hotărât, la țară oamenii îs mai cinstiți. Dacă ar fi să se mărite, numai unul de la țară ar lua, dar asta după război. Căsătoriile în timp de război, după ea, sunt o prostie, pentru că de obicei femeia rămâne văduvă.

Švejk îi dădu multe speranțe că va mai veni la ora şase şi plecă să-i comunice prietenului său Blahník că Lux mănâncă orice fel de ficat.

— Am să-l cinstesc cu ficat de vacă, hotărî Blahnik. Tot cu ficat de vacă l-am umflat şi pe St. Bernard-ul fabricantului Vydra, un câine foarte credincios. Mâine îți aduc câinele fără greş.

Blahník se ținu de cuvânt. A doua zi, abia isprăvise Švejk de dereticat prin casă, când auzi la uşă un lătrat de câine, după care Blahník intră iute în vestibul, târând după el încăpățânatul grifon, mai zbârlit decât îi fusese dat să fie. Rotea ochii sălbatic iar privirea-i fioroasă amintea pe aceea a unui tigru flămând închis în cuşcă la gradina zoologică. Clămpănea din dinți şi mârâia, vrând să spuie parcă „Vă sfâşii, vă-nghit!”

Legară câinele în bucătărie, de piciorul mesei, apoi Blahník îi povesti lui Švejk cum au decurs peripețiile răpirii.

— Am trecut înadins pe lângă el cu ficatul fiert împachetat în hârtie. A început sa adulmece şi să sară la mine. Nu i-am dat nimic, văzându-mi de drum. Câinele după mine. În dreptul parcului, am cotit-o pe ulița Bredovská unde i-am dat prima bucățică. A înghițit-o din mers şi nu mă slăbea din ochi. Am luat-o apoi pe strada Jindřiška, unde i-am dat înc-o porție. Pe urmă, după ce s-a ghiftuit, i-am pus lănțişorul şi l-am târât prin Piața Vaclav spre Vinohrady, până la Vršovice. Nu mă întreba ce mi-a făcut pe drum: când treceam linia de tramvai, dumnealui s-a lungit pe şine şi nu era chip să-l urnesc din loc. Voia poate să-l calce tramvaiul. Am adus cu mine şi un certificat; l-am cumpărat de la papetarul Fuchs. Îl completezi tu, Švejkule, că la asta, slavă

Domnului, te pricepi tu!

— Trebuie să fie scris de mâna ta. Scrie că provine de la crescătoria Bülow, din Lipsca. Tatăl, Arheim von Kahisberg, mama, Emma von Trautensdorf, fiica lui Siegfrid von Busenthal. Tatăl a luat premiul întâi la expoziția de grifoni din 1912, la Berlin. Mama, decorată cu medalia de aur a „Asociației pentru creşterea câinilor de rasă” din Nürenberg. Ce vârstă zici că are?

— După dinți, doi ani.

— Scrie că are un an şi jumătate.

— N-a fost bine retezat, Švejkule; ia te uită la urechile lui.

— Se poate aranja. I le retezăm dac-o fi nevoie, după ce s-o obişnui cu noi. Acuma s-ar înrăi şi mai mult.

Câinele mârâia furios, se agita gâfâind, dar în cele din urmă se culcă cu limba scoasă, ostenit, aşteptându-şi soarta.

Încetul cu încetul se mai potoli. Doar din când în când mai scheuna a jale.

Švejk îi întinse restul de ficat pe care i-l lăsase Blahnik. Dar grifonul nici nu-l băgă în seamă. Îi aruncă o privire disprețuitoare şi se uită la cei doi prieteni de parcă ar fi vrut să spună: „M-am păcălit eu o dată, acum mâncați-l voi.”

Zăcea resemnat pe podea prefăcându-se că doarme. Dar, deodată, în urma nu se ştie cărui gând, se sculă şi începu să facă frumos. Se predase.

Această scenă duioasă nu avu darul să-l impresioneze pe Švejk.

— Cuş! strigă el nenorocitului, care se culcă din nou, scheunând.

— Ce nume să-i trec în pedigrée? întrebă Blahník. Îl chema Lux, să găsim ceva asemănător, ca să-l priceapă repede.

— Hai să-l botezăm, să zicem, Max; ia te uită Blahník cum ciuleşte urechile. Scoală, Max!

Sărmanul, grifon, înstrăinat de cămin şi de nume se ridică în patru labe, aşteptând alte porunci;

— Eu zic să-l dezlegăm – hotărî Švejk – să vedem ce face.

Cum îl slobozirā însă, câinele se repezi la uşă, unde lătră scurt, de trei ori, la clanță, nădăjduind probabil în generozitatea acestor oameni haini. Dar văzând că cei doi nu manifestă nicio înțelegere pentru dorința sa arzătoare de a ieşi afara, făcu o băltoacă la uşă, încredințat că acum vor da cu el de-a berbeleacul, aşa cum i se întâmplase cândva, când era mic, şi colonelul îl educa cu asprime, ca la militărie, să fie „zimmerrein".

În loc de asta, Švejk se mulțumi să constate: Mare pişicher e dumnealui, apoi îl croi cu cureaua şi-i băgă botul în băltoacă, încât nu mai pridideа bietul animal să se lingă.

Umilit, Max începu să schelălăiască şi să alerge prin bucătărie, mirosind cu desperare propriile urme; pe urmă netam-nesam se apropie de masă, mâncă tot restul de ficat rămas pe jos, se ghemui lângă sobă şi adormi, obosit de această aventură.

— Cât îți datorez? îl întrebă Švejk pe Blahník la despărțire.

— Las-o încurcată, Švejkule, făcu Blahník duios. Ce nu fac eu pentru un vechi prieten, mai cu seamă când e şi ostaş. Cu bine, băiete, şi ai grijă, nu care cumva să-l plimbi vreodată prin Piața Havliček să nu se întâmple vreo nenorocire. Dacă mai ai nevoie de un câine, ştii unde stau.

Švejk îl lăsă pe Max să doarmă şi între timp cumpără de la măcelărie un sfert de kilogram de ficat, îl puse la fiert şi dacă văzu că javra nu se trezeşte îi vârî sub nas o bucată, caldă.

Max începu să se lingă în somn, apoi se întinse leneş, mirosi ficatul şi-l înfulecă. După care se duse la uşă şi repetă încercarea cu clanța.

— Max! îl strigă Švejk. Vino aici!

Câinele se apropie neîncrezător, Švejk îl luă în brațe, îl mângâie, şi pentru prima dată, Max dădu prietenos din coada-i bearcă, prinse uşor între dinți mâna lui Švejk şi sé uită la el cu ochi-i inteligenți ca şi cum ar fi vrut să spună: „Văd că n-am încotro, ştiu c-am pierdut partida!"

Švejk continuă să-l mângâie şi începu să-i povestească cu glas blajin:

— A fost odată un colonel, care avea un cățeluş, pe care-l

chema Lux. Servitoarea îl ducea la plimbare, şi a venit un domn şi l-a furat pe Lux. Lux a ajuns apoi în armată, la un locotenent şi acolo l-au botezat Max. Max, dă lăbuța! Ei vezi, javră, ca o să fim prieteni buni, dacă o să fii cuminte şi ascultător? Că de nu, coboară milităria din pod!

Max sări din brațele lui Švejk şi începu să se gudure vesel în juru-i. Seara, când se întoarse locotenentul-major de la cazarmă, Švejk şi Max erau prieteni la cataramă.

Uitându-se la Max, Švejk făcu următoarea reflecție filosofică: „La drept vorbind, soldatul e şi el un om furat de la căminul lui".

Locotenentul-major Lukáš fu foarte plăcut impresionat când îl văzu pe Max, care manifestă şi el o bucurie deosebită că vede din nou un bărbat cu sabie la cingătoare.

Întrebat de unde e câinele şi cât costă, Švejk răspunse cu un calm desăvârşit că i l-a dăruit un vechi camarad, care pleca la oaste.

— Bine, Švejk, observă locotenentul-major, jucându-se cu Max. La zi întâi capeți de la mine cincizeci de coroane pentru câinele ăsta.

— Nu pot să primesc, domnule *oberlaitnant*...

— Švejk – i-o tăie scurt locotenentul-major – când ai intrat la mine în serviciu, ți-am atras atenția că trebuie să asculți fără să crâcneşti. Dacă îți spun că ai să capeți cincizeci de coroane, trebuie sa le iei şi să le bei. Ce ai să faci cu cele cincizeci de coroane, Švejk?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că am să le beau, aşa cum mi-ați ordonat.

— Şi dacă s-ar întâmpla să uit, Švejk, îți ordon să-mi aminteşti că am să-ți dau cincizeci de coroane, pentru câine. Ai înțeles? N-are purici? Mai bine fă-i o baie şi piaptănă-l. Mâine sunt de serviciu, dar poimâine mă duc cu el la plimbare.

În timp ce Švejk îl scălda pe Max, colonelul, fostul lui stăpân, zbiera la el acasă şi amenința că dacă pune mâna pe cel care i-a furat câinele, îl trimite în fața curții marțiale, îl împuşcă, îl spânzură, îl închide pe douăzeci de ani şi-l taie în

bucățele.

„Der Teufel soll den Kerl buserieren – răsuna prin casa colonelului, de se cutremurau ferestrele – *mit solchen Meuchelmördern werde ich bald fertig”*[72]

Peste capul lui Švejk și a locotenentului-major Lukáš, plutea o primejdie catastrofală.

[72] Înghiți-l-ar dracu. Cu criminalii ăştia, o termin eu repede (germ.).

XIV
CATASTROFA

Colonelul Frederik Kraus, supranumit şi vön Zillergut, după un sat oarecare de lângă Salzburg, pe care strămoşii săi îl păpaseră încă în secolul al optsprezecelea, era un idiot solemn. Când deschidea gura nu articula decât truisme, întrebând în acelaşi timp dacă toată lumea înțelegea expresiile cele mai obişnuite: „Aşadar fereastra, domnilor, da. Ştiți dumneavoastră ce e o fereastră?”

Sau: „Drumul la marginile căruia se află de o parte şi de alta şanțuri se numeşte şosea. Da, domnilor. Ştiți dumneavoastră ce-i un şanț? Un şanț e o deschizătură în pământ, la care lucrează mai mulți oameni. Este o adâncitură. Da. Se lucrează cu cazmalele. Ştiți ce-i o cazma?”

Suferea de mania explicatului şi o făcea cu pasiunea inventatorului care vorbeşte de invențiile lui.

„Cartea, domnilor, este un mănunchi de mai multe coli de hârtie, tăiate în diferite formate, care sunt tipărite şi adunate la un loc, legate şi încleiate. Da. Ştiți dumneavoastră, domnilor, ce este cleiul? Cleiul este lipici.”

Era atât de tâmpit, încât ofițerii îl ocoleau de la distanță, ca să nu fie obligați să audă explicații ca: „trotuarul nu ține de partea carosabilă a străzii; el este o fâşie mai ridicată, asfaltată, de-a lungul caselor; fațada este acea parte a clădirii pe care o vedem din stradă, sau de pe trotuar; spatele casei nu-l putem vedea de pe trotuar, lucru de care ne putem convinge uşor, mergând prin mijlocul străzii.”

Oricând era dispus să demonstreze această interesantă descoperire. Din fericire, însă, într-o bună zi, fu călcat de o maşină. De atunci se tâmpi şi mai rău. Oprea ofiţerii şi-i otrăvea cu teorii nesfâşite despre omletă, soare, termometre, iepe, ferestre şi mărci poştale.

Te prindea într-adevăr mirarea, că acest sinistru dobitoc reuşise într-un timp relativ destul de scurt să avanseze şi să fie susţinut de oameni cu mare influenţă ca de pildă un general comandant de armată, care-l proteja, cu toată incontestabila sa incapacitate militară.

La manevre făcea adevărate minuni cu regimentul său. Niciodată nu sosea la timp unde trebuia, ducea regimentul încolonat împotriva puştilor automate, iar odată, cu ani în urmă, la manevrele imperiale din Cehia de sud, i s-a întâmplat să dispară de-a binelea cu regiment cu tot, şi să ajungă cu el tocmai în Moravia, unde se mai învârti câteva zile, după ce manevrele se terminaseră şi soldaţii se aflau prin cazărmi. Cei mari, însă, au închis ochii şi la această ispravă.

Relaţiile sale de prietenie cu generalul comandant şi cu alţi câţiva înalţi demnitari ai vechii Austrii, tot atât de tâmpiţi ca şi el, i-au adus diferite decoraţii şi ordine cu care se mândrea grozav, considerându-se cel mai bun soldat sub soare şi cel mai mare specialist în ale strategiei şi în celelalte discipline militare.

În cursul inspecţiilor la regiment, obişnuia să intre în vorbă cu soldaţii, întrebându-i mereu acelaşi lucru:

— De ce puştile introduse în armată se numesc Manlicher?

La regiment era poreclit „Manlichertrottel”. Era teribil de răzbunător şi capabil să nenorocească pe ofiţerii în subordine dacă nu-i erau pe plac; când voiau să se însoare, anexa la cererile lor, adresate organelor superioare, referate foarte proaste.

Îi lipsea jumătate din urechea stângă, pe care i-o retezase în tinereţe un adversar la un duel cauzat de simpla constatare că Frederik Kraus von Zillergut e un tâmpit fără

pereche.

Dacă am face aşadar o analiză a facultăţilor lui mintale, am ajunge la convingerea că nu erau cu nimic prejos celor care îi aduseseră caraghiosului Habsburg, Franz Josef, faima de idiot notoriu.

Acelaşi debit verbal, acelaşi bagaj de enorme naivităţi. Odată, la un banchet oferit la cazinoul ofiţerilor, când venise vorba de Schiller, colonelul Kraus von Zillergut se amestecă netam-nesam în vorbă: „Am văzut ieri, domnilor, un plug cu aburi tras de o locomotivă. Închipuiţi-vă, domnilor, de o locomotivă; dar nu numai de una, de două locomotive! Zăresc fum, mă duc mai aproape şi ce să vezi: o locomotivă, iar de partea cealaltă a doua.” Spuneţi şi dumneavoastră, domnilor, dacă nu e caraghios? Două locomotive, ca şi cum una n-ar ajunge.”

Tăcu, şi după o clipă de gândire, urmă: „Dacă se isprăveşte benzina, automobilul trebuie să se oprească. Şi asta am văzut-o ieri. Şi se pălăvrăgeşte despre virtutea inerţiei, domnilor. Nu merge, stă locului, nu se mişcă, n-are benzină. Nu vi se pare ridicol?”

În tâmpenia lui, era şi foarte evlavios. Avea în apartament un mic altar de casă. Se ducea foarte des să se spovedească şi să se împărtăşească, la biserica Sfântului Ignaţiu, iar de la izbucnirea războiului, se ruga pentru izbânda oştilor austriece şi nemţeşti. Amesteca creştinismul cu visurile sale despre hegemonia germană. După credinţa lui, Dumnezeu trebuia să ajute imperiului să prade bogăţiile şi să cotropească teritoriile celor învinşi.

Se înfuria cumplit când citea în gazete că un nou transport de prizonieri a fost adus în ţară.

— Ce rost are să transporţi prizonierii? obişnuia el să spună în asemenea prilejuri. Trebuiesc împuşcaţi toţi fără milă. Să jucăm pe cadavre. Toţi civilii din Serbia să fie arşi până la unul. Copiii să fie spintecaţi cu baionetele!

Era aşadar, la fel de fioros ca „poetul” german Vierordt, care în timpul războiului a publicat versuri în care propovăduia ideea ca Germania să urască şi să ucidă cu

inimă de fier milioanele de diavoli francezi:

„Spre înaltul cerului,
peste culmile munților
să se înalțe mormane de oase omenești
și carne fumegândă”

*

Terminând cursurile cu teteriștii, locotenentul-major Lukáš ieși la plimbare cu Max.

— Îmi permit să vă atrag atenția, domnule *oberlaitnant* – zise Švejk, grijuliu – că trebuie să fiți foarte atent cu câinele ăsta, să nu fugă. S-ar putea să i se facă dor de fostul lui cămin și s-o ia razna dacă i-ați da drumul din curea. Și v-aș mai sfătui să nu treceți cu el prin piața Havliček, pentru că pe acolo hoinărește dulăul măcelarului de la „Mariansky obraz”, care e foarte rău și mușcă al dracului. Cum zărește câine străin prin raionul lui, se burzuluiește, bănuindu-l că vrea să-i fure mâncarea. E ca cerșetorul de la biserica Sfântului Haštal.

Max zburda vesel prin casă, se încurca printre picioarele locotenentului-major, răsucea cureluşa în jurul săbiei și arăta grozav de bucuros, presimțind plimbarea.

Ieșind în stradă, locotenentul-major, Lukáš se îndreptă cu câinele spre Přikopy. În colțul străzii Panská trebuia să se întâlnească cu o doamnă. În același timp însă se gândea și la ale lui. Despre ce să vorbească el a doua zi elevilor? Cum determinăm înălțimea unei coline? De ce indicăm întotdeauna înălțimea pornind de la nivelul mării? Cum se calculează înălțimea simplă a unei coline a cărei înălțime a fost stabilită în raport cu nivelul mării? Ei, drăcia dracului, ce i-a venit Ministerului de Război să introducă asemenea lucruri în programul școlii? Astea-s pentru artilerie. Și pe urmă, nu sunt hărțile statului-major? Când dușmanul e la cota 312, ce rost mai are să stai să te gândești de ce înălțimea acestui deal a fost stabilită de la nivelul mării, sau

să calculezi ce înălțime are dealul respectiv? Te uiți pe hartă şi basta!

Firul acestor gânduri îi fu curmat de un „halt” autoritar, tocmai când se apropia de strada Panská.

La auzul acestui strigăt, câinele încercă să se smulgă cu lanț cu tot, şi lătrând de bucurie se năpusti asupra celui care rostise autoritarul „halt”.

În fața locotenentului-major se afla colonelul Kraus von Zillergut. Locotenentul-major Lukáš salută şi luă poziția de drepți în fața superiorului, cerându-şi scuze că nu-l văzuse.

Colonelul Kraus era vestit printre ofițeri pentru mania lui de a opri lumea pe stradă. El considera salutul drept un element de care depindea izbânda în război şi pe care se întemeiază toată forța armatei.

— În salut, soldatul trebuie să pună tot sufletul, declara el cu o convingere oarbă, de caporal.

Avea grija ca cel care dă onorul să execute salutul conform regulamentului până în cele mai mici amănunte, corect şi cu demnitate.

Îi pândea pe toți cei care treceau prin fața lui, de la soldat până la locotenent-colonel. Soldații care salutau într-o doară, atingând doar cozorocul capelei, ca şi cum ar fi vrut să spună „noroc bun” erau duşi chiar de el de-a dreptul la cazarmă, pentru a fi pedepsiți.

Scuza: „N-am văzut”, nu era valabilă.

— Soldatul – obişnuia el să spună – trebuie să-şi caute superiorul prin mulțime şi să nu se gândească decât la îndeplinirea îndatoririlor sale, prescrise în regulamentul serviciului interior. Când cade pe câmpul de luptă, înainte de-şi dă sufletul, e dator să salute. Cel care nu ştie să salute, sau se face că nu vede, sau salută de mântuială, în ochii mei nu mai e om, e o bestie.

— Domnule locotenent-major – începu colonelul Kraus pe un ton aspru – gradele inferioare sunt datoare să dea onorul gradelor superioare. Obiceiul ăsta n-a fost încă desfințat. Asta ar fi una. Şi-n al doilea rând: de când au luat obiceiul domnii ofițeri să iasă pe promenadă cu câini furați? Da, cu

câini furați. Un câine care aparține altuia, e un câine furat.

— Câinele ăsta, domnule colonel... replică locotenentul-major Lukáš.

— E al meu, domnule locotenent-major, îl întrerupse răstit superiorul. E Lux al meu.

Şi Lux, alias Max, îşi aminti de fostul stăpân, ştergând cu totul din inimă pe noul său protector: se smunci cu lanț cu tot şi se năpusti asupra colonelului, manifestând bucuria pe care o simte liceanul de clasa a şasea în clipa când se vede înțeles de ființa iubită.

— Plimbatul cu câini furați, domnule locotenent-major, nu cadrează cu demnitatea de ofițer. N-ați ştiut? Un ofițer nu poate cumpăra un câine înainte de a fi încredințat că-l poate cumpăra fără urmări nefaste, tună mai departe colonelul Kraus, mângâindu-l pe Lux-Max care, din ticăloşie, începu să mârâie la locotenentul-major, arătându-şi colții, de parcă l-ar fi asmuțit colonelul: „şo, pe el!”

— Domnule locotenent-major – urmă colonelul – dumneata socoți că e drept să călăreşti pe un cal furat? N-ai citit anunțul din *Bohemia* şi din *Tageblatt*, că mi s-a pierdut grifonul? N-ai citit anunțul pe care l-a dat la gazetă superiorul dumitale?

Colonelul îşi frângea mâinile.

— Într-adevăr, frumos, ofițeri tineri! Unde-i disciplina? Colonelul publică anunțuri şi locotenentul-major nu le citeşte.

„Ah, dacă ți-aş putea cârpi câteva perechi de palme, boşorogule”, îşi spunea în acelaşi timp locotenentul-major Lukáš, uitându-se la favoriții colonelului, care-i aminteau de părul urangutanului.

— Vino cu mine o clipă, îl rugă colonelul. Şi merseră împreună, întreținându-se foarte plăcut:

— Pe front, domnule locotenent-major, nu ți se mai poate întâmpla una ca asta. De bună seamă că e foarte neplăcut să te plimbi în spatele frontului cu câini furați. Da! Să te plimbi cu câinele superiorului, într-o vreme în care pierdem zilnic sute de ofițeri pe câmpul de bătălie, şi anunțurile nu se

citesc. Aş putea publica o sută de ani că mi s-a pierdut câinele. Două sute de ani, trei sute de ani!

Colonelul îşi suflă nasul zgomotos, semn că-i sărise zdravăn ţandăra:

— Îţi poţi continua plimbarea, se întoarse deodată brusc şi-şi văzu de drum, plesnindu-şi furios cu cravaşa pulpanele mantalei.

Locotenentul-major Lukáš trecu pe celălalt trotuar, de unde auzi din nou: „Halt!” Colonelul oprise un nenorocit de rezervist care se gândea probabil acasă, poate la mama lui, şi nu-l băgase în seamă.

Colonelul îl târî personal, la cazarmă, pentru a-i administra pedeapsa cuvenită, tratându-l pe drum cu tot felul de insulte.

„Ce să fac eu cu Švejk? se gândi locotenentul-major. Îi mut fălcile; nu, atâta nu-i ajunge. Chiar dacă l-aş jupui de viu, tot e prea puţin pentru un nătărău ca el!” Şi, fără să mai ţină seama că trebuia să se întâlnească cu o cucoană, o luă spre casă cu-o falcă-n cer şi una-n pământ.

„Îl ucid, ticălosul!” îşi zise, urcându-se în tramvai.

În acest, timp, bravul soldat Švejk încinsese o discuţie cu ordonanţa de la cazarmă. Soldatul adusese nişte hârtii locotenentului, să le iscălească, şi îl aştepta.

Švejk îl cinsti cu o cafea. Stând la taifas îşi împărtăşiră unul altuia părerea că Austria va pierde războiul.

Vorbeau despre asta cu atâta siguranţă, ca şi când lucrul ar fi fost de la sine înţeles. În nesfârşita lor convorbire, fiecare cuvânt ar fi fost considerat, fără îndoială, la tribunal, drept o crimă de înaltă trădare şi amândoi ar fi ajuns la spânzurătoare.

— Împăratul trebuie să se fi tâmpit de-a binelea din toată afacerea asta, declară Švejk. Las’ că prea deştept n-a fost el niciodată, dar războiul ăsta, cu siguranţă că-i pune capac.

— E tâmpit, întări sentenţios soldatul. E tâmpit de dă în

gropi. Poate că el, săracul, nici nu ştie că-i război. Le-o fi fost, poate, ruşine să i-o spună. Ce, crezi că s-a iscălit chiar el pe manifestul ăla către popoarele lui? Aş! Asta-i curată şarlatanie! L-au tipărit fără ştirea lui, că el nu mai e în stare să judece.

— S-a sfârşit cu el, adăugă Švejk cu siguranța cunoscătorului. Se scapă-n pantaloni şi trebuie să-l hrănească ca pe un copilaş. Deunăzi ne-a povestit un domn la cârciumă, că are două doici şi că împăratul suge țâță de trei ori pe zi.

— De s-ar sfârşi o dată – oftă soldatul de la cazarmă – să mâncăm o bătaie zdravănă şi să fie iarăşi linişte în Austria.

Şi discuția continuă pe această pantă, până când Švejk dădu Austriei sentința definitivă: O monarhie aşa de tâmpită nici n-are ce căuta pe lumea asta, la care celălalt, pentru a da oarecum o confirmare practică acestei aprecieri, adăugă: Cum ajung pe front, spăl putina!

Apoi, după ce amândoi exprimară părerea poporului ceh cu privire la război, soldatul de la cazarmă repetă ceea ce auzise în ziua aceea prin Praga: că la Nachod se aud bubuituri de tun şi că țarul Rusiei va sosi foarte curând în Cracovia.

După care îşi manifestaseră indignarea că grâul din Cehia este cărat în Germania şi că soldații nemți capătă țigări şi ciocolată.

Îşi amintiră apoi de războaiele din trecut şi Švejk argumentă cu seriozitate că nici pe vremea când în cetățile asediate se aruncau bombe puturoase nu era o fericire să lupți. Citise el că undeva o cetate fusese încercuită trei ani de zile şi duşmanul nu făcea altceva decât să se distreze în felul ăsta cu cei încercuiți.

Fără îndoială c-ar mai fi avut de spus multe lucruri interesante şi instructive, dacă convorbirea nu le-ar fi fost întreruptă de întoarcerea locotenentului-major Lukáš.

Locotenentul-major semnă hârtiile, oprindu-şi din când în când privirile nimicitoare asupra lui Švejk. După plecarea soldatului îi porunci să-l urmeze în odaie.

Ochii locotenentului-major aruncau fulgere înspăimântătoare. Se aşeză pe scaun şi, uitându-se la Švejk, chibzuia cum să înceapă masacrul.

„Mai întâi îi ard câteva peste bot – îşi zise locotenentul-major – apoi îi zbrobesc nasul şi-i rup urechile, pe urmă văd eu ce-i mai fac.”

Švejk se opri în faţa lui şi, privindu-l cu ochii lui blajini şi nevinovaţi, se încumetă să tulbure tăcerea premergătoare furtunii, cu următoarele cuvinte:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că vi s-a prăpădit pisica. A înghiţit crema de ghete şi-a binevoit să crape. Am aruncat-o în pivniţă, dar în a vecinului. O pisică de Angora, aşa de cuminte şi de frumoasa, nu mai găsiţi...

„Dumnezeule, ce mă fac cu el? îi săgetă prin minte locotenentului-major. Are o mutră aşa de tâmpită!”

Ochii blajini şi nevinovaţi străluceau cu aceeaşi netulburată blândeţe şi bunătate, îmbinate cu un desăvârşit echilibru sufletesc, care vădea că totul e în perfectă ordine, că nu s-a întâmplat nimic, şi chiar dacă se va fi întâmplat ceva, tot e bine, din moment ce se întâmplă ceva. Locotenentul-major Lukáš sări în sus, dar nu-l lovi pe Švejk, aşa cum îşi pusese în gând să facă de la bun început. Îi vârî doar pumnul sub nas şi zbieră:

— Švejkule, ai furat câinele!

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că nu ştiu să se fi întâmplat un asemenea caz în ultima vreme şi îmi îngădui să vă mai amintesc, domnule *oberlaitnant*, că pe Max l-aţi luat după-masă la plimbare, aşa că eu nu l-am putut fura. Mi-am zis eu, de cum v-am văzut, că veniţi fără câine, că ceva trebuie să se fi întâmplat. Asta îmi aminteşte o întâmplare: Pe strada Spálená este un curelar, pe nume Kuneš. Curelarul, nu era chip să iasă cu câinele: ori îl lăsa pe undeva, prin vreo cârciumă, ori i-l fura, ori i-l lua careva cu împrumut şi uita să i-l mai aducă înapoi...

— Švejk, dobitocule, *himmellaudon*, tacă-ţi gura! Dumneata ori eşti un ticălos rafinat, ori eşti o vită şi un

tâmpit fără pereche. Tot timpul mă omori cu exemplele, dar ține minte, cu mine nu te joci! De unde ai adus câinele? Cum ai ajuns la el? Ştiai că e al colonelului nostru care şi l-a luat înapoi când ne-am întâlnit din întâmplare? Ştii că asta-i o ruşine nemaipomenită? Haide, spune adevărul, l-ai furat ori nu l-ai furat?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că nu l-am furat.

— Ştiai că e un câine furat?

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, ştiam că e un câine de furat.

— Švejk, pentru numele lui Dumnezeu, te împuşc, vită ce eşti, dobitocule, boule, măgarule, scârnăvie. Eşti chiar atât de tâmpit?

— Chiar aşa, cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*.

— De ce mi-ai adus un câine furat, de ce mi-ai băgat în casă bestia aia? De ce?

— Ca să vă fac o bucurie, domnule *oberlaitnant*!

Şi ochii lui Švejk priveau cu seninătate şi blândețe chipul locotenentului-major, care se aşeză pe scaun suspinând:

— De ce mă pedepseşte Dumnezeu cu vita asta?

Şedea pe scaun, într-o resemnare tăcută; se simțea neputincios nu numai să-i cârpească lui Švejk o pereche de palme, dar măcar să-şi răsucească o țigară; nici nu-şi dădu seama de ce-l trimisese pe Švejk să cumpere *Bohemia* şi *Tageblatt* şi de ce-l pusese să citească şi el anunțul domnului colonel, cu privire la câinele furat.

Švejk se înapoie cu ziarele deschise la mica publicitate. Era radios şi raportă vesel:

— Este! domnule *oberlaitnant*. Şi ce frumos descrie domnul *oberst* grifonul furat! Ți-e mai mare dragul, şi-i mai dă şi o sută de coroane răsplată celui care i-l aduce înapoi. Asta-i recompensă, clasa-ntâi! De obicei nu se dă decât cincizeci de coroane. Era la Košiře unul, Božetěch, care numai din asta trăia. Fura câte un câine, apoi căuta în ziare la mica publicitate şi cum dădea de anunț, se şi înființa.

Odată a furat un spitz negru, de toată frumuseţea şi fiindcă stăpânul nu dădea nicio veste a dat el singur anunţ la gazetă. L-a costat cinci coroane, atâtea anunţuri a dat, până ce s-a prezentat un domn, care pretindea că el pierduse câinele dar că-şi zisese că ar fi zadarnic să-l mai caute, fiindcă nu mai credea în cinstea oamenilor. Acum – zicea el – vede că tot se mai găsesc oameni cinstiţi pe lume şi asta îl bucură. Zicea că în principiu nu e pentru răsplătirea cinstei, dar că-i dăruieşte ca amintire o carte a lui, despre creşterea florilor în casă şi-n grădină. Drăguţul de Božetěch a înşfăcat spitzul negru de labele dinapoi şi dă-i cu el în capul stăpânului şi de atunci s-a jurat că nu mai dă anunţuri la ziare. Zicea că mai bine vinde câinele la crescătorie, dacă nu dă nimeni anunţ.

— Du-te de te culcă, Švejk, îi porunci locotenentul-major. Ai fi în stare să-mi îndrugi la prăpăstii până dimineaţă.

Apoi se duse şi el la culcare şi toată noaptea îl visă numai pe Švejk: că furase şi calul prinţului moştenitor, pe care i-l adusese lui şi că prinţul moştenitor l-a recunoscut în timpul parăzii, pe când el, nenorocosul locotenent-major Lukáš, trecea călare în fruntea companiei.

Dimineaţa, locotenentul-major se simţea ca după o noapte de chef, urmată de o bătaie zdravănă. O mare greutate îi apăsa sufletul. Spre dimineaţă, istovit de visul îngrozitor, adormi din nou şi nu se trezi decât când auzi nişte bătăi în uşă. Prin crăpătura ei se ivi chipul plin de bunătate al lui Švejk, care întrebă când să-l trezească pe domnul locotenent-major.

Locotenentul-major gemu în pat:

— Afară, dobitocule. Of, e îngrozitor!

În timp ce Švejk îi aducea gustarea de dimineaţă, locotenentul-major se pomeni surprins de o nouă întrebare:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major: n-aţi dori să vă fac rost de un căţeluş?

— Cum te-aş mai trimite, Švejkule, în faţa tribunalului militar! oftă adânc locotenentul-major. Dar ştiu că asta n-ar schimba nimic. Domniile lor te-ar achita, fără-ndoială,

fiindcă asemenea tâmpit n-au mai văzut de când s-au născut. Priveşte-te în oglindă! Când îți zăreşti mutra asta de dobitoc, nu-ți vine rău? Eşti cea mai proastă glumă a naturii. Hai, spune drept, Švejk, dumitale îți placi?

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că nu-mi plac; nu ştiu cum, dar în oglinda asta arăt cam spanchiu sau cam aşa ceva. Asta-i oglindă neşlefuită. Băcanul Staněk, ăl de vinde ceai chinezesc, a avut odată în fața prăvăliei o oglindă bulbucată, şi oricine se privea în ea, îi venea să borască. Îți făcea gura mare, capul cât o baniță, burta ca de popă bine băut; ce mai tura-vura, erai altul. Odată a trecut pe acolo domnul prefect, s-a privit şi el şi pe loc a poruncit să se scoată oglinda.

Locotenentul-major îi întoarse spatele, suspină adânc şi găsi cu cale că ar fi mai nimerit să se ocupe de cafeaua cu lapte decât de Švejk.

Švejk se şi apucase să deretice prin bucătărie. Locotenentul-major Lukáš îl auzi cântând:

„Grenevil mărşăluieşte pe sub poarta Prašná.
Sabia îi străluceşte şi-i plânge frumoasa”.

După un răstimp, din bucătărie se auzi din nou:

„Noi ostaşii, suntem domni,
Ne iubesc fetele toate,
Bani avem şi peste tot noi o ducem bine”.

„Cred şi eu că ție îți merge bine, nătărăule”, îşi spuse locotentntul-major scuipând scârbit.

În uşă se ivi capul lui Švejk:

— Cu respect vă raportez, domnule locotenent-major, că a venit după dumneavoastră de la cazarmă; trebuie să vă duceți numaidecât la domnu colonel; ordonanța e aici.

Şi pe un ton confidențial adăugă:

— O fi poate din pricina cățelului...

— Am auzit, se adresă locotenentul-major, în vestibul,

ordonanței care tocmai se pregătea să-i raporteze.

Rostise aceasta cu un glas sugrumat şi plecă aruncându-i lui Švejk o privire nimicitoare.

Nici vorbă de raport; pe locotenentul-major îl aştepta ceva mai rău. Când intră în cancelarie, colonelul şedea în fotoliu şi era foarte întunecat:

— Acum doi ani, domnule locotenent-major – începu colonelul – v-ați manifestat dorința de a fi transferat la regimentul 91 din Budějovice. Dumneavoastră ştiți unde se află Budějovice? Pe Vltava, da, pe Vltava; acolo se varsă în ea Egerul, sau cam aşa ceva. Oraşul e mare, aş zice, plăcut chiar, şi dacă nu mă înşel are şi cheiuri. Ştiți ce este un chei? E un zid, ridicat deasupra apei. Da... De altfel, asta n-are nicio legătură cu chestiunea. Am făcut pe-acolo nişte manevre.

Colonelul tăcu şi uitându-se stăruitor în călimară trecu repede la altă temă:

— Ştiți, câinele meu s-a stricat la dumneavoastră. Nu vrea să mai mănânce nimic. Ia te uită, în călimară e o muscă! Ce ciudat să cadă iarna muşte în călimară! Ce dezordine!

„Hai, dă drumul o dată la ce ai de spus, hodorogule”, îşi zise locotenentul-major.

Colonelul se ridică şi începu să se plimbe prin cancelarie.

— Am stat şi-am chibzuit mult, domnule locotenent-major, cum să fac ca să nu se mai repete ceea ce s-a întâmplat, şi mi-am adus aminte că ați dorit să fiți transferat la regimentul 91. Comandantul suprem ne-a comunicat nu demult că la regimentul 91 din Budějovice se simte o mare lipsă de ofițeri, pentru că sârbii i-au ucis pe toți. Vă asigur, pe cuvânt de onoare, că până în trei zile veți fi la regimentul 91, la Budějovice, unde se formează câteva *batalioane de marş*. Nu trebuie să-mi mulțumiți. Armata are nevoie de ofițeri care...

Şi neştiind ce să mai zică, se uită la ceas şi spuse:

— E zece şi jumătate! E timpul să plec la raportul pe regiment.

Cu asta, plăcuta convorbire luă sfârşit.

Locotenentul-major se simţi foarte uşurat când ieşi din cancelarie. Se duse la şcoala de teterişti unde anunţă că în zilele ce urmează pleacă pe front, şi că organizează cu acest prilej o petrecere de adio la Nekazanká.

Când sosi acasă, îl întrebă pe Švejk, cu tâlc:

— Ascultă Švejk, dumneata ştii ce este un *„marsch-batalion?”*

— Cu respect vă raportez, domnule *oberlaitnant*, că „marş-batalionul” este un „marşbatiac” şi că „marşca” este o „marşcompanie”. Aşa le prescurtăm noi.

— Ei află atunci, Švejkule – urmă locotenentul-major cu glas ceremonios – că pleci cu mine, cu „marşbatiacul” dacă îţi place aşa de mult prescurtarea. Dar să nu-ţi închipui că pe front o să te poţi ţine de parascovenii ca aici. Ei, ce zici, te bucuri?

— Cu respect raportez, domnule *oberlaitnant*, că mă bucur mult, răspunse bravul soldat Švejk. Ce bine are să fie când vom cădea împreună pentru maiestatea sa împăratul şi pentru familia lui!

POSTFAȚĂ LA VOLUMUL ÎNTÂI:

ÎN SPATELE FRONTULUI

Terminând volumul 1 al romanului Peripețiile bravului soldat Švejk *(în spatele frontului), anunț că urmează să apară, în curând unul după altul, două volume:* Pe front *și* În captivitate. *Și în aceste volume, soldații și poporul vor acționa întocmai ca în viața de toate zilele.*

Viața nu este o școală de maniere elegante. În viață, fiecare se exprimă așa cum știe. Maestrul de ceremonii, doctor Guth, vorbește altfel decât cârciumarul Palivec de la „Potirul", iar acest roman nu este un manual de maniere alese, pentru salonarzi, sau o carte educativă întru cunoașterea expresiilor care pot fi folosite în societate. E o frescă istorică a unei anumite epoci.

Dacă o expresie mai tare, dar care e în circulație, se cere întrebuințată, nu preget să o redau întocmai, așa cum e. Perifrazarea sau înlocuirea prin puncte le consider drept cea mai stupidă falsificare. Astfel de cuvinte sunt folosite și în Parlament.

Bine s-a spus cândva, că un om bine educat poate citi orice. Împotriva a ceea ce este firesc se ridică numai porcii și bădăranii ipocriți, care în purismul lor abject, nu se uită la conținut și se năpustesc mintoși asupra cuvintelor izolate.

Cu ani în urmă, am citit critica unei nuvele, în care criticul era furios din pricină că autorul scrisese: „Și-a suflat și și-a șters nasul". Expresia pare a fi împotriva a ceea ce este estetic și înălțător, în literatura care trebuie pusă la dispoziția poporului.

Şi asta nu-i decât o mică mostră de ce fel de dobitoace se nasc sub soare.

Oamenii care se indignează de o expresie mai tare sunt nişte laşi, căci realitatea vieţii îi va surprinde nepregătiţi şi tocmai aceşti oameni slabi sunt cei mai mari duşmani ai culturii şi ai formării caracterelor.

Dumnealor ar educa poporul ca o ceată de omuleţi hipersensibili, de masturbanţi ai falsei culturi, de tipul Sfântului Alois, despre care se povesteşte, în cartea călugărului Eustaţiu, că auzind pe unul slobozindu-şi vânturile, s-a pornit pe plâns şi numai în rugăciune şi-a putut regăsi liniştea.

Acest soi de oameni care îşi arată indignarea în văzul lumii caută în schimb, cu nespusĂ plăcere, closetele publice, pentru a citi acolo inscripţiile neruşinate de pe pereţi.

Folosind în cartea mea câteva expresii tari, am putut constata în treacăt, cum se vorbeşte în realitate.

Nu-i putem cere cârciumarului Palivec să vorbească ales ca doamna Laudová, doctorul Guth, doamna Olga Fastrová şi mulţi alţii care ar dori să facă din Republica Cehoslovacă un mare salon cu parchete, în care să se umble în frac, cu mănuşi, să se vorbească numai cu cuvinte alese şi să se cultive manierele elegante de salon, sub al căror văl, tocmai filfizonii salonarzi se aruncă în braţele celor mai feroce destrăbălări şi excese.

Cu acest prilej, ţin să amintesc că Palivec, cârciumarul, trăieşte. A supravieţuit războiului, pe care l-a petrecut în temniţă, şi a rămas mereu acelaşi, aşa cum l-am cunoscut atunci când a dat peste el pacostea cu tabloul împăratului Franz Josef.

A venit să mă viziteze, după ce s-a văzut pomenit în carte şi a cumpărat mai bine de douăzeci de fascicole din primul număr, pe care le-a împărţit cunoscuţilor, contribuind astfel la difuzarea cărţii.

S-a bucurat sincer că am scris despre dânsul şi că l-am descris ca pe un vestit „gură spurcată”.

— Pe mine nu mă mai poate schimba nimeni, mi-a spus el.

Toată viața mea am fost „spurcat la gură”; am vorbit pe şleau, aşa cum am gândit şi tot aşa voi vorbi şi de aici înainte. N-o să-mi pun eu lacăt la gură din pricina vreunei vaci încălțate. Astăzi sunt celebru.

Şi într-adevăr, era tot mai conştient de propria-i valoare. Faima lui este întemeiată pe câteva expresii tari. Şi asta îi ajunge pentru mulțumirea lui sufletească; dacă i-aş fi atras atenția, în timp ce reproduceam fidel graiul său, aşa cum l-am descris – că nu-i frumos să vorbească aşa – ceea ce bineînțeles nu era de loc în intenția mea – fără îndoială că l-aş fi jignit pe acest om cumsecade.

Prin expresii necăutate, simplu şi cinstit, omul ăsta a exprimat, fără să fi urmărit aceasta, antipatia poporului ceh împotriva bizantinismului. Dispreţul față de împărat şi față de expresiile alese, îl avea în sânge.

Otto Katz, trăieşte şi el. Este o figură reală de preot militar. După instaurarea republicii, şi-a atârnat sabia în cui, a părăsit biserica, şi astăzi este procurist al unei fabrici de bronz şi vopsele din Cehia de nord. Mi-a scris o scrisoarea lungă, în care mă amenința că se va răfui cu mine. O gazetă nemțească a reprodus în traducere un capitol în care este înfățişat aşa cum arăta în realitate. L-am vizitat deci şi toate s-au sfârşit cu bine. Pe la orele două noaptea, nu se mai putea ține pe picioare. În schimb predica şi zicea:

— Eu sunt Otto Katz, preot militar, capățânoşilor!

Oameni de teapa răposatului Bretschneider, detectiv din vechea Austrie, mişună şi astăzi, destui de mulți, prin republică şi trag cu urechea la ce vorbeşte lumea.

Nu ştiu dacă în această carte voi izbuti să redau ceea ce am vrut. Faptul că am auzit pe unii oameni tratându-se reciproc cu: „Eşti prost ca Švejk”, mărturiseşte oarecum contrariul. Dar chiar dacă cuvântul Švejk va deveni o nouă înjurătură în cununa înflorită a ocarei, trebuie să mă mulțumesc şi cu această contribuție la îmbogățirea limbii cehe.

„Cartea lui Jaroslav Hašek prezintă primul război mondial dintr-un unghi de vedere cu totul nou, așa cum nimeni altul n-a mai făcut-o pînă la el. Nu există altă carte în care tragismul, timpenia și cruzimea războiului imperialist să fie demascate cu o astfel de forță nimicitoare. Toți cei care, pînă la Hašek, au scris despre marele măcel au trebuit să facă un uriaș efort de voință pentru a se smulge din clisa morală în care îi aruncase această catastrofă.

Jaroslav Hašek n-a avut nevoie să învingă mai întîi războiul în sufletul său. El a fost chiar de la început deasupra lui. Și-a bătut joc de el în totalitatea lui și în fiecare amănunt, ca și cum ar fi fost vorba «de o simplă încăierare între bețivi la o circiumă din Žižkov».*

IVAN OLBRACHT

Vol. I—II—III lei 15